MONICA LOVINESCU

Jurnal

1990-1993

1990

Luni 1 ianuarie

Mai calmpânăpe la orele 14-15,.când încep iar să curgă telefoanele.

De la France-Inter pentru un interviu asupra ultimelor măsuri luate de Ion Iliescu: abrogarea pedepsei cu moartea, săptămâna de muncă de cinci zile, redistribuirea unei părţi din pământuri ţăranilor. Profit pentru a prezenta ca un eveniment crearea Grupului pentru Dialog Social. Trece la jurnalul de la 18, fară numele celor ce-1 alcătuiesc.

Nego: e primul indignat până la lacrimi – uite, eu acum plâng!

— că numai Ionescu şi Cioran au fost numiţi membri de onoare ai Uniunii Scriitorilor, şi nu Virgil, eu, Goma. Mă recheamă pe la 2 dimineaţa: a vorbit cu Doinaş. Revelaţie: Doinaş ne-a propus, dar cel care s-a opus a fost... Eugen Simion. Punctele de exclamare sunt insuficiente. Simion cel care nu contenea cu laudele: V. – cel mai mare critic de poezie, eu – singura femeie eseistă din literatura română, tocmai Simion. Nu ingratitudinea mă miră (nu mai au nevoie de noi să-'i apărăm, lansăm etc.), ci schimbarea atât de rapidă şi uluitoare la faţă şi elogii.

Mai multe telefoane cu Goma – Victor Lupan s-a întors de la Bucureşti dezamăgit şi pledând pentru teza unei „lovituri de stat" (cu Securitate – o parte din – comunişti şi ruşi) foarte răspân- dită la dreapta şi – presupun – falsă. S-ar fi prezentat lui Di- nescu din partea lui Goma şi a noastră şi acesta i-ar fi răspuns că nu de asta (noi?) are el timp. Tot ce se poate. Sunt pregătită să nu mă mai mire nimic. Totuşi, tocmai Dinescu, pentru care am luptat până la obsesie şi care ne-a transmis prin soacra lui

ditirambice mulţumiri . O bună-credinţă ce se încăpăţânează a se lăsa în

şelată mă face să cred că a interpretat greşit sau abuziv Lupan. Bineînţeles că nu sunt însă sigură de nimic.

De la RFI: Angela Marinescu şi Flămând. Acesta din urmă cu detalii despre ce i s-a întâmplat lui Păunescu. Şi-a facut-o singur. A intrat în mulţime şi a început să anunţe că va reactiva Cenaclul „Flacăra", s-a aruncat chiar în nişte declamaţii (anticeauşiste?). Mulţimea l-a înconjurat şi a început să-l scuipe. Restul l-am văzut la televiziune. A încercat să fugă şi să ceară azil la Ambasada Statelor Unite, unde a fost refuzat. A fost scăpat de soldaţi şi – se spune – arestat.

Nedelcovici: Roger Câmpeanu i-a cerut, prin Gelu, dreptul să publice în *România literară* un fragment din romanul său interzis. (Nimeni, dar nimeni să nu se gândească la Goma?)

Cella Minart: să plecăm în România când se mai încălzeşte, cu ea, cu maşina. Eugen Ionescu vrea cu avionul. Cum să ne împăr- ţim? Simplu. Nemergând. Deocamdată.

Catherine Berindei, întoarsă după 24 de ore de la Buc., cu detalii despre revelionul de la Casa Scriitorilor, unde postul de radio liber ce le-a fost trimis de Radio Nova a fost inaugurat de Marie-France şi Dinescu. Revelion fantastic, care s-a încheiat printr-o vizită (Pleşu cu Dinescu, Catherine, Mihnea) la ambasadorul Olandei (prin care s-au transmis cele mai multe manuscrise şi texte). Mihnea ar fi la originea ideii cu Grupul pentru Dialog Social.

Marţi 2 ianuarie

La Radio, unul dintre polonezi îmi ia (înregistrat) un interviu pentru săptămânalul catolic (se pare foarte cunoscut în Polonia) *Ţygod- nik Powszechy.* Toată lumea e foarte intrigată, pe de o parte, de un articol al lui Kosta

Kristitch în *Le Point* dezvăluind că ruşii (enervaţi de pretenţiile teritoriale asupra Basarabiei ale lui C. la ultimul congres) ar fi pregătit în principiu pentru 24 dec. o lovitură de stat. Pe de alta, FR3 a difuzat o casetă în care se aude că Frontul Salvării Naţionale exista de vreo şase luni şi cuprindea, pe lângă Iliescu, şi militari, şi chiar un securist. Reacţia enervată a lui Petre Roman (o nouă gafa), după difuzarea care a trecut în

direct de pe Canalul francez şi la televiziunea română, pare a acredita o astfel de Ligă.

Nu cred în ea (fără dovezi) decât parţial. Frontul exista într-a- devăr: ne-a trimis şi un program la FE (difuzat), dar nimeni nu ştia cine se află în el. Mihnea a trebuit să insiste ca să fie luat în serios de *Le Monde.* Că acest Front ar fi pregătit o lovitură de stat şi că a fost devansat de manifestaţia şi represiunea de la Timişoara, e foarte probabil. Amestecul – direct – rusesc e infinit mai discutabil. Şi chiar dacă ar fi aşa, întru ce ar scădea amploarea unei revoluţii populare? Probabil – insistă comentatorii -— că Frontul actual, care vrea să se prezinte la alegeri, se fereşte să recunoască legăturile sale cu foşti colaboratori ai lui C. militari şi – mai ales – securişti.

Nu ştiu cât de bine ajung să-i explic polonezului meu acest im- broglio, dar Marie-France, revenită de la Bucureşti azi – de fapt n-a fost decât o noapte şi o zi acolo ••— îmi confirmă că versiunea „oficială" – ca şi a scriitorilor – e cea a spontaneităţii revoluţiei.

Marie-France îmi povesteşte revelionul, în care a avut de-abia timp să se sărute cu Mircea D. şi cu ceilalţi (erau şi Mihnea, şi Catherine, şi Ariadna şi soţul ei, Combes, şi, bineînţeles, Pleşu, Simion etc.).

Paler i-a dat o scrisoare pentru V.: îi cere un interviu pentru *România literară* care apare numai cu colaboratori neîntinaţi. In comitetul provizoriu de redacţie: Paler, Paleologu, Manolescu, Pleşu, Dimisianu, Valeriu Cristea,

Roger Câmpeanu. în interior o piesă de Havel şi un interviu luat de Liiceanu lui Glucksmann.

Ni le va aduce mâine.

Revenind spre emisiune (cu Marie-France am vorbit seara), Angela Marinescu vine agitată: e scandalizată că nu ni se recunoaşte „rolul" pe care l-am jucat, va vorbi ea cu Stelian Tănase (mare scandalagiu *devant l 'Eternei)* să facă şi să dreagă. Toată lumea ascultă doar Europa Liberă, n-avea mare importanţă – *dixit* A. M.

— dacă te lăuda Manolescu. în schimb, V. sau eu... De pildă, Mariana Marin, când i-a comentat V. o poezie, snoba pe toată lumea, se urcase în al nu ştiu câtelea cer.

Tot la Radio soseşte Astaloş cu un cântec – muzică uşoară – al unui „compozitor" francez, Christian Fausser, dedicat României.

7

JURNAL

Seara târziu, când închid în sfirşit telefonul – după convorbiri cu Ina (foarte excitată, fiul ei e reporter trimis în ţară, şi se pregăteşte şi pentru venirea lui Alecu la ambasadă), cu Pintilie (acum telefonează într-o zi mai mult ca altădată în ani întregi), sună Barbăneagră care pleacă cu o echipă de la A2 la Bucureşti, să-l vadă mâine pe V. pentru sfaturi şi adrese; a primit un telefon de la Caramitru (care se prezenta ca secretar de stat, dar cred că secretar de stat e Dan Petrescu, a dat un interviu – presupun fals modest – în *Le Monde).*

Iar e târziu, iar voi donni prea puţin.

Micrcuri 3 ianuarie

Masă rotundă despre „rolul“ scriitorilor în explozia revoluţionară din decembrie, cu Angela Marinescu, Mihai Dinu Gh., Virgil, Rai- cu şi Goma, venit din întâmplare să-l vadă pe Raicu şi pe care reuşesc să-l angrenez în discuţie (refuza până acum să mai colaboreze cu FE).

înainte şi după, la cafenea, în corul indignării generale, Angela Marinescu – ştia de la Vişniec şi Culcer—-şi Mircea Iorgules- cu aduc noi detalii asupra rolului jucat

de Eugen Simion. Ne propuseseră la Consiliu, ca membri de onoare, nu numai Doinaş, dar şi Paler şi Dan Deşliu. S-a opus Simion. Cu Dan Deşliu a vorbit de la RFI Iorgulescu. Aproape plângea la telefon, mulţumindu-ne tuturor pentru ce-am făcut pentru el. Pe urmă, a luat telefonul Simion el însuşi (Deşliu nu-1 numise, spusese doar că s-a opus *cineva):* vezi ce-ai ratat (adică revoluţia), i-a declarat pasămite cu umor lui Iorgulescu. De altminteri Simion, într-un interviu la BBC, a afirmat că scriitorii exilaţi trebuie mai întâi să-şi ceară iertare pentru defecţiunea lor. L-a corijat, la acelaşi post, Dinescu, care nu i-a dat dreptate.

Raicu se sufocă de furie (cum şi cât poate el). Angela Marinescu, la fel. Paul, să nu mai vorbim. Iorgulescu, la fel. Pe mine azi începe să mă intereseze mai puţin.

Pe de o parte, pentru că intervin alte indignări. N. C. Muntea- nu îmi trimite prin fax articolul de victimă aproape disident al lui... Păunescu, din *Contemporanul,* şi mi-1 anunţă pe acela al lui Eugen Barbu din *Sâptămâna,* împotriva Securităţii. Există şi în

1990

neruşinarea schimbărilor la faţă o ierarhie: nu credeam, mărturisesc, că se poate ajunge pe o asemenea treaptă. Nu cer răzbunări, linşaje şi procese. Dar cel puţin o tăcere îndelungată, dacă nu pocăinţă.

Apoi, Simion pare a fi un caz poate mai izolat decât socoteam. Nego ne telefonează, când tocmai ne pregăteam să ajungem la Radio – Editura Dacia ne cere rapid texte, să ne publice cărţi.

Iar Marie-France aduce – la cafenea – o dată cu ziarele bucu- reştene (o excelentă formaţie la *România literară)* şi o scrisoare a lui Paler către V. Real emoţionantă. Eram obişnuiţi cu patetis- me şi declaraţii pe vremea când avea nevoie de apărare şi cronici la FE. Dar el nu mai are nevoie acum de aşa ceva. Ii cere lui V. un interviu pentru *România literară* pe care o dirijează „provi-

zoriu“ (e deja dezgustat de toţi „rezistenţii" iviţi ca ciupercile, de toate intrigile pentru posturi, de toate schimbările de cămaşă, cojoc şi opinii). Deci insistă asupra termenului „provizoriu". E grăbit, îi trimite lui V. întrebările şi-l roagă dacă vreau şi eu să-i acord unul. Evident, cu Paler, da. Numai că telefonul spre Bucureşti e mereu suprasaturat.

îmi dau seama că cele de mai sus par tot atâtea puncte de exclamaţie ale unor vanităţi rănite.

Dar eu ştiu că nu este aşa, şi-mi ajunge. Pur şi simplu, a fi suportat, vizită după vizită, elogiile dezlănţuite ale scriitorilor – şi cele ale unui Simion se situau printre cele mai ditirambice – şi a le vedea transfonnându-se de pe o zi (cea a interesului) pe alta (cea în care se socoteşte că nu mai e nevoie de tine întru apărare sau impunere) – nu reprezintă o experienţă dintre cele mai agreabile.

Nu titlurile (medalii de tinichea ale „onoarei") ne interesează, ci capacitatea unor oameni de a nu se ruşina de ceea ce fac.

Acasă, lung telefon cu N. C. Munteanu: încerca să obţină crearea unui birou la Bucureşti unde să oficieze o săptămână el, a doua

— Hurezeanu. Excelentă idee, care ar fi trebuit şi pusă în aplicare dacă americanii n-ar fi... americani.

La Paris, prin ziare şi la televiziune, continuă polemica – dacă Frontul Salvării Naţionale pre-existase revoluţiei, dacă se poate vorbi de un complot cu complicitatea Moscovei. Mi se pare inesen-

ţial. La revoluţia aceasta au participat sute de mii de tineri. Deci revolta populară a existat. E singurul lucru important.

Joi 4 ianuarie în ciuda vaccinării, V. începe o gripă: 39 de grade. Cum presupun că o voi lua şi eu, fac – o parte din după-amiază—provizii pentru starea de asediu – bancă, poştă, farmacie, alimente. Mă întorc în stare de epuizare

avansată. As-noapte n-am dormit decât puţine ore.

în rest, ziua începe – şi bineînţeles se încheie – cu telefoane.

• Primul, de la Uniunea Scriitorilor (!). Ne caută Dinescu, dar, aşteptarea fiind interminabilă, nu mai putuse aştepta şi plecase. Profit şi o rog pe secretară să-i transmită lui Paler că suntem de acord.

• Cu Stroescu apoi, să-i comunic că voi da un interviu şi că prin aprilie s-ar putea să mă duc în România. îmi confirmă deschiderea unui birou FE la Buc. – cu N. C. Munteanu.

• Marie-France în plină efervescenţă după ce a aflat de povestea cu Simion. îşi aminteşte că, întrebându-1 pe Pleşu dacă are ceva să ne transmită lui V. şi mie, acesta i-a răspuns – pe gustul ei, cam ministerial sau sec – „bunele mele urări“. Ca şi Nego, e indignată de „nedreptatea" ce ne e tăcută. îl montează şi pe Pinti- lie, care în absenţa mea îi telefonează lui V., că e dezgustat, că, dacă e aşa, el devine francez şi nu se mai întoarce.

• Nego revine şi el: a scris un articol pentru FE despre noi ca „scriitori" – critici literari. Nici nu-şi închipuie că probabil nu va trece – FE având drept principiu să nu facă publicitate colaboratorilor săi.

• Gazetarul de la *L 'Evenement du Jeudi,* Plougastel, mi-a adus o fotografie de la Irina Eliade şi ştiri din Slobozia, unde a făcut un reportaj; în afară de hrană şi de lipsa poliţiei, nu s-a schimbat nimic: aceiaşi oameni în aceleaşi posturi.

Vizibil şi în curierul adus de la poştă, unde în *Săptămâna liberă* Eugen Barbu tronează mai departe. Cred totuşi, deşi nu vreau să îndemn la epurări – că voi scrie un articol despre cameleonită.

• O scrisoare ajunsă tardiv prin Miinchen, conţinând:

— un Apel al Frontului democratic român din 19 dec., îndem- nând la revoltă, şi două noi proteste de scriitori adresate lui D. R.

1990

Popescu, primul din 16 dec. semnat de Stelian Tănase, Alin Teo- dorescu, Dan Oprescu, Ioan Buduca, Magda Câmeci, Anca Oro- veanu, Radu Bercea, Andrei Comea, Anca Vasiliu, Dan Arsene; al doilea din 18 dec., mult mai radical şi politizat: Alexandru Pa- leologu, Petru Creţia, Mihai Şora, Dan Hăulică, Gabriela Adameş- teanu, Ana Blandiana, Szasz Jânos, Geo Bogza, Doinaş şi Liiceanu;

— felicitări cu duiumul (o singură telegramă din Buc.): Victoria Ana Tăuşan şi Marin Bucur, optimismul acestuia din urmă – când l-am văzut prin toamnă – dovedindu-se justificat. Printre petiţionari, unii ne şi văd întorcându-ne triumfal, ca (ciudat) Matei Vişniec – „va fi fantastică reîntoarcerea11 sau Cella Minart: „maintenant je reve d'assister â votre accueil en Roumanie, qui sera surement la plus belle chose qu'on puisse esperer vivre"*. *(Tu parles!** Biata de ea îşi face iluzii: vom fi doar, vorba lui Pleşu, „bineveniţi".) Banu, neaşteptat patetic, ne mulţumeşte „pentru tot ce-aţi făcut, când speranţa se stinsese". Dar nici n-am avut timpul să le citesc pe toate. Montez cât pot mai repede masa rotundă: dacă dă şi peste mine gripa, să aibă Alain ce înregistra luni la radio.

Vineri 5 ianuarie

V. tot bolnav, telefoane peste telefoane:

- Din Statele Unite, Matei Călinescu pentru a semna un text de bună înţelegere cu ungurii. Din moment ce nu se pun în discuţie frontierele şi nu se vorbeşte de „autonomie politică", îi spunem că semnăm şi înainte ca faxul să ajungă la biroul din Paris. La fel fac, prin noi, şi Eugen, Marie-France, Paul Goma.
- Dinu Ghezzo, din New York la Paris, pentru trei concerte în favoarea şi beneficiul României, cu compoziţii ale lui dedicate victimelor. îl rog să ni le trimită prin Radu Stan, care să-i ia şi un interviu.
- Tot Statele Unite: Andrei Brezianu (Barbu B. a scris pentru *România literară* un articol împotriva cameleonilor). Sora lui A. B., rănită pe baricade, e acum

bine. A apărut primul număr al *Liberalului.*

* „acum visez să iau parte la primirea dumneavoastră în România, care va fi cu siguranţă cel mai frumos lucra pe care cineva şi-ar putea dori să-l trăiască“ (n.ed.).

** „Vorba vine!“ *(N.ed.)*

11

JURNAL

Tot de la Vocea Americii ne cheamă şi Dorin Tudoran. Pe lân- gă furiile lui, Goma e calmul făcut om. Dar are şi motive: Come- liu Vădim Tudor, licheaua oficială, le-a trimis spre difuzare (prin Vocea A.) o scrisoare prin care demonstrează că E. Barbu şi cu el au fost cei mai mari rezistenţi. Mai există vreo limită în dezgust?

Un caz mai benign. Breban catadicseşte (în sfârşit) să-i acorde un interviu lui Hurezeanu, care ne telefonează întrebându-se cum să-l încolţească.

Tragibufoneria cu E. Simion continuă:

- Rodica Iulian. După ce i-a spus Marie-France, n-a dormit toată noaptea de dezgust, şi a scris trei poeme.
- Ca pentru a-i întări (?) noul optimism, Gelu de la Miinchen. A vorbit la telefon cu Zigu Omea şi a aflat:

— că E. Barbu a fost dat afară de tineri, care au pus mâna pe *Săptămâna* —- şi-o intitulează *Azi*;

— că Păunescu e şi el pe cale de radiere;

— E. Simion, ulcerat că „grupul de la Păltiniş14 ocupă posturi (Liiceanu devine director al fostei Edituri Politice, Pleşu e precum se ştie ministru), dezgustă pe toată lumea nu numai prin gestul faţă de noi, dar şi din pricina arivismului său ofensiv. Ar vrea să ia tot, să ocupe tot;

— Comeliu Vădim Tudor s-a văzut dat afară din tipografie de muncitorii care aruncau cu zaţurile în el;

— în şi prin reacţie, Manolescu refuză totul – el nu e „Tra- hanache" în aceste clipe pline de trahanachi. Zigu, şi el, l-ar vrea pe Iorgulescu, întors, director fie la *România literară,* fie la o editură. Gelu ne cere să insistăm. îi vom comunica, dar nu vom insista. Iorgulescu vrea să rămână

în Franţa;

— Paul Comea e secretar de stat la învăţământ, dar nu se confirmă (încă?) numirea lui Dan Petrescu secretar de stat la cultură;

—1. Dodu Bălan n-a căzut încă. Un ziar i-a publicat însă plagiatul dezvăluit de V. la Europa Liberă;

— directorii de edituri vor mai fi menţinuţi timp de o lună, apoi înlocuiţi;

— Dinescu e excedat de un rol pentru care, într-adevăr, nu prea e făcut. Cum ducem însă lipsă de disidenţi-scriitori...

— în sfârşit, Gelu e încântat: Zigu Omea i-a cerut lucrarea despre *Debuturile româneşti ale lui E. Ionescu* spre publicare în ţară;

12

1990

— Laurence Debaisieux, care s-a întors cu un reportaj ce va fi inclus în ora consacrată României mâine pe Canal Plus, ne aduce un mesaj de la Doinaş: să venim foarte repede – e nevoie de noi;

— un post de radio regional de la Sens îmi cere un interviu despre situaţia din România. îmi dau seama că e lucrul pe care-1 fac cel mai uşor şi, după V. (altfel exigent), nu prea rău. Altă vocaţie pierdută: de observator politic.

Spre seară (târziu de fapt, după 12 noaptea, dar asta e seara mea) se potolesc telefoanele şi reuşesc să-mi termin numărul 1 000 din „Teze...“. Fără nicio emoţie.

Sâmbătă 6 ianuarie

Pe Canal Plus şi la TF1 două excelente programe despre România, în timp ce la dreapta („la plus bete du monde“) *Figaro-Magazi- ne* se complace în tot felul de interpretări aberante, cu ajutorul unui reportaj al lui Victor Lupan: revoltă în fapt manipulată de Moscova şi KGB etc. etc. De ce Gorbaciov şi-ar lichida singur dominaţia asupra Europei de Răsărit pentru a-şi întinde imperiul şi asupra Apusului, o întrebare pe care la acest tip de mentalitate nu şi-o pune nimeni. Victime ale acestei teze (nu în ce priveşte

direct România, ci planurile lui Gorbaciov) au căzut în *LeFigaro* şi Besanţon, şi Annie Kriegel, şi Franpoise Thom.

• Iorgulescu, după ce declarase ferm că nu se întoarce, pare a fi căzut pe gânduri, la insistenţele lui Omea şi Manolescu, şi ar vrea să ne vadă pentru a discuta.

• Dan Cristea telefonează din America. Se simte cam izolat. Să-i sugerăm ce poate face acolo. îl îndrept spre Matei C.

• Când tai telefonul pentru a-mi putea scrie cronica, sună vehement la uşă: Ion Omescu. E atât de indignat de ce s-a întâmplat la Uniune (Simion – nealegerea noastră ca membri etc.), încât nici n-a mai telefonat: s-a repezit să ne îmbrăţişeze. Din păcate, nu-1 putem ţine decât vreo cincizece minute. Mă aşteaptă maşina de scris şi pe V. ... febra.

Duminică 7 ianuarie

• Dimineaţă, Marie-France primeşte un telefon de la Geta (Di- misianu), amărâtă că s-au opus la reintegrarea ei la Cartea Romă

neascâ Ana Blandiana – pentru cărţile căreia a luptat de atâtea ori –, Mircea Ciobanu şi Sorin Mărculescu. Şi – stupoare – când Marie-France îi spune indignarea ei în povestea E. Simion, cade din cer, întrucât, după ea, E. Simion nu s-a opus la vreo numire a noastră. Nu mai înţelegem nimic şi nevrând să ne pierdem timpul – pe care de altfel nu-1 avem – în analiza ipotezelor, aşteptăm clarificări ulterioare.

• Seara târziu, telefon de la N. C. Munteanu. Pleacă marţi la Bucureşti. îmi dă un amănunt care mă pune serios pe gânduri. Un senator american pomenea într-un text asupra eliberării României de rolul jucat întru prepararea opiniei publice de FE, BBC şi Vocea Americii. Rompres (fosta Agerpres) şi Radio au dat ştirea, dar au tăiat de pe listă Europa Liberă, ca în cele mai înfloritoare clipe ale cenzurii ceauşiste. în orice caz, cu aceleaşi metode.

Aflu ştirea după ce, timp de aproape o oră,

răspunzând întrebărilor Annei Sinclair într-un interviu luat la Buc., Petre Roman, prim-ministru, aproape ne convinsese de sinceritatea poziţiilor lui.

Studenţii sunt azi reuniţi la Politehnică, neîncrezători în sinceritatea unui Front constituit din atâţia „foşti“ comunişti. Dar nici bieţii studenţi nu sunt la punct pentru o dreaptă judecată. Unul dintre ei, tot pe TF1, îl atacă pe Şora (ministru al Învăţământului) ca fost colaborator al lui C. (!) Nu-i ajunsese la ureche ştirea disidenţei lui din ultimele luni?

Tot la Bucureşti – o manifestaţie a partidului fost naţional ţărănist nu reuneşte decât câteva sute de persoane.

într-un reportaj din programul „7 sur 7“ de pe TF1, printre persoanele din jurul lui Petre Roman îl vedem, mai în spate, pe... Ţepe. (Petre Roman îl primea pe Fabius.)

Revenind spre N. C. Munteanu (îi dau şi lui un mesaj pentru Paler), nici americanii nu stau mai prejos (dar de la ei nu mă mir de nimic). Nu sunt încă decişi să deschidă biroul de la Bucureşti şi l-au avertizat să nu pozeze în... vedetă.

De la Miinchen au trimis azi prin fax la *Adevărul* (fosta *Scân- teia)* un articol al lui Ion Vianu (sub forma unei scrisori, îndem- nându-şi un prieten imaginar la vigilenţă) pentru a testa de câtă libertate dispune presa.

14

1990

Printre interviurile date Europei Libere, se pare că cel mai înfocat anticomunist era cel al lui Vulpescu.

La miez de noapte, tel. de la Mihnea. Singurul integral optimist asupra a ceea ce se petrece acolo. Nu vede, în schimb, cum se vor putea forma partide politice. El a fost (dar nu vrea să se ştie) iniţiatorul Grupului pentru Dialog Social. Grupul a obţinut şi un sediu: al fostului Comitet Central al UTC. Pentru Mihnea, opoziţia (pentru alegeri) ar trebui mai curând să se structureze în jurul sindicatelor decât al fostelor partide politice. Toate tezele

cu complot, manipulare etc. care încep să circule în mass-media de aici i se par complet false.

Furios că Europa Liberă nu şi-a trimis, ca BBC-ul sau France Internationale, corespondenţi acolo, că prin această absenţă şi-a pierdut mult din credit etc.

Şi acum, în ceea ce ne priveşte. Pleşu, Dinescu, Doinaş ne sărută şi ne aşteaptă: să *venim cât mai repede* – acum *e nevoie de noi* – când se clădeşte totul. De E. Simion, în afară că el e împotriva exilaţilor în general, iar ceilalţi scriitori împotriva... lui, nu ştie că s-ar fi opus direct nouă.

Sunt iritată doar de impresia pe care o pot lăsa, a unei vanităţi tânjind după recompense – ceea ce, oricâte examene de conştiinţă mi-aş face, nu e cazul.

Mihnea pare a aproba doar pentru că e obosit şi cade de somn. Când spune Mihnea *da,* e semn de mare sfârşeală.

Luni 8 ianuarie înregistrez „Teze şi Antiteze..." nr. 1 000. V., încă bolnav, vine şi pleacă în taxi pentru „Povestea vorbei“. Rodica, cu un text şi nişte poeme inspirate de revoluţie şi... scriitori.

Vorbesc cu Stroescu şi-i transmit, atenuate, criticile lui Mihnea. Iritat, ca ori de câte ori i se reproşează ceva. Mă tot ţine cu „managementul" american în faţa căruia e de-o docilitate sistematică. Mai multe detalii cu Hurezeanu, seara, la telefon acasă. Din recomandările date de americani lui N. C. Munteanu: să nu *dea,* ci numai să *ia* interviuri, să nu facă vedetism şi alte sfaturi puerile.

Hurezeanu i-a luat un interviu lui Breban, strângându-1 mereu cu uşa. întrebat pe cine a preferat dintre Burtică şi Goma (el stabi

lise legătura în 1977), l-a vorbit numai de bine pe Goma (noutate). Vrea să se ducă în februarie la Buc. să scoată cu imprimanta lui proprie o revistă, *Ideea europeană.*

• Nego a înregistrat la FE o cronică despre mine şi V. A trimis-o la Bucureşti. Acolo, dacă apare, va suferi poate mai puţine tăieturi decât cele pe care le-ar opera Stroescu.

Marţi 9 ianuarie

Altă zi de telefonită, atât de agitată, încât „dejunez" pe la 5 şi jumătate.

• Mihai Dinu Gheorghiu a vorbit îndelung la telefon cu Dan Petrescu. Se stabileşte la Buc. şi se confirmă numirea lui ca adjunct al lui Pleşu. (Sorin Antohi e la Ministerul lui Şora.) Ştiri deci de la D. P.

• Se va reînfiinţa Institutul de Orientalistică. I se va da numele lui Mircea Eliade. (I-o voi spune noaptea târziu lui Christinel, care „celebrează" azi 40 de ani de la cununia cu Mircea şi e în starea ce se poate închipui.) Preşedinte îl vor pe Culianu – iar Poghirc va fi invitat să ţină acolo conferinţe.

• Grupul pentru Dialog Social s-a instalat pe Calea Victoriei şi a cooptat trei români din străinătate: pe Botez, pe Mihai Dinu Gh., şi pe Sorin Alexandrescu.

Mai departe. Vor scoate un ziar intitulat *22.* Primesc telefoane de ameninţare din partea unora care se pretind purtători de cuvânt ai partidului comunist.

Luceafărul devine *Contrapunct,* dirijat de Ion Bogdan Lefter. Iar Andrei Comea e numit director la Editura Meridiane.

• La *Viaţa Românească,* s-a plâns Ileana Mălăncioiu că s-au repezit Eugen Simion, I. B. Lefter şi Crohmălniceanu să preia revista în numele *Caietelor critice.* Simion vrea şi direcţia Cărţii Româneşti.

• Doinaş a refuzat să fie numit director al Teatrului Naţional.

• Săraru şi-a dat demisia.

• Ion Brad e încă în post, dar tare înfricoşat.

• D. R. Popescu şi Hobana mai merg la Uniune, dar „stau în banca lor". (Asta ar mai trebui, să-şi dea şi cu părerea.)

1990

• Maurer a dezamăgit la televiziune, încercând „recuperarea marxismului".

• Annette Laborey s-a întors de la Buc. – unde a stat două zile acasă la Pleşu, care nu mai poate. Schimbă toţi directorii şi pe wmă pleacă. Annette i-a văzut pe Şora, Paleologu, Mircea D. cu Masa, Dan Petrescu. Toată lumea furioasă pe E. Simion cu poveştile lui împotriva exilaţilor. Doinaş va veni la Paris destul de repede.

I-a găsit pe toţi cam abătuţi, cu frica încă vie. O lipsă totală de entuziasm.

A decepţionat-o şi Buzura, care a sosit foarte curajos, la două zile după revoluţie, cu lista Annettei de membri pentru un Pen-club românesc... ascunsă în talpa pantofului!?

Iorgulescu este aşteptat de toţi.

• Cristovici l-a văzut aseară pe TF1 pe Virgil Tănase răspun- zând întrebărilor telespectatorilor pe care îi enerva vizibil că, în România, Doina Comea, care e o creaţie a mass-mediei din străinătate, nu prea interesează pe nimeni. Alţii sunt rezistenţii autentici: cei care au rezistat prin cărţile lor! Adică: el.

• Plougastel *(L 'Evenement du Jeudî)* îmi trimite fotografia dată de Irina: la un ceai în anii '40 cu Ina Don, Gabi, Alecu, Georges etc. Sunt în rochie lungă, bărbaţii în smoching. Nu-mi mai amintesc rochia, dar retrăiesc speranţa noastră, a tuturor tinerilor de pe atunci: că vom învinge comunismul. Au trecut 40 de ani ca să fie răpus (şi încă!). Dacă ni s-ar fi spus atunci, bineînţeles am fi ridicat din umeri şi n-am fi crezut.

Telefon de la Marie-France. Aflu că, atunci când a vorbit cu Geta
D.duminică la telefon, i-a spus că atât Eugen, cât şi Cioran vor refuza să fie membri de onoare ai Uniunii dacă nu suntem şi noi.

Reacţia n-a întârziat. Alecu i-a telefonat azi ca să nu facă aşa ceva („ils ne peuvent pas faire de la peine â ces *enfants** – care vor fi ei? — dacă sunt cei morţi la revoluţie,

nu văd ce durere ar mai putea resimţi), că „E. Simion n'a pas dit ţa, şa a ete enor- mement dilate“**. Dar ce a fost „dilatat" îl întreabă Marie-France. Nu răspunde. Că vine el la Paris pe 19, că-i va explica.

* „nu pot să-i amărască pe *copiii* ăştia“ (n.ed.).

** „E. Simion nu asta a spus, i s-au exagerat enorm spusele" (n.ed.).

JURNAL

Eugen, furios, vrea să facă un articol pentru noi şi pentru Goma (în timp ce în Cehoslovacia Havel devine preşedinte al Republicii, la noi, Goma nici nu este numit).

Renunţ la un „teleplione sonne“ la care mă invită insistent France-Inter, şi o regăsesc pe Marie-France la Pen-club pentru a discuta care membri ar trebui propuşi şi care refuzaţi într-un Pen-club românesc. De fapt fixăm un *rendez-vous* cu Jean Blot pe ceva mai târziu pentru nume, deoarece discuţia e dominată de operaţia „cărţi pentru biblioteci" iniţiată de UNESCO. Marie-France laudă emisiunile mele şi ale lui V. Intervine cu umor şi Banu

— îngroşând elogiul: pe el taică-său nu l-a considerat c-a reuşit la Paris decât după ce a devenit colaboratorul „Tezelor...“. Nu fraternizez decât cu Stolâpin – mereu entuziast şi devotat „cauzei".

Apoi cu Marie-France într-un restaurant la Châtelet, e mereu mai destrămată ca mine de ceea ce s-a întâmplat.

La întoarcere, citesc primele ziare politice sosite din ţară. în frunte cu *Adevărul* (fost *Scânteid).* Ca şi în buletinele de radio, aceeaşi limbă de lemn, doar în sens invers. Comunismul nicăieri pus în cauză sau chestiune.

Să aibă dreptate Doina Comea şi să se încerce cu adevărat o „recuperare" a revoluţiei?

Miercuri 10 ianuarie

Imbroglio-ul de la Uniune devine comic. Tel. de la Mona, s-a întors Ţepe şi ne-a adus, cu un autograf delirant, o carte de la cine? De la Simion!

Nu vorbim direct cu Ţepe, care s-a retras să pună la

punct o antologie de poezie românească pe care i-o promisese lui Deguy.

Lui Ţepe, Eugen Simion i-ar fi afirmat că nu s-a înţeles bine ce-a spus. Atacând pe exilaţii care înainte de a se întoarce trebuie să-şi ceară iertare, E. S. s-ar fi referit la oamenii politici, nu la scriitori. Nu mai înţeleg nimic. Aştept versiunile lui Doinaş şi Ale- cu, şi a lui Nego, şi, şi...

în aşteptare, Annette îmi trimite, prin secretara ei, al doilea număr din *România literară.* N-am găsit încă timpul nici măcar să-l răsfoiesc. De la Annette: Dan Fruntelată, alungat de la *Luceafărul,* face... greva foamei. Alte ştiri:

18

1990

• Dinescu vrea să înfiinţeze un partid al... timizilor (cei probabil care nu numai că nu s-au aruncat pe posturi, dar le-au refuzat, ca Manolescu şi Doinaş).

Vreo două ore, acasă, un ziarist de la *Le Monde,* Peroncel- Hugoz, care vrea să facă un articol asupra influenţei franceze în România. Profităm pentru a arăta de ce afirmaţia lui Glucksmann că românii au rămas la... Balzac e aberantă. îl năucim cu nume proprii şi în două ore îl facem să galopeze în literatura română, cea mai la zi, mai modernistă, mai la curent etc.

• Iordan Chimet la Paris, pe trei zile. Vrea să ne vadă. Se va mulţumi, bietul de el, cu vreo zece minute de convorbire telefonică.

• Goma vrea să se sfătuiască cu noi: dacă să reactiveze la Bourgois propunerea de revistă în limba română cu care venise după colocviul de la Blois. în confuzia actuală, recunoaştem că nu-i putem da niciun sfat.

Joi 11 ianuarie în interviul de la 7/7, Roman, primul-ministru, a afirmat de două ori că ei caută o formulă „originală" de democraţie, nu aidoma celei occidentale.

• Radu Stan: la Uniunea Compozitorilor, Ştefan Niculescu a renunţat la locul de preşedinte ce-i fusese oferit, pentru a numi un coleg mai tânăr şi, se pare, extrem de dotat – Adrian Iorgules- cu. Vasile Tomescu se

ascunde. Radu Stan a reînregistrat discuţia cu Aurel Stroe. Costin Cazaban va pleca cu Anne Rey la Bucureşti peste vreo zece zile.

• E. Simion a dat o „dezminţire" în *România literară.* Merg după-amiază la Beaubourg să iau de la Mona cele aduse de Ţepe: volumul al IV-lea din *Scriitori români de azi* de Simion, cu „o dedicaţie în fine liberă" – ce se încheie prin „prietenia şi admiraţia incoruptibilă" ale lui E. S. încep să cred că n-a fost vinovat şi că povestea asta a căzut ca o pacoste pe capul lui. Cum s-a exprimat în general împotriva revenirii exilaţilor politici, a devenit ţapul ispăşitor pentru ceilalţi care nu ne vor fi vrut.

O scrisoare a lui Paler cu întrebările adresate de data asta mie şi cu propunerea să stabilim prin corespondenţă un fel de discuţie

în trei din care să iasă o carte. Cu totul de acord, minus metoda: prin corespondenţă. Prefer casetofonul.

In autobuzul de întoarcere citesc cele două numere din *România liberă,* fără limbă de lemn şi curajoase.

Dar revelaţia a fost aseară lectura numărului 1 din *România literară.* Intr-o săptămână, o radicalizare sensibilă. Sorin Dumi- trescu, în preludiul articolului „O pereche de ţoape“, insistă asupra faptului că cei doi C. numai prin ideologie s-au putut instala, şi se slujeşte de sintagma „totalitarism comunist". Alecu atacă ierarhia ortodoxă (care-şi va face azi autocritica), Grigurcu atacă fenomenul cameleonitei (sub alt nume). Daneliuc e cel mai virulent împotriva lichelismului şi cere îndepărtarea de la conducere a celor compromişi etc. etc. în „Ochiul magic" – rubrică nouă – sunt atacaţi E. Barbu, Păunescu, Corneliu Vădim Tudor, cam în aceiaşi termeni în care-am făcut-o şi eu în cronica despre cameleonită care va trece mâine.

în *Libe* de azi, Sorin Antohi, ajuns vice ceva la Învăţământ, anunţă că o carte va fi în întregime scoasă din circulaţia liceelor: cea care relatează istoria partidului

comunist şi a ţării după 23 August, ea fiind în întregime orwelliană. Se vor institui în schimb cursuri de „democraţie" într-un ritm intensiv. El vrea să reconstituie societatea civilă şi s-o protejeze de orice ispită totalitară, cum scrie gazetarul: „cet antimarxiste convaincu pense avoir Ies moyens d'effacer l'empire ideologique de quarante ans de regime com- muniste"*.

• Monica Cesianu are pentru România cărţi şi fotocopiere. Cu V., prin telefon, se hotărăsc să le păstreze pentru opoziţie.

• Cristovici va pleca şi el săptămână viitoare la Bucureşti. Aflăm că Barbă a fost primit ca un ministru de prietenul său Caramitru (mai mare acum peste Cultură) şi care l-a dus în audienţă la Ple- şu. Şi astfel filmul lui despre Eliade a trecut imediat la televiziune. Dar fără genericul final. Prea multe nume de exilaţi.

• Seara din nou telefon cu Goma. Se bucură de radicalizarea pe care-am constatat-o în presă, dar suferă mai departe.

* „antimarxistul acesta convins crede că dispune de mijloace pentru a şterge jpMenţa ideologică a patruzeci de ani de regim comunist" (n.ed.).

încerc inutil să-i telefonez din nou lui Paler.E de aşteptat,mi se spune, până mâine-dimineaţă.

Vineri 12 ianuarie

••Ţepe: nu mai dă dezminţire. îmi explică: nu vrea să facă rău tinerei jurnaliste cu pricina. I-a încurcat degeaba pe cei de la Mun- chen. Aflu de la el că Bălăiţă a fost dat afară de la Cartea Românească, editura fiind condusă (în aşteptare) de un colectiv în frunte cu Sorin Mărculescu.

• Tel. de la Gilles Malaise *(Valeurs Actuelles).* Vrea (după emisiunea lui Frederic Mitterrand consacrată regelui Mihai) un interviu, deci numărul de telefon. îl îndrept spre Nicolette Franck sau Vianu—şi explic (pentru a câta oară) situaţia actuală, rectificând,in acelaşi timp, semnul de egalitate pus (din nefericire, de F. Mitterrand) între dictatura lui Ceauşescu şi cea a lui... Antonescu.

După-amiază, acasă, Iorgulescu. S-a hotărât, nu se va întoarce,in ciuda tuturor ofertelor ce i se fac (director la *România literară sau* Cartea Românească). E pesimist şi dezgustat de moravurile "scriitoriceşti mai acute ca nicicând acum în ţară (fuga după posturi, cameleonita etc.).

Vrând să plece şi el cu un „convoi" în ţară, Cristovici se duce după viză la Ambasadă. Şi află că este pe „lista neagră11 – cei cărora nu trebuie să li se permită intrarea în ţară – rămasă de la Ceauşescu. E radios şi mândru. Deloc dezamăgit de a nu pleca, mai ales că domnul cu convoiul i se pare cam escroc (voia să facă o raită pe la Cons, pentru a cumpăra opere de artă).

- Mai multe telefoane cu Goma, încântat: i-a apărut noua carte, a primit semnalul. Şi a auzit la radio şi cronica în care rezervam un paragraf felului în care-şi impunea colegii întru disidenţă în Pen-clubul francez, şi-l convingea pe Jack Lang să-i invite oficial. A primit şi un telefon de la Păţi Doicescu – ascultase şi el, şi îl cam felicita sau aşa ceva.
- *Coup de theatre: manifestaţie monstră la Buc.* (peste 10 000 de persoane, mai ales studenţi) protestând împotriva prezenţei în Front şi guvern a prea multor comunişti. în Piaţa Victoriei – Petre Roman se urcă pe un tanc, are întâi un reflex tipic comunist pretinzând (după gazetarul francez care. filmase totul la Bucureşti) că

„terorişti" s-âr afla la originea manifestaţiei. Luat cu huo, îşi revine în fire, şi după vreo 20 de minute convinge mulţimea purtând pancarte cu „Jos comunismul!" să se retragă. Destul de repede după aceea, Ion Iliescu decretează punerea în ilegalitate a partidului comunist şi anunţă un referendum asupra restabilirii pedepsei cu moartea. Şi promisiunea că procesele familiei Ceauşescu vor fi publice (l-au arestat şi pe Valentin – cred destul de inocent).

E foarte bine că „strada" îşi menţine presiunea

asupra unui Front prea ostentativ compus din „foşti" deosebit de compromişi – nu atât Iliescu, nu doar Roman care a mărturisit că a rupt cu comunismul doar cu două zile înainte de revoluţie, dar şi Celac la Externe, şi mai ales Brucan, atât de notoriu fost stalinist. Şi nu sunt singurii.

In Basarabia, alte manifestaţii cu sloganul scandat „Unire!". Gorbaciov, în acest timp, e în Lituania, încercând să discute pentru a obţine ca o oarecare formă de autonomie să ia locul independenţei cerute de populaţie şi... partidul local. *L'Empire ecla- te* a lui Carrere d'Encausse.

Sâmbătă 13 ianuarie

Marie-France exuberantă: Hăulică i-a telefonat lui Pintilie că sân- tem aleşi, V. şi cu mine, ca membri de onoare ai Uniunii. Ce facem însă cu Goma?

Răspunsul nu întârzie. Prin vărul său, Oprescu, Liiceanu ne cere să-l chemăm la Viena. Lungă convorbire de peste o oră, la început în doi, apoi în trei (ia şi V. telefonul de jos). Liiceanu cam mirat că nu-mi simte emoţia în voce, el, care, după ce ne-am văzut ultima dată, în 1984, la Paris, nici nu credea a ne mai vorbi vreodată.

Ne descrie mai întâi situaţia generală: vid de putere – singurii care au o oarecare experienţă a puterii: foştii comunişti. Cel mai reprezentativ dintre ei: Ion Iliescu (înţeleg că Pleşu n-are niciun fel de probleme cu el). Brucan, foarte inteligent, are, în schimb, apucături staliniste, bate cu pumnul în masă etc.

Grupul pentru Dialog Social crede că Frontul trebuie lăsat în primă instanţă să arate ce poate. Tinerii au câştigat dreptul de-a huidui, să-l huiduiască dacă se va constata că nu-şi fac treaba.

Ridicarea pedepsei cu moartea primejdioasă (criminalii de tip nazist nu trebuie lăsaţi în viaţă, putând constitui oricând o soluţie

de revanşă). Deci referendumul – necesar.

(Referendumul l-a ho- tărât ieri Ion Iliescu spre a calma mulţimea, alături de scoaterea partidului comunist în afara legii.)

Alt pericol: haosul.

Un altul: structura piramidală de tip leninist care dăinuie. Conform ei, Caramitru îi dă azi ordine lui Pleşu ca altădată Enache lui Dulea (sau viceversa, n-am reţinut niciodată bine ierarhiile de partid, într-atâta mi se părea totul factice). Liiceanu vrea să pledăm (suntem, spune el, mai necesari ca oricând pentru orientarea în haos) contra ierarhiei formale.

Grupul pentru Dialog Social ar putea deveni o adevărată forţă (primesc mii de scrisori de la tineri), dar n-a avut decât o singură dată acces la televiziune, timp de vreo oră.

Profit pentru a-i reproşa că nu l-au cooptat şi pe disidentul între disidenţi, pe Goma. Da, recunoaşte el, dar am vorbit la televiziune de el.

Cum vorbim şi de editura pe care o va conduce (fosta Editură Politică, devenită acum una de ştiinţe umaniste, de filosofie şi de ştiinţe politice), unde vrea, de la Havel la Soljeniţân, să publice tot ce a însemnat literatura disidenţei, îi pomenesc iar de Goma care are manuscrisele gata bătute la maşină în româneşte. Pare încântat. Vrea să înceapă cu *Cutremurul oamenilor,* să i-1 trimită imediat. Şi cărţile noastre (să i le trimită imediat vărul său la care le-a lăsat). Şi să pregătim repede altele (urmarea la *Unde scurte* pentru mine, pentru V. – ce vrea). Să nu le dăm la alţii. El va trage în 200 000 de ex. îl liniştim. Nu tirajul ne interesează, ci faptul că apar în editura lui. (Ne mai ceruse şi Dacia, prin Nego, dar L. are prioritate.)

Vom fi invitaţi oficial – ne mai spune. Dar cum nu vom merge înainte de primăvară, se întreabă cum va face să ne vedem înainte (n-are bani să vină de la Viena încoace) – trece doar prin Budapesta, să ia contact cu Forumul). îi sugerăm să facă mese rotunde lunare la Bucureşti nu doar cu Forumul maghiar, dar şi cu cehii, polonezii etc. E încântat de idee. Cu Pleşu aproape că nu se mai vede. P. e

epuizat, doarme doar vreo două ore pe noapte, lui L. îi e frică să nu i se întâmple ceva cu inima.

23

JURNAL

• Să rămânem deocamdată la Europa Liberă cu aceeaşi funcţie critică (de care e mai nevoie ca oricând), şi să încercăm să ne orientăm exact (de pildă, poate fi pus Iliescu pe acelaşi plan cu ceilalţi?).

• Se plânge că n-are mijloace de comunicare. Ne schimbăm numerele de fax.

Dacă iiu izbuteşte să vină cu Pleşu la Paris printre invitaţii lui Fabius, va trebui să-i telefonez Annettei Laborey: nu-şi va putea face programul editorial – aşa cum îl vrea – fără să se dezmeticească puţin şi să stăm serios de vorbă. îi pregătim de pe acum o listă cu lucrările care ar merita să fie publicate prioritar. Să nu omitem pe nedrept uitata *Sociologie des revolutions* a lui Jules Monnerotşi, bineînţeles, Besanşon. Şi, şi...

Sunt fericită (infinit mai mult decât de povestea cu „membri de onoare11) să-l pot anunţa pe Goma că Liiceanu l-a invocat la televiziune şi mai ales că doreşte să-l publice. Simt că şi el este. Va fi, în sfârşit, citit de cei pentru care a scris tot ce-a scris cu în- căpăţânare în româneşte, fără speranţa că aşa ceva se va întâmpla cândva.

Alt telefon, din Paris de data asta, tot de vreun ceas: Barbă. Extrem de cumpănit în judecăţi, de parcă baia iraţională de haos l-ar fi readus spre bunul-simţ. Schematic:

• Iliescu bun, Caramitru bine. Soluţia deocamdată fiind tocmai ca aceşti „intermediari11 să fie aleşi printre cei buni – chiar foşti comunişti. De unde să-i scoţi pe ceilalţi? Speriat de vidul politic şi de programele sumare ale ţărăniştilor şi liberalilor. (S-a întâlnit în avion cu tot felul de politicieni ai exilului, printre care Câmpeanu.) Manifestaţia de aseară, aţâţată de disensiuni între Ilies- cu şi Mazilu, acesta din urmă caraghios, într-un reportaj al

televiziunii, îngenunchind pe un tanc şi facându-şi cruce (Caragiale leit) spre a calma mulţimea; manifestaţia alimentată pe margini de tot felul de derbedei, stil mai ’68 (Barbă o spune înfiorat). Contra acestui pericol de anarhie armata nu i se pare o soluţie rea (o doresc, în orice caz, majoritatea celor pe care i-a văzut). Şi pe cine n-a văzut? Pleşu i-a făcut impresia cea mai puternică: rezistă bine la putere – bun, generos, tot atât de afabil cu inferiorii ca şi cu superiorii.

24

1990

De ce e Caramitru mai mare peste Cultură? Pentru că el a deschis, punându-se în faţa „baionetelor", porţile Televiziunii. Cu Caramitru care ne „adoră" (stilul ditirambic al lui Barbă), vor să ne organizeze o recepţie oficială pe măsura noastră. Care – bineînţeles tot el *dixit* – e enormă, mitologică etc.

Câteva detalii despre execuţia Ceauşeştilor: Soldaţii care păzeau pe garduri cazarma au început şi ei să tragă când s-a dat comanda (şi numai atunci cei doi C. şi-au dat seama că vor muri – până atunci erau siguri că securiştii îi vor salva – şi-au început să zbiere. Aşa încât trupurile le-au fost ciuruite de sute de gloanţe). Hoiturile au fost aduse înapoi la Bucureşti în saci de plastic şi un soldat, neştiind ce a coborât din helicopter, le-a aruncat în dosul unei magazii. Nimeni nu mai ştia unde sunt. Le-au găsit a doua zi şi au trebuit să le machieze pentru a le face cât de cât prezentabile pentru televiziune.

Mihai Dinu Gh. nu mai pleacă (iar ezitase: să se întoarcă, să rămână?).

Florin Iaru fusese prins pe 22 decembrie, dus la Jilava şi crunt bătut.

Al. Călinescu şi-a rupt carnetul din Frontul de la Iaşi, desco- perindu-şi printre noii colegi ai libertăţii pe foştii ştabi.

Azi am introdus în casă un *repondeur*. Nu ca să filtrăm apelurile, ci pentru a putea cel puţin dejuna cinci-

zece minute într-o pace total iluzorie.

Duminică 14 ianuarie

• De când avem acest *repondeur* – viaţă ceva mai simplificată. Doar că s-a umplut casa de aparate de parc- am fi într-un laborator mass-media.

Bref, *repondeur*-ul (cum se va fi spunând pe româneşte acestui instrument care nu există acolo?) înregistrează, în timp ce V. şi cu mine batem la maşină, şi pe unnă aleg, cui răspund, cui nu.

• Victor Lupan, care pleacă din nou la Bucureşti, ne căuta de mai multe zile. Acum ne găseşte graţie *repondeur*-ului pe care i-1 anunţase Goma. Profit pentru a- i spune cât îmi displac tezele *Fi- garo*-ului, şi a-i da adrese.

JURNAL

Aflu prin el că Hăulică e acum adjunctul lui Caramitru. Deci adjunctul preşedintelui comisiei culturale din Front. Deci ierarhic peste Pleşu.

Dau, cam întâmplător, peste Mihnea, căruia îi fuseseră încredinţate la Bucureşti, pentru noi: un text al lui Liiceanu despre Der- rida, şi texte ale părintelui Avramescu prin fiica lui, dna Macri.

Mihnea vrea să-l aducă repede pe Liiceanu de la Viena la Paris. Ii dau numărul de telefon, dar cred că nu-1 va mai găsi.

Mă bate gândul să fac o masă rotundă cu cei întorşi de la Buc. —••Ţepe, el, Barbă, Antonia, fetele, dar nu numai c-ar trece prea târ- ziu ••—un minimum de zece zile decalaj între înregistrare şi difuzare – ci şocul dintre Barbă şi Mihnea (temperamental opuşi) ar risca să fie prea violent, cu toate că în analiză nu diferă total.

Mihnea o propune imediat pe Ariadna, la care, mărturisesc, nu mă gândisem. (N-am nimic împotriva ei, o găsesc şi inteligentă, şi capabilă să cadă pe tonul cel just pentru a vorbi de mama ei, ceea ce nu e dat oricui.) Sfârşesc prin a-i spune lui Mihnea să-i dea direct un interviu lui Hurezeanu.

La ştiri, la prânz, aflăm că Iliescu (pe care toţi prezentatorii îl pronunţă cu ş – Ilieşcu) a revenit asupra marii concesii de ieri: partidul comunist nu mai e declarat în afara legii, această hotărî- re va fi şi ea, o dată cu pedeapsa capitală, supusă unui referendum. Nu înţeleg, parcă n-ar fi un profesionist al politicii, face gafe peste gafe.

Şi ca să potolească mâniile potenţiale, mereu procedeul ţapului ispăşitor – Televiziunea Română îi arată, cu cătuşe la mâini, pe cei care vor fi judecaţi, miniştrii lui C., cu adevărat vinovaţi (cel puţin de slugărnicie), ca Bobu sau Postelnicu, dar şi Dumitru Po- pescu-Dumnezeu (fusese uşor în dizgraţie – şi mai puţin vinovat în orice caz decât Dulea, Enache şi alţi Floreşti), dar, mai ales, bietul Valentin Ceauşescu, fiu adoptiv se pare, dar, după câte se spunea, refuzând graţiile părinteşti, neiubit şi, în orice caz, nevinovat de fărădelegile perechii nebune. Sper că nu va fi sacrificat în altă parodie de proces, ca nu ştiu care miliţian ce trăsese într-un ofiţer (sau aşa ceva) şi care plăteşte cu nouă ani închisoare pentru crimele atâtor securişti în libertate.

E semnificativ că celor prinşi cu annele-n mână li se spune *terorişti* (iniţial expresia a fost lansată de C. însuşi), şi *nu securişti,*

pentru a nu mânji cu sângele vărsat venerabila instituţie despre care nu ştiu ce ofiţer a îndrăznit să pretindă la televiziune sau la radio că, în afara gărzii lui C., apăra interesele poporului. Uşoară greaţă, vorba lui Daneliuc (cu un interviu excepţional în *România literară).*

Goma mereu încântat. Vorbim de două ori. Mâine îmi aduce cartea. Cât priveşte pe români, îi înjură pe mai toţi, dar îi iubeşte pe toţi şi e mereu gata să le sară întru ajutor.

Aflu (de la cine?) că Raţiu şi Ion Ghica sunt la Bucureşti, ofe- rindu-şi serviciile Frontului pentru a-1 reprezenta în lumea largă. Nu-şi spun ei „Uniunea

mondială" a românilor? Nici în tragedie nu putem scăpa de Caragiale.

Şi tragedia nu s-a îndepărtat cu totul. Ţările baltice vor independenţa, la frontiera cu Iranul musulmanii au devenit agresivi, în Azerbaidjan e jale, cine-1 va înlocui pe Gorbaciov dacă va cădea? Şi cât de la adăpost vor fi ţările satelite dacă nu-şi consolidează libertatea şi nu pun bazele democraţiei?

Riscăm, da, ca istoria să nu mai aibă răbdare.

Luni 15 ianuarie

Goma vine încântat şi ne oferă tuturor noua sa carte, apărută în excelente condiţii grafice. E încă sub efectul şi al ştirilor de ieri de la Liiceanu – e deci radios. Mergem după aceea la cafenea să-i „bem“ cartea toţi cei care veniseră la emisiune, mai mult ca să citească *România literară*: Mihai Dinu Gh., Sandrine (care pleacă în România cu Hurezeanu şi va reveni cu un dosar complet pentru *La Nouvelle Alternative,* pe care-mi cere să-l prefaţez; îi promit, dar numai sub formă de interviu, de scris nu voi avea timp), Sanda Sto, mai apoi Mircea Iorgulescu. A vorbit cu Paler, i-a luat şi un interviu pentru RFI, şi ne aduce un detaliu care mă încân- tă: singurul care a votat împotriva alegerii noastre la Uniune a fost... Paul Everac. Aşa da. E în ordinea firească a lucrurilor. Destul mi-am bătut joc de el, destul a fost distracţia mea favorită prin zorzoanele în care-şi înfăşură prostia. Se răzbunase el mai demult, făcându-mă personaj principal în *Un fluture pe lampă,* dar tot nu-i ajunge. Iată unul cel puţin care are curajul opiniilor sale.

La Radio, tel. cu Stroescu. Încântat că Aurel Dragoş Munteanu a mulţumit postului pentru sprijinul adus disidenţei sale şi l-a invitat

la Bucureşti, spunând că vrea să se inspire din statutul ziariştilor de la Europa Liberă pentru gazetarii de la Radio-Televiziunea Română. Deodată nu îi mai e frică să

fie acuzat de vedetism de către „management". Să mi-i înveţe şi cenzura de stil american cu care e atât de darnic. Mulţumit şi că Sergiu Nicolaescu a acoperit Europa Liberă cu laude: graţie postului i s-a trezit conştiinţa şi, de altminteri, E. L. a pregătit revoluţia etc. II pun totuşi în gardă asupra celor două personaje, dar nu cred că-i va scădea entuziasmul.

Marţi 16 ianuarie

Nicodim, cu o petiţie pentru ca artiştii francezi să ofere câte o operă a lor Muzeului din Bucureşti – incendiat. Bineînţeles semnăm şi noi.

Seara, lung telefon cu Nego, întors de la Bucureşti.

El, Nego, a participat la o masă rotundă la televiziune, cu Doinaş şi Mircea Martin. Vorbind şi despre Goma. S-a zbătut, bietul de el, peste orice aşteptare. Nici nu ştiu dacă făcea!

Altceva:

- Dinescu ar fi bolnav la ochi şi ameninţat să-şi piardă vederea. Nego l-ar fi făcut să înţeleagă „scandalul" Goma (mereu nemenţionat).
- Radu Enescu numit ambasador la Budapesta.
- Alexandru George ne trimite o scrisoare prin Nego.

în rest, cum spune Nego: au sărit cu toţii în libertate. Mare efervescenţă. (Nu numai după posturi, dar şi.)

- Regman a fost la prima parte a manifestaţiei de vineri – foarte serioasă. N-ar fi degenerat decât după aceea. Dacă a degenerat (versiunea oficială).

Mai îngrijorător – sâmbătă, după manifestaţie, au defilat la televiziune tot felul de delegaţii, muncitoreşti şi altele, pentru a „înfiera", ca în vremurile bune, huliganismul manifestanţilor de vineri şi a-1 ridica în slăvi pe Iliescu. Tot mai mult se întăreşte zvonul că discordia dintre el şi Mazilu ar sta la originea exceselor. Nu şi a manifestaţiei, deoarece, cum spune Nego, ura împotriva comunismului se simte peste tot – din inscripţiile de pe ziduri, de pildă.

Aceleaşi „delegaţii", tot atât de spontane ca pe vremea lui C., au criticat Europa Liberă că nu-şi face

datoria faţă de „poporul român"

28

1990

(emisiunile sunt destul de critice faţă de Front). Ceea ce, cu obrăznicia lui obişnuită, a făcut şi Brucan într-un interviu acordat lui N. C. Munteanu. (Aurel Dragoş Munteanu s-ar fi scuzat pentru aces- le excese.)

• L-au dat afară pe Ion Dodu Bălan de la rectorat. Nu şi din Universitate?

• Căldura în case a scăzut iarăşi şi alimentele au cam redispă- rut din magazine. Mizerie generală. Nego foarte izbit de imaginile de murdărie şi dezolare ale unui Bucureşti pe care aproape că nu-1 mai recunoştea.

• Iar oamenii nu prea mai lucrează. S-au învăţat cu revoluţia şi... stau de vorbă.

Mihnea mă anunţă că va veni mâine seara la noi cu Liiceanu (a reuşit să-l aducă la Paris – soseşte cu avionul mâine la 6 du- pă-amiaza).

• V. vine de la poştă cu teancul de ziare. în *România literară,* pe prima pagină, Dimisianu insistă asupra scriitorilor exilaţi şi nu se mai fereşte a ne numi. Dar nu şi pe Goma. Tot astfel în revista ce înlocuieşte *Luceafărul* – *Contrapunct* – a tinerilor optzecişti

— un ecou al mesajelor scriitorilor de la E.L. şi Vocea Americii. Numit, pentru prima oară, şi Tudoran.

• Cel mai interesant, o polemică în *România literară* între Ma- nolescu şi Paler. „Intrarea în normalitate“ pledează Manolescu (adică în esteticul pur). „Care normalitate?“ contra-atacă Paler (în avangarda luptei pentru recucerirea eticului). Ar fi un subiect de masă rotundă la care i-am putea chema pe Raicu, Iorgulescu şi – de ce nu? — pe Adina Kenereş, care ne spunea deunăzi că ea n-a plecat din România din pricina unui E. Barbu sau Păunescu, ci a celor care întreţineau iluzia „normalităţii“.

• Pe Goma îl numeşte totuşi cineva. Cine? Eugen Simion! (*România literară,* p. 10). Tot el pe V., ca principal animator al cri- zismului şi pentru „Albatros1*.

Miercuri 17 ianuarie

Mihnea a reuşit să-l aducă pe Liiceanu la Paris. I-a obţinut viza, i-a trimis la Viena un bilet de avion.

Aşa că ne revedem seara pe la 8 şi jumătate (avionul lui sosea la 6), cu Mihnea şi Ariadna. Evident, am fi preferat să-l vedem singuri (o vom face, hotărâm la plecare, luni). Mihnea i-a stabilit un program drastic, ocupat de dimineaţa până seara cu *rendez-vous-uri* utile atât pentru Grup, cit şi pentru viitoarea editură. Facem prima listă de cărţi.

Altfel, Liiceanu aşa cum îl cunoaştem: cu un umor care nu-i este în general atribuit şi cu diagnosticuri exacte. Proiectat din camera de lucru în plină actualitate politică, cu rol de protagonist, face un coşmar recurent: e împins la o masă rotundă la televiziune, care are loc în limba... engleză. Din coşmar, în realitate: la Budapesta a fost chemat să se pronunţe asupra relaţiilor româno-maghiare. Nu prea ştia nimic, dar tot a modificat în final comunicatul comun.

Convorbire până pe la 2 dimineaţa irezumabilă.

Joi 18 ianuarie

„Frontul", din ce în ce mai penibil. Acum renunţă pur şi simplu la referendumul anunţat şi declară ne-dizolvarea partidului comunist (sigur ideea lui Brucan, care mai are şi tupeul s-o revendice). Gelu: N. C. Munteanu a comunicat de la Buc. la Free Europe că situaţia e explozivă. Cum să nu fie? Să nu sfârşească prin recursul la armată, scenariul cel mai plauzibil, nu însă cel mai bun.

In Cehoslovacia totul se petrece lin, cu Havel preşedinte, pe când la noi...

Madeleine Gobeil de la UNESCO. Au găsit pentru bibliotecile din România 45 000 de cărţi date de editori şi autori. Duminică recepţie la UNESCO, unde mă invită. Vor vorbi Banu, Basa- rab Nicolesco etc. Banu i-a spus de mesajul lui Ionescu, îl transcriu şi i-1 dictez secretarei. Nu

cred că mă voi duce, mai ales că Di- nescu (el urma să fie centrul recepţiei) nu mai vine la Paris: îmi spun Raicii (care au aflat de la Papii ian că i-a căzut grav bolnav -— oreion cu complicaţii – unul dintre copii).

- Reportajul lui Barbă pe A2. Se plângea că sunt nişte „atei" la A2 care l-au cenzurat cum nu fiisese nici la Studioul Sahia. Ce-ar fi fost dacă n-o făceau? Filmul e plin de biserici, de clopote, de popi. Rolul Bisericii în rezistenţa României! De te-ai crede în Polo

nia. O scurtă frază, ca o paranteză, pentru a recunoaşte că în înalta ei ierarhie, aceeaşi Biserică ar mai fi făcut şi compromisuri, de nu mai înţelegi cu ce mijloace a „jucat“ rolul amintit. îl vedem pentru prima oară pe atât de celebrul (printre artiştii bucureşteni) părinte Galeriu.

îl revedem şi pe Romulus Vulpescu (teribil de îmbătrânit). Remarcabile scenele dintr-un sat (în sfârşit fară clopotniţe şi dăngă- nit de clopot).

Văd în *Le Monde* – cu bucurie – că Sinodul l-a demis pe patriarhul Teoctist, cel care trimitea urări lui Ceauşescu. într-una dintre ultimele îi exprima (în august trecut) „recunoştinţa Bisericii faţă de opera (sa) istorică grandioasă". Asta când C. rădea de zor bisericile rând pe rând, le „sistematiza". Curat rezistenţă. Caragia- le la teologi.

Hazul e de necaz. Cum fac vecinii de sunt mai puţin caraghioşi? Speram că baia aceasta de tinereţe sacrificată avea să ne spele de toate.

Tragicul nu ţine decât în răstimpul când se trage şi când se plâng morţii. După care, nu ştiu cum facem şi reapare Mitică.

Frontul cumulează structura leninistă cu *flou-xA* hotărârilor. Cu indecizia, cu improvizaţia. Probabil cu luptele pentru putere. Mazi- lu e caraghios şi penibil, Brucan provocator de insolent, Iliescu părea mai la locul lui, dar mai ştii? Singura lor activitate – cre- zând că astfel

vor calma populaţia – e să anunţe procese. Dacă se vor desfăşura ca cel al lui C., mai mult rău ne vor face decât bine. Şi cum să fie altfel cu un corp de legi stalinisto-ceauşiste?

Vineri 19 ianuarie

Altă zi pierdută între telefoane şi instalarea de magnetoscoape ce merg când e instalatorul de faţă şi se strică atunci când mă servesc eu de ele.

Mihai Dinu Gh.: Al. Călinescu vine peste două săptămâni.

Iulian Neacşu s-a înscris la ecologişti. Iar Laurenţiu Ulici vrea să reînvie *Luceafărul.*

• Tudoran de la Washington. Lasă pe *repondeur* un mesaj cu umor: „Aici Tudoran, prietenul ministrului Dan Petrescu." E drept

că D. P. pare acoperit de fericirea de a fi ministru. Se simte şi din voce (pe France-Inter la „Le telephone sonne“). Lor, la Vocea Ame- ricii, le-a dat un interviu în care a susţinut că nu vede o formulă mai bună decât Frontul şi nici de ce folos ar fi partidele politice. Cred şi eu, din moment ce e în guvern.

Pe Dorin Tudoran l-au invitat şi Ion Iliescu, şi Aurel Dragoş Mun- teanu. Dar el refuză orice invitaţie oficială. Se va duce cu directorul Fundaţiei care scoate *Agora.* în februarie.

Vorbim de Goma şi de ingratitudinile din România. D. T. e mai senin. Se aştepta la aşa ceva. Pe la mama lui, unde se perindau cei ce aveau nevoie de *Agora,* acum nu mai trece nimeni. Şi biata femeie nu pricepe nimic. E drept că nu e prea obişnuită cu mediile literare. Din partea lui Dorin Tudoran: Iboia Voreg – se ocupă la Ministerul Culturii de viitorul Salon al Cărţii din Paris, ce va avea loc în luna martie. îi dau indicaţii şi numerele de telefon ale lui Liiceanu şi Iiăulică la Nicodim.

• Deoarece Hăulică a sosit la Paris pentru a pregăti

recepţia pe care Fabius o va oferi la începutul lui februarie. Vor veni Pleşu şi Dan Petrescu cu... 80 de artişti, critici literari, scriitori etc.

Insista să venim duminică la UNESCO, unde va vorbi şi el.

Altfel? Câteva ştiri care arată că apele nu se aleg deloc, din punct de vedere moral:

- Dulea credea că-şi va putea păstra postul. A fost scos la... pensie. Nu în închisoare, ci la pensie.
- Dinescu pretinde – şi Hăulică îl susţine – că nu trebuie să facem ca „ei“. Să le lăsăm ziarele, acum avem unde să le răspundem, şi adevărul, ca şi valoarea se vor impune singure. Nimic mai fals. Dacă acum cei compromişi nu sunt forţaţi să se retragă (nu să fie judecaţi, pedepsiţi, închişi, ci doar să se retragă la pensie sau la „munca de jos“), niciun temei solid nu va garanta o nouă mentalitate.
- Cei mai virulenţi sunt cei doi securişti, Iulian Neacşu şi Cezar Ivănescu, care voiau să ia... direcţia Uniunii. Cât despre Ţoiu, a refuzat să demisioneze (a sfârşit totuşi prin a fi demis de ceilalţi din Consiliu) şi s-a străduit să-l apere pe D. R. P. care – spunea el – şi-a „apărat Uniunea".
- Consiliul a rămas acelaşi, cooptând câţiva tineri.

1990

- *Contrapunct*— ziarul optzeciştilor – nu înlocuieşte *Luceafărul,* care va ieşi mai departe cu o direcţie colegială şi etic deja compromisă. Alături de Gabriela Adameşteanu, Fănuş Neagu şi... Ion Gheorghe.
- Şi câte o ştire bună. Rară. Toto Enescu a fost numit director al Muzeului de Artă.

Am impresia – sau confirmarea – că ne făceam iluzii sperând într-o reînnoire morală a breslei scriitoriceşti după nesperata minune din decembrie. Că vor fi în stare să pornească pe alte baze. Deloc. Scriitorii vor scăpa de cenzură, vor putea călători. Şi cam atât. Cucerirea răspunderii interioare, asumarea unei responsabilităţi

colective – la care visează Paler— sau ucenicia reală a libertăţii par a rămâne de domeniul visului sau al... cehilor. Acolo preşedinte este un Havel, acolo, în primul său discurs, el, disidentul fără pată, recunoaşte şi propria lui responsabilitate, împreună cu a tuturor, în pasivitatea faţă de regimul totalitar. E astronomică distanţa între Praga şi Bucureşti.

Sâmbătă 20 ianuarie

Sună la noi Goma pe când, de-abia ieşită din baie, îmi usuc părul. Nu e el prea devreme, ci eu prea târziu. Vine fluturând ultimul număr din *România literară* (noi nu-1 avem încă), în care îi este consacrată o pagină sub semnătura Gabrielei Adameşteanu. Cu poză şi bibliografie completă.

Is-a făcut deodată cald la suflet şi recunoaşte că ieri a greşit. N-am timp să citesc articolul Gabrielei, dar aruncând o privire dau peste un paragraf „răscumpărător*4: de ce n-au aderat scriitorii la mişcarea Goma, cum s-au purtat rău cu el etc. etc. O altă pagină, consacrată poeziilor lui Dorin Tudoran, apoi articolul lui Nego, prea ditirambic, despre noi, şi care a trecut şi la FE.

• De la Mihai Dinu Gh.: Paleologu nu poate veni la Paris fără Pallady al lui pe care deschide ochii în fiecare dimineaţă şi vrea un decret de abrogare a legii asupra patrimoniului naţional. Curat estet.

• Seara târziu, lungă convorbire cu Hăulică. Pregăteşte recepţia de la Adunarea Naţională. Vin cu un spectacol ce va fi pregătit de Pintilie şi Boruzescu, cu fragmente din *Orestia LII* a lui Stroe,

cu formaţii autentic populare, recitări de poezie etc. Recepţia e pe 1 februarie seara. A doua zi, o alta, la Jack Lang, cu o conferinţă de presă.

Uitasem, ieri pe la patru dimineaţa, dau la telefon, în sfârşit, de un inginer de la Bucureşti, necunoscut, care îşi lăsase mesajul urgent, pe *repondeur.* II trezesc din somn,

dar exultă de bucurie că a dat de noi. Vrea să iau eu Ministerul Învăţământului şi Virgil pe cel al Culturii. Mai vrea să înfiinţeze un „partid ţărănesc valah" pentru care ne cere să recoltăm bani. Ar mai vrea să-i public la Paris amintirile din închisoare. Tot vrea şi vrea... Trebuie să fie România plină de astfel de bravi veleitari. Sunt totuşi politicoasă, îi dau adresa să ne scrie. Şi pe a Regelui. Partidul „valah" e monarhic! De altminteri, nu e probabil singurul. Prinţesa Margareta (pare inteligentă) e în România cu una dintre surori, Sofia, pentru a testa popularitatea Regelui. Toată regala familie doreşte într-atâta şi cu bună-credinţă (cf. emisiunea lui Fr. Mitterrand despre Rege) să facă ceva pentru ţară, încât i-au telefonat lui Eugen (au dat de Marie-France) într-una din serile trecute spre a-i cere sfatul: să plece Regele în ţară ca simplu cetăţean? Marie-France n-a fost de părere că s-ar cuveni. Un sondaj realizat de *Paris-Match* nu-i confirmă deloc popularitatea de care unii spuneau că se bucură după interviurile de la Televiziunea maghiară. Dar nu prea cred.

Duminică 21 ianuarie

Din provincie, mereu veşti proaste. De parcă Bucureştiul n-ar fi decât o faţadă.

- Toma Pavel: face bancuri tocmai de la Princeton.
- După-amiaza la UNESCO pentru operaţia „livres pour Ies bi- bliotheques" – 45 000 după Madeleine Gobeil, care mă îmbrăţişează cu patos. Toată românimea acolo. La tribună, Banu (care se supără că a fost tratat în discursul precedent drept „sous-trai- tant", el care a avut iniţiativa; şi are dreptate să se răţoiască la morga UNESCO-iană – şi Hăulică. La cererea tot a lui Banu, le duc înregistrarea cu mesajul de Crăciun al lui Eugen – îndelung aplaudat. Banu citeşte primul mesaj – de vreo 40 de ani încoace – al lui Cioran evocându-şi studenţia la Biblioteca Fundaţiilor Regale

.şi dăruind în plus exemplarul său din Nietzsche bibliotecarei-şefe din Bucureşti. Printre lăzile cu cărţi şi prin mulţime, Yivi, pe care o prezint viitorului editor al operelor tatălui ei, G. Liiceanu. Ţepe, Breban (ne întindem o mână indiferentă şi foarte depărtată), Ne- delcovici, Alain, Papilian, Antonia (întoarsă din România şi mul-ţumindu-mi că i l-am recomandat pe Paler, cu care s-a înţeles de minune), Jianu, Monica Cesianu (îi spun că V. i-a propus lui Liiceanu editarea cărţii lui Cesianu despre Canal), Mămăligă.

Tot fuge după mine, cu mesaj pentru V. şi pentru mine, un gazetar de la Televiziunea Română, Viorel Grecu, care are mesaje de mulţumiri de la A. D. Munteanu şi vrea să ne ia un interviu televizat, acasă, asigurându-ne că va fi... o bombă. Ezit, îi spun doar că da, cu jumătate de gură – şi de principiu, urmând să mai telefoneze. Şi bine fac. Aflu apoi de la Hăulică că acest Grecu e fostul om de casă al lui Săraru şi din banda lui Eugen Barbu. II vom refuza deci fără niciun fel de şovăială. Deja a da un interviu televiziunii implică riscul de a cauţiona Frontul. Cu un reprezentant al clicii Barbu în plus!

De la UNESCO, cu Nicodim şi Ariana la ei acasă, unde sosesc rând pe rând V., Pintilie cu Clody Bertola, Boruzescu, Madeleine Gobeil (mereu lirică), Hăulică, Mirella Paturean, sora lui Pintilie (care de fapt ne aşteaptă acolo) şi, ceva mai târziu, Catrinel Pleşu. Mi-e imediat simpatică.

Se pregătesc cu toţii pentru marea recepţie de la Adunarea Naţională, unde, aflăm, „spectacolul" va fi regizat de Pintilie, iar elementele de decor semnate de Boruzescu. Vor fi 80, cu coriştii pentru *Orestia III* de Aurel Stroe, un cor, pe de altă parte, de la ţară, cu adevărat, recitări de poeme etc. Evident, cu Hăulică, Pintilie etc. nu riscăm nicio „Cântare a României".

E, în fond, prima seară fără urmă de „clandestinitate". Ne aduce târziu noaptea acasă Nicodim, încântat şi el de această „frăţietate" pe faţă între cei de acasă şi exil.

Luni 22 ianuarie

I-am dat lui Hăulică interviurile promise lui Paler pentru *România literară.*

35

JURNAL

Aduc pentru masa rotundă bazată pe polemica dintre Mano- lescu („Intrarea în normalitate“ – pură literatură) şi Paler („Care normalitate?“ – etică) *România literară* la fotocopiat. Şi citesc

— nu-1 luasem în seamă – un articol de o extremă justeţe al lui Livius Ciocârlie, în pagina a treia. îl atacă şi pe Brucan, şi pretenţiile de reprezentativitate ale Frontului.

Raicu nu vine şi o face fără să se fi scuzat. S-a dus să-l ia de la aeroport pe Dinescu, care soseşte totuşi. în locul lui, îl reţin pe Balotă, care era acolo şi înregistra pentru Stroescu. Ţepe începe prin a face – cum ştie el – scandal. Că dacă nu-1 las să se refere la persoane (voia să-l atace de demagogie pe Paler – şi eu nu vreau ca masa rotundă să ia o alură de dispută personală între el şi Mano- lescu, ci să se reţină doar poziţiile antagoniste estetic-etic), dacă e cenzură etc., el mai bine pleacă etc., etc. Deşi mă enervează, mi-e brusc mai aproape, dacă nu chiar simpatic, îl regăsesc pe cel care cu vreo 20 de ani (?) în urmă tensionase în acelaşi fel o masă rotundă despre Soljeniţân. Cum începem însă înregistrarea, se potoleşte: miel, nu altceva. în schimb, tocmai Balotă se supără că e prea des întrerupt în profesoralele sale dezvoltări. Iorgulescu egal cu el însuşi, deşi privilegiază – nu ştiu de ce – teza falsă a unei rezistenţe scriitoriceşti care, în fond, cu excepţiile ştiute, n-a existat.

Acasă – Liiceanu, pe care-1 regăsim întocmai, de parcă nu ne-am fi despărţit niciodată.

Profund dezamăgit – ca şi noi ••—de primul număr al revistei Grupului pentru Dialog Social, *22,* prost concepută grafic şi, în ciuda unor semnături de prim-plan, cu aspect de magazin cu de toate pentru toţi. Ne jeneză – îl jenează şi pe el – includerea unor fragmente dintr-o carte a lui

Silviu Brucan, concesie probabilă a lui Stelian Tănase. „Eu vă dau sediul, voi mă publicaţi" – cam aşa arată târgul. (Chiar dacă n-ar fi, dar tare mă tem că este.) Nimic nu distonează în relaţiile noastre cu Liiceanu.

în timp ce, după cina la restaurant, stăm şi de bârfă (salvată de calitatea umorului său), dar şi completăm o listă de cărţi de prima urgenţă pentru editura lui – un telefon de la Dinescu. „Cum vă simţiţi ca membri de onoare?" începe el. Virgil schimbă vorba, îl întrebăm cum e copilul. Mai bine. Ne luăm *rendez-vous* pentru când se va întoarce de la Lyon – pe vineri probabil.

36

1990

Iar sună telefonul: Mihnea pentru Liiceanu – între timp i-a stabilit întâlniri cu editorii de aici. Vorbesc împreună şi de Bru- can. „Atunci îl schimbăm", replică Mihnea. Cu umor sau i-au mai trecut entuziasmele?

Marti 23 ianuarie

5

Veşti nu prea bune de la Braşov via Statele Unite: s-ar fi dat drumul la securiştii arestaţi, ar fi apărut pe ziduri ameninţări: că 26 ianuarie (ziua lui C.) va fi una a răzbunării, iar disidenţii primesc telefoane tot de ameninţări. Vreo 500 de oameni – considerân- du-se în primejdie – s-au „refugiat" la Buc. Acum vreo două zile, Gogea (sociologul care îndrăznise să dea gazetarilor de la *L 'Eve- nement du Jeudi* detalii complete asupra mişcării de la Braşov din 1987) venise la Buc. (unde nu fusese primit nici de Front, nici de Televiziune), alarmat de situaţia specială de la Braşov. Pe acest subiect, un articol, azi, în *Le Monde.*

Doina Comea, pe de altă parte, a demisionat din Front, iar ieri Silviu Brucan, într-un interviu în *Le Figaro,* a evocat „lipsa de tradiţie democratică" în România, pentru a prevedea că democraţia nu va putea fi instaurată decât în vreo... 20 de ani. Ceea ce l-a indignat pe Nego, care vrea să facem un protest public.

Alegerile s-au fixat pentru luna mai – o concesie de o lună făcută opoziţiei – dar prea devreme pentru ca partidele să poată dobândi vreo substanţă reală.

• Marie-France, care a fost la Praga cu Sanda Sto, revine încân- tată de Gabriel Andreescu, pur, timid, sărac. Românii – adică ei trei – n-au votat o moţiune a Federaţiei Internaţionale a Ligii pentru Drepturile Omului consacrată minorităţilor, care pune în chestiune noţiunea de stat naţional.

• Doinaş de la Roma. îi mulţumim. Ne confirmă convorbirea cu Eugen Simion.

• Pe la 2 dimineaţa, când, în sfârşit, telefonul cu Bucureştiul se deblochează, îl trezim din somn pe Paler. A primit interviurile noastre şi vrea chiar să le publice în ortografia veche ce i se pare mai „aerisită". îi cerem să n-o facă, încercând să-l convingem, în schimb, să rămână la *România literară*— din ce în ce mai radicalizată, mai interesantă. I se oferă *Contemporanul.* E sceptic asupra

viitoarei conferinţe a scriitorilor, în care, la vot secret, mulţi nu le vor ierta disidenţilor mai noi faptul că ei n-au fost aşa ceva. Apoi, dându-se brusc drumul la masa de tineri – chiar cu o singură carte publicată, au năvălit şi veleitari şi câţiva prostituaţi. Nu se ştie deci ce fel de Consiliu va ieşi din noua Adunare Generală, şi *România literară* depinde de Uniune.

Vom rediscuta toate acestea la Paris, unde va veni în avionul Fabius. Recepţia se anulase azi-dimineaţă: Air France nu putea oferi un zbor gratuit. Secretariatul lui Fabius i-a telefonat astă-seară lui Marie-France că totul s-a aranjat. Cum, nu ştiu. Ideea a vreo 80 de artişti şi scriitori buluc la Paris, din care cu vreo zece-cinci- sprezece va trebui să stau de vorbă la microfon, nu mă entuziasmează deloc. Am rezervat studio pe vineri 2 februarie şi l-am rugat pe Flăulică să aleagă vreo zece participanţi. Dar cine ştie ce va ieşi. Apoi va trebui să fac interviuri aparte cu

Paler, Liiceanu, Hău- lică. Şi mă întreb când vor apuca să fie toate transmise.

Altfel, convorbire destul de patetică, în care ne dăm din nou seama că ne aflăm pe aceeaşi lungime de undă.

• Livia Crăciun lasă, pe *repondeur,* un mesaj de dragoste şi mulţumiri din partea lui Buzura. Bine că nu l-am avut direct pe el. Enervată de editorialul său din *România literară* împotriva manifestaţiei care pusese în derută – şi bine îi făcuse – Frontul. Reia versiunea oficială cu „derbedei" şi „securişti" – fără a întrebuinţa direct tennenii.

Miercuri 24 ianuarie

Din ţară alte ştiri:

Brucan e detestat. Mazilu, la început, a fost acceptat. Acum, după ce a îngenuncheat pe tanc şi şi-a făcut cruce, unii cred că nu e în toate minţile, alţii că e un Caţavencu.

Restul, mizerie: în case nu curge apa, mâncare nu mai există, distribuţia ajutoarelor se face prost. E însă căldură în case şi s-a redus costul luminii şi al gazului.

• Lupan se întoarce din România şi mai pesimist ca prima oară. După el, revolta (nu-i spune revoluţie) a fost confiscată. Oamenii cred c-au fost minţiţi (povestea cu cadavrele de la Timişoara care proveneau în fapt de la morgă şi nu erau ale celor torturaţi

de Securitate), Securitatea e încă prezentă, ajutoarele se duc toate la armată (şi deci şi la Securitatea ce-a fost inclusă – şi nedizolvată – în armată).

Mulţi îi dau deja învingători pe naţional-ţărănişti (au încă de pe acum 100 000 de membri). El însuşi a fost într-un sat unde, din 100 de case, 70 se înscriau pe lista naţional-ţărănistă.

A văzut pe mai mulţi la care l-am trimis. Paler şi Dinescu nu l-au primit decât după ce şi-au dat seama că-1 ascultaseră într-o emisiune cu mine. Gabriela Adameşteanu i l-a prezentat pe Florin Iaru. El i-a spus

cum, disperaţi, oamenii din Timişoara îşi dezgroapă morţii să vadă câţi sunt în realitate. Şi toţi se întreabă: unde sunt securiştii? Iaru a descoperit pe unul dintre cei care-1 urmăreau purtând acum uniformă de soldat. „Tot aici eşti?“ l-a întrebat. „Păi...“

Televiziunea monocordă: vocea Frontului – după agenţia Reu- ter: azi a avut loc o manifestaţie studenţească. Sloganuri: „Jos Frontul!" şi „Comunişti camuflaţi!".

• Val de scrisori – o femeie îmi cere un televizor şi nişte blugi; o fetişcană din Fălticeni (18 ani) o fotografie cu autograf; un prieten al lui Alecu (cu patru clase primare, trecut de puşcăriaş şi umor) o fotografie în... taior. Barbu Cioculescu se prezintă ca victimă a scriitorilor; apar ţâfnoşii şi veleitarii. Când să le mai răspundem? Doar Lenei Constante, pentru a o dirija cu manuscrisul despre închisoare (pe care ar dori să i-1 publicăm bineînţeles aici) spre Lii- ceanu. Fragmentul pe care ni-1 citise (pagini de închisoare) pe vremuri, când venise cu Harry Brauner la Paris, ni se păruse foarte interesant. Ştiri de la Varvara Florea, care a fost cu mama în închisoare, şi atunci când a venit la Paris (am găzduit-o la un hotel din apropiere) ne-a lăsat o impresie de inalterabilă puritate.

Joi 25 ianuarie

• Stau vreun ceas la telefon să dau la FNAC toate adresele de scriitori români din Paris, să-i invite la o întâlnire cu Dinescu, pe sâm- bătă, la FNAC Montpamasse. Poate că nu mi-aş fi dat atâta silinţă dac-aş fi citit mai înainte în *Le Monde* declaraţiile lui Dinescu după care: „il y a des problemes terribles en Roumanie, beaucoup

plus importants que la demission de Doina Comea et Ies elections du mois d’avril"*. Mă întreb cum ar fi reacţionat Dinescu dacă, pe când era în reşedinţa supravegheată, s-ar fi afirmat că sunt probleme mai teribile decât o simplă supraveghere la domiciliu ca a lui:

sistematizarea, demolările, subnutriţia etc. Să se poarte aşa Virgil Tănase, mai explicabil (dacă nu şi scuzabil), dar Mircea Dinescu cu care Doina Cornea s-a declarat solidară, împărţind cu el şi cu Deşliu nu ştiu ce premiu ce-i fusese acordat, ţine de domeniul inadmisibilului.

• Vine pentru o oră – stă trei – să ne ia un interviu Mărie Jammes, că scrie o carte cu Peroncel-Hugoz *{Le Monde*) despre „era C.“.

Toată ziua agitată în jurul unei declaraţii pe care Mitterrand ar fi făcut-o la 19 ianuarie la Budapesta, şi pe care Frontul bucu- reştean o revelează cu indignare de abia la 24. (De ce acest răstimp?) După *Le Monde,* în cursul unei conferinţe de presă, Mitterrand ar fi evocat „le caractere particulierement odieux de la question des minorites pour la Hongrie, privee des deux tiers de son territoire au terme des deux conflits mondiaux“**.

Bucureştiul reacţionează violent (comunicat al Ministerului de Externe) şi *România liberă* îl tratează pe Mitterrand de preşedinte „â titre temporaire“ al Franţei.

Dimineaţa, Nicodim primeşte un telefon de la Iacob (cred că ad- junctul lui Toto Enescu la Muzeu): intelectualii români nu vor mai veni la Paris, la invitaţia lui Fabius. Sorin Dumitrescu lui Pupăzan: intelectualii români au manifestat în faţa Ambasadei Franţei la Buc.

— iar ambasadorul şi-a exprimat „regretele". Vor veni totuşi la Paris?

Cum seara târziu telefonez lui Odile Vandevall (recomandată de Veronique Soule) – vrea detalii asupra lui Camil Petrescu, i-a apărut *Patul lui Procust* în traducere franceză sub titlul *Madame T.* —, discutăm timp de vreo oră, şi, cum soţul ei e la France

* „sunt probleme teribile în România, mult mai importante decât demisia Doinei Comea şi alegerile din luna aprilie" (n.ed.).

** „caracterul extrem de dezagreabil al problemei minorităţilor pentru Ungaria, lipsită de două treimi din teritoriul său la sfârşitul celor două războaie mondiale" (n.ed.).

1990

l'resse, îmi citeşte dezminţirea dată Agenţiei pe la ora prânzului de purtătorul de cuvânt al lui Mitterrand: „L'interet de l'Europe ost de garantir Ies frontieres et l'integrite des Etats. II faut reflechir â un statut des minorites qui permettrait de regler beaucoup de ces cas sans remettre en cause Ies frontieres."*

Atunci ce s-a întâmplat?

— fie o gafă a lui Mitterrand – dar politician viclean, nu e omul gafelor;

— fie o interpretare tendenţioasă a Budapestei;

— fie, cel mai grav şi mai plauzibil, o manevră de diversiune a Frontului care s-ar sluji de vechile gogoriţe ale lui C. (ameninţarea iredentismului maghiar) pentru a re-crea o unitate în jurul lui mai mult decât dezlânată şi a face – poate – apel la armată.

Raluca Petrulian: Iliescu a spus că el consideră sistemul mul- tipartidic ca fiind „depăşit istoric". Tot de la ea aflu că anunţând deschiderea campaniei electorale, Frontul a restrâns şi locurile şi orele când se poate manifesta (numai după orele de lucru sau în zilele de sărbătoare), prevăzând 1800 de lei amendă şi pedepse cu... închisoarea (Ceauşescu *redivivus).* Cât despre Hurezeanu care a ajuns la Buc. (a fost şi el insultat de... Brucan), se simte, contrar lui N. C. Munteanu, urmărit şi chiar fotografiat.

• La Ioneşti, azi, regele şi regina. Regele, timid. Regina, expansivă. Au un consilier de vreo 90 de ani. Aceeaşi întrebare: să se întoarcă sau nu în România? Şi acelaşi răspuns: să mai aştepte.

• în *Libe,* o coloană despre întoarcerea în ţară a lui... Raţiu. Bietul partid ţărănist! Măcar de i-ar da bani. (Promite un ziar şi un televizor. Dar îl ştim şi fălos, şi zgârcit.)

Vineri 26 ianuarie

Au „ieşit" din Front pastorul Tokes şi... Mazilu.

în prevederea manifestaţiei de duminică, Frontul anunţă că cine ar ataca armata sau „poliţia“ ar risca... zece ani închisoare. Mai rău ca sub C.

* „Interesul Europei este de a garanta frontierele şi integritatea statelor. Trebuie să ne gândim la un statut al minorităţilor care să permită rezolvarea multora dintre aceste cazuri fără a repune în discuţie frontierele." *(N.ed.)*

41

JURNAL

Sâmbătă 27 ianuarie

Întâlnirea de la FNAC la care mergem montaţi (Goma, noi şi chiar Sanda Stolojan) să-i dăm replica lui Mircea Dinescu *ă propos* de declaraţia lui cu Doina Comea. Dar ne vedem nevoiţi să renunţăm şi chiar să-l susţinem cu aplauze, din cauza atacurilor imbecile ale grupului fost securisto-legionar. La intrare, se distribuia un manifest, semnat Manoliu (credeam că dispăruseră) împotriva troţkiştilor Dinescu, Goma, plus Free Europe (agentura CIA) şi alte insulte obişnuite. în interior, purtătorul lor de cuvânt e Pişcoci. Bieţii francezi nu înţeleg nimic (celor de la FNAC trebuie să le explicăm după aceea).

Numai Dinescu, calm, surâzător, în formă, răspunde cu un *ă propos* şi un umor excepţionale. Singurul care nu se enervează. Eu sunt un ghem de nervi, asistând încă o dată la imbecilitatea orientală. De-abia mă calmează V., care mă împiedică să impun tăcerea. Totul merge bine din pricina lui Dinescu.

Pe drum, cu V., îl atacăm pe D. în problema Doina Comea. El o ţine una şi bună: D. C. trebuia să rămână în Front, să lupte alături de el împotriva celor „răi“.

La cină, la Rotonde, cu loneştii. Continuăm discuţia amicală. Dinescu nu e „frontist“, dar din punct de vedere cultural (Uniune, reviste, edituri) e încântat de tot ceea ce se obţine. Pe Eugen îl asigură de o primire triumfală, pe noi ne invită în numele Uniunii – numai drumul să ni-l plătim. Pe de altă parte, e împotriva ţărăniştilor, la care s-au refugiat E. Barbu, Lăncrănjan şi mai toţi

neoproletcultiştii.

Are evident dreptate din acest punct de vedere, numai că, în afara culturii, Frontul, prin vocea autorizată şi insolentă a lui Brucan, îşi face de cap şi arată pe faţă că vrea să confişte revoluţia. Decretul cu pedepse de închisoare chiar şi pentru cei ce defăimează pe noii „conducători" e infam şi provocator. N-ar fi imposibil ca mâine să primească o replică serioasă prin manifestaţia la apelul partidelor ţărănist, liberal şi social-democrat. Şi ar me- rita-o din plin.

Dinescu, ca de obicei, seducător, dar şi, surprinzător, cu stofă de tribun şi om politic. îl ducem cu taxiul până „acasă“ – la nişte prieteni francezi – unde Maşa zace bolnavă de oreion (con

tagiune de la copil). Mâine merge să-l ia de la aeroport pe Alecu şi vrea să organizeze acolo o recepţie pentru noi toţi, în frunte cu Goma (insist să i se recunoască ce i se cuvine).

Revenim frânţi, dar bucuroşi. Bucurie ce scade serios citind cu de-amănuntul ziarele cu toate gafele dictatoriale ale Frontului.

Duminică 28 ianuarie

Manifestaţia opoziţiei ia proporţii admirabile. Calea Victoriei neagră de oameni. La prânz îi vedem la televiziune. Apoi aflăm prin radio că au forţat porţile sediului Frontului, că armata (care-1 păzea) n-a tras şi că o delegaţie a opoziţiei a pătruns în imobil şi negociază dizolvarea Consiliului şi numirea unui Comitet care să cuprindă reprezentanţi ai tuturor partidelor.

Aşteptăm jurnalele de televiziune diseară. în clipele acestea când totul se decide din nou, nu mai avem capul la nimic altceva. Nici măcar la cronicile pe care probabil că nu le vom mai scrie (avem câte una în rezervă). Iar a început galopul evenimentelor, nu mai poţi comenta decât în priză directă.

• Regele, azi-dimineaţă, la Biserica din Paris. S-ar putea ca revenirea lui să nu mai fie o utopie. E în orice caz în programul Partidului Liberal. Dac-aş fi în locul fiicei mai mari, Margareta, m-aş apuca serios să învăţ româneşte.

• Tel.: Dinescu furios pe Front. Excelentă reacţie de om curat. Vrea să se întoarcă imediat. îl potolesc şi-l trimit pentru ştiri să vadă la televiziune. N-are unde decât la... Ambasadă, unde Alecu se pare că a şi sosit. îmi telefonează şi Canetti pentru el.

• Marin Sorescu, spre a ne anunţa că prima oară în viaţa lui nu-i mai este frică. îi dau eu însă motive să-i fie din nou, povestin- du-i de manifestaţia în curs (peste 10 000). Prima reacţie: să nu intre ruşii! Va trece mâine la FE.

• La miezul nopţii mai erau zece mii de oameni împotriva Frontului, manifestând. Şi doar vreo mie pentru Front. Iliescu a încercat să vorbească din balcon. A fost întâmpinat cu ţipete: „Demisia!" A promis pe joi discuţii cu opoziţia. Numai să se ţină de cuvânt. Ar fi prima oară în ultimele săptămâni. Cel puţin se va fi speriat şi-şi va fi dat seama că nu mai e de-ajuns să ameninţi cu închisoarea ca să opreşti o manifestaţie.

JURNAL

Luni 29 ianuarie

La Radio se întâlnesc Marin Sorescu şi Paul Goma. Eu pălesc. Cu- noscând înverşunarea lui Goma împotriva lui Sorescu, mă aştept la şoc. Nu întârzie. Sorescu îi întinde mâna lui Goma, acesta şi-o retrage pe a sa. Sorescu e negru de supărare când intru cu el în studio să discutăm despre cum va scrie fără cenzură. Până la sfârşit se produce, cu eforturi şi oboseală nervoasă (a mea), şi „...Pupat toţi piaţa endependenţi“. La cafenea, când rămânem doar noi trei, Sorescu îi cere chiar lui Goma un fragment pentru *Ramuri.*

De acolo la Karin Blanc. De câteva zile, mă cam ucide cu telefoanele (aflu că a avut numărul prin Onica Busuioceanu) pentru Fundaţia Getty (dirijează biroul

european). Şi vor să facă multe pentru România: restaurări biserici, burse etc. Am pus-o în legătură cu Nicodim pentru a ajunge la Hăulică. Sunt făcuţi să se înţeleagă.

Şi-a construit un „lift“ pe bd Montpamasse, la al 8-lea etaj, de un bun-gust cam cinematografic şi – simt din primele clipe – e prototipul mondenităţii pariziene şi internaţionale, de care în general m-am ferit sistematic. Extrem de simpatică însă şi entuziasmată de ce s-ar putea face pentru România.

Cinăm într-un bistro („Tout Paris") cu o prietenă a ei, Marie-Ange Laumonier, inspectoare generală a bibliotecilor la Educaţia naţională, fostă directoare la Grand Palais, care şi ea vrea să facă ceva pentru biblioteci şi burse. în ciuda oboselii, nu numai nervoase, alcătuiesc o lungă listă cu numele şi numerele de telefoane, cu legăturile pe care trebuie să le ia, le stabilesc un fel de plan de lucru. Ieşim sub ploaie, pe la 1 noaptea, din restaurantul unde le-am năucit nu numai pe ele, dar şi pe mine.

Acasă, ultimele ştiri rele date de V.: Frontul a organizat un fel de contraatac, mobilizându-şi „forţele11 după modelul 1946 -1947: muncitori aduşi cu camioanele şi sloganurile din uzine nu numai pentru contramanifestaţie în Piaţa Victoriei, dar şi pentru a ataca sediile partidelor „istorice". Bieţii şefi septuagenari îşi retrăiau tinereţea din anii ’40 – la fel se lucrase şi împotriva tipografiilor tineretului liberal sau ţărănist.

Din presă, cele mai bune articole: în *Lite,* Serge July, cu un editorial excelent şi cu două interviuri: primul cu Paler (care a să

rit decis în bătălie cu o forţă ce surprinde pe toată lumea, pe Goma în primul rând, numai pe V. şi pe mine, care-1 citiserăm, nu), al doilea cu Brucan, vulpoi detestabil pe care la un moment sau altul îl chiar pune la punct.

în acest timp, procesul lui Bobu, Dincă, Postelnicii,

Manea Mă- nescu a început şi continuă nesatisfăcător. îşi recită parcă o lecţie învăţată pe de rost cu alte cuvinte-cheie (eroismul poporului etc.), dar cu aceeaşi docilitate de care dăduseră dovadă sub C. — O curte militară. — Se simte că nu trebuie să se depăşească nu doar tema acestui prim proces (complicitate în genocid – termen impropriu pentru numărul victimelor de la Timişoara), ci şi limitele punerii în cauze şi chestiune – era Ceauşescu, şi nu comunismul. Şi aceşti adevăraţi vinovaţi devin astfel simpli ţapi ispăşitori aruncaţi poporului pentru a se acoperi cu un văl discret responsabilitatea partidului comunist din ’45 încoace. Frontul, din ce în ce mai suspect. Nu par a voi o schimbare de regim, ci doar de stil (un gorbaciovism care să nu se atingă de temelii).

Marţi 30 ianuarie

Ieri pe *repondeur:*

- Radu Varia de la Viena, A vorbit cu A. D. Munteanu şi l-a convins să-şi dea demisia din Front pentru a deveni un director de televiziune „independent". Mira-m-aş.
- Un alt reporter de la Televiziunea Română, Alexandru Starclc (se pare că e uns cu toate alifiile, dacă nu şi securist direct), cu tot felul de elogii şi plecăciuni. îl rechem azi la telefon şi-i spun de ce nu-i vom da interviu: nu avem, în clipa de faţă, decât de criticat Frontul. înţelege, se scuză, elogiază.
- Alecu (ne spusese Marie-France că a tot telefonat, dar, paralizat de *repondeur,* n-a lăsat niciun mesaj). De data asta îl salvează Gheorghieş Lecca, la care dejuna. Alecu vorbeşte cu V. vreun ceas (eu sunt plecată), e cu totul de acord cu noi în ce priveşte Frontul.

în rest, ne vom vedea la recepţia Fabius. între timp am primit o invitaţie şi la Jack Lang. Nu vom merge la amândouă. Şi o a treia, mai modestă, de la Dragomir Costineanu (japonizantul), care

ne invită la o întâlnire cu scriitorii bucureşteni,

vineri, la Censier. Nici aici nu ne ducem.

Noaptea, două lovituri de teatru:

- prima, nesigură, dar esenţială. Printre strategiile posibile ale lui Gorbaciov se prevăzuse că ar putea părăsi secretariatul Partidului pentru a rămâne doar şeful Statului şi, spălându-se astfel de păcatele partidului, a-şi salva situaţia şi perestroica. Două canale americane anunţă că acest eveniment ar fi în curs la Moscova;
- a doua, la Bucureşti: Consiliul Frontului s-ar scinda. Consiliul care şi-ar lărgi compoziţia primind opoziţia (reprezentanţi ai celorlalte partide) ar forma un guvern provizoriu până la alegeri. Frontul ar deveni un partid prezentându-se la alegeri.

Cu atât mai mare surpriza, cu cât, de-a lungul zilei, sosiseră detalii asupra acţiunilor de comando de ieri: muncitorii s-ar fi dus prin facultăţi şi i-ar fi ciomăgit şi pe studenţi. Aceştia din urmă au vrut să protesteze prin Radio Buc. Imposibil. Au fâcut-o prin Radio Timişoara, de unde protestul le-a fost repercutat prin Radio Europa Liberă. La Timişoara, Consiliul Frontului ar fi fost înlocuit printr-un Consiliu Municipal, politic neutru, condus de Va- sile Popovici. Graţie acestui Consiliu, Timişoara ar fi devenit un fel de enclavă a libertăţii. Hurezeanu se află acolo, de unde şi-a trimis corespondenţa la FE.

Scrisori:

- Ana-Maria Boariu; ne cere cărţi pentru Editura Dacia. Le-am şi dat pe toate lui Liiceanu.

Miercuri 31 ianuarie

Gorbaciov dezminte categoric demisia.

Dorin Tudoran de la Washington: va pleca pe la 20 ale lunii la Buc. Furios că l-au publicat în *România literară* fără voia lui, se zbate mai întâi în inesenţial: cum să fie în aceeaşi revistă cu Marin Sorescu, cu Băieşu etc. Ia partea lui Manolescu (cu care a vorbit la telefon) împotriva lui Paler (pe care, vizibil, nu l-a citit) etc., etc.

Apoi trece la ceea ce e cu adevărat important. A văzut chitanţe de la muncitori angajaţi pe 1 000 de lei la contramanifestaţie. în general, manifestanţii făceau parte

rora Securitatea (adică Armata, adică Frontul) le deţine „dosarele". Şantajabili deci.

Trec repede ştirea cu chitanţele lui Stern, care la rândul lui telefonează – la cererea mea – lui D. T. pentru confirmare. Le-ar vrea în fax, să le publice mâine în *Libe.* Mă recheamă imediat. E top secret. îl rechem şi eu pe Dorin. Uitase să-mi confirme. Cum, aflu, a luat un interviu lui Pacepa, mă lasă să înţeleg că la serviciile cu pricina a văzut chitanţele. Deci au şi americanii mai departe oamenii lor acolo pe care, probabil, nu vor să-i dezvăluie.

De la Gelu: la un miting al Frontului de la Iaşi a fost atacată Europa Liberă că e critică faţă de Front. Hurezeanu urmează să se întoarcă azi şi nu e sigur că N. C. Munteanu îl va mai înlocui la Buc. Livius Ciocârlie şi Foarţa ar fi protestat şi ei. Dar unde? La ziar, la radio?

în *Liberation*: un interviu al lui Alecu (biata Canetti care voia să fie prima...). Alecu recunoaşte „gafele" Frontului, dar are rezerve faţă de partidele istorice şi vrea să mute ambasada din rue de l'Exposition pe rue St. Dominique. „Les anciens locaux qui ont servi de plate-formes aux vociferations de l'ere Ceausescu sont un mur de la honte. J'attends aussi une nouvelle equipe.“*

La Bucureşti, corespondentul lui *Libe* ia interviuri la Grupul Social. Liiceanu este „bouleverse" iar Alin Teodorescu categoric: „Ils sont en train de perdre le contact avec les elites, les ca- dres intellectuels, les etudiants et de transformer un pouvoir in- terimaire en regime stable. Ils oublient que nous ne sommes pas apres Yalta, mais apres Malta."**

Ana Blandiana a demisionat din Consiliul Frontului nevrând sa devină „un alibi â une democraţie peu â peu etouffee"***.

Dan Petrescu cu o frază mai ambiguă: „Les reactions des gens pour la defense du Front etaient le plus souvent

spontanees meme

* „Vechea clădire care a slujit drept tribună pentru zbieretele din epoca Ceauşescu este un zid al ruşinii. Aştept şi o nouă echipă." (*N.ed*.)

** „Ei sunt pe cale să piardă contactul cu elitele, cu intelectualii, cu studenţii şi să transforme o putere interimară într-un regim stabil. Uită că nu suntem după Ialta, ci după Malta.“ *(N.ed.)*

*** „un alibi pentru o democraţie treptat sugrumată” (n.ed.).

si parfois tres ambigues comme celles de ces typographes qui re- fusent d’imprimer le joiimal du Parti paysan.“*

O surpriză: Nicodim, furios pe prestaţia televizată a lui Her- lea: au dreptate muncitorii care au contramanifestat, cum să vină exilaţii care n-au suferit de foame să joace un rol politic?

Mai mult din enervare faţă de astfel de reacţii, scriu un comentariu de data asta politic pentru E. Liberă. Dar care va trece de abia săptămâna viitoare.

în *Le Monde* această motivare a faptului că Frontul se declară gata să lărgească guvernul, primind opoziţia (şi confirmă ce-mi spunea Mihnea prin telefon: Brucan s-a dus să stea de vorbă cu cei din Grupul pentru Dialog Social). Purtătoarea de cuvânt a Departamentului de Stat a protestat oficial împotriva a „ce qui sem- ble etre de l’intimidation active visant des organisations legales qui cherchent â jouer un role independant legitime dans le nou- vel ordre politique de Roumanie"**, or, remarcă ziarul, România are nevoie de ajutorul american. Altfel...

în toate ziarele, procesul colaboratorilor lui C. (patru şi nu mai mulţi), prezentat ca un nou Numberg, e tipic un proces stalinist cu vinovaţi care-şi recunosc mecanic toate greşelile.

Duminică 4 februarie

Nicio clipă pentru scris – oricât de în fugă – de joi, când a sosit delegaţia română (89 de persoane!) invitată de Laurent Fabius.

Seara—joi – la Flotei de Lassay, spectacolul mai ales în sală, iar nu pe scenă. Declandestinizare totală, căzând unii în braţele celorlalţi. Pleşu, Dan Petrescu, Manolescu, Hăulică, Horia Bemea, Sorin Dumitrescu, Ana Blandiana, Dinescu – cu Maşa, de cealaltă parte Marie-France, Goma, Oana Orlea, Barbă, Rodica Iulian, Cristovici, dar cine nu? Enumerarea nu are sens. Câteva momen

* „Reacţiile oamenilor în apărarea Frontului erau cel mai adesea spontane, chiar dacă uneori foarte ambigue, precum cele ale tipografilor care refuză să tipărească ziarul Partidului Ţărănesc." (*N.ed.)*

** „ceea ce pare a fi o intimidare activă vizând organizaţii legale care încearcă să joace un rol independent legitim în noua ordine politică din România" (n.ed.).

te, poate că da. Întâlnirea cu Livius Ciocârlie (retras, modest, în contradicţie cu virulenţa articolului său din *România literară),* Paler (cunoscut prima oară acum), Geta D., Caramitru patetic. Scenă neaşteptată cu Hăulică. îl convocasem la studio pe a doua zi cu mai mulţi scriitori pentru o emisiune. Nu poate veni, că are un dejun, dai- să menţinem discuţia în limitele „spectacolului". îi replic destul de dur (e, vizibil, pentru Front) că nu pot să împiedic pe nimeni să spună ce vrea şi dacă îl jenează, atunci să nu vorbească el. Soţia lui mă imploră şi ea să *nu* iau poziţie la radio împotriva Frontului. Pe măsură ce se desfăşoară scena, devin din ce în ce mai virulent anti-frontistă. „Nu puteţi fi pe poziţiile unui Paler!" mai încearcă el sau ea – nu mai ştiu. „Exact pe aceleaşi poziţii", le tai eu retragerea în amabilităţile de circumstanţă.

Cioran nu mai vorbeşte decât româneşte şi e cuprins de ilaritate când îl întreb dacă se mai descurcă pe

franţuzeşte. La plecare, îl aflăm tot ilar, şi cu un crin în mână.

Luli August care era bolnavă de gust, cu panglici tricolore pe ea. Mă port rău cu Irina Eliade, neacordându-i atenţia la care se aştepta. Şi în fond îmi pare rău. Dar nu-i pot sacrifica pe cei regăsiţi sau găsiţi. Şi sunt mulţime.

în sala transformată pentru spectacol, ideea decorului lui Boru- zescu bună: un zid alb acoperit de un tricolor desenat, iar în ruptura de la mijloc, un ecran pe care sunt proiectate scene din Revoluţie. Dar chiar autentice, coralele de copii şi căluşarii nu pot să nU ducă cu gândul spre „Cântarea României". Dinescu adus pe scenă nici nu ezită să spună: „E prima oară când particip la Festivalul Cântarea României." Nici Fabius, nici Jack Lang, nici Melina Mercuri, nici ceilalţi francezi nu înţeleg, bineînţeles, dar o tăcere jenată intervine printre „organizatori". Dna Hăulică pe scaunul de lângă mine (lângă V. e Paler) îmi şopteşte cu ce greutate au găsit ei formaţii autentic arhaice ce nu erau admise la „Cântarea României". Dinescu, impecabil – continuă cu gafele voluntare. „M-aţi văzut pe ecran cu un pulover roşu, pe care l-am purtat de-a lungul revoluţiei. Acum am unul negru. Dar mâine, când plec la Buc., unde se petrece ce se petrece, sunt gata să-l îmbrac din nou pe cel roşu." Caramitru recită cabotin din Eminescu. Felicia Filip cântă (cu voce, dar fără stil) din Mozart. Dan Grigore, în schimb (pe care mi-1 lău

dase atâta Cella Delavrancea), e un pianist de rasă. „Spectacolul" este amestecat, fără cap, nici coadă şi nu poate fi salvat nici de admirabilul fragment din *Orestia III* a lui Stroe. Când mă gândesc că bietul Pintilie a avut de supervizat aşa ceva! Şi mai prost e când, în sălile în care e bufetul, sosesc de pe scenă lăutarii şi se încinge şi o... horă penibilă. în cel mai elegant dintre cadre, seamănă cu o crimă de /ese-gust. (Hăulică, peste două zile, la telefon, mă

va asigura că francezilor tocmai asta le-a plăcut. Nu m-aş mira din partea unui Jack Lang.) în orice caz, ce n-a văzut Adunarea Naţională de când va fi fost ea.

Pe culoar, opere de Bernea, Apostu, Nicodim, Sorin Dumi- trescu, Napoleon Tiron, Doru Covrig, Victor Roman etc., la care nici nu ajung să privesc.

Totuşi, o sărbătoare: să-i văd pe toţi împreună; de aici, de acolo, fără reţineri, sensul acestei, seri pentru mine e unul singur: declan- destinizarea. Mă repet, dar după 40 de ani de exil, insistenţa e explicabilă.

A doua zi, vineri, îi aştept la Radio pe cei anunţaţi. în afară de Buzura care a renunţat la toate pentru o înregistrare cu mine, toţi sunt prinşi la dejunuri oficiale. îi regăsesc mai târziu la cafenea: Ana Blandiana (care şi-a dat demisia din Front şi ne povesteşte şi revoluţia, şi confiscarea ei), Romulus Rusan, care a parcurs cartierul în căutare de flori, Manolescu (îl regăsesc cu aceleaşi probleme), Livius Ciocârlie, Buzura care venise să-i aştepte cu V., dar şi lorgulescu cu soţia şi Papilian.

în vervă, Manolescu îmi povesteşte cum l-a potolit în ajun pe Goma care nu voia să intre în aceeaşi cafenea cu fricosul de Buzura: cerându-i un manuscris şi fragmente pentru *România literară.* Bietul Paul începe să pară vanitos, ceea ce persist să cred că nu e.

De acolo, cu un text, în grabă acasă, unde sosesc Marie-France, Geta şi Paler. Paler triumfător îmi aduce nr. 5 din *România literară* cu interviul meu, care, recitit mai târziu, mi se pare cam plat. L-a compus în ortografia veche, pentru maximă – şi exagerată

— conformitate. în schimb, tot mai târziu citesc editorialele lui din *România liberă* de o valoare polemică excepţională. Mai ales scrisorile către Brucan. Cinăm şi apoi ne întoarcem acasă, unde probabil că am sta treji până în zori dacă Marie-France şi Geta n-ar cădea de somn. Frontul, povestit de Ana Blandiana şi radiogra-

Hat de Paler, are într-adevăr pornirile din 1946: tipografi ce refuză să compună ziare *{Dreptatea,* dar şi *România liberă* e oarecum ameninţată), trupe de şoc etc. Din descrierile lui Paler şi ale Anei Blandiana, Ion Iliescu nu iese mai bine decât Brucan, iar Petre Roman e un play-boy manipulator.

Sâmbătă montez în grabă, printre telefoane, discuţia cu Buzu- ra despre cenzură, autocenzură şi necesara activitate gazetărească a scriitorului. Buzura pare atât de autentic, încât îl iert pentru stupidul editorial din *România literară* împotriva manifestanţilor „huligani" din 12 ianuarie.

Duminică, adică azi, minilovituri de teatru anunţate de Cristo- vici, confirmate de Carp la FE (unde înregistrez comentariul despre recepţia de joi), comentate prin telefon cu Paler (care de la Balotă înregistrează o discuţie cu Stroescu la Miinchen): Brucan a demisionat. Al treilea motiv din demisie: fără a-1 numi, îl atacă pe Paler ca manipulator al intelectualilor şi tinerilor. înseamnă că articolele lui Paler au contribuit la această cădere salutară.

Seara, Nego ne cheamă de la Miinchen unde priveşte Televiziunea germană şi vede pe ecran manifestaţia din faţa Televiziunii, unde şi tehnicienii s-ar fi pus în grevă spre a protesta împotriva Frontului care monopolizează Radio-Televiziunea. Deci cedările de până acum de care dezamăgitorul Radu Câmpeanu (în numele Partidului Liberal) se declara atât de satisfăcut („ne-au dat mai mult decât am cerut"), scindarea Frontului în partid – sau formaţie politică – şi Consiliu în care să intre şi reprezentanţii celorlalte partide politice – nu mai conving pe nimeni.

Nego i-a văzut la Viena pe Radu Filipescu (nemulţumit şi el de Front) şi pe Doinaş. Ne telefonează pentru a ne cere scurte mesaje pentru noul *Amfiteatru,* condus de Buduca, Ţeposu şi Radu Călin Cristea.

Suzana Gâdea e arestată, Tamara Dobrin nu încă. Săraru a fost dat afară de la Teatrul Mic.

Lung telefon cu Alecu. La seara franco-română mi se

păruse cam epuizat. La telefon îl regăsesc cel pe care-1 ştiam de totdeauna, deloc îmbătrânit. Luăm întâlnire pe joi, acum că ne-am regăsit. (El are oroare de *repondeur,* eu de câte ori i-am telefonat am căzut peste vreun prost de securist de la Ambasadă care răspundea invariabil: „il est *dans* la viile".) Mi se pare stranie ideea că

de data asta voi trece pragul unei Ambasade în faţa căreia din 1977 nu facem decât să manifestăm.

Telefonează Romoşan: e la ei Magda Cârneci (Magdalena Ghi- ca) – prima din echipa *Contrapunct* care soseşte aici. Un motiv în plus să fac masa rotundă cu „optzeciştii“. Deocamdată mâine o avem pe cea cu Paler. Şi marţi – dialoguri cu Manolescu şi cu Livius Ciocârlie. Devine un fel de „Teze şi Antiteze la Bucureşti".

V. a primit o scrisoare „admirativă" de la Simion: să intre în colegiul de redacţie al *Caietelor critice* – şi amândoi să le trimitem „corespondenţe din Paris".

Mihnea, interviu dat lui Bemard Poulet în *L 'Evenement du Jeu- di.* Are şi el rezerve asupra Frontului. Bun articol şi despre ultima carte a lui Goma. (Altă masă rotundă în perspectivă.) Mihnea pleacă la sfârşitul săptămânii iarăşi la Bucureşti.

Luni 5 februarie

Manifestaţia de aseară din faţa Televiziunii, la Buc., pentru numirea lui Paler ca director al Radio-Televiziunii. (Pe unele ziduri ale oraşului se văd inscripţii cu „Paler – Preşedinte" sau „Paler = Havel"; are, se vede şi dintr-o revistă studenţească, priză la tineri.)

Era normal deci ca azi, la Radio, unde vine să înregistreze o masă rotundă cu V. şi cu mine, să fie suprasolicitat la telefon. BBC-ul îi ia un interviu: Paler refuză orice post politic şi deci şi pe cel de director al Televiziunii. II caută şi Iorgulescu pentru France Internationale, şi din nou Stroescu cu o intenninabilă conversaţie. Ca şi Antonia pentru *Lupta.* Sfârşim prin a

face înregistrarea. Ca şi pentru a răspunde lui Brucan (care între timp a revenit în parte asupra demisiei sale – rămâne în Front, nu şi în Consiliul Frontului, dacă am înţeles bine). Paler îşi face şi o foarte densă *mea culpa*: de ce a făcut greşeala să intre în partid? Direct, emoţionat, profund. Şi atât de *dens* (repet cuvântul deoarece mi se pare cel mai potrivit), încât V. şi cu mine rămânem mai curând decorativi, neve- nindu-ne să-i întrerupem confesiunea.

Cu Geta şi Paler la restaurant, unde îl regăsim pe V. Vorbim printre altele la masă de venirea noastră în aprilie la Bucureşti. Geta ne-ar vrea la ei acasă (şi Liiceanu ne-a invitat) deoarece Dimi- sianu a prevenit-o că va trebui să ne păzească (nu de Secu, ci de

cine ştie ce neoproletcultist furios). Refuzăm, după cum vom refuza şi invitaţia Uniunii. O rog pe Geta să vadă ce s-a întâmplat cu drepturile de autor pe care le-am refuzat – pentru ediţiile E. Lo- vinescu – sub comunişti. Ar trebui să ne ajungă în monedă locală pentru călătorie, fară a ne mai lăsa invitaţi chiar şi de Uniune.

Paler revine insistând asupra propunerii lui de a scrie, V., el, eu, o carte împreună sub formă de corespondenţă, meditând asupra exilului exterior şi a celui interior. Dar când să găsim timp pentru aşa ceva?

Altă idee a lui Paler: să scriem fiecare dintre noi – V. şi eu

— o carte a regăsirii (în fond fară regăsire posibilă) cu această Românie reală ce va viola România imaginară. Să ne luăm note de-a lungul călătoriei – sincere până la cruzime – şi pe baza lor să compunem, cu acest trecut răpit, cu acest prezent al şocului inevitabil, o carte ce n-ar semăna cu nicio alta. Iarăşi ispitită. Dar, din nou, de unde timpul pentru a o scrie? Şi poate, în ceea ce mă priveş te, şi forţă. Aşa ceva nu se ratează, ar trebui să reintru în literatură, abandonând restul.

Dar toate sugestiile lui sunt – ca şi el – incitante. Goma n-a venit. S-a plâns apoi la telefon lui Cristovici că eu i-am spus să n-o facă pentru a nu o ataca pe Geta, cu epitetele lui obişnuite. Or, tocmai Paler vorbise de el ca de modelul a ceea ce ar fi trebuit să facă şi el, şi ceilalţi scriitori.

între timp, s-au supărat şi Raicii pe lume. Kiropol n-a fost invitat de Dinescu – pe care-1 tradusese – la FNAC. Ei n-au fost chemaţi la recepţia lui Fabius (cu toate că Marie-France îi pusese pe listă). L-au văzut pe Livius Ciocârlie, dar au refuzat să-l primească pe Iorgulescu. Altă dramă în perspectivă, de parcă cele provocate de Goma n-ar fi de ajuns.

La Moscova, Gorbaciov propune renunţarea la articolul 6 din Constituţie, cu rolul diriguitor al Partidului, deschizând astfel perspectiva multipartidismului în URSS. Marele început al cărui sfârşit?

Marţi 6 februarie

Seara, Nicolae Manolescu şi Livius Ciocârlie vin şi cu Goma, adus de Manolescu, spre bucuria noastră de a-1 vedea destins. Cinăm la restaurant, apoi înregistrăm dialoguri cu Manolescu şi Ciocâr-

lie. Manolescu începe cu un binevenit elogiu adus Doinei Cor- nea. II credeam încrâncenat într-un fel de cavalerism faţă de el însuşi. Din moment ce n-a fost „disident11 alături de ceilalţi, nu vrea să facă nici rezistenţă postrevoluţionară. Nu ne-a lăsat în convorbirea înregistrată impresia a aşa ceva.

Livius Ciocârlie, responsabil, măsurându-şi bine cuvintele şi atitudinile. Eu, în schimb, m-am cam plictisit să par a-i îndemna mereu spre politic. Dar, deocamdată, nu văd alt subiect de discuţie cu ei. La urma urmei, evoluţia ulterioară va ţine şi de atitudinea intelectualilor.

îmi telefonează de la *Libe* Pierre Haskil şi restabilesc adevărul asupra ultimei părţi din motivarea demisiei lui

Brucan: persoana atacată de el nu e Iliescu (aşa cum, fals, după AFP şi Reu- ter, au scris şi în *Le Monde* – vorbesc cu Peroncel-Hugoz –, şi în *Libe),* ci Paler.

Ieri, la Radio, polonezul de la FE, Bronislaw Wildstein, îmi aduce ziarul în care a apărut interviul meu cu el, *Tugodnik Powszechny* (din 31 ian,.), iar lui Virgil, revista samizdat *Karta* (3/85), în care e reprodus (în poloneză, bineînţeles) *Piteşti*-ul lui V.

Noaptea, şi mai târziu, telefon de la Christinel. Ne căutase şi ieri. Culianu îi spusese că Dan Petrescu ne scrisese o scrisoare de reproşuri şi că, la recepţia lui Fabius, fuseserăm reci cu el şi cu Tcreza. Dimpotrivă, ne-am îmbrăţişat, ca să zic aşa, cu foc. Le încurcă oare Culianu pe toate sau a înţeles greşit Christinel? Pe Tereza – care ţine să mă vadă măcar „cinci minute11, o întâlnesc mâine, înainte de a cina la... Ambasadă.

Joi 8 februarie

Ieri, pe av. Rapp, la o primă cafenea, întâlnire cu Tereza Petrescu, care lăcrimează crezându-ne supăraţi pe Dan, din pricina casetelor transmise prin italianca Alassio şi a căror difuzare Dan i-o ceruse şi lui Tudoran. încerc să-i explic, timp de vreo oră, că relaţiile dintre noi şi Tudoran sunt de o totală francheţe şi că eu sunt chiar aceea care i-am sugerat *Copyright*-ul (ca să zic aşa) pentru Vocea Americii, din moment ce tot edita convorbirile dintre Petrescu şi Cangeopol în *Agora.* îi amintesc că o singură dată ne-a iritat Dan

1’.: când, acum doi-trei ani, într-o scrisoare către Dorin T., acuza exilul că a anunţat arestarea lui în scopuri de „politică de exil“.

Sper c-am liniştit-o, deşi nu e sigur. Mai voia să ştie dacă noi am vrea ca Dan să-şi dea demisia. Din Front, dacă poate, din guvern, nu. Să rămână alături de Pleşu şi să facă o cât mai deplină curăţenie. între timp îl calmasem la telefon pe Culianu, care voia să scrie o scrisoare deschisă

cumnatului său care se compromite. Culianu ne-a transmis şi un text, deplasat, să-l difuzăm. (Ceea ce nu vom face.) împreună cu o biobibliografie exhaustivă. Nu lipseşte din „operele complete" nici cea mai măruntă recenzie.

La altă cafenea mă aşteaptă V. cu Magda Câmeci, pentru care am intervenit la Annette (suprasaturată de valul de români – inter- venisem şi pentru Paler, Manolescu, Livius Ciocârlie). Pe Magda Câmeci o voi lua săptămâna viitoare la o masă rotundă de „opt- zecişti".

în sfârşit, la Alecu, pentru o seară dintre cele mai suprarealiste. între Kafka şi *L'Annee derniere ă Marienbad.* Kafka: prima parte din Ambasadă: cea de pe rue de l'Exposition. Cu aşteptare la grilaj, cu un cerber neîndoios securist şi care se uită la tine cu regretul vizibil că nu-ţi poate da în cap. Sfârşeşte prin a sosi Alecu, plutind în kafkienele culoare, şi ajungem în partea Hotel par- ticulier, cu grădina, scările, sălile de-abia luminate, îngheţate, pierdute: / *'Annee derniere ă Marienbad.* Şi în sfârşit în apartamentul lor, unde Pia tot descoperă microfoane. în jurul unui pahar de vin şi al unor *pains aux raisins,* ne aşezăm Alecu, Pia, fiul lor Toader (16 ani), fiul Inei, Radu, Andrei (fratele lui Alecu, sosit din Elveţia) şi mai târziu Marie-France. Alecu, cum spuneam, pluteşte între Platon şi... Securitate. Nu se va putea dezbăra de toţi securiştii din Ambasadă şi nici nu par a-1 deranja prea mult. Şoferul e „sim- patic", altul are un copil bolnav de ochi, ce nu poate fi tratat de- cât la Paris; îl sfătuiesc să-l înlocuiască măcar pe cerber. Ne vorbeşte chiar cu un umor tandru de ultimul securist care era însărcinat cu paza lui, îi citise cărţile şi-l sfătuia să nu facă acţiuni de „grup". După revoluţie, scăpat şi aparent tot într-un post („ce să fac, la altceva nu mă pricep"), l-a rugat să intervină pe lângă Liiceanu pentru fata lui, corectoare la Editura Politică, lăsându-1 să înţelea

gă că „Dvs nu trebuie să vă purtaţi ca noi", adică să

plătească pentru părinţi copiii. Şi Alecu, „înţelegător", a intervenit.

Nu cred că va putea organiza şi schimba radical Ambasada. Nu ştie să pună piciorul în prag nici pentru leafa incredibil de mizerabilă pe care o primeşte (3 000 de lei – 2 000 pentru el, 1 000 pentru soţie, nici cât o femeie de menaj), nici pentru indispensabila „curăţenie" de făcut într-o Ambasadă ce-ar trebui dezbărată de securişti.

între bârfă, mărturii (despre Steinhardt), amintiri şi judecăţi (despre Noica), convorbire spumoasă de salon, cum va fi auzit multe, în vremuri apuse, acest „hotel particulier".

Azi, Mihnea îi telefonează lui V. Pleacă la Buc., şi Liiceanu i-a cerut să-i aducă prefaţa pentru *Româneşte.* S-a pus deci pe treabă.

Ion şi Ioana Vianu. Ion pleacă şi el săptămâna viitoare la Bucureşti, pentru a inspecta spitalele psihiatrice. Ioana a fost cu o misiune umanitară.

Ion Pop telefonează de două ori, lăsând numere mereu ocupate.

Iar Livius Ciocârlie a lăsat la un prieten francez o brichetă cum nu se poate mai banală, pe care o luase, din greşeală, de la noi.

Duminică 11 februarie

Dan Petrescu cu Tereza. El, epuizat, aproape bolnav. De aici impresia de maturizare, de potolire? Nu e în Front, e doar în guvern. Ne spune că lucrează, ca şi Pleşu, câte 18 ore pe zi, ceea ce nu-i mai îngăduie să perceapă tot ce musteşte înjur. Ea, mai acut nervoasă sau mai disponibilă, simte, vede Securitatea reactivată. Cu două zile în urmă primisem o scrisoare de la Dominic Dembinski (33 de ani, montează un *Henric alIV-lea* de Pirandello. Are adresa mea de la Banu, care se află la Buc.). Scrisoare de difuzat asupra ameninţărilor împotriva actorului Rebengiuc. Vorbise liber la televiziune despre manifestaţia anti-Front din 28 ianuarie. Familia îi fusese ameninţată cu moartea. „Oameni furioşi" înconjuraseră Teatrul Bulandra să-l prindă. S-a ascuns.

Am integrat scrisoarea într-o cronică asupra felului în care Frontul se slujeşte de Securitate pentru a reimplanta frica în opozanţi.

în ziarele pe care ni le aduce Dan P. (printre ele *România literară* nr. 6, cu interviul lui V.), mai precis în *22* (nr. 4), 46 de inte

lectuali – cărora, ne spune D. P., li s-au alăturat şi el, şi Pleşu, şi Şora – pun „întrebări pentru Consiliul Provizoriu de Unitate Naţională11 asupra Securităţii. Mergând în acelaşi sens cu cele scrise de mine, fără să ştiu de ei. Semnează, printre alţii: Gabriel Andre- escu, Gabriela Adameşteanu, Ana Blandiana, Emil Brumaru, Constanţa Buzea, Mariana Celac, Andrei Comea, Băcanu, Uncu, Creangă, Radu Filipescu, Bedros Horasangian, Ioan Groşan, Florin Iaru, Ioana Ieronim, Thomas Kleininger, Liiceanu, Mariana Marin, Mir- cea Martin, Ileana Mălăncioiu, Sorin Mărculescu, Eugen Negriei, Z. Omea, Rodica Palade, Romulus Rusan, Petre Sălcudeanu, Mir- cea Horia Simionescu, Tia Şerbănescu, Stelian Tănase, Alin Te- odorescu, Radu Tudoran, Sorin Vieru, Mircea Zaciu.

Unde este Paler (sau era încă la Paris când s-a făcut lista?), unde Dinescu? Se spune că s-ar putea să fie numit director la Televiziune.

Ieri, Doina Comea a lansat un apel (are un interviu în *Tribune de Geneve* de azi) pentru ca Occidentul să nu mai trimită ajutoare în România până nu o va lua pe calea democraţiei.

Un alt apel al ei – admirabil – la Radio Europa Liberă (din
2februarie) tot în sensul alarmei, dar numindu-i pe „admirabilii" Paler, Pleşu, Şora, D. Petrescu.

Seara târziu, telefon de la Romoşan şi Adina K. Au avut-o la telefon pe Tia Şerbănescu (cea care fusese dată afară de la *România liberă* deoarece luase apărarea lui Uncu, Creangă, Băcanu). Alarmă înzecită. După ea,

„poporul", mulţumit cu ce-i dă Frontul, nu cere mai mult. Tipografii sabotează ziarele ce nu le convin.

O ştiam cu *Dreptatea.* Acum se pare că şi *România liberă* n-a fost tipărită într-o zi. La televiziune se citesc „poezii pentru Front". Ajutoarele trimise sunt îndreptate de Front înspre punctele critice pentru a se astupa gura oamenilor. Şi aceştia se potolesc. (Probabil că la aşa ceva se va fi gândit Doina Comea în apelul ei.) Dacă lucrurile merg mai departe aşa, întoarcerea înapoi e asigurată. Armata, în mâinile lui Militam (omul mşilor), armata în care e înglobată şi Securitatea, cu rol precumpănitor. Oamenii din nou ascultă cu nesaţ Europa Liberă. Bref, alarmă pe toată linia.

Comuniştii deci în deplinătatea strategiilor obişnuite. Celule ale Frontului în toate uzinele şi instituţiile, înlocuindu-le pe cele

comuniste. întreţinerea fricii prin presiunea unei Securităţi reactivate. Delegaţii şi comandouri de „oameni ai muncii". Etc., etc.

în acest etc. să stea tot nenorocul românesc sau presiunea studenţilor şi intelectualilor să poată schimba ceva? Sau aceea a Statelor Unite (Baker a şovăit să meargă la Bucureşti) care pot să nu acorde clauza decât în funcţie de o democratizare reală?

Ieri sau alaltăieri, Aurel Cornea ne întreba dacă vrem să dirijăm postul de radio liber pe care Hersant vrea să-l deschidă la Bucureşti. Bineînţeles că nu. Am putea recomanda pe cineva bine de acolo. Mă tem însă, dacă proiectul se precizează, că Hersant, făcând, normal, apel la opoziţie, ţărăniştii şi liberalii vor delega oamenii lor: în speţă, pe neoproletcultiştii ce se aruncă buluc spre ei.

Ar fi culmea nenorocului istoric: să fim, chiar fără Alinata Roşie, singurii din Est care să nu avem acces la democraţie, mulţu- mindu-ne cu un comunism moale, cu simple şi necostisitoare aparenţe doar de democraţie.

Astă-seară mă înec în pesimismul integral.

Marţi 13 februarie

De la Radio îl alertez pe Stroescu în chestiunea reactivării Securităţii (aflu cu acest prilej că se trimit din nou scrisori de ameninţare la Europa Liberă) şi-i trimit prin fax, să-l dea cât mai repede, textul despre Securitate al celor 46 de intelectuali.

La cafenea, cu Irina Eliade (stă la Ambasadă şi găsind-o la restaurantul nostru cu Lucie, am luat-o cu mine să-mi treacă remuşcări- le: mă purtasem prost cu ea la Hotel de Lassay), cu Alain (i-a fost student), Săucan (sosit din Israel să-şi „lanseze" o carte pe care n-am timp s-o citesc – mi-e recomandat patetic de Barbă) şi, în final, Aurora cu Aurel, şi Marie-France.

De-acolo la Ella, cu care cinăm. A împlinit în ianuarie 80 de ani, şi-o sărbătorim. De fapt e o întâlnire amânată din cauze „revoluţionare". Voia să publice poemele lui Basil şi V. o disuadează.

Acasă vedem, în sfârşit, filmul lui Pintilie *De ce trag clopotele, Mitică?* — pe care Marie-France mi-1 aduce în casetă – o copie atât de proastă în negru şi alb (filmul e în culori), încât mai mult

ghiceşti decât vezi. Să fie prea lunga aşteptare (de zece ani tot lupt pentru filmul acesta interzis) sau copia atât de ingrată? Prima reacţie e, în orice caz, decepţie. în afară de scena finală, totul e voit exacerbat, isteric, violent. Banda sunet, de o stridenţă (şi ea voită) exasperantă, te agresează şi mai violent când n-ai imaginea clară s-o susţină. înţeleg ce-a vrut să facă: mahalaua virulentă care n-are acces la tragic – dar nu-mi dau seama dacă a avut dreptate să exemplifice atât de excesiv fraza lui I. L. Caragiale: „Eu simt enorni şi văz monstruos".

Azi îi spun lui Pintilie impresia mea (care e şi a lui V.). Evident, nu se bucură, deşi dau vina (şi probabil că în cea mai mare parte aşa şi e) pe oribila calitate a casetei. în

orice caz, intraductibil acest text şi, mă tem, incomprehensibilă această frenezie neaoşă pentru un alt public decât cel românesc.

Azi, marţi, iar zi pierdută între telefoane şi ziare (de la sfârşi- tul lui decembrie n-am mai citit un rând de carte).

Un singur telefon cu adevărat util: cu Jean Stem, căruia îi explic cu detalii scenariul menţinerii puterii de către Front (chiar după alegeri) prin reactivarea Securităţii. îl pregătesc bine: pleacă vineri la Bucureşti şi a sosit momentul ca teza aceasta probabilă să fie dezvoltată în presa franceză (textul celor 46 de intelectuali n-a apărut decât în câteva rânduri).

Presa:

• Interviul Doinei Comea în *Tribune de Geneve,* excelent, deşi concluzia e probabil excesivă: să nu se mai acorde ajutoare României până la instaurarea unei democraţii reale. Baker a şi acordat României 85 de milioane de dolari ajutor alimentar.

• Un foarte combativ săptămânal de la Braşov, *Astra,* cu cel mai tare editorial împotriva Frontului, semnat de Vasile Gogea, cel care dăduse, după Braşov, în 1987, un interviu extrem de curajos lui La- bro şi Sandrinei (nesemnat atunci, dai' tot fusese identificat de Secu). Printre sloganurile alianţei „partid – Securitate – sindicate11 ţipate de profrontişti la 29 ianuarie, acesta, demn într-adevăr de Caragiale: „Muncitorii e cu noi". Ziarul publică şi un *Apel* (pe care nu l-am văzut în altă parte) pentru înfiinţarea unei „Uniuni Alternative". Printre semnatari: Paler, Doinaş, Manolescu, Rebengiuc, Mircea Martin, Magda Câmeci.

JURNAL

Cristovici, seara, cu ultimele ştiri auzite la FE: soldaţi şi miliţieni au manifestat la Bucureşti împotriva Securităţii.

La Televiziune a fost numit Răzvan Theodorescu. Ca şi Paler, Hăulică a refuzat postul de director. Vom discuta mâine, când îl văd, dacă a făcut bine.

Miercuri 14 februarie

La Radio, pentru o masă rotundă cu „optzeciştii": Magda Câmeci, Mihai-Dinu Gheorghiu, Adina Kenereş şi Petru Romoşan. îi trimit prin fax lui Stroescu editorialul lui Vasile Gogea din *Astm,* sfătuindu-1 să-l treacă drept „articolul zilei".

Cafenea, bineînţeles, după aceea.

De acolo, la altă cafenea: cu Hăulică şi Cristina. Hăulică, mai nuanţat ca data trecută, dar cam cu aceleaşi argumente de abia muiate: contramanifestaţia din 29 nu era organizată de Front, securiştii sunt infiltraţi şi la ţărănişti, şi la liberali; fără Front ar fi anarhie sau annată, există libertate din moment ce o campanie de presă poate să facă să cadă miniştri *(România liberă',* demisia lui Mazilu şi semidemisia lui Brucan). Găsesc fără mare greutate contra- argumente, nu degeaba le tot dospesc în mine de atâtea zile. îi sugerez chiar sfaturi pe care să i le dea lui Iliescu (din moment ce-1 găseşte atât de bine): să „demicrofonizeze" în văzul lumii locurile publice şi să dea publicului acces la sistemul de ascultare telefonică. Găseşte ideea excelentă, numai că vineri, când soseşte el la Bucureşti, trece şi cronica mea – pe aceeaşi temă – şi doar n-o să-mi ia Iliescu sugestia în serios. Ca să se spună că ascultă de Europa Liberă?

H. găseşte comentariile lui N. C. Munteanu „exagerate". Nu crede în povestea cu chitanţele muncitorilor plătiţi să meargă la manifestaţii. Nu crede nici în sloganul „Muncitorii *e* cu noi". Scot articolul lui Gogea şi i-l arăt. Sunt într-o uşoară stare de supraexcitare -— din pricina oboselii – şi curg ripostele.

Dulce armonie în schimb când vorbim de Paleologu, de starea lui mizeră şi „securizată" de la Ambasadă, sau de... cultură.

Acasă, unde ajung târziu şi foarte plouată (n-am găsit taxi), serie de mesaje pe *repondeur:*

• Gilles Malaise de la *Valeurs Actuelles,* căruia trebuie să-i ex- pl ic din nou situaţia din România (găsea bună teza – absurdă – din *Fig. Mag.*: aceea a complotului gorbaciovist). E mereu încân- tat că l-am introdus la Rege.

• Aurel, pe care francezii îl bat la cap să ştie ce se emite pe Fun radio pe care l-au dat românilor pe ziua de 7 ianuarie. Vor să-l trimită în „inspecţie11 la Bucureşti. Ne vom vedea luni şi-l voi îndemna să se ducă.

• Dominique Delors (cabinetul lui Jack Lang) pentru a vedea cum s-ar putea introduce „Fete de la Musique11 în România. Nu era de ajuns că mă asurzesc până la obsesie la noi în colţ, mai trebuie extinsă isteria sonoră şi la Bucureşti!

Seara: ultimele ştiri prinse de V. pe FE: au manifestat soldaţi, ofiţeri şi miliţieni, cerând demisia ministrului Armatei (Militam) şi de la Interne. îmi place să cred – dar n-am nicio dovadă – că e tot împotriva Securităţii (vărsată la Armată).

Duminică 18 februarie

Demisia lui Militam a fost obţinută vineri. Azi, am văzut, seara, la televiziune, cea mai violentă dintre manifestaţii (cu Voican molestat), despre care R Roman a declarat că, de fapt, constituia o încercare de lovitură de stat. N-avem cum să ştim dacă era un *raz-le-bol* al populaţiei susţinute de armată (se cerea demisia lui Iliescu) sau o provocare organizată de Front împotriva lui însuşi, putând să justifice sancţiuni, stări de urgenţă sau, în orice caz, restricţii aduse libertăţii presei. Ieri, de altminteri, într-un discurs, Iliescu a atacat presa „destabilizatoare" (vezi *România liberă).*

între timp au sosit din Bucureşti Rodica şi Mihnea.

De la Rodica:

• Numirea lui Răzvan Theodorescu (mare oportunist, după Mihnea) a coincis cu manifestaţiile soldaţilor. Sub presiune, Televiziunea a transmis patra ore de discuţii între delegaţii militarilor şi Voican.

• Au apărat (unde?) declaraţiile unor mineri că s-au lăsat înşelaţi venind să apere Frontul.

• Scriitorii sunt, în general, împotriva Frontului şi văd manevrele cu multă claritate.

• Studenţimea mai departe lucidă şi activă; studenţii îşi recuză profesorii compromişi.

• Manolescu ne cere spre editare *Jurnalul* lui Lovinescu şi *Mă- lurenii.* Dar pentru ce editură?

De la Mihnea:

Vorbesc aseară la telefon îndelung cu el, azi trec să iau ziarele aduse *(22* şi *România liberă).*

• Liiceanu scoate peste două săptămâni, în 200 000 de exemplare, *Piteştii* şi *Unde scurte.* Apoi pe Goma. Nu ştiu dacă *Gherla* sau *Cutremurul oamenilor.* Vrea *Memoriile* lui Mircea. îi telefonez lui Christinel, care îi va acorda dreptul de publicare. Rămâne să găsim textele româneşti. Se va ocupa Alain. Vrea şi tot ce e nefic- ţiune din Eugen. Dar i le ceruse lui Marie-France şi Ion Pop.

•Mihnea îl găseşte pe Pleşu prea „frontist“, ca să nu mai vorbim de Ilăulică. El însuşi se declară antifrontist, dar, pe de o parte, are aceleaşi argumente împotriva partidelor istorice, pe de alta, nu crede că acţiunile actuale ale Securităţii ar fi dirijate de Front. Pentru prima oară îl văd în dezacord cu Ariadna (Combes), întoarsă şi ea de la Cluj şi pe care o regăsesc la Mihnea acasă. Ca pe vremuri lui Goma, i-a fost inventată şi Doinei Comea o sosie care merge pe la oameni şi-i îndeamnă să se înscrie la ţărănişti. Şi Ariadna, şi soţul ei au primit ameninţări telefonice, iar Ariadnei i-au dispărut, din avionul luat la... Budapesta, tocmai scrisorile şi materialele pe care unii şi alţii le trimiteau prin ea Europei Libere. Ca şi mine, Ariadna crede că o astfel de „ofensivă" nu poate fi dirijată decât de Front. Mihnea e în schimb optimist: s-au format sindicate reale, conştiinţa muncitorilor s-a trezit, Armata e bine, Grupul pentru Dialog Social constituie un real pol de atracţie.

La Radio (France-Info), în timp ce scriu aceste

rânduri: versiunea – despre manifestaţia violentă de azi – a lui Petre Roman, venit la Paris pentru un colocviu asupra Europei de Răsărit: *essai de coup d 'Etat.* Cum se va servi Frontul de o astfel de versiune e lesne de înţeles. Dacă se va servi. Unii văd Armata înaintând spre putere.

Scriu o a treia cronică violentă (prea?) împotriva Frontului. Nu-1 mai suport de la contramanifestaţiile organizate de el la 29 ianua-

i ic. Mi-au amintit prea bine de '45-'46. Şi mai ales de la repunerea în acţiune a Securităţii (e singura ţară din Est unde comuniştii – peste tot împinşi la faliment – reacţionează cu o şiretenie atât de groasă, recurgând la vechile metode). N-aveau dreptate manifestanţii de azi care reclamau o a doua revoluţie?

• Seara, telefon de la Băcanu *(România liberă)* pentru două zile la Paris, înainte de a pleca în... Japonia. Ne va spune în ce scop, marţi când ne vom vedea. (în principiu.) Mihnea îmi spusese că nu e deloc speriat. Tia Şerbănescu, în schimb, telefonează mereu la Ro- moşan, îngrozită de metodele şi ameninţările securiste.

Altceva?

• A trecut pe aici Luli August Sturdza. Revoluţia a adus-o din California. Tricolorul pe care-1 poartă printre mărgele îmi âduce aminte—cu imensă tristeţe – de casa lui Petra din Mexic. Pe fundal de vulcani, în mijlocul arhitecturii de tip colonial, o casă românească transplantată parcă de la Sibiel şi copiată până în cele mai mici detalii. Cu rădăcinile pierdute în nisipul aztec. Pe Luli mi-o amintesc mereu la capul digului de la Mangalia vânzând centuri de lemn pictat. Şi în numele acestei imagini şi al curajului ei neîntrerupt, îi trec cu vederea toate tricolorurile. Mai e nevoie să adaug că sunt destul de neliniştită de evoluţia situaţiei din România?

Marţi 20 februarie

Băcanu pare cel mai dezorientat dintre românii „în

trecere prin Paris“. Telefonează ieri în loc de azi, spre seară ne anunţă azi că se întâlneşte cu unul care-i dă material de tipografie şi crede că va ajunge până la 12 noaptea cu el la noi – şi bineînţeles nu ajunge. Nu ştiu dacă mâine va reîncepe circul, dar ştiu că are o întreagă colecţie a *României libere* pentru noi şi că aş vrea să n-o ia şi pierde prin... Japonia.

La Aurel şi Aurora, unde-1 regăsesc pe V. începem tot cu obsesia politică – telejurnalele la rând. Ieri, ca şi azi, la prânz: minerii de la Lupeni aduşi în Piaţa Victoriei ca să-şi strige sprijinul pentru Front şi să critice (detalii în *Le Monde)* însăşi noţiunea de multipartidism, îngăduindu-i lui Iliescu să fie magnanim şi să-i potolească, apărând, pasămite, partidele de opoziţie. Comuniştii

nu vor învăţa nimic: aceeaşi reacţie ca la 28-29 ianuarie, aceleaşi trenuri şi camioane de muncitori furioşi, acelaşi tip de declaraţii la televiziune. De data asta planând şi ameninţarea unui regulament pentru manifestaţii, dacă nu chiar a unei stări de urgenţă. Petre Roman – mult prea bine primit de socialiştii francezi – a cinat la Mitterrand acasă – s-a enervat ieri în cursul conferinţei de presă de la Ambasadă (mi-o spune Malaise, mi-o confirmă Papilian) împotriva întrebărilor unor ziarişti (Dinu Zamfirescu pentru BBC şi altul de la Europe 1) şi şi-a repetat clişeele: huligani, Securitatea a fost dizolvată etc., etc. Acelaşi scenariu, aceeaşi inaptitudine la democraţie, aceleaşi manevre de partid. Geremek ar fi criticat din acest punct de vedere pe şefii frontişti. în *România literară* (nr. 79) editorial virulent antifrontist al lui Agopian şi mărturia lui Reben- giuc ameninţat: a declarat la televiziune că manifestaţia din 28 ianuarie nu fusese ceea ce lasă să se creadă versiunea oficială.

Papilian îmi mai spune că sâmbătă vine la Paris Coposu. Pe el voi încerca să-l văd pentru a-1 avertiza să nu admită în partid pe neoproletcultişti.

Seara, telefon cu Pupăzan revenit de la Buc., unde a „combă- tut“ alături de Marcel Petrişor şi de Sorin Dumitrescu. E optimist. Dacă oamenii simpli s-au lăsat manevraţi de Front la 28-29 ianuarie, acum s-au trezit (greu de crezut dacă priveşti contrama- nifestaţia minerilor de ieri). în prima săptămână, şoferii de taxi nu te luau dacă erai împotriva Frontului, în a doua săptămână: invers. El crede într-o nouă izbucnire (sau chiar revoluţie).

în *Libe*, Jean Stern (Gilles Schiller), lung articol în care văd c-a ţinut seama de avertismentele mele. Se miră şi el de optimismul betonat al lui Mihnea.

Miercuri 21 februarie

Seara pe la 10 şi jumătate-11, după telefoane şi contramandări, Petre Mihai Băcanu cu un tânăr acolit informatician. Vine cu emoţie şi cu... colecţia *României libere,* plus promisiunea – în sfâr- şit – că ne va trimite ziarul zi de zi. îşi aduce şi o carte de reportaje, cu o dedicaţie patetică. Şi un obiect care-şi va afla locul în muzeul viitor al Revoluţiei: o carte (traducerea în româneşte, la

1990

ed. Meridiane, *a. Mutaţiei Semnelor* de Rene Berger) cu o copertă pe care era desenată o ţintă cu cercuri pentru tragere. Cartea se afla l>e un raft la Institutul de Arhitectură. Or, acum, în centrul ţintei se află un *glonţ.* Tras de un „terorist" care n-a rezistat acestei ţinte ce-1 provoca? Un glonţ rătăcit? în orice caz, glonţul n-a reuşit să perforeze cartea. Cartea a rezistat. Simbolul e la îndemână şi emoţia asigurată. Un document.

în grabă (alţi doi îi aşteaptă în maşină – dar au venit singuri expres), ne spun marele lor secret – despre care ne cam avertizase şi Paler – *România liberă* e la originea – nemărturisită – a unui nou partid menit să facă faţă Frontului: partidul republican cu Radu Filipescu în Comitetul de conducere. Sunt siguri că va câştiga la alegeri.

Băcanu confirmă intoxicarea muncitorimii din provincie (după el Bucureştiul e acum vaccinat) cu propaganda Frontului – străinii care vin să ne ia uzinele, exilaţii care se îmbuibau în timp ce noi n-aveam decât nu ştiu câte grame de salam etc., etc. Raţiu, de pildă, ar fi fost gonit din Turda şi i s-ar fi spus să ia cu el şi statuia lui bunicu-său.

B. nu crede că Securitatea e cu telefoanele de ameninţări, ci tot felul de frontişti. E tonic, antifrontist şi crede că alegerile pot fi câştigate graţie presei şi acestui partid republican la care vor adera tinerii şi studenţii (are un program special ce atribuie nu ştiu câte locuri în conducere tinerilor).

Vor să obţină din străinătate o tipografie şi se duc în Japonia pentru a cere un canal de televiziune. Cu o televiziune liberă se pot câştiga alegerile – speră ei.

Noi, mai puţin optimişti.

Telefonez, înainte de venirea lor, şi Raicilor. Trebuie să meargă până la capătul amărăciunii lor, motivează Sonia izolarea în care s-au înfundat. Sunt supăraţi. Pe Dinescu sigur, dar mai apoi nu ştiu pe mai cine. Nu-i cunosc destul de bine, să-i zgâlţâi, ca pe Goma. Inventez tot felul de argumente (să nu-şi piardă seninătatea etc.) în timp ce Sonia murmură interminabile „da“ şi „nu“-uri.

Nicodim, care vrea să mă pună în contact cu Frederic Mitter- rand (pregăteşte patru emisiuni cu România), mă surprinde... nu mai e frontist.

JURNAL

Pe la 2 dimineaţa, telefon de la Christinel, să ştie dacă Alain a găsit textele româneşti ale *Memoriilor* lui Mircea (pentru „Huma- nitas“ – Liiceanu). Alain le va căuta săptămâna asta la Gallimard.

Sâmbătă 24 februarie

Telefonează Ujică întors din România. La Timişoara, cei de la *Orizont* i-au dat o colecţie a revistei să ne-o trimită. în nr. 3, în loc de editorial, textul de introducere al

lui V. la pledoaria lui Vulcă- nescu în propriul proces: „Părintele risipitor". Iar pledoaria, publicată în mai multe numere de-a rândul. Totul apăruse în *Ethos,* nici nu s-au gândit să ceară îngăduinţa. Dar, în fond, nu asta are importanţă, ci faptul că fostul colegiu redacţional a fost măturat şi acum e alcătuit din Mircea Mihăieş, Vasile Popovici, Marcel Tol- cea, Daniel Vighi – onorific figurând şi Livius Ciocârlie şi Şerban Foarţă. Acesta din urmă a fost numit şi directorul Teatrului Naţional.

S-a întors Cristovici din Bucureşti. Entuziasmat de efervescenţa şi îndâijirea intelectuală, pe un fundal însă foarte grav. Ne confirmă cât a prins chiar şi în familia lui campania cu Doina Comea escroacă, şi alte manipulări. I-a văzut mai ales pe Paler, pe Geta, pe Liiceanu.

Paler ne-a trimis prin el o scrisoare în care îi cere lui V. să ia cu el codirecţia noii *Tribune a românilor,* pentru a o transforma dintr-un instrument de propagandă într-unul de cultură română fără hotare. (V. va refuza, publicaţia depinzând de Ministerul Culturii şi acesta din urmă de... Front. Pleacă Pleşu de la Cultură şi cine ştie cine vine.) Ar vrea să fim şi corespondenţii la Paris ai *României literare.* (Iarăşi refuz: colaborări ocazionale, da; rubrică fixă, nu. Când am găsi timp?)

De la Liiceanu ne aduce coperta *Piteşti-\A\xi.* Titlu: *Fenomenul Piteşti.* Tiraj 150 000 de exemplare. Cu aceasta începe şi activitatea noii edituri (fosta Ed. Politică), intitulată acum „Humanitas". *Unde scurte* va apărea în colecţia „Memorii şi jurnale", imediat după amintirile lui Armând Călinescu. Goma, cu *Cutremurul* şi apoi *Gherla,* imediat după *Piteşti.*

O colecţie completă a *Dreptăţii,* ultimele numere din *România liberă* şi ultimul din *22,* cu un excelent interviu al lui Liiceanu.

66

1990

A văzut la televiziune cele două manifestaţii, a discutat cu Paler şi confirmă toate aprehensiunile noastre.

Din cea de duminică, televiziunea n-a transmis decât pe derbedeii care atacau clădirea (se crede provocatori sau securişti) şi nu şi restul manifestaţiei, extrem de liniştită. (De altminteri, în *România liberă* erau descrise eforturile unui ziarist din manifestaţie de a obţine de la Televiziune o cameră care să filmeze mulţimea paşnică.)

Luni, în schimb, Televiziunea a superfilmat pe minerii care veniseră de la Lupeni, la apelul Frontului către „oamenii de bine“ (sintagmă de evitat, se slujeşte Frontul de ea). Nu numai manifestaţia, dar şi discuţia de la Consiliul Provizoriu cu delegaţiile ameninţătoare faţă de partidele istorice (şi faţă de ideea chiar de rriulti-partidism).

Totul organizat ca un miting de pe vremea lui Ceauşescu – sonorizarea tratată la fel (când interveneau din opoziţie, sunetul se oprea). Acelaşi tir de acuzaţii: „domnii din străinătate", „cine i-a plătit", cu obrăznicia activiştilor lui C. Gen de argumente: —Am aflat c-a venit popa Calciu să facă politică, ce, noi ne ducem să facem slujbe? — O să vină Doina Comea să scoată cărbune în locul nostru?

Campania împotriva Doinei Comea, considerată ca cea mai primejdioasă din pricina ecoului ei în străinătate, se înteţeşte şi în ziare.

Reacţii: muncitorii bucureşteni au început să mârâie auzindu-i pe minerii de la Lupeni că, la nevoie, ei rămân la faţa locului să „apere revoluţia" (de parcă ar fi făcut-o ei).

Cât despre manifestaţia de joia trecută de la Timişoara împotriva Securităţii şi a lui Chiţac, doar vineri noaptea s-a vorbit la televiziune despre ea, nearătându-se imagini.

Bucureştiul o duce mai bine. în provincie însă, unde nu soseşte decât *Adevărul* şi nu se vede decât televiziunea, dezinformarea a dat rezultate. Circulă ca de la sine înţeles că Doina Comea e o duşmancă a ţării (n-a făcut greva foamei, se prefăcea, o hrănea fiica ei cu pachete din Paris), Combes vrea să cumpere uzinele „23 August", Iuhasz se vrea ministru, Raţiu a vrut să cumpere Televiziunea

Română etc., etc.

în plus, cum se transmit discuţiile de la Marea Adunare Naţională care aduc a bâlci caragialesc, pluripartidismul pare de tot hazul.

Prioritatea in atac deci, după Paler: Răzvan Theodorescu (foarte influenţabil) deoarece de Televiziune depinde aproape totul (oamenii fac o indigestie de imagini). Sindicatul Televiziunii l-ar susţine pe Paler. Dar vrea?

Situaţia e atât de încordată, încât până şi Manolescu a scris un editorial în *România liberă.* Alte ştiri, în dezordine:

- Uncu (de la *România liberă),* reproşându-i lui Iliescu atitudinea faţă de intelectuali şi spunându-i că aceştia i-au ajuns potrivnici, l-a auzit replicându-i: „Cu atât mai rău, ne vom lipsi de intelectuali."
- Geo Dumitrescu i-a trimis lui V. cărţile cu dedicaţii – declaraţii de iubire (pentru noi doi). E din nou acasă.
- Copilul Tiei Şerbănescu a fost îmbrâncit într-un iaz de un bărbat necunoscut.
- Lui Dan Petrescu i s-a dat o casă de oaspeţi pentru ca să poată primi civilizat pe invitaţii Ministerului Culturii. Cu Michnik nu ştia unde să stea de vorbă – nu există cafenele în Bucureşti şi la restaurante se face coadă.
- Paler încântat de emisiunea „Teze..cu el. Vrea o casetă şi cere voie s-o publice. Tot el cere de la Goma materiale pentru *România literară.*
- Casa Poporului şi Bd Victoriei Socialismului, o atât de mare monstruozitate, încât ar putea deveni un punct de atracţie turistic.
- Praful din Bucureşti (de care vorbea şi Paler într-un text) şi gropile, şi canalizările – oraşul ca după un bombardament.
- Liiceanu vrea urgent de la V. *Antologia ruşinii* (pe care o trimisese V. lui Răuţă pentru publicare, înainte de

alegeri).

Duminică 25 februarie

La cimitirul Montmartre, cu Cristovici, la dezvelirea mormântu- lui-lespede pentru cei care au pierit în închisori (iniţiativa lui Ioa- niţoiu). în afara dezvelirii de către Coposu (demn, cu zece ani mai bătrân decât vârsta lui), discursurile patriotarde de rigoare. Am un

moment de intensă emoţie în timpul scurtei slujbe religioase, când simt că o astfel de placă funerară colectivă e singurul mormânt care-mi va rămâne după mama.

Când mă duc la Coposu, cădem în braţe unul altuia. Să fiu dreaptă, e al doilea moment de emoţie – am tot respectul pentru acest om care a făcut vreo 16 ani de închisoare; iar soţia lui a murit în temniţă. De altminteri, l-am apărat în mai multe cronici.

- Liiceanu, telefon de la Roma. *Piteşti*-ul apare într-o săptămână. Corectorii şi redactorul de carte au fost cutremuraţi. Cei pentru *Gherla* lui Goma, tot aşa, dar şocaţi îi cereau lui Liiceanu să „cenzureze" expresiile prea „pornografice".

Liiceanu, care vine la sfârşitul lui martie la Salonul Cărţii de la Paris, e extrem de pesimist.

Astă-seară, şi eu.

Luni 26 februarie

Seara, Jean Stern (cu care mergem la cină), discuţie politică. Şi el presupune, ca şi Liiceanu, că manifestul „legionar" de la Bacău este o provocare, mai ales că Iliescu a şi început să lanseze apeluri pentru unire împotriva *fascismului,* insinuând că şi zurbagiii de la manifestaţia cu bucluc ar fi... legionari. Jean S.: foarte proastă părere despre lipsa de inteligenţă a lui Roman; inteligent e Brucan, însă primejdios. Nici n-au nevoie să-l îndoctrineze prea tare, e destul de montat prin el însuşi, deşi articolul lui din *Libe* de azi e ironic şi prea măsurat. Se înţelege bine cu V. ca între foşti „troţkişti".

întoarsă acasă, telefon de la Mihnea: Ariadna îmi comunică, în urma unui telefon cu Clujul, că Doina Comea (va veni la Paris la 8 martie) vrea să-i aranjeze întrevederea cu Danielle Mit- terrand şi cu... mine. Fixăm de pe acum o înregistrare, dar insist mai ales să-i organizeze o conferinţă de presă (în principiu cu Kouchner şi Medecins du Monde) pentru un contraatac. E timpul ca presa franceză să treacă de la ironii graţioase la indignare.

Uitasem, la cafenea, Papilian cu două ştiri:

• Papahagi a trecut 72 de ore prin Paris şi ne-a căutat în zadar, transmiţându-i lui V. toată dragostea lui şi lăsând la nu ştiu cine o carte pentru noi.

• Christinel: are o gripă intestinală. Nu dăm de manuscrisele în româneşte ale *Memoriilor.* Greg a dat înapoi volumul la Gal- limard, nu îl are. Alain şi mai puţin. Va căuta Christinel printr-un cufăr, la Chicago, şi Alain îi va scrie Ilenei Cuşa.

• Una dintre ştirile cele mai semnificative aduse de Jean Stern: ministrul de Interne Chiţac (cel pentru demiterea căruia manifesta Armata) a interzis gazetarilor străini să asiste la conferinţa lui de presă.

Vineri 2 martie

Lung telefon nocturn cu Octavian Paler – nu putem prinde legătura înainte de 1 dimineaţa şi, din nou, îl trezim din somn. Sub efectul unei scrisori pervers civilizate a lui Dumitru Micu împotriva de fapt a scriitorilor disidenţi, dar şi a mea care i-am privilegiat

— scrisoare pe care am difuzat-o la FE şi căreia, sec (şi nu pervers), dar civilizat, i-am răspuns –, Paler ne descrie noua, uimitoarea fizionomie a Bucureştiului literar. La cei mai mulţi dintre cei care n-au făcut nimic, invidia şi înverşunarea împotriva disidenţilor e fără limite.

Ce colcăia sub capacul dictaturii! Eugen Simion l-ar fi atacat pe Paler în *Flacăra*: de ce vrea să-i culpabilizeze pe scriitorii români care au rezistat estetic atât de vajnic?

Conferinţa Scriitorilor, care se va ţine în prima jumătate a lunii aprilie, va fi o arenă a resentimentelor.

Dacă lucrurile s-ar rezuma la vânzoleală scriitoricească, n-ar fi prea grav. Dar situaţia politică e mereu încordată. Azi s-a aflat de „sinuciderea1* (au vreun rost ghilimelele?) generalului Popa, care a prezidat tribunalul militar ce l-a condamnat pe Ceauşescu. S-ar părea că primea prea multe ameninţări cu moartea.

La Timişoara a început procesul şefilor securişti răspunzători de represiunea din 16 decembrie. I-am văzut la televiziune, cu lanţuri la picioare, raşi în cap şi în ţinută de ocnaşi. Cum va decurge procesul? Iar după sistemul ţapilor ispăşitori?

Pe Canalul 5 (Hersant) şi un reportaj la Timişoara, din care reiese – bizar – că nici n-ar fi prea existat „terorişti*1, armata mul- ţumipdu-se să tragă în ea însăşi.

70

1990

După ce s-a văzut că trupurile aşa-zis torturate proveneau în fapt de la... morgă, mass-media în Franţa n-a suportat ideea manipulării şi, după entuziasmul iniţial, a căzut în extrema cealaltă. Dacă va continua aşa, nu peste mult se va nega că s-a produs o revoluţie în România. De fapt dreapta, cu *Fig. Mag.* (şi Victor Lupan) în frunte, aşa pretinde de mai multă vreme.

Degeaba am stat aseară de vorbă cu Jean Stern – şi în deplin acord, ceea ce văzuse la Buc. îi confirmase temerile mele –, nu s-a dus la conferinţa de presă a lui Coposu. Nici el, dar nici gazetarii de la *Figaro*| A fost o şedinţă între români, de la care V. (eu n-am putut merge – era dimineaţa) s-a întors deprimat: parcă ne aflam pe vremuri, când toată presa de stânga boicota orice fonnă de rezistenţă în România. Şi bietul Coposu s-a arătat extrem de măsurat.

Ieri, telefon de la Mihai Dinu Gh. A vorbit la Iaşi cu Alexandra Călinescu, extrem de deprimat. Alecu nu bate cu pumnul în masă ca să-l aducă la Paris, iar la Iaşi nu mai

poate face nimic: aceiaşi oameni sunt în aceleaşi posturi. în afara unui val intens de oportunism, nimic schimbat în cetatea izolată. „Noi – afirmă Al. C. — ne aflăm în stagnare brejnevistă, nici măcar în perestroika lui Gor- baciov.“ Ireversibile i se par doar: libertatea presei şi a călătoriilor în străinătate. — Şi-a dat demisia din postul de prorector şi pretinde nu numai că i se cenzurează scrisorile, dar şi că una dintre ele a fost modificată.

Primim *Agora,* ultimul număr, ocupat în cea mai mare parte de dialogul dintre Dan Petrescu şi Cangeopol (între timp e publicat în serial şi de *22).* O surpriză: un capitol din cartea Ilenei Vran- cea consacrat în special „închisorii de cărţi“, un beci al Securităţii, unde s-a dus să caute volumele din biblioteca tatei şi manuscrise. Cu detalii asupra arestării mamei şi a propriilor ei demersuri

— pe care nu ni le spusese niciodată. Pentru mine, pasionant.

Sâmbătă 3 martie

O nouă zi – de abia se mai calmase – de telefonită febrilă.

Vreun ceas cu Karin Blanc, revenită din România, unde a fost peste tot: de la Constanţa la Voroneţ, şi a văzut pe toată lumea. E cea mai eficace *public-relations* din lume. A obţinut burse sau

numirea într-un comitet de relaţii franco-române pentru Toto Enescu, Dan Hăulică, Zoe Petre (decana Facultăţii de Istorie – fiica lui Condurachi), Daniel Barbu (de la „Meridiane", care îi trimisese anonim lui V. un text despre monumentele istorice, pe care l-a difuzat la „Povestea vorbei") şi Geo Şerban – pentru avangardă. Am insistat şi eu asupra bibliotecii suprarealiste a lui Saşa Pană, despre care auzise.

Câteva ştiri:

- B. H. Levy vrea să facă un tribunal gen Bertrand Russell pentru a judeca într-adevăr crimele lui Ceauşescu.

— UNESCO a propus un centru pentru restaurarea frescelor.

Cu Herlea apoi, tot vreun ceas. Aflu c-au făcut o asociaţie de sprijin pentru Partidul Naţional-Ţărănist,, Action pour la democraţie en Iloumanie", din care face parte şi Nicolae Balotă. Deplângem împreună absenţa jurnaliştilor de la conferinţa de presă a lui Copo- su. N-a fost primit de absolut niciun membru al guvernului socialist, în timp ce Roman era invitat la masă (acasă) de Mitterrand.

Câmpeanu ar fi destul de mulţumit de când e numit vice nu mai ştiu ce în Consiliu şi critică mai puţin.

Iorgulescu: Marta Petreu îi scrie de la Cluj despre adevărata ură cu care sunt primiţi cei care se întorc.

De la Bruxelles: Eugen Simion: Insistă pentai colaborarea noastră la *Caiete critice*—va apărea în fonnatul *Magazine litteraire.* Vrea *Jurnalul* lui Lovinescu pentru editura pe care o vor înfiinţa (pe lângă *Caiete critice),* şi un dialog cu mine despre tata. I le promitem.

în general e optimist – luptă politică, răspunde la toate obiecţiile, deşi nu apără Frontul. Vrea să facă, împreună cu Buzura, Marin Sorescu şi tot felul de specialişti (jurişti, economişti, mai ştiu eu ce), încă un fel de „Grup pentru Dialog Social". (Cel al păltini- şenilor îi stă vizibil în gât.) Găseşte Europa Liberă prea critică. Insistă să venim. Să ne organizeze la Universitate un amfiteatru cu studenţi, cum a facut-o pentru Dorin Tudoran şi Tismăneanu. Să-i dau pentru *Caiete critice* şi vechi interviuri cu Ionescu, Eliade, Sollers, ba chiar să fac unul cu Lupaşcu (nu ştia că a murit). Se plânge, bineînţeles, că, mai ales la început, „disidenţii" – îndeosebi Dinescu şi Blandiana – i-au luat de sus. Acum s-au mai aranjat lucrurile. Evident după ce şi-a aranjat şi el diferite situ

aţii. Ne cere – mai ales „polemistului" V. – să-l atacăm din nou pe Ion Dodu Bălan, care nu vrea să plece din

Universitate, cu ţoale că studenţii manifestă împotriva lui şi nu-1 vor.

Seara, V. se duce la Cristovici, unde se află Sorin Dumitres- cu şi Pupăzan. Eu rămân acasă, să citesc un document rar, o carte despre Revoluţie, prezentată ca un obiect de Dubuffet, cu interviuri, sloganuri, graffiti etc. Totul transcris – ca în cele mai bune tradiţii etnologice – fonetic. Ceea ce face să oscileze revoluţia între lirism şi... inevitabilul Caragiale. Entuziasmant, dar va fi greu de scris despre volum.

Duminică 4 martie

Pierd timp căutând fotografii de-ale noastre pentru Simion şî pentru Liiceanu, care are nevoie – rapidă – spre a face coperta de la *Unde scurte.* Cad peste amintiri, îmbătrâniri, ceţuri.

Telefon de la Mihnea, care-mi confirmă lista de invitaţi pentru Salonul Cărţii, între 23 martie şi 1 aprilie. E prevăzută o masă rotundă la 25 martie.

în *Le Quotidien de Paris* – în sfârşit un articol al lui Dupoy pentru Coposu şi împotriva socialiştilor care l-au dispreţuit.

Iar la Bucureşti s-au străduit toată ziua să demonteze statuia lui Lenin din faţa *Scânteii,* neizbutind. Cum să „plece" el când leniniştii au rămas la putere? Există o logică şi pentru statui.

Joi 8 martie

Luni, la Radio, Goma, a cărui susceptibilitate a ajuns pe pragul clinic. Când soseşte, eu vorbesc la telefon cu Miinchen-ul, Virgil şi Alain termină de înregistrat „Povestea vorbei": supărat că nu se opreşte totul pentru el... pleacă.

Seara, la noi, tot luni, Sorin Dumitrescu cu Cristovici. Vedem împreună şi prima emisiune a lui Frederic Mitterrand la Bucureşti, cu scriitorii: Blandiana, Sorescu, Dinescu, Vulpescu care face pe rezistentul (penibil), Buzura, Manolescu, Al. Călinescu (singurul care pomeneşte de Goma) şi – de partea franceză, Cou- riol. Din emisiune reies toţi mari rezistenţi prin cultură, fără urmă

de complexe. Sorin D. şi C. o găsesc (emisiunea) foarte proastă. Noi nu suntem de aceeaşi părere, vina nu e a lui Fr. Mitterrand,

ci a scriitorilor noştri care-şi glorifică (fară crize: dacă nu era Pa- ler de faţă) opoziţia prin... cărţi. A doua emisiune e consacrată studenţilor (mai tare, toţi sau mai toţi găsesc revoluţia neterminată, confiscată), a treia intelectualilor, a patra (de astă-seară) oamenilor. .. politici, cu Şora, Liiceanu, Pleşu, Sorin Vieru, Ion Ghi- ca, Ţepelea (prieten al lui V.), părintele Galeriu, Răzvan Theodorescu (la toate întrebările privind Televiziunea răspunde anapoda cu paradoxul servind drept camuflaj). Liiceanu care a discutat cu B.—H. Levy (acesta din urmă ţine la ideea lui de a se reface procesul Ceauşescu) e cel mai radical, Pleşu insistă prea mult asupra libertăţii interioare, Şora e perfect.

Dar să revin la Sorin D. Mai puţin pornit decât credeam, aproape înţelept. Mi-a spus că el cu Liiceanu, cu ceilalţi din Grupul pentru Dialog Social, vor să dejuneze o dată pe săptămână cu Pleşu, pentru a-1 readuce pe pământ, să nu mai creadă în Iliescu.

Marţi seara, telefon de la Doina Comea (ne emoţionează real), iar miercuri, conferinţa ei de presă la Hotel Lutetia. E o revelaţie. O credeam capabilă doar de generalităţi de tip moralist şi fară simţ politic. Dimpotrivă, fermă, nuanţată, cu verdicte fără cruţare, e prin esenţă un om politic – şi încă unul de statură occidentală. V. şi cu mine i-o spunem când ne îmbrăţişăm (patetic) la sfârşitul conferinţei. Asupra Securităţii aduce un document nemaipomenit: un interviu al unui mare fost şi actual prezent în nu ştiu ce funcţie, de o impertinenţă pur securistă (a apărut în *Baricada,* sper că ni-1 va aduce vineri seara, când vine să înregistreze la noi acasă). Joi e la Sorbona la o zi a drepturilor femeii, unde a fost invitată oficial. Vineri la Ioneşti, apoi la o recepţie la Ambasada

Română. (Hotărât lucru, Alecu e foarte curajos.) Doina Comea a pus la punct şi declaraţia ce i-a fost atribuită: că nu trebuie dat ajutor României până n-o ia pe drumul democraţiei. Or, ea n-a vorbit atunci decât de ajutorul economic, nu şi de cel umanitar şi alimentar.

Ii comunic telefonic, seara, lui Stroescu entuziasmul nostru, îmi spune că şi So.cor (întors de la Buc.) are impresia că s-a stabilit un acord între vechiul aparat securist şi Front, în vederea alegerilor. Mai aflu că Brucan s-a plâns la americani de ne-obiectivita- tea Europei Libere, dar n-a fost (deocamdată?) luat în seamă.

74

1990

Stupoare, în afară de Dupoy – de la *Quotidien* –, niciun alt jurnal nu semnalează conferinţa de presă a Doinei Comea. (După tăcerea asupra lui Coposu, începe să semene a conspiraţie.)

Astă-seară, joi, premiera lui Pintilie, la Th. de la Viile (unde ne întâlnim cu Marie-France şi Ioana Celibidache), cu *Danse de mort.* Tot ce e depăşit în Strindberg, transfigurat de regia lui Pintilie care joacă (fără a deforma) cartea deriziunii aproape ionesciene (remarca aparţine lui Marie-France şi e exactă).

Când ne întoarcem acasă, pe *repondeur* prima înjurătură (sân- tem trimişi la origine, trataţi de securişti, KGB etc.) de când avem telefon.

Am vorbit la telefon cu Dan Deşliu. — Lung. Prima oară – ieri – în ciuda faptului că e în Front, aveam impresia că-mi împărtăşeşte toate criticile. Azi, când îl avertizez că Annette nu poate nimic pentru el (e invitatul lui Dumas la un hotel de lux, dar nu i-au dat bani de masă şi nici n-a fost încă primit la Externe), o critică pe Doina Comea (povestea cu ajutorul), şi văd că nu crede în încercarea de a reinstaura structuri... comuniste. Dar până acum nici măcar nu s-a renunţat la ele. Ci numai la cuvânt.

îl vom vedea luni seara, dar fără mare bucurie, deşi disidenţa lui e demnă de respect.

Duminică 11 martie

Stau cu radioul deschis să aflu cât mai mult despre manifestaţiile de la Bucureşti, Timişoara, Iaşi cu „Jos Iliescu!“. Dar detalii nu am decât de la Stroescu, la prânz, când îi telefonez să-i dau mi- nutajul interviului meu cu Doina Comea.

La Timişoara, Consiliul Municipal, Grupul 16 Decembrie, Societatea Europa, Liga pentru Drepturile Omului, Uniunea Maghiară din Banat etc. au lansat o proclamaţie contra grupului de conducere „comunisto-securist“ şi declarând că revoluţia nu e terminată, în cursul manifestaţiei se scanda „Azi în Timişoara, mâine-n toată ţara!“, români, maghiari împreună. „Privatizări şi democraţie!14. La Bucureşti, demonstraţii au avut loc în Piaţa Victoriei şi Piaţa Unirii, cerând desfiinţarea Securităţii şi publicarea unei liste cu numele securiştilor. Se mai cerea împroprietărirea ţăranilor. Se striga: „Jos

Iliescu!“, Jos Chiţac!“, dar şi – din păcate – „Raţiu – preşedin- te!“. Să fi fost o provocare? La Iaşi, acelaşi scenariu, sprijinindu-se, în acelaşi timp, pe greva ziarelor care nu mai primesc destulă hârtie.

Despre grevă îmi vorbise, ieri, la telefon, Ana Blandiana – se dă atât de puţină hârtie, că *Familia* e ameninţată să nu mai poată apărea.

Mihnea, foarte excitat, pleacă mâine la Bucureşti. Vine cu un taxi, care-1 aşteaptă, să ia o pagină din cartea mea, care-i lipseşte lui Liiceanu şi fotografia pentru coperta *Unde scurte. Piteşti* a lui V. iese miercuri; vineri, emisiune la Televiziunea Română, cu Liiceanu şi Pleşu, la care V. e invitat stăruitor, pentru lansarea cărţii. Mihnea se miră că nu sărim în avion.

Vineri seara când a venit Doina Comea să înregistreze, interviu lung – aproape o oră, pe care stau o zi întreagă, sâmbătă, să-l reduc la 46 de minute. (Iese bine, dar mai puţin reuşit decât a fost conferinţa ei de presă.)

Era şi extenuată. Joi toată ziua fusese la Sorbo- na, unde i se decernase, ca şi altor 11 femei „excepţionale ce cinstesc omenirea*1, un trofeu (pentru ea din mâinile Daniellei Mitterrand). La noi venea de la recepţia pe care i-o organizase Alecu la Ambasadă. Am stat până la 3 dimineaţa în fum, discuţii şi planuri.

Revin spre telefonul Anei Blandiana. — înfruntare la *România literară* (de care îi vorbise de altminteri la telefon Paler lui Cristovici). Şapte scriitori voiau să plece de la revistă, în frunte cu Roger Câmpeanu, Manolescu, Cristian Teodorescu, Agopian, Valeriu Cristea, Adriana Bittel. Motivul? Paler a ţinut o şedinţă fără să-l anunţe pe Manolescu, acesta a scris o scrisoare de protest lui Dinescu. Luni va avea loc şedinţa explicativă. Scandal? Rupere? Manolescu era de acord să ia *Contemporanul,* dar cei care se află la ziar nu vor să cedeze locul. Cu toate aceste dezbinări, mediocra- ţia va câştiga la viitoarele alegeri, repetându-se – mi-e teamă – scandalul de la Uniunea Cineaştilor. Deoarece de un adevărat scandal se poate vorbi. Mi-1 comunică Iorgulescu, vineri, mi-1 confirmă Daneliuc care telefonează azi de la Paris. Alegerile secrete (trucate, spune Daneliuc) au adus drept preşedinte pe... Mihnea Gheorghiu, iar în Consiliu n-au fost aleşi nici Daneliuc, nici Gulea, ci doar maleabilul Dan Piţa. Daneliuc ameninţă să creeze o Uniune... disidentă. Să vedem ce face, întors la Bucureşti, Pintilie.

76

1990

Astă seară, un nou şi interminabil telefon (până vin de la hotel să-l roage să nu mai ocupe atât de mult linia) cu Simion, de la Bruxelles. E încântat de studiul lui V. despre Dan Botta şi de... fotografia lui. Insistă să-i trimit cronici şi casetele promise cu interviuri ale lui Ionescu, Eliade etc.

Uitasem: Rateş i-a trimis lui Stroescu un interviu de 50 de minute cu Brucan, în care acesta lansează ca o bombă recunoaşterea faptului că armata e cea care a tras în manifestanţi la 16 decembrie, la Timişoara. Culmea e că

probabil aşa s-a şi petrecut. Numai că Brucan o dezvăluie acum, pentru că armata nu mai e cu Frontul. Sper ca acest gest s-o îndepărteze şi mai mult. Stroescu e de acord ca interviul Doinei Comea să treacă mâine, înainte de al lui Brucan (marţi).

Marţi 13 martie

Aseară, Dan Deşliu. Vine cu o doamnă (nu i-am reţinut numele) şi un domn, Ştefan Halmoş (director general al editurii United Europa?!), care se rătăcise cu maşina prin cartier timp de vreo oră. Cam pierdut, cam mic, respirând cinstea, Deşliu a venit cu un caiet de versuri din care, în final, ne va citi vreo cinci, zece. Nu înţeleg, în fond, de ce rămâne în Front; s-a certat şi cu Iliescu, şi ne împărtăşeşte şi părerile, şi aprehensiunile.

Azi, mai multe telefoane cu FE (s-a şters o bandă din „Teze...“). Stroescu e şocat de insolenţa din interviul lui Brucan care, vrând să dovedească faptul că Securitatea a fost reactivată, atacă pe intelectualii care n-au avut curajul să fie disidenţi când trebuia şi acum inventează false ameninţări pentru a deveni „disidenţi retroactivi".

Căutându-1 pe Gelu, dau şi de Rodica Petrul ian. Aflu de la ea despre conflictul incipient între Timişoara şi Televiziunea de la Bucureşti, unde *Proclamaţia* a fost citită ironic. La Bucureşti, manifestanţii scandau: „Liiceanu – preşedinte!**

Azi după-amiază, la cafenea, Mircea Daneliuc cu un pachet de ziare de la Geta. Nu pare nestăpânit şi impulsiv, cum îmi fusese descris, ci stăpân pe el şi plin de nuanţe când relatează conflictul lui cu Pleşu şi greva foamei pe care a facut-o împreună cu Gulea spre a obţine autonomia cinematografiei. Din detaliile pe care le

dă asupra străzii la 21 şi 22 decembrie şi a manifestaţiilor la care a asistat, reiese că totul n-a izbucnit chiar aşa din senin. Să fi fost într-adevăr o lovitură de palat în care era angajată şi o parte din Securitate şi

pentru care trebuia aţâţată populaţia? în orice caz, pare din ce în ce mai clar că revoluţia spontană a străzii a fost precedată, urmată sau chiar manipulată de cei câţiva comunişti mai notorii din Front. De unde şi protejarea actuală a Securităţii cu care s-ar fi trecut la un acord, iniţial. De unde, cadavrele de la Timişoara scoase de la morgă şi prezentate ca victime ale teroriştilor. Terorişti dintre care niciunul n-a fost prins asupra faptelor.

Seara, la cină la restaurant şi apoi la noi, Annette care se sperie de toate amănuntele pe care i le dăm în acest sens şi vrea să-i scrie lui Pleşu să se degajeze sau distanţeze la timp. Fundaţia ei (pentru care Dan Petrescu i-a dat 40 de nume de bursieri în care şi-a pus toate cunoştinţele) nu mai are mult de trăit. Un magnat american de origine maghiară oferă în schimb nu ştiu ce sumă fabuloasă în dolari pentru alcătuirea unei astfel de Fundaţii la Buc.

— care să fie condusă de Alin Teodorescu, pentru care a făcut un *coup de foudre.* Lui Annette nu i-a prea plăcut nici Alin, dar nici, în general, atmosfera de la Grup. Mai ales Thomas Kleininger care a atacat-o, fără ca nimeni dintre cei de faţă să spună ce-a făcut ea pentru „bursierii" români.

Annette e prima care ne descrie farmecul vechilor case – mai toate dărăpănate – ale vechiului Bucureşti. Oraşul care – alături de Cracovia – îi place cel mai mult din Europa de Răsărit.

Duminică 18 martie

Miercuri seara, Irina Mavrodin, pe care doar acum mi se pare c-o descopăr. Luasem probabil discreţia ei excesivă drept altceva. Mi se păruse oarecum fară relief. E doar vulnerabilă, fină, profundă. La lumina unor întâmplări excepţionale – ca cele prin care trecem – caracterele se desenează mai clar. Pentru că e real un caracter. Hotărâtă să facă totul pentru a păstra libertatea interioară care deodată a inundat-o în 22 decembrie. Şi ştie că totul depinde acum de felul în care fiecare se va comporta, ca un om cu adevărat liber. Ea, care a fost rănită de un articol

mai mult decât ne

drept scris despre poezia ei de N. Manolescu (şi n-a consolat-o decât o cronică a lui V. în care-i răspundea lui M.), măsoară şi mai exact schimbarea lui M.

Geta va fi „înscăunată" la Albatros de Pleşu mâine-poimâine şi vrea manuscrisul lui Lovinescu şi ale noastre (ca şi pe cele ale lui Eugen Ionescu, bineînţeles).

Sâmbătă în *Lite* (mai lung) şi în *Le Monde* – mai scurt – conferinţa de presă a lui Iliescu pentru gazetarii străini. Uluitoare. Şi el, şi Verdeţ (aflu mai târziu de la Iorgulescu care a văzut depeşa France Presse) spun c-au rămas comunişti, că partidul nu trebuie confundat cu ce a făcut Ceauşescu din el, că revoluţia a fost săvâr- şită de comunişti, şi alte afirmaţii care arată fie că şi-au pierdut minţile, fie că sunt proşti, fie – şi ar fi cel mai grav – că într-a- devăr Moscova e în spate şi le-a dat asigurări că se pot comporta astfel. Iar ne izolăm în restul Estului. In aceeaşi zi, într-un interviu în *Le Monde,* Havel, descriind situaţia „post-penitenciară“ în care se află Cehoslovacia, ţinea singurul limbaj pe care se poate reclădi ceva: acela al cinstei şi lucidităţii.

Vorbind la telefon cu Catherine Durandin pentru a-i mulţumi pentru cartea ei despre Ceauşescu, am buna surpriză s-o aflu pe aceeaşi lungime de unde cu noi. Va conduce duminica viitoare, la Salonul Cărţii, o masă rotundă la care participă – printre alţii – Paler şi Liiceanu.

Luni 19 martie

Asalt de vizitatori la Radio. în timpul emisiunii, Balotă (întors din România) cu soţia. Pesimist. Paler, cu care a stat mult de vorbă, mai negru decât el – se pare. Buzura, frontist penibil. Dinescu, făcându-şi bancurile numai şi numai împotriva opoziţiei. Balotă

— căruia îi aparţin aceste verdicte – vorbeşte şi de frica ce n-a dispărut. A căutat – în acord cu Stroescu – un corespondent la faţa locului pentru Europa Liberă, l-a

întrebat şi pe Paler: nimeni nu-i destul de curajos pentru asta (deci sunt riscuri). După el, Europa Liberă e mai puţin ascultată, din cauza televiziunii (o bulimie de imagini) şi cei pe care i-a văzut n-ar fi prea încântaţi să audă şi la „Teze...“ pe cei care trec şi acolo la radio şi televiziune. Ar prefera emisiuni pe teme occidentale.

Apoi Culcer cu un scriitor maghiar, Ştefan Borbely, redactor la o revistă literară maghiară din Târgu-Mureş, cam sumbru din pricina înveninării raporturilor dintre unguri şi români. Cei care-i reprezintă prin publicaţiile de la centru *(22 – România literară)* sunt – dacă înţeleg eu bine – cei mai puţin scriitori dintre ei, gen Domokos Geza. Insist să ia legătura cu Liiceanu pentru *22.*

Vin Raicii cu Virgil Duda (şi soţia). — Le promit o discuţie radiofonică. Apoi Gabi: *România literară* a fost ilustrată cu reproduceri după sculpturile lui Apostu. Vrea, evident, fotocopii după ziar (Balotă ne-a adus exemplare din *România liberă, 22* şi *România literară,* de la Paler).

în sfârşit, Thomas Bazin cu prietena lui poloneză de la Iaşi care vorbeşte perfect româneşte şi cărora de la Revoluţie încoace le tot promit o întrevedere. Aceasta e ratată deoarece la cafenea sân- tem prea mulţi. Mereu cu proiecte, mereu păgubos, Bazin vrea să scoată o colecţie românească la un editor care nu există încă. A discutat cu V. cărţile de filosofie, cu mine voia beletristica. Am remuşcări, şi seara târziu, pe la 12, îi telefonez şi vorbim în sfârşit timp de vreo oră.

Telefonează şi Edith Lhomel, indignată că nu eu sau V. vom prezida masa rotundă de la Salonul Cărţii, ci Catherine Durandin (impusă – îmi dezvăluie ea – de Ministerul Culturii). O liniştesc: eu nu sunt indignată deloc.

Vorbesc şi cu Mihnea: optimism, în continuare, betonat.

Marti 20 martie

Alecu cu Pia şi cu un tânăr revoluţionar atât de grav rănit, încât a fost adus în Franţa să fie operat de... cinci ori (splină, ficat, rinichi, stomac). A tras în el unul dintre acei terorişti (puşcă cu lunetă) despre care cei ce vor să discrediteze revoluţia zic acum că nici n-ar fi existat. Că armata este aceea care a tras în neştire împotriva ei înseşi.

Alecu s-a trezit. Pia e şi mai aprigă. Vede toate manevrele Frontului. El ar vrea însă să răspundă la un articol din *L'Evenement du Jeudi* după care revoluţia în România a fost... o minciună. Insistăm să n-o facă: n-are ce să replice la marile puncte în litigiu care

au provocat această contraofensivă a presei franceze: morţii de la Timişoara prezentaţi la Televiziunea Română ca torturaţi de „terorişti" nefiind, de fapt, decât nişte cadavre transportate de la morgă după disecţie şi identificate apoi ca atare de doi doctori români. Numărul victimelor – 60 000 anunţat oficial, reducându-se după aceea la vreo 400. Procesele trucate în care acuzaţii aveau să răspundă de genocid şi complicitate la genocid doar de la 16 la 22 decembrie (pentru 400 morţi) etc., etc. Frontul e cel care a distrus în străinătate imaginea revoluţiei româneşti.

Alecu crede – cum am ajuns să presupunem şi noi -— că a fost o lovitură de palat cu acordul unei părţi a Securităţii (de unde acordul), pentru care a fost aţâţată populaţia care a depăşit însă prin violenţă şi revoltă limitele prevăzute. De unde tendinţa actin ală de a subevalua numărul victimelor.

E sincer, autentic, revoltat. Deşi nu reprezintă Frontul... ci guvernul, n-are intenţia să le servească multă vreme drept alibi. Nu mai suportă nici Securitatea cu care e împânzită Ambasada: e gata să bată cu pumnul în masă.

Vin pe la 6, pleacă pe la 7 şi jumătate.

Detaliu nu lipsit de umor. îi aşteaptă, nu departe de casă, maşina Ambasadei, cu fanion. Şi noi care le făcusem

scandal Pupăza- nilor, când cineva de la ei fusese transportat de o astfel de maşină. E drept că vremurile s-au schimbat. Şi, sperăm, ireversibil, în ciuda imposturii actuale.

Ştirea zilei e conflictul dintre români şi unguri la Târgu-Mureş. Doi morţi şi 150 de răniţi. A fost trimisă armata cu blindate de la Buc. Budapesta protestează şi cere intervenţia ONU. Asta mai trebuia! Telefonez lui Culcer care a fost în România, şi chiar la Târgu-Mureş. îmi dă detalii asupra resurgenţei urii ancestrale.

Seara, telefonăm lui Paler. Ştirea pe care de fapt o aşteptam: îşi dă demisia de la *România literară* (din care făcuse una dintre cele mai pasionante publicaţii).

Paler, care va sosi vineri la Paris (în principiu pentru Salonul Cărţii, în fapt – spune el – pentru a ne vedea), e dezgustat. Ar vrea să se retragă la mânăstire. îi propunem una... în cetate. Are cele mai tari editoriale şi cele mai clarvăzătoare în *România liberă* şi două interviuri în *22* excepţionale (dintre care unul cu Dorin Tudoran).

81

JURNAL

Ne dezvăluie că nu numai românii sunt responsabili de ciocnirea de la Târgu-Mureş (unde au venit şi ţăranii români din satele învecinate, cu furcile), ci şi ungurii care au provocat. Dar cine, pe plan internaţional, ne va mai crede când Frontul minte de stinge? Presa nu va asculta decât de Budapesta.

Zi plină de amărăciune. Scosesem capul în Europa şi iar sân- tem loviţi – sau ne lovim singuri. Lăsând marele responsabil la o parte – Frontul – şi scriitorii noştri se comportă lamentabil. Zâzanie, fugă după onoruri şi posturi, mediocraţie în plin avânţ.

Păcat de tânărul venit cu Alecu şi care şi-a lăsat splina şi un rinichi în acest joc măsluit. Ca să nu mai pomenim de morţi. Nu vor fi fost ei cu zecile de mii, dar nici numai 400... Şi mai toţi tineri.

Miercuri 21 martie

Imagini teribile de la Târgu-Mureş. Un om la pământ bătut cu ciomegele şi căruia i se mai dă şi în cap cu o pancartă. Ungurii fugăriţi pe străzi de „ţărani11 care nu par aşa ceva. Le privim cu Hure- zeanu şi Sandrine Lavastine (care, între timp, a făcut un excelent dosar România în *La Nouvelle Alternative).* Ziarele, pagini întregi (şi editorialul din *Le Monde).* Stern, după o muţenie prelungită, se trezeşte şi el acum cu o pagină întreagă. După unul dintre ziare, totul ar fi pornit de la un afiş pe o fannacie ţinută de unguri: „nu servim români". Oricare ar fi explicaţia (unii se gândesc chiar la o provocare a Securităţii) – e ignobil.

Ca o consolare – singura posibilă – citesc azi, în emisiunile sosite de la FE, *Proclamaţia de la Timişoara* (11 martie), clară, lucidă, curajoasă şi care – printre punctele principale – pune şi lupta împotriva oricărei forme de şovinism.

Cad, în *Contrapunct* (numerele 7 şi 8), în foiletonul cu interviurile luate lui Alecu de către Stelian Tănase, peste mărturisirea lui Alecu: cum a vorbit, în închisoare fiind, la Clubul pentru reeducare, cum a scris două articole pentru *Glasul patriei* împotriva lui Fărcăşanu şi a lui Cioran (care n-au apărut), cum a acceptat apoi să fie turnător. O parte cunoşteam. Nu ştiu ce să admir mai mult, curajul de a o mărturisi public (e primul în România) sau inteligenţa de a o face înainte ca alţii s-o descopere. Vulnerabilitatea pe care şi-o oferă acum îi va asigura invulnerabilitatea de mâine.

1990

Seara, cu Marie-France, hotărâm să-l propună pe Paler pentru premiul „Liberte" de la Pen-club.

în *Adevărul* (11 martie), un interviu al lui Daneliuc: Vrea să facă un film bazat, în principal, pe experienţa de la Piteşti şi anunţă apariţia cărţii lui V. la Ed. Humanitas. Dar oare de ce nu mi-a spus nimic când a venit să mă vadă?

Sâmbătă 24 martie

Aseară, târziu, de la Salonul Cărţii – Liiceanu cu Paler. Sosiţi pe la 10 şi ceva, pleacă pe la 3 dimineaţa, iar dacă ar fi fost după noi, îi ţineam şi mai mult. De abia acum Paler (care-1 cunoştea pe Liiceanu doar ca om serios) îşi dă seama de cât umor are. Şi e nevoie de umorul lui ca să putem suporta veştile negre din ţară.

— La Târgu-Mureş situaţia e departe de a se fi calmat – armata stă între două mulţimi vociferante. La Bucureşti, studenţii defilează scandând: „ungurii afară". Paler ne povesteşte şi toate provocările maghiare: la 15 martie, pentru aniversarea revoluţiei lui Kos- suth, au venit 9 000 de unguri din Ungaria să sărbătorească evenimentul în... Transilvania, printre românii pentru care această dată înseamnă o înfrângere. Ar fi smuls numele româneşti ale oraşelor, înlocuindu-le cu denumirea maghiară, ar fi implântat drapele maghiare pe primării, ar fi distrus statuia lui Bălcescu. Iar omul filmat de televiziunea irlandeză zăcând pe jos şi bătut cu bâte (care ne-a înfiorat pe toţi), n-ar fi fost ungur, ci... român.

Mai puţin împătimit, Paler spune că Europa Liberă şi-a pierdut capitalul a zece ani de ascultare într-o clipă: aceea în care ar fi rostit epitete negative despre românii cu ciomegele şi vrea prin Balotă să-l alerteze pe Stroescu – în vacanţă. Liiceanu a fost tocmai la Budapesta în timpul evenimentelor, la o întâlnire cu scriitorii unguri. îi găseşte însă radicalizaţi şi intransigenţi. I-a întrebat: noi românii ne tot denunţăm şovinii noştri. Voi nu puteţi face acelaşi lucru cu ai voştri? Răspuns negativ şi dârz. Cel mai înrăit – Conrad. Dar nu mai puţin intransigent Tamaş, conciliantul nostru cosemnatar.

Budapesta (unde circulă hărţi cu vechea şi marea Ungarie), în ajun de alegeri, profită şi poate şi aţâţă (aşa cum inventase şi

sistematizarea satelor ungureşti când în fond nu avea loc decât cea a satelor româneşti, mai ales din preajma

Bucureştiului). Dar şi la Bucureşti totul e neclar. Iliescu face azi o declaraţie pentru români, mâine schimbă: una pentru maghiari. Nu se exclud nici intervenţii securiste. Nu se ştie exact rolul Vetrei Româneşti (pe care Budapesta o taxează de fascism, vorbind şi de pogrom). Opinia internaţională e pentru unguri (minoritate), cea românească, închisă asupra sieşi – aidoma epocii ceasuşiste, nu se sinchiseşte şi urăşte pe unguri. Pentru prima oară se profilează spectrul fie al unui război civil, fie al unei cedări, pe termen lung, a Transilvaniei.

Discutăm, discutăm, şi graţie umorului lui Liiceanu totul pare a deveni nu mai puţin primejdios, ci mai tolerabil.

în fond, ar fi trebuit să fie o sărbătoare. Liiceanu a venit cu primele exemplare din *Fenomenul Piteşti* – cu o foarte reuşită copertă (din care nu s-au tras până acum decât 5 000 de exemplare din cele 150 000 prevăzute, din lipsă de hârtie bună – lui Liiceanu fiindu-i teamă să nu fie – sub această formă – o presiune cenzo- rială). înainte de sosirea lor, V. primise (după scrisoarea de jelanie) şi un telefon de la Caravia plângându-se că acum îl vor omorî. Ar fi trebuit să fie deci o sărbătoare, dar situaţia din ţară e prea sumbră (toţi contra toţi) ca să ne bucurăm cum ar fi trebuit.

Hotărâm totuşi plecarea noastră pentru 16 cu Air France. Vom locui la Liiceanu.

Azi din nou Liiceanu, de la 6 la vreo 11 şi jumătate, doborât de oboseală – n-a donnit decât trei ore. A dejunat cu Marie-France (cu care s-a înţeles perfect) şi i-a promis opera memorialistică a lui Eugen. Ieri îi făcusem legătura cu Christinel pentru exclusivitatea operei ştiinţifice şi memorialistice a lui Mircea. De la noi îi telefonează lui Cioran, care a dat drepturi tuturor, după ce i le dăduse lui.

Ieri, Pa Ier ne-a povestit în detaliu conflictul cu Manolescu – şi rolul jucat de Pardău şi Ţoiu.

lorgulescu: vine mâine la noi cu Adriana Bittel, Horasangian, Lefter. A primit o scrisoare a lui Manolescu (explicându-şi poziţia şi rugându-1 să ne-o dea şi nouă la

citit).

Azi, telefoane

- de la reprezentanta *Secolului 20,* Ledeanu, prin care Doinaş ne trimite Valery-ul său şi primul număr în libertate al *Secolului 20;*

84

1990

- de la Vintilă Horia, sosit şi el la Paris;
- Goma: Liiceanu îi telefonează de la noi, să-l anunţe că *Gherla* şi *Cutremurul* apar peste două săptămâni. Goma pare în sfârşit fericit la telefon.

Miercuri 28 martie

Duminică, împreună cu Iorgulescu, Adriana Bittel (directă, emoţionantă), Bedros Horasangian (armeanul cu cap de turc fioros) şi Ion Bogdan Lefter, veniţi la cafea la noi, cu cărţile şi primele lor emoţii pariziene (Iorgulescu i-a adus la Paris, prin Annette, pe marginea Salonului), plecăm la masa rotundă românească de la acest salon, prezidată foarte bine de Catherine Durandin.

Ansamblul în nota emisiunii lui Frederic Mitterrand, cu o notă special de agresivă şi neaşteptată la Sorin Mărculescu: ei au rezistat cu toţii prin estetic, singurii numiţi fiind „onirиştii“, reuşind, cum va preciza Mircea Martin, să strecoare „jumătate de adevăr". Care, îi răspunde Andrei Pippidi, ar putea fi şi „jumătate de minciună". Sorescu se cam bâlbâie pe tema cenzurii, un ungur se plânge de Târgu-Mureş, iar un german (al cărui nume – spre ruşinea mea, nu l-am reţinut; ba da: Franz Hogeac) pune – demn – problema răspunderii colective.

Cum din sală intervine şi inevitabilul Conrad lăudându-se din nou cu cele două traduceri ale sale (prezentate ca singurele în limba franceză), cum bietul Goma e în faţa lor când la capitolul rezistenţei nu se pomeneşte decât de onirişti, nu mă pot împiedica să iau cuvântul şi să pun câteva lucruri la punct şi câteva puncte pe i. Sper că doar incisiv, dar fără violenţă. Aşa spun, în orice caz, ceilalţi, cu excepţia lui V. care are impresia că l-

am atacat pe Marin Sorescu (tocmai scrisese nişte paragrafe entuziaste despre noi în *Ramuri* nr. 2). El însuşi îmi va telefona a doua zi, nu s-a simţit deloc vizat (şi de fapt nici nu era).

Mircea Martin cătrănit. Ne comunicase acum câţiva ani prin Gelu să nu-1 mai numim, că i-e frică, de fapt avertismentul acesta nu-1 privea decât pe Gelu, nu şi pe noi, el mirându-se şi întris- tându-se de a fi ignorat sistematic de noi.

De acolo, cu Paler, la restaurant şi apoi acasă: nu vrea să-şi pună candidatura.la preşedinţia Republicii (e al treilea în sondaje, după

Iliescu şi... Câmpeanu) mai ales pentru că interior e fragil şi vulnerabil.

Luni, la radio, Annie Daubentin şi Marion Thibat, de la France Culture, să-mi ia un interviu despre rolul emisiunilor noastre culturale şi, apoi, să copiez indicativul „Tezelor..şi al „Poveştii vorbei".

La cafenea după aceea cu Marcel Petrişor (calm şi înţelept), înconjurat împreună cu V. de soţia lui, de Bacu şi Barbă. E prieten cu Ţuţea (la care vrea să ne ducă) şi a tot călătorit prin Rusia

— până la Kolyma, deoarece în Occident nu i se dădea drumul. Pentru Ovidiu Cotruş el însemna nu numai cel mai curat dintre deţinuţii politici (13 ani de temniţă), dar şi cel mai bun dintre oameni. Senin şi în problema conflictului cu ungurii: ne vom mai bate, ne vom potoli, ne vom bate din nou. Cotruş ne spunea că Petrişor, întâlnindu-i pe stradă pe foştii lui torţionari, stătea amabil cu ei de vorbă.

Marţi seara iar la Salonul Cărţii. Vorbeşte Liiceanu (singurul bine) la o masă rotundă asupra *Glasnost-uhii,* la care trebuia să vină Afanasiev (şi n-a venit). Bitov lamentabil, repetând obsesio- nal „Pimportant c'est la vie". Parcă n-ar fi autorul *Casei Puşkin,* ci un veleitar a-

intelectual. Liiceanu ar vrea să mai înalţe dezbaterea (cu un bulgar plicticos, un polonez obraznic, şi un neamţ precis ca un ceas) făcând etimologia termenului *Glasnost.* Nu transparenţă, ci *glas.* Deci care dă „glas“ unei societăţi reduse la muţenie. *Peine perdue,* discuţia nu demarează.

După aceea, cu Marie-France, Liiceanu, Paler şi noi doi, la cererea lui Alecu (cu Pia şi Toader) ce nu poate sta de vorbă în linişte în Ambasada lui cu microfoane, suntem cu toţii duşi la St. Maur, cu două maşini, la familia Ricci. Alecu ne povesteşte manifestaţia de după-amiază în faţa Ambasadei, când a ieşit cu un*porte-voix,* s-a declarat cam de acord cu manifestanţii (împotriva lui Iliescu) sau, mai precis, a spus că el nu reprezintă vreun guvern, ci tineretul revoluţionar, a fost aplaudat şi s-a pupat (altă piaţă a „endepen- denţi“) cu Ioana Celibidache.

Liiceanu ne relatează convorbirea lui telefonică cu Hechter (fratele lui Sebastian), căruia voia să-i ceară spre publicare jurnalul lui S. Apoi se reia problema cu preşedinţia. — De ce nu Alecu? se întreabă Liiceanu (sau Paler). Nu ştie sau nu ştiu amândoi că

1990

am înregistrat reacţii violente la confesiunea lui cu turnătoria, din *Contrapunct.* O scrisoare dezgustată şi furibundă de la Victor Va- leriu Martinescu.

Ricci-fiul ne aduce acasă pe la 3 dimineaţa.

Azi, în sfârşit, cu un brusc început de lumbago, la Radio pentru masa rotundă asupra recentei cărţi a lui Paul, *L ’art de la fugue.* Cu altă criză de bombăneală acută a lui Paul: de ce nu i-am spus din timp că Liiceanu scoate *Gherla* şi nu *Chasse-croisel* Real m-am săturat, aşa încât îl reped. La masa rotundă, V., Iorgulescu, Raicu, şi autorul. Merge, cu toate că saturaţia de care pomeneam mă împiedică să mai intervin, supralicitând.

Interviu apoi cu fratele lui Raicu, Virgil Duda, cel mai uşor de intervievat om din lume: vorbeşte fluent şi cu substanţă.

Cu toţii la cafenea, unde vin apoi Bedros H. şi Lefter, care insistă să aibă texte de la V. şi de la mine, înainte de sosirea noastră în ţară (când, spune el, vom fi mereu asediaţi şi vom apărea peste tot). Tot ce pot să-i promit e un interviu mâine, după masa rotundă pe care trebuie s-o fac cu ei.

Acasă, telefon de la Jean Stern, pe care mă străduiesc să-l conving că, în conflictul de la Târgu-Mureş, responsabilităţile sunt cel puţin împărţite. Se pare (Geta i-a spus-o prin telefon lui Marie-Fran- ce) că Televiziunea Română are un reportaj-interviu cu familia celui care, la pământ fiind, continua a fî bătut (el e în comă). A fost prezentat pe toate ecranele ca o victimă maghiară a bestialităţii româneşti. Şi e... român! Adică viceversa. Dar chiar dacă Televiziunea Română va produce documentul ce-ar urma să arate dezinformarea mass-mediei occidentale şi *parti-pris*-ului pentru unguri, cine o va crede după manipulările de la procesul lui C. şi de la filmarea manifestaţiilor pe dos? Jean crede mai curând că Annata română se pregăteşte să ia puterea. Admite doar că ungurii s-au cam grăbit, înainte de alegeri, să meargă cât mai departe în revendicările lor. II îndemn pe Stern să-i vadă pe Liiceanu şi pe Paler.

Duminică 1 aprilie

Joi, masă rotundă cu optzeciştii – a doua serie: Adriana Bittel, Bedros H. şi I. B. Lefter. în ciuda „tracului" Adrianei Bittel (tre

mură în faţa microfonului), totul se desfaşoară foarte bine, cu o bună fluenţă a lui I. B. Lefter. El îmi ia apoi în studio un interviu pentru *Contrapunct* (pe casetă, ca să poată transcrie la Buc.). E primul care spune public tot ceea ce ceilalţi îmi mărturiseau „ca particular": că nu semăn cu vocea mea, fiind în fond (cred că asta e expresia) „o doamnă mică şi bună“. Eu îi confirm că toată lumea mă vedea un fel de doamna Furţeva. Dar Lefter e atât de

tânăr, că nici nu ştie de acest teribil ministru al culturii sovietice, trebuie să-i explice ceilalţi doi, cu vreo zece ani mai în vârstă. Mergem apoi la cafenea, unde, cu „dolarii" lor proaspăt primiţi, ţin să mă invite ei.

îmi sunt câteşitrei foarte simpatici şi am impresia că ne înţelegem cu adevărat bine.

Lefter îi declară pe toţi „realişti" (micul „realism" al străzii) şi respinge termenul de textualişti, care nu se referă decât la înveliş, la tehnică.

Nici ei, nici ceilalţi scriitori mai vârstnici cu care am făcut emisiuni – de fapt cu aceleaşi întrebări —- sau obsesii —••nu ştiu cum vor face faţă libertăţii de a spune totul. Cum vor scrie fără interlocutorul de dinainte: cenzura. Şi autocenzura.

în sfârşit, dacă numai asta ar fi problema României...

Vineri seara: Paler şi Liiceanu. înainte să vină să-l ia vărul lui, Oprescu, Liiceanu pare a ceda argumentelor lui Paler: să se prezinte la alegerile pentru preşedinţia Republicii. El, Paler, nu poate

— *dixit* el – din pricină că a fost comunist. Trebuie un om fără pată, pentru a oferi o adevărată alternativă duelului Iliescu – Câm- peanu. Cineva cu care să poată spera o adevărată schimbare studenţii şi intelectualii.

în principiu, Paler are dreptate. în fapt, îmi displace ideea de a-1 vedea astfel sacrificându-se pe Liiceanu (pentru el e, real, un sacrificiu). Editura – prin care spera să poată schimba mentalităţile – îl pasionează, o funcţie politică îl dezolează. Mai angajat prin editorialele lui, mai popular (în afara scriitorimii căreia îi displace examenul de conştiinţă la care vrea s-o supună), Paler ar fi mai la locul lui într-o asemenea postură. Ne mărturiseşte după plecarea lui Liiceanu că adevăratul motiv de a nu candida e fragilitatea lui interioară. De parcă Liiceanu n-ar fi fragil.

88

1990

Aseară, pe la miezul nopţii, telefon de la Paler care a fost la o şedinţă la Mămăligă, unde noi nu ne-am dus din

pricină de răceală (eu) şi de lucru (amândoi). Jos, IaHyperion, vorbea Alecu. Sus, Mămăligă voia să discute legăturile culturale dintre exil şi ţară (o revistă?).

Azi, lung telefon cu Pintilie revenit din România. Situaţia nu e maniheică – afirmă el – e disperată. Anarhie şi sub-Caragia- le, toată lumea fugind după un singur lucru: posturi. Un unic semn bun: coada la ziare. Dar Securitatea n-ar fi atât de activă pe cât se spune şi oamenilor nu le-ar fi frică. Dacă l-aş crede total, m-aş întreba de ce să mă întorc înspre o astfel de ţigănie, mânjind raiuri – le mele interioare: amintirile. Dar acum s-a hotărât. Vom pleca în 16, luna asta, şi vom sta până în 30, la Liiceanu.

Luni 2 aprilie

La Radio, Norman Manea, în acelaşi timp cu Paler care vine să stabilească cu Alain fragmentele de tradus din *Polemici cordiale.* (Finalmente, Thomas Bazin, *pour une fois,* n-a fost păgubos: n-am stat vreo oră la telefon cu el degeaba: colecţia se va face, editura la fel, Criterion, cred, Paler va semna contractul la sfârşitul săp- tămânii şi Alain îl va traduce.) Paler pleacă repede la o conferinţă de presă a primarului Timişoarei (aflu seara, tot de la el, că a fost complet ratată), iar eu înregistrez un dialog cu Norman Manea care e foarte bine orientat – scriitorul să facă politică, vezi Vargas Llosa, să se angajeze măcar acum etc. Totul bine, dacă din pricina traumatismului iniţial (la 5 ani a fost deportat cu alţi evrei din Bucovina într-un lagăr) n-ar pune şi aici pe acelaşi plan „dictatura legionară" (de câteva luni) cu cea comunistă de 40 de ani. O plasează şi aici.

în autobuz, la întoarcere, mă întreabă ce cred: i se cere in Statele Unite să scrie un eseu asupra cazului Eliade – legionar. Cred că reuşesc, într-un sfert de oră de parcurs împreună, să-l fac să nu accepte. îi amintesc de compania (de fii de ştabi şi agenţi) în care s-ar afla, de Tertulian (de care nu ştia), de faptul că în afara articolelor incriminate – pe spaţiul vreunui an – nimic legionar nu există în opera lui E., nici în temperamentul lui. Adaug că noi îl vom apăra

public, dacă e nevoie.

89

JURNAL

Chiar obosită cum sunt după o zi de radio – sau poate de aceea –, sunt calmă şi aparent detaşată. Vom vedea.

Marţi 3 aprilie

V. a adus ieri de la Pintilie ultimul număr al *României literare.* Suntem uluiţi. în caseta redacţională, au fost repuşi în drepturi toţi marii compromişi: Ţoiu, Platon Pardău, Ion Horea etc., etc.

Vineri 6 aprilie

Cu lumbago (pe care-1 tratez acum cu injecţii şi doctor – să pot ajunge la Bucureşti), nu mă duc la colocviul organizat de *Nou- vel Observateur* cu Reporters şi Medecins du monde pe tema: „La Roumanie, qui a menti?“ Dar de ieri nu „lucrasem", V. şi cu mine, decât cu gândul la el.

După ce Sylvie Kaufman (de la *Le Monde*) i-a luat, aşa cum o împinsesem să facă, lui Paler un interviu la hotel, Paler soseşte pe la 8 seara cu Băcanu. Amândoi cu un aer de catastrofa. Desfiguraţi, după ce Pleşu anunţase scăderea tirajului principalelor ziare, din lipsă de hârtie *(România liberă* trece de la 1 500 000 la 800 000 de exemplare). Mâine iese noul ziar al Frontului (are deja două, *Adevărul* şi *Dimineaţă), Azi,* condus de... Augustin Buzura (decepţiile se ţin deci lanţ), în tiraj de un milion de exemplare.

Pe de altă parte, Sorin Dumitrescu îl alertase pe Pupăzan, care prin mine voia să dea de Paler spre a protesta: sinodul l-a reales pe fostul şi compromisul patriarh, cu felicitările lui... Iliescu.

Ştiri foarte proaste, recunosc, dar nu atât ca cei doi să considere lupta deja pierdută. îi remontăm o seară întreagă. Mai puţin pe Băcanu, pe care după un ceas vine să-l ia Halmoş (acelaşi care îl însoţise pe Deşliu), cât pe Paler.

Convorbire întreruptă de câteva telefoane:

• Doina Cornea telefonând de la Mihnea: voia să-i mai iau un interviu. Explic: lumbago etc., şi-i spun să ia legătura direct cu Stroescu.

•Stelian Tănase – l-am recomandat lui Karin Blanc pentru o bursă – venit pe o săptămână şi care vrea să pună la punct cu noi datele pentru o discuţie cu tot Grupul pentru Dialog Social şi două interviuri, totul de reprodus în *22.*

90

1990

V. şi apoi Cristovici vin de la colocviu pe la 8 seara, total dezamăgiţi. Paler, altfel bine, s-a lansat în consideraţii generale când noi îi recomandasem să se ancoreze în actualitate, profitând de obsesia mass-mediei de aici. — Băcanu n-a vorbit decât de rotative, Doina Comea, mai slabă ca de obicei. Impresia: ratare.

Telefon şi de la Dan Lăzărescu. Are o teză logică şi certitudini că totul a fost organizat de Gorbaciov: Milea i-a trimis vorbă cu două luni înainte, propunându-i un minister. Totul era pregătit cu Brucan şi o branşă a Securităţii. Aparent, convingător. Ne confirmă că, în fond, Câmpeanu a rămas acelaşi vanitos (Iară cultură şi fără simţul umorului, adaugă) pe care Iliescu l-a sedus propunându-i în viitorul guvern un post la Ministerul femeii pentru... nevastă-sa. E foarte optimist. Poate doar pentru că a fost primul în Uniune, şi-i ies trei cărţi. îi atrag atenţia asupra zvonurilor ce circulă cu neoproletcultiştii, fofilaţi la ţărănişti şi la ei. Jură că nu vor primi pe niciun Lăncrănjan, Paul Anghel, Barbu, Păunescu etc. Ii sugerez să scrie un articol în acest sens (tot se lăuda şi probabil că e şi adevărat că scrie singur tot ziarul). Ne dăm întâlnire la Bucureşti.

Toată după-amiaza, pentru a scrie un articol despre mama în urma revelaţiilor Ilenei Vrancea republicate de *România literară* după *Agora* (închisoarea cărţilor, dar şi închisoarea oamenilor: vreau să reamintesc cum a murit, asasinată în fond), comit imprudenţa necesară să caut, să

redeschid dosare şi mai ales să citesc din ultimele ei scrisori. Şi să constat ceea ce ştiam de fapt: nimic nu s-a cicatrizat.

După care nu mai sunt bună de nimic.

Sâmbătă 7 aprilie

Ultimul telefon de la Paler, înainte de a ne aştepta la aeroportul de la Otopeni. La telefon V. îi spune – şi-mi sună curios, ca o amintire extrem de îndepărtată – „când mă *întorc* la Buc.“ Aşa spuneam noi, ne-intenţional, inconştient, când reveneam, în primii ani de exil, dintr-o vacanţă înapoi la Paris. Dar greşeala, ticul verbal trecuseră. Ca şi nădejdea de a o realiza cândva.

Neverosimilul se produce deci. începe chiar să-mi fie oarecum teamă de reacţiile mele în acel moment. M-a sensibilizat cert

şi recitirea scrisorilor şi textelor despre mama ale fostelor ei co- deţinute. Mai ales textul Monicăi Alfandari, care ar merita publicat (nu l-am citit decât după moartea ei, prin ’78). Cum să mă „întorc" într-un Bucureşti fără mama?

Cel mult mă voi „duce“. De întors, n-am spre cine.

Marţi 10 aprilie

Seara târziu, telefon de la Mihnea. Mai aflu ultima a lui Pleşu: l-a numit director la *Contemporanul* pe... Breban! Ca să scape de Păunescu – îl scuză Mihnea. Noi nu-1 mai scuzăm deloc.

Stelian Tănase: l-am văzut ieri între 7 seara şi vreo 3 şi jumătate dimineaţa. Semnează editoriale din ce în ce mai bune şi mai tari în *22* – din care ne aduce ultimele două numere. Punem la punct un dialog pentru *22* cu tot Grupul, îi cere pagini de Jurnal lui V.; eu îi dau textul despre arestarea mamei – urmare la Ileana Vrancea. Restul, discuţii la obiect fără mari iluzii, dar fără pesimismul şi alarma unui Paler.

Cu Alain şi cu Iorgulescu – soseşte mai târziu – la

ultima cafea de după radio şi înainte de plecarea la Buc. începe să se apropie. Azi m-am dus să iau biletele de avion. Vine deci incredibila scadenţă.

Altceva? Au protestat totuşi şi Pleşu, şi Şora, ca şi alte 140 de „personalităţi" împotriva realegerii lui Teoctist ca patriarh.

Cu Doina Comea, un ultim telefon duminică. Ar vrea să vină la Bucureşti să ne vadă.

îmi telefonează Marie-France: azi ninge la Bucureşti.

Sâmbătă 14 aprilie

Interminabile, pregătirile acestea. Ca pentru a umple aşteptarea, recitit, în sfârşit, după 30 de ani, ultimele cărţi poştale ale mamei, dinainte de arestare, în 1958. Amânată 32 de ani, recitirea n-a fost mai blândă. Micul, bietul meu noroc care mi-a îngăduit să nu stăm mereu în faţă cu intolerabilul a constat tocmai în aceste pregătiri mărunte, sâcâitoare.

Ultimele ştiri: agravarea panicii FSN înainte de alegeri.

92

1990

După ce acceptaseră vizita „particulară" a Regelui (îi promi- seseră chiar o vilă şi o maşină), alaltăieri îl declară indezirabil. Şi Regina trebuie să se întoarcă de la aeroportul din Zurich. Rezultat: toate ziarele vorbesc de el. Popularitate neaşteptată. In ţară, până şi Grupul pentru Dialog Social protestează. Până şi... deoarece Grupul nu e monarhist. Alecu intervievat pe France-Info, din nou perfect, tratează măsura drept reacţie „infantilă" *(pour ne pas direplus).* Alecu mă caută cu ezitările lui pe *repondeur.* Reuşesc să dau până la sfârşit de Pia şi o conving să se ducă sau să trimită pe Toader la o cabină telefonică. De la ambasadă nu se poate vorbi. Am un mesaj de la o prietenă de-a ei şi i-1 citesc lui Toader prin telefon: vor fi „garnisiţi oficial" cu o pereche din nomenclatură: Eugen şi Floarea Chivu. El activist CC al UTC + UASCR, prieten cu Nicuşor, fiul generalului de Secu Chivu, 30 de ani director al Şcolii

de la Câmpina şi al Direcţiei a V-a. Junele a fost trimis din partea UASCR la Braşov să potolească studenţii după 15 noiembrie ’87.

Prin aceeaşi, mesaje: Gogea ne trimite *Astra* (acum suspendată, ca şi jurnalul studenţesc *Replica)* şi caseta cu un interviu al primarului din Hodac – versiunea românească a evenimentelor din Târgu-Mureş. Via Iorgulescu-Papilian (cu care discut la telefon), îl voi trimite la Vocea Americii şi Free Europe. Iar ziarul îl dau şi lui Mihnea, care e în legătură cu nu ştiu ce comisie de anchetă. După Gogea şi Sabin Todoran (primaml), ungurii şi numai ungurii ar fi atacatorii.

Pe 10 aprilie, Societatea Jurnaliştilor din România, mai precis Consiliul Provizoriu al acesteia, condus de Băcanu, dă un comunicat acuzând guvernul provizoriu de a acţiona, sub pretextul crizei de hârtie, „în mod arbitrar şi nedemocratic, înăbuşind libertatea presei".

Azi reacţionează şi *Le Monde* (telegramă France Presse) co- mentând ironic, în acest context al penuriei de hârtie, apariţia lui *Azi,* organul Frontului, în 8 pagini (cele reduse de la *România liberă,* şi de la *22)* şi un milion de exemplare.

Reacţia puterii (provizorie?): a pus în circulaţie un manifest acuzându-1 pe Băcanu că părinţii i-au fost legionari. Sunt real în panică cei din nomenclatură dacă altceva nu mai găsesc.

în acest timp, la Timişoara s-a creat o alianţă naţională pentru a susţine *Proclamaţia* şi a cere aplicarea punctului 8 (foştii activişti – cf. Iliescu – nu pot candida la alegeri). O mare reuniune se va ţine în acest sens pe 28 şi 29 aprilie la Timişoara.

Mihnea, mizând pe Liiceanu pentru preşedinţie, îmi telefonează extrem de plictisit: în timp ce el, aici, pregăteşte afişe electorale, acesta i-a spus aseară că s-au ivit contrarietăţi, că nu-i poate spune prin telefon – din nou

ascultat—şi să vină el, Mihnea, la Buc. să se sfătuiască. Evident, Mihnea nu poate sări în avion imediat (n-are nici bani) şi ne însărcinează să-l convingem pe Liiceanu.

Dinescu ne aşteaptă la Adunarea Generală a Scriitorilor şi o va invita şi pe Marie-France. Cristovici e deja la faţa locului, face Paştele cu Paler şi Geta. Aceasta din urmă ne promite, prin Ma- rie-France, prânzuri pascale fastuoase.

Dacă decolează avionul (e o grevă la Tumul de Control la Orly), dacă nu ne expulzează şi pe noi. Deşi ar fi un lux inutil. Dar, mai ştii, în panica ce i-a cuprins.

Cam contrariată de estetismele rezistente cu care se laudă scriitorii noştri.

Dar, de fapt, nu pentru scriitorime mă întorc eu după peste 40 de ani în România. Am trecut prin viaţă aşteptând acest moment. Acum că bate la uşă, mă întreb dacă am avut dreptate, dacă o astfel de punere în paranteze a unei existenţe a avut vreun rost. Tocmai acum când „rostul“ pare clar celorlalţi.

De vină, în primul rând, eu. Care nu sunt în stare – şi nu voi fi niciodată -— să fac faţă arestării şi morţii mamei în închisoare. Nu de la superficialitatea etică a scriitorimii române mi se trage „la nausee“, ci de aici.

Duminică 15 aprilie (Paşte)

Mihnea: i-a telefonat Alecu – l-au rechemat de urgenţă la Bucureşti. Cred şi eu, după ce l-a făcut pe Petre Roman infantil. Astă-seară, emisiune Alecu (Le Divan – Chopier) pe FR3.

Luni 16 aprilie

Plecare la Bucureşti.

94

1990

Duminică 13 mai – Paris

Mâine se fac două săptămâni de când ne-am întors şi tot nu mă simt în stare să mă adun. îmi răsfir timpul între somn (nopţile nedormite de la Buc.), citirea tot în neştire a ziarelor şi telefoane. Şocurile au fost continue şi puternice.

Ca un cap ce s-a lovit de toţi pereţii: nici ideile, nici senzaţiile nu se mai aşază la loc. Prin suprapunerea constantă a trecutului peste prezent, toate situaţiile

— până şi peisajele – mi se păreau suprarealiste. Vârtejul, ritmul galopant în care se produceau întâlnirile, interviurile, confruntările nu făceau decât să sporească această senzaţie de irealitate: nu mă mai aflam nicăieri, aflându-mă mereu în această oscilaţie între ce lăsasem şi ce-am găsit.

Am ţinut totuşi un fel de carnet de bord al întâlnirilor spre a-mi banaliza şocul.

Ştiam că va fi aşa. Că cei prezenţi nu vor face decât să se in- terpună între mine şi umbrele în căutarea cărora mă aflam. Că pe scara din bulevardul Elisabeta 95 B se vor îmbulzi imaginile – mama încercând să-mi calmeze spaima la primul bombardament, mama dusă din casă de securişti (nevăzută aceasta din urmă, dar atât de obsesiv închipuită). Că o dată în apartament – dar despre asta voi povesti – tata va fi la birou. Ştiam că toţi cei duşi se vor îmbulzi, pe fiecare stradă ştiută, să iasă din mulţime, că de peste tot mă vor pândi semnele.

Ceea ce nu ştiu încă, după ce am încercat să aşez, prin somn, în mine buimăceala de umbre, este tocmai dacă s-au aşezat cu adevărat şi ce s-a schimbat, ce s-a produs nou cu mine.

îmi rămâne doar să fixez acum nişte repere, lăsând la o parte lacrimile care n-au curs, rănile – da, rănile – care, prost cicatrizate de altfel, s-au redeschis probabil.

*

Pentru oricine, felul în care am fost primiţi, nu numai de intelectuali, dar şi de „omul de pe stradă“, ar fi însemnat o confirmare că tot ce-am făcut n-a fost în zadar. îmi place să cred că vanitatea e absentă dintr-o astfel de confirmare. Că n-a existat decât emoţia. Din prima clipă.

95

JURNAL

Aşteptam la ghişeul unde se plătesc vizele la Otopeni.

în rând: Marie-France, eu, V. Două fetişcane la două ghişeuri. Schimbând câteva cuvinte cu Marie-France, am văzut pe una dintre cele două fete ciulind urechile. Când mi-a venit rândul şi i-am depus paşaportul pe tabletă, a început să... plângă. I-a comunicat şi colegei ei cine sunt, a ieşit din baraca ei şi ne-am îmbrăţişat. Când s-a întors în faţa paşaportului lui V., n-a mai avut putere decât să scânceascâ: – Şi domnul Ierunca!

De-a lungul celor două săptămâni, scena s-a tot repetat, cu lacrimi sau fără, dar cu aceleaşi exclamaţii: „Ce-aţi însemnat pentru noi!“ La restaurante ni se găsea loc imediat (la „Bucureşti", V. a obţinut o masă pe care nici Dinescu nu reuşise s-o aibă, la „Capşa", când am telefonat să reţin, după ce mi se spusese că nu e nicio masă liberă, la auzul vocii şi a numelui mi s-a răspuns că oricând, pentru oricâte persoane. —— Dar mi-aţi spus că nu e loc. – Pentru Dvs îi dăm afară pe toţi). Cineva a venit cu buletinul de identitate să-i semnez un autograf, o şoferiţă de taxi mi-a ţinut un discurs, la Muzeul Satului – din nou primejduit – ni s-a cerut ajutorul să-l salvăm etc., etc. Vocea devenise un „Sesame".

Dar să revin la Otopeni. La fetişcana mea ieşind din cabina ei să mă sărute s-a zbârlit un securist în civil – născut, dar nu făcut – care pe urmă stătea înclinat în unghi drept când a văzut că eram aşteptaţi de un ministru (Pleşu cu Catrinel), un vicepreşedinte al Culturii (Hăulică cu soţia). Şi ne-a poftit slugarnic împreună cu ceilalţi (mai veniseră Paler şi Dimisienii, Carmen Liiceanu, Bogdan Ghiu, Hurezeanu cu Sandrine) în salonul „Diplomaţilor", unde se afla deja Alecu, „rechemat" după declaraţiile sale monarhiste de la Paris.

Pe Alecu îl întâlnisem pe scara rulantă de la Orly. Valsând în sfidare şi libertate cu o graţie juvenilă. — M-au rechemat, ne-a lansat fericit. — Şi tu te miri? — Deloc, dar îi rad. Şi i-a tot ras câteva zile în şir. Pe Celac, pe Roman, pe Iliescu („Nici nu vi s-a spus totul – i-a lansat acestuia din urmă. Şi pe Dvs v-am atacat personal într-o emisiune pe Canalul 5 al Televiziunii Franceze"). După fiecare

„întrevedere" îl întâlneam seara la altcineva. Radios. Se consideră reprezentantul nu al guvernului, ci al „insurgenţilor", nu ţine la postul de ambasador – niciodată n-a fost mai liber.

96

1990

După escala de la Belgrad, stătea sfătos în fundul avionului cu V., el fumând pipă, V. ţigara lui de foi, în timp ce mie – mereu pierdută, dar nearătând, Marie-France îmi arăta jos... Dunărea.

Şi aşa am pătruns în Bucureşti. Cu ei toţi, cu flori în braţe, şi cu lacrimile fetei de la ghişeu care însemnau doar atât: – ai avut dreptate să-ţi petreci toată viaţa la Paris, în această nesfârşită paranteză românească.

*

Şoseaua – eram în maşină cu Carmen şi mergeam să-l luăm pe Liiceanu de la Grup şi apoi acasă la ei, unde am şi stat —- tot a şosea semăna. Fostul bulevard Brătianu însă nu. Casele pe care le lăsasem albe, curate, occidentale, deveniseră maronii, decrepite, întunecate, ca într-un fdm prost colorat. Lumea a patra, am exclamat, întorcând capul să zăresc fereastra de la blocul Wilson care fusese a mea sau Universitatea, din care aproape direct plecasem în Franţa. Nu regăseam decât murdărie, decrepitudine.

Totul s-a colorat altfel a doua zi, în Cişmigiu.

Eram noi doi şi Paler. Grădina rămasă intactă. Nu-mi regăseam însă orientarea. Pe unde intram venind din Câmpineanu 40? Pe unde din bulevardul Elisabeta? Şi deodată am dat spre un şir de scaune verzi. Exact aceleaşi din copilărie. Madlena proustiană. Năpădită de prezenţa copilăriei. într-o bruscă amalgamare de planuri, am declarat că Bucureştiul e cel mai frumos oraş din lume, că nu se poate trăi aiurea. Din moment ce aici îmi trăisem copilăria. în loc să mă aşez pe scaun, îmi venea să mă cocoţ pe el. Ca atunci când eram prea mică pentru a mă putea aşeza pur şi simplu. Poate atunci mi-am adus aminte de gestul Allei la Petersburg: nu-şi mai amintea nimic, dar

când a ajuns pe Cheiul Nevei, în loc să-şi coboare braţele pentru a se sprijini de parapet, şi le-a înălţat. Ca atunci când avea 6 ani (sau 5). Şi totul i-a fost redat.

*

în Cişmigiu, pe lângă mesele unde oamenii joacă şah (obicei nou), auzit această discuţie care arată – contrar teoriei mele că trebuie să renunţăm a caragializa constant, relativizând astfel totul – că I. L. C. e mereu prezent.

97

JURNAL

Un bărbat mai înalt admonestând pe altul mai scund: – Mie să nu-mi vii cu argumente! Auzi, n-am nevoie de argumente. Eu vreau *elemente,* dom'le!

*

Altă zi. Ne duce Carmen cu maşina până în bulevardul Elisa- beta 95 B. Apoi ne lasă. Pentru această întâlnire voiam să fiu doar cu V. II căutăm la lista locatarilor pe Calmuschi – care salvase ce putuse din ce fusese ars după moartea mamei şi făcuse şi parastase pentru ea. Nu e pe lista locatarilor. Din ascensor, ies câţiva oameni. îi întrebăm pe fiecare. Nimeni nu-1 cunoaşte. Şi atunci îmi iau inima în dinţi – ce-o fi o fi – urc scările. Sun. Ne deschide o femeie între două vârste. îi spun că vreau să văd apartamentul. Se miră. Pe drept cuvânt. Adaug: sunt M. L. Se sperie. O liniştesc: nu vin să vă iau casa. Se bâlbâie: că e o rudă venită din provincie la vămi ei care tocmai a ieşit, că ea nu e responsabilă etc. Intrăm, în apartamentul mobilat acum în stil mic-burghez – plastic şi naperoane, perdeluţe cu floricele – miracolul negativ: nicio carte. Nici măcar un dicţionar sau o carte de bucate. Nimic. Nicio carte în casa lui Lovinescu unde totul era bibliotecă. Plecăm repede. Ce speram?

într-o seară la Doinaş – şi apoi lui Simion – le spun s-o pună pe lista caselor memoriale. Dar de unde să fie strânsă memoria? Biroul tatei a dispărut. Şi tocul de argint cu peniţă. Şi fotoliul lui. Şi cărţile.

Uitasem: pe o masă exista o colecţie a ziamlui

Frontului, *Azi.* Proprietarul sau locatarul e deci de-ai lor.

*

Uimitoare Adunarea Generală a Scriitorilor. Prima liberă după 43 de ani de totalitarism. Şi în care, în afara unei scurte metafore iniţiale a lui Dinescu şi a unui discurs al lui Grigurcu, nu se discută decât legea drepturilor de autor, timbrul pe carte, achiziţia de case de creaţie. Sindicalism anost. Nivel incredibil şi din punct de vedere etic, şi intelectual.

în ajunul Congresului, Mircea Dinescu ne primeşte în noua casă (Vemescu) a Uniunii, avându-i alături pe Bănulescu şi Deş-

liu. Pentru a ne propune să stăm în prezidiu. Să ţinem discursuri. Refuzăm. Nu insistă şi am impresia că nici nu-i pare rău.

A doua zi, când intrăm, după masa de prânz (la „Bucureşti" cu Dinescu, Paler, Simion, Sorescu, Dimisianu, *maâtre d'hotel* e fiul unui coleg din şcoala primară al lui V., ne găseşte repede o masă), în Marea Sală a Palatului (unde se ţineau congresele lui Ceau- şescu), ne anunţă Doinaş prezenţa şi ne lăsăm aplaudaţi de sală şi prezidiu în picioare.

Când ne aşezăm, o doamnă în spatele meu mi se aruncă, plân- gând, în braţe. O sărut deci şi eu. Geta D. (care ne stă alături cu Ma- rie-France) îmi spune că e... Violeta Zamfirescu! Prostituata numărul 1 a regimului Ceauşescu, cea pe care V. o înjura cronică^ de cronică. Victima noastră aproape preferată. Lui Caragiale vine deci să i se adauge de data asta... Dostoevski.

Nu e singura dată. Paler ne va anunţa, câteva zile mai târziu, că Eugen Florescu, unul dintre marii satrapi ai culturii ceauşiste, vrea neapărat să mă vadă: că numai faţă de mine se simte vinovat şi ţine să se disculpe. Refuz, bineînţeles. Florescu are acum un ziar, *Democraţia,* în care dă lecţii de... democraţie disidenţilor autentici. Faţă de ei

ar trebui să se simtă vinovat şi nu doar faţă de mine.

Din sală ies după al treilea sau al patrulea discurs cu drepturi de autor. Stau, stăm de vorbă cu scriitorii – cei mai mulţi cunoscuţi şi regăsiţi, dar şi alţii fie tineri, fie care n-au călcat în Occident, ca Grigurcu. Sau Mihăieş.

Majoritatea împotriva Frontului. Cei care sunt pentru n-o mai mărturisesc. Buzura, de pildă, pe care-1 atac, se apără. Dintr-o greşeală a apărut numele lui în colegiul redacţional de la *Azi.* Va da o dezminţire. O şi dă. Dinescu cu Pleşu, cu Hăulică, cu Caramitru au ieşit din Front şi s-au înscris pe o listă de candidaţi la Cameră, independentă. Ceea ce nu înseamnă că nu mai sunt cu Frontul (în afară de Pleşu, adevărată enigmă, dar despre asta mai încolo), ci doar că le e ruşine s-o recunoască.

A doua zi, venind cu V. din bulevardul Elisabeta, nici nu mai intrăm în sală, ci stăm în sala de presă, unde un băgăreţ ne televizează pentru o Enciclopedie în imagini a scriitorilor români. Refuzăm un interviu la *Libertatea* (pro-Front), dăm în schimb unul

la *Cuvântul* şi promitem altul lui Vasile Gogea care va veni din nou în Bucureşti de la Braşov. La Liiceanu acasă de data asta, cu Mariana Marin, şi cu Radioul liber de la Braşov.

Tot pentru o televiziune cu adevărat liberă, cea de la Timişoara, un alt interviu, luat de data asta de Băcanu, în cursul serii de la Sorin Dumitrescu, care va pune apoi întrebări şi lui Paleologu, Paler, Marie-France.

Atâtea întrevederi şi interviuri, încât, după câteva zile, V. răguşeşte complet. Dar nu-şi pierde umorul. „M. vorbeşte mereu – pretinde el – şi eu răguşesc." Bineînţeles, fals. Niciodată nu l-am auzit vorbind atât de mult, rareori, mai profund.

*

Dacă scriitorii în colectiv sunt marea decepţie a acestor zile (şi nu numai pentru noi: în presa literară,

nenumărate articole în acelaşi sens, nu atât de radicale pe cât s-ar fi meritat), Grupul pentru Dialog Social e o revelaţie. Nu ne primesc numai cu flori şi aplauze, ci cu căldură. Aici comunicăm imediat. Aici se discută într-adevăr. Aici se pun adevăratele probleme.

Noi doi şi Alecu. La un moment dat, un elogiu delirant făcut de Liiceanu. Stingheriţi, dar emoţionaţi. Venind de la el, e probabil cea mai deplină confirmare că drumul a fost cel bun.

A doua zi, Gabriela Adameşteanu (mereu năucă, autentică şi foarte apropiată) aduce textul discuţiei ce urmează să apară în *22.* Lui Liiceanu nu-i mai place ce-a spus. Scrie alt text şi mai şi – ceva cu: „V-am spus că ne vom întâlni într-o zi la Buc., pe bulevardul M. L. colţ cu bulevardul V. I.“ Ni-1 citeşte în faţa lui Mihnea sosit de la Paris, sa-1 convingă (ceea ce noi n-am reuşit) să-şi prezinte candidatura la Preşedinţia Republicii (va eşua şi Mihnea). îl întreabă ce crede despre text. Şi Mihnea – ironie, naivitate? — spune acest cuvânt de care ne vom amuza apoi zile de-a rândul: „măsurat".

*

Ar trebui totuşi să intercalez aici şi felul în care ne-au primit Gabriel şi Carmen (ea o revelaţie prin surâsul cu care făcându-ţi mereu servicii – ne ducea peste tot cu maşina – îţi lăsa impresia că-i faci tu ei). Au două apartamente, uşă în uşă, în intrarea

1990

Lucaci 3, printre pomi şi cocoşi cântând cucurigu ziua şi noaptea. Unul era al nostra, cu un salon mare, în care au putut de pildă încăpea cei 15 optzecişti de la *Contrapunct,* primiţi într-o seară pe la 11 până pe la vreo 3 în zori. Eram liberi, dar împreună. Intr-un fel de acasă al neîntreruptei întâlniri.

Liiceanu ne-a dus şi la editură să semnăm contractele – al meu pentru *Unde scurte,* care va ieşi, al lui V. pentru *Fenomenul Piteşti,* care a ieşit. în faţa noastră, stând

smirnă, „foştii" cenzori, printre care şi corectorul *en titre* al operelor lui Ceauşescu, azi zelos corector al cărţilor noastre.

De acolo am trecut alătur i (în fosta Casă a Scânteii) la Ministerul Culturii, unde ne aştepta Pleşu spre a ne arăta biroul, dormitorul, duşul... Suzanei Gâdea. (Dar duşul de la fosta Ed. Politică, Humanitas-ul de azi, e şi mai „colonia penitenciară". De tip sovietic, cu zeci de guri ieşind din ciment. Pentru o tortură a masajului.)

*

Şi aici, „enigma Pleşu". L-am văzut de mai multe ori. După aeroport, seara la Liiceanu, unde Alecu, noi, Liiceanu l-am, judecat" prieteneşte. Apoi la Ministerul Culturii: alt om: gata să critice ca Paleologu, public, Frontul. Şi din nou „de-dramatizând" – de fapt minimalizând tactica neocomunistă a Frontului – la dejunul de la Capşa cu Hăulică. Şi, în sfârşit, la cină la el şi Catrinel acasă, înfruntându-se de data asta serios – până la limita rupturii cu Liiceanu -— pe aceeaşi temă. Nimeni nu înţelege. N-are gustul puterii – ca Dinescu. Nu e de rea-credinţă. Dar parcă s-a hotărât să nu ştie pe ce lume trăieşte. Pur şi simplu. „De-dramatizare“ care îşi va atinge punctul culminant într-un interviu pe care-1 citim, cu uimire, într-un ziar parizian, la întoarcere, în care afirmă că până şi Michnik s-a văzut acuzat în ţara lui de comunism. Şi atunci cum să te mai miri de Iliescu? Simpla alăturare a acestor două nume e o cvasiblasfemie.

Tot la Paris vom afla că, după un articol virulent în *România literară,* Dan Petrescu îşi va da demisia.

Doar Andrei Pleşu continuă. Până la alegeri, după care – anunţă în ziarul francez – îşi va da şi el demisia.

în orice caz, prea târziu.

*

Dacă sunt fericită de ceva, e de felul în care calendarul a făcut să coincidă întoarcerea noastră la

Bucureşti cu manifestaţia nonstop din Piaţa Universităţii, un mai ’68 de-a-ndoaselea (în mai ’68, tinerii parizieni făceau saltul *în* utopie, în aprilie-mai ’90, tinerii bucureşteni făceau saltul *din* utopie). Erau mai ales tineri (nu numai) toţi cei care şi-au făcut din injuria lui Iliescu „golani" titlul de glorie şi de umor. „Zona liberă de neocomunism", putând să cuprindă de la Intercontinental la Universitate zece până la cincisprezece mii de oameni, a fost, este încă, atunci când scriu aceste rânduri, nu doar o zonă a sfidării şi a lucidităţii politice (concordanţa cu Alianţa pentru *Proclamaţia de la Timişoara),* dar şi una a inventivităţii orale neîntrerupte. Folclor studenţesc şi citadin de cea mai bună calitate, din care erau alungate şi minciuna, şi vulgaritatea. „Golanii" ocupau spaţiul cel mai lipsit de primejdie din ţară. Te plimbai printre ei în linişte, emoţie, mirându-te ce buni pot fi oamenii.

Mai pe margine (ca să nu **fim** recunoscuţi prin voce, atraşi la balconul de unde vorbeau oratorii – şi Doina Comea, şi Stelian Tănase, şi Ana Blandiana, care a scris cele mai curajoase rânduri despre golani –, să nu **fim** recunoscuţi nu pentru noi, ci pentru ei care-ar fi putut **fi** acuzaţi că sunt organizaţi de o agentură străină şi – s-a mai văzut – poate chiar „dolarizaţi"), cu Carmen şi Gabriel, era să ne dea – în seara dinainte plecării – lacrimile când toată piaţa relua în cor refrenul unui cântec folk, inventat pe loc de un chitarist la balcon: „Doamne, vino Doamne, să vezi ce-a mai rămas din oameni". O bunicuţă, în altă zi, purta în braţe un prunc pe pieptul căruia se lăfăia un: „mare golan mare".

Eugen I. a trimis o telegramă de adeziune semnată „un golan de la Academia Franceză". într-una din seri s-a anunţat prezenţa lui Paler. Piaţa scanda: „Ăsta da golan!" A lui Liiceanu (care s-a urcat pe bicicletă şi a reuşit să scape din împresurarea celor ce voiau să-l ducă la balcon): „Alt mare golan".

„Noi de-aicea nu plecăm, nu plecăm acasă
Până nu ne-om câştiga libertatea noastră."

N-o vor câştiga. Dar au dat unei populaţii ce părea în

stare de prostraţie o lecţie de democraţie, de un fel de radicalism tihnit

(dacă se poate aşa ceva – şi se poate) care reprezintă singura şansă de a retransforma – vorba lui Noica – această populaţie în- tr-un popor.

în schimb, pe Ştirbei Vodă cu maşina lui Paler, am fost prinşi în resturile unei manifestaţii pentru Front şi Iliescu. Am închis geamurile şi am aşteptat să treacă puhoiul.

Ameninţători, rânjind (cineva îl recunoscuse pe Paler), beţi (credeam că or să răstoarne maşina şi Geta ţipa: „Mi-e frică!") erau toţi din gloata ceauşistă – activiştii, turnătorii, abrutizaţii erei Cea- uşescu (există deci şi omul nou).

Când am plecat, 80 de scriitori şi artişti semnaseră pentru solidaritatea cu cei din Piaţa Universităţii (Paler, Daneliuc, Liiceanu, Mihai Stănescu, Pintilie, Dan Laurenţiu, Gabriela Adameşteanu, Florin Iam, Angela Marinescu, Iosif Naghiu, Petru Creţia, Ion Iuga, Horia Bemea, Sorin Dumitrescu, Adriana Bittel, Mircea Cioba- nu etc., etc.).

Nu şi Dinescu. Marea noastră dezamăgire. Din seara în care, la Doinaş, a urlat patru ore în şir, lăudându-se cât e de „popular".

I s-a dat şi o vilă. Riscă să devină un fel de Păunescu mai palid doar în măsura în care şi momentul istoric e mai îngăduitor cu oamenii. Dar marea despărţire de el s-a produs când l-am văzut în şedinţă la Parlament spunând să nu se trimită poliţia cu scuturi împotriva manifestanţilor, ci doar nişte tulumbe cu apă, şi să fie lăsaţi aşa, „în sucul lor", „să se bronzeze".

*

Tineretul e într-adevăr extraordinar.

I-am întâlnit pe studenţi în marea aulă de la Facultatea de Drept, unde trebuia să vin cu V. Dar în ajun,

la Capşa, cu Simion, i se făcuse rău (şi mie frică) după zece zile de sarmale şi alte naţionale mâncăruri la prânz şi seara. N-a fost, din fericire, decât o trecătoare intoxicaţie alimentară.

Deci eram singură. Urma să răspund la întrebările studenţilor timp de vreun ceas. Şi am stat împreună trei ore şi jumătate, în- tr-atâta întrebările lor erau de interesante. (Paler, care asista, cu Geta şi Angela Marinescu, pretinde că eu eram mai inspirată ca oricând. Cum să nu fii când ţi se oferă un asemenea balon de oxi

gen?) Nu aplauzele de la Congresul Scriitorilor m-au încălzit. Ci ale lor. însemnau cu adevărat comunicare.

*

Cu V. şi Paler, la Geo Dumitrescu. Cancer la esofag. Atât de speriat de efuziunile posibile, încât a pretextat o gripă pentru a nu ne îmbrăţişa. Mama lui care-1 îngrijeşte are 90 de ani şi e... falnică. Peste capetele noastre, cuminţi aşezaţi în jurul unei mese, fâlfâiau umbrele unei alte tinereţi, noi de prin 1945-1946, asemenea celor de azi din Piaţa Universităţii. Doar că atunci Geo trecea la comunişti, V. era troţkist şi deja disident, iar Caraion (să îl ierte cine îl poate ierta) – îşi rupea carnetul de partid.

Geo se stinge încet în amărăciunile lui discrete.

*

Dacă tot pomenesc de adolescenţă: întâlnirea cu Gabi Bossie, după 40 de ani de tăcere (îi era prea frică să mă vadă când trecea prin Paris). îmi explică. Ne întâlnim în faţa fostului Institut Francez (acum Bibliotecă), stăm de vorbă în grădina Ateneului şi apoi la barul Ateneului. Ne străduim să fim naturale. Suntem doar triste. Era cea mai bună prietenă a mea din anii universităţii.

*

O expoziţie. Spătaru şi raclele sale, la care ne duce Hăulică înainte să dejunăm la Capşa (unde ne aşteptau Pleşu şi Catrinel). O revelaţie: „icoanele" bizantine pe care

ni le arată Sorin D. în atelierul său şi mai ales coerent-profundele sale explicaţii (deosebirile dintre pictura bizantină şi tablourile religioase ale Occidentului).

*

La Simion acasă înregistrăm trei ore de convorbire. O palmă pentru el: e nevoit să vină să ne ia cu maşina de la Liiceanu, pe care după *Jurnalul de la Păltiniş* şi *Epistolar* îl detestă. Din pricina lui e şi cam frontist. Ca să-i dea replica, a constituit şi „Societatea de mâine". împotriva Grupului pentru Dialog Social. E frontist, dar nu chiar pe faţă. Şi Hăulică a dat înapoi, stăruind să-l las să publice în *Secolul 20* ceva din *Unde scurte.*

104

1990

*

Am fost şi la modesta Asociaţie a Deţinuţilor Politici. Mai ales pentru a le lăsa un dosar cu datele despre mama. Ne-a condus apoi cu maşina un fost deţinut trecut prin experienţa de la Piteşti!!

*

Pleşu i-a dat lui Breban *Contemporanul* (se scuză, spunându- ne că fusese refuzat de toţi ceilalţi). Din care Breban va face „Ideea europeană" – vechi proiect al său pentru care nu găsea bani – şi un instrument pentru a-şi crea discipoli supuşi ca la militărie. Va mai nenoroci o generaţie.

*

Al. George două ore într-o seară la noi (la Liiceanu adică). Sirâi- patic şi revendicativ, pretinzând că l-am ignorat la Europa Liberă. Când îi amintesc că am scris despre toate cărţile lui, îmi răspunde încăpăţânat, absurd şi candid: „nu şi despre paginile ce-mi erau cenzurate*1.

*

Plecăm fără să fi văzut pe atât de mulţi care ne aşteptau: Anton Dumitriu. Sau Ţuţea, la care voia să ne ducă Marcel Petrişor. Şi alţii.

De abia ajung până la o mătuşă a mea, Marioara

Pleşoianu, care are 84 de ani, mintea întreagă, judecata politică lucidă. Stă într-o mahala bucureşteană, unde mă duce Cannen. Şi vorbim de mama.

La Barbu Brezianu îmi întâlnesc şi un văr căsătorit cu Moni- ca Pillat. E şi ea acolo cu Nelly, Arşavir Acterian, dna Elian şi Regmanii. Ca şi Marie-France cu care, în fond, petrecem prima din cele două săptămâni. împreună aruncăm o privire complice asupra oamenilor şi lucrurilor. Complicitate care-mi face bine.

N-am văzut decât două-trei dmmuri ale adolescenţei mele (Bră- tianu, Elisabeta, Calea Victoriei, Notre Dame de Sion, într-o noapte când trag un ţipăt şi opresc maşina lui Liiceanu spre a merge până la poarta pe care opt ani de zile am trecut în fiecare dimineaţă, Cotrocenii, şoseaua, lacurile, Universitatea).

în septembrie vrem să ne reîntoarcem.

JURNAL

*

La crematoriu am fost de două ori (cu flori).

Şi de două ori era închis cu lacăt.

Duminică 20 mai

Pe la 11 noaptea îmi telefonează de la France-Info primele rezultate ale alegerilor din România (estimaţii) date de Petre Roman: 83% Iliescu. Numai? Aşa şi încep interviul pe care mi-1 cer: „Seule- ment?“

Toată ziua, la telejurnale, observatorii semnalaseră iregularităţi: morţii puşi pe liste, copiii de 10 ani, oameni votând de mai multe ori, tampoane puse dinainte etc. Dar nu e de ajuns pentru a explica un astfel de scor. Dacă ar fi inversat estimaţiile, ca în 1946 rezultatele, de ce să-şi fi dat silinţa unei atât de violente campanii electorale împotriva opoziţiei? Şi unde au trecut milioanele de semnături de pe *Proclamaţia de la Timişoara*?

E drept că Iliescu părea a prevedea falsificarea atunci când afirma la un miting (la Galaţi?) că „totalitarismul e compatibil cu democraţia dacă despotul e

luminat". Nici nu mai sunt sigură că e aşa de luminat. N-a acceptat el oare să fie pomenit la mitinguri cu lozinca „Iliescu apare – soarele răsare"? (sic).

Ruşine intensă de-a lungul acestei zile în măsura în care nu sunt sigură că doar falsificarea masivă explică totul. Teamă, prostie, nevoie de protecţia unui tătuc, să fie românii singurii răsăriteni care să fi dat naştere „omului nou"?

Nu mai continuu: dezgustul riscă să mă înece. Mi-e teamă, mai precis, că dezgustul acesta nu priveşte doar pe neocomuniştii la putere, ci populaţia ţării care nu ajunge să se ridice din nou la stadiul de popor. Tot Noica, bietul de el.

*

De când ne-am întors, i-am „pregătit" pe Jean Stern şi pe Geor- ges Dupoy pentru vizita lor electorală în România, ca şi pe Edith Lhomel (probabil nu destul de bine, deoarece propriile mele explicaţii nu mai ajung să mă convingă nici pe mine).

Pe Dupoy l-am pus în contact cu trei studenţi români de la Politehnică, veniţi cu „trenul prieteniei" la o manifestaţie UNEF de

aici. Mai radicalizaţi decât toţi cei pe care i-am văzut în România, dar şi bolnav de suspicioşi (se întrebau dacă până şi manifestaţia din Piaţa Universităţii n-a fost cumva pregătită de... Iliescu).

*

La Barbă, părintele Galeriu sfinţea casa. Cum ne-a mai aşteptat o dată în zadar la parastasul lui Mircea Eliade, la Buc. – de data asta m-am dus. Amical. îmi şuşoteşte (semn de mare încredere) că masonii ar fi aceia care... Sărmana Biserică Ortodoxă!

De acolo cu Lupan, Gabi şi Cristovici, la o cafenea. Lupan atât de încântat de comparaţia mea cu mai ’68 („en mai ’68 Ies Parisiens faisaient le saut dans l’utopie, en

1990 Ies «golani» roumains font le saut hors de l'utopie"*), încât mi-o reproduce în *Fig. Mag.*

Cumpăr apoi cu Cristovici un magnetoscop. Toate aparatele mă abandonaseră rând pe rând. (De fapt în aceeaşi zi.) Cumpăr şi un *repondeur* telefonic. Azi mi se strică.

*

Barbă insistă să mergem la recitalul Eminescu al lui Carami- tru. Refuzăm invitaţia... frontistă.

*

Dau lui Ion Stratan casetele pentru Eugen Simion, cu interviurile Ionescu – Eliade – Lupaşcu. Vrea să le transcrie pentru *Caiete critice.* După care regret: Simion se arată din ce în ce mai colaborator cu puterea. Şi la televiziune, unde vine cu „Societatea de mâine" (Buzura, Valeriu Cristea, Sorescu) să dea replica lui Lii- ceanu şi Grupului – şi e lăudată prestaţia de Brucan (şi-a găsit în sfârşit intelectualii pe care-i tot căuta cu luminarea), şi în *România literară* cu o aluzie la mine (o intelectuală subţire întoarsă după 43 de ani în ţară) şi care susţine că am fi din nou ultimii în procesul de democratizare.

Valeriu Cristea direct în *Adevărul,* împotriva lui Liiceanu şi a „golanilor". Fac o cronică în care-1 atac şi pentru articolul sem

* „în mai '68 parizienii făceau saltul în utopie, în 1990 «golanii» români fac saltul în afara utopiei" (n.ed.).

nat transparent „interim11, în *România literară,* împotriva *Convorbirilor literare* ce i se par prea politice.

*

Un interviu azi prin telefon lui N. C. Munteanu asupra ecoului alegerilor în mass-media din Franţa. Noroc că i-1 dau înainte de ştirea cu 83%. Sunt mai senină şi pot să analizez în loc de a anatemiza.

*

Pe la 2 dimineaţa, telefon lui Liiceanu: va fi la Paris la

începutul lui iunie pentru filmul asupra lui Cioran.

Marţi 22 mai

Ieri, la Radio, după emisiune: Goma, Raicii, Iorgulescu şi Alain. Nu prea ştim cu toţii cum să exorcizăm ruşinea văzând cum urcă încă scorul lui Iliescu. Nu stăm mult la cafenea deoarece trebuie să fug la France-Inter la emisiunea „Le telephone sonne“, unde mai fusesem în 1987 cu prilejul manifestaţiei de la Braşov.

Alt invitat: Alecu. Iar la Bucureşti: Gelu Voican. Alecu e prodigios. Spune că n-ar vrea după un asemenea scor să fie în locul lui Iliescu, căruia îi reproşează mai vechea sa afirmaţie că membrii de partid împreună cu familia şi – ironizează el – vecinii sau pisica alcătuiesc 80% din populaţie. îi reproşează Frontului, în general, campania împotriva Doinei Comea. Iarăşi lui Iliescu termenul „golan“. E ireductibil şi sfidător, spre încântarea gazetarilor prezenţi.

Eu amintesc fraza lui Iliescu cu totalitarismul ce nu este incompatibil cu democraţia dacă despotul e luminat, ca şi felul în care s-a desfăşurat propria-i campanie electorală când a admis sloganuri ca „Iliescu apare, soarele răsare“.

Insist din nou asupra „originalităţii’1 cazului românesc: unde e partidul comunist? S-a autodizolvat. în celelalte ţări comuniste s-a reformat şi s-a prezentat pe faţă la alegeri, cu riscurile unui scor minim. La noi, s-a evaporat: a fost şters numele şi păstrate metodele. Mergând până la actualul scor comparabil cu cele obţinute de Ceauşescu. Nu-1 compar însă pe Iliescu cu Ceauşescu şi

nici nu cred că iregularităţile constatate (morţii, de pildă, puşi să voteze) explică, doar ele, acest uimitor rezultat.

Voican, la Bucureşti: limbă de lemn, optimism plat şi deşănţat. Cum eu întrebasem: unde au trecut în vot

„golanii" şi cele câteva milioane de semnături în favoarea *Proclamaţiei de la Timişoara,* răspunde că nu sunt decât vreo 5 000 de „golani" în Piaţă, împie- dicând circulaţia şi jenând cu zgomotul din Piaţă Spitalul Colţea. Irelevant.

Ceea ce mă izbeşte e numărul de telefoane profrontiste, ca altădată cele organizate de Securitate în apărarea lui Ceauşescu.

Poate că provin chiar de la... Ambasadă.

Alecu se duce după aceea la Radio Courtoisie (i se atrage atenţia că e de extremă-dreapta), iar eu cu un taxi repede acasă, unde Virgil primeşte pe un fost discipol al lui Noica, psihanalist, Zamfirescu.

Pleacă destul de devreme ca să am timp să încep o carte recomandată şi de Alecu la emisiunea „Le telephone": *Un mensonge gros comme le siecle. Roumanie, histoire d'une manipulation* de Michel Castex (de la Agenţia France Presse). Ca şi extinsa anchetă publicată în *Le Point,* punând alături toate minciunile ce-au înconjurat „revoluţia", susţine pregătirea şi apoi manipularea ei de către Moscova, Budapesta, Belgrad. O teză pe care am combătut-o când a fost, pentru prima oară, avansată de Victor Lupan în *Fig. Mag.* Şi pe care sunt acum pe cale s-o accept. Are şi avantajul, recunoscând spontaneitatea revoltei mai ales a tinerilor, de a anticipa şi o explicaţie a actualului vot: în afara tinerilor şi a unor intelectuali, populaţia fiind fie abrutizată, fie „complice", *volens-nolens,* cu ceauşismul (indicatorii, informatorii, membrii de partid) şi nedorind schimbări mai mari decât cele ce s-au şi produs.

Mass-media din Occident ar fi fost deci manipulată de propaganda orchestrată de comunişti (vioara I – Budapesta, care a dat ştirile cele mai alarmiste, a Il-a: Belgradul, iar şeful de orchestră: Gorbaciov). Premisele complotului deja existente, ca şi echipa de schimb. Ar avea avantajul de a explica şi pactul cu o Securitate care n-a prea mişcat şi n-a încercat să-i salveze pe cei doi Ceauşescu în fuga lor la „Varennes".

Azi când termin – cu amărăciune, dar din ce în ce mai

convinsă – cartea, interviu dat lui N. C. Munteanu la Europa Liberă despre „Le telephone sonne" de ieri.

109

JURNAL

*

Barbăneagră: disperat de poporul român, ar fi vrut să-şi dea foc în faţa Ambasadei. Dar nu-şi dă.

*

Doicescu: a supravegheat votul la Ambasadă, unde Liiceanu (cu lista lui) a obţinut 124 de voturi (Frontul vreo 150), iar liberalii 780. Raţiu 340, Iliescu 277 (totuşi!). Mircea Dinescu, din fericire, doar 30. Din fericire, spun, deoarece azi în *Libe* îi dă un interviu revoltător lui Stern. — Atacă pe „golani“, care l-au huiduit în Piaţa Universităţii, reproşează intelectualilor de a fi prezentat *leurs gueules* („mutrele lor“) gazetarilor şi „fundul" *(leur cui*) poporului, şi se prezintă ca mare victimă a calomniei, alături de Doina Comea (pe care el însuşi a calomniat-o). Foarte trist.

*

Când mă gândesc că acum o lună eram la Bucureşti şi mi se părea că totul s-a schimbat, că toate speranţele sunt posibile...

*

Astă-noapte, după miezul nopţii, se pare (France-Info) că Ilies- cu a acceptat – în sfârşit – dialogul cu „golanii". Va trebui oare să ne reducem pretenţiile şi, în loc de o democraţie pentru care poporul nu pare deloc pregătit, să ne mulţumim cu *glasnost* şi *pe- restroika*?

*

Aşadar, din decembrie încoace n-am trăit o revoluţie, ci doar o iluzie lirică.

*

Extrem de decepţionante reportajele lui Stern (Schiller) de la Buc. Ne pierdem inutil timpul cu el. în schimb Dupoy, impecabil.

Miercuri 23 mai

Cu V. şi Speranţa Rădulescu, venită la Paris cu o formaţie muzicală de ţărani pentru Ziua Muzicii pe France-Musique. V. o urmărea de mai mulţi ani, mai dăduse concerte cu astfel de for

maţii, pe linia autentic folclorică a unui Brăiloiu. Eu am desco- perit-o mai târziu, când ne-a trimis cartea de cercetare „folclorică" asupra Revoluţiei, alcătuită de un grup, în frunte cu Irina Ni- colau.

S. R. lucrează acum – ne dezvăluie ea la Cafe de Cluny unde o întâlnim la începutul după-amiezei – la culegerea unui alt „folclor" revoluţionar: cel din Piaţa Universităţii.

înmărmurită şi ea de rezultatul alegerilor, pe care nu ajunge să şi-l explice. Nu numai prin campania electorală, dar mai ales prin univocitatea impusă de Front. Trebuise să ia pe unul dintre ţăranii bătrâni din Gara de Nord. Venise cu încă un altul, se speriase de ce i se spusese despre Piaţa Universităţii, credea că e primejdie şi bătaie mare. Amândoi ţăranii nu voiau să se mişte din Gara de Nord. Cu greu i-a dus la ea acasă, apoi împreună cu alţi ţărani chiar în Piaţa Universităţii. Când au văzut ce se petrece cu adevărat acolo, s-au înfrăţit cu manifestanţii şi ei erau cei care ţipau cel mai tare împotriva comunismului.

Aşa ar trebui să facă acum toţi intelectualii cu ţăranii şi muncitorii. Să redevină – Iorga *redivivus* – „apostolii neamului".

Speranţa Rădulescu venise să-mi ceară îngăduinţa de a pune drept prefaţă la cartea care va fi editată acum cronica pe care am difuzat-o prin FE – şi pe care au înregistrat-o.

Apoi după-amiază cu bătrâni. Mai întâi la Jean Mouton, care ţine să citesc şi să-i spun părerea despre două manuscrise: mărturia din închisoare a Madeleinei Cancicov – care va apărea în editura pariziană Criterion, şi propriul său jurnal ţinut de-a lungul războiului la Institutul

Francez de la Bucureşti – unde era director în vremea studenţiei mele. Se clatină puţin mergând, dar e total lucid la cei 91 de ani ai săi.

De acolo la Ella. A avut un nou atac şi a stat două luni în clinică. Izbită, la primul telefon după întoarcerea din România, de felul în care se bâlbâia la telefon, o chemasem pe Puşa care-mi dăduse detalii. Atac deci, cheag în creier pe centrul vorbirii. Azi, Ella vorbeşte mai bine, dar nepoata ei, care a venit din America (e moştenitoarea ei), ne ia deoparte şi ne spune că neurologic e sfârşită. Nu-şi mai aminteşte nimic şi trebuie îngrijită ca un copil. După ea – dar sper că exagerează – e spre final, e exploatată de români,

cheltuieşte toţi banii şi ea – nepoata – trebuie să facă eforturi băneşti care o depăşesc pentru a plăti portăreasa ca pe o infirmieră. Ella e atât de obsedată de soarta manuscriselor lui Basil, încât îi promitem, V. şi cu mine, că, dacă i se întâmplă ceva, le luăm la noi (ca şi o parte din carte). De fapt, presupun că lăzile de care pomeneşte sunt pline doar cu fişe şi că nu va fi mai nimic de reţinut din ele. Ne străduim s-o liniştim şi, la plecare, plânge îndelung în braţele mele, ca pentru o despărţire.

Plec de acolo zdruncinată, purtând pe umeri toate spectrele bă- trâneţii.

*

De la 12 noaptea, telefon de la Stern (revenit de la Bucureşti). Curios cum, când ne vedem, avem exact aceeaşi părere despre tot, şi când scrie parcă e alt om.

A tăiat mult din injuriile lui Dinescu împotriva intelectualilor. Păcat. Ar fi trebuit să-l lase să se compromită cât mai definitiv.

Ni se povestise sosirea lui cu Maşa în Piaţa Universităţii. L-au împresurat să-l ducă la balcon să se explice. Fără violenţă, dar foarte presant. Maşa a fugit, speriată. Până la sfârşit şi el a reuşit să fugă. Evident, aşa

ceva nu se uită. Şi iată-l răzbunându-se cu o desăvârşită impoliteţe.

Pentru a reveni la Stern, nu crede nici el în falsificarea masivă a alegerilor. Şi nu poate dezlega enigma. Presupune că Iliescu (un prost) e şi mai încurcat de rezultat decât opoziţia – a cheltuit toată rezerva lui Ceauşescu şi n-are cum îndeplini toate promisiunile pe care le-a făcut. Va fi nevoit să-l reia prim-ministru pe Roman (din ce în ce mai arogant) şi să guverneze numai cu ai săi (toţi incapabili). Stern prevede mari crize economice şi sociale.

Cu Pleşu a reuşit să obţină ca *Libe* să fie pe piaţă la Buc. E încă secret. Dacă nu se rezolvă în câteva zile, vor face scandal în *Libe.*

Crede că ancheta din *Le Point* duce la concluzii exagerate (ungurii care s-ar fi servit de Tokes ca detonator), iar pamfletul lui Michel Castex minimalizează prea mult spontaneitatea mişcării de stradă. Dar complot mai înainte ar fi existat (se negociază în clipa de faţă scoaterea de sub inculpare penală a generalului de

1990

Secu Vlad (pe care Lupan l-a vizitat în închisoare). La proces ar avea prea multe de spus tocmai asupra acestui punct.

în rest, găseşte că Grupul e format doar de intelectuali de primă mână, dar nu reprezintă decât un fel de club închis, în loc sa ia contact real cu societatea civilă.

Şi el e pentru un partid care să înglobeze forţele opoziţiei, gen „Alianţa democratică14 (pentru *Proclamaţia de la Timişoara).*

Mihnea, cu care a discutat cam în dezacord (rolul sindicatelor visat de Mihnea a fost nul), vine şi el mâine-seară.

*

în *Libe,* interviu cu Brucan (dirijat de fapt împotriva lui Iliescu şi chiar a victoriei prea zdrobitoare a Frontului).

Lupta de clan pentru putere continuă.

Duminică 27 mai

Seara, Boeraş cu soţia, cu nişte exemplare din *România liberă,* trimise de Geta sau Paler. Dar fără interviul pe care i l-am dat lui Florin Mărculescu şi care probabil că n-a trecut. înmărmuriţi şi ei de rezultatul alegerilor. Cinăm împreună.

Sâmbătă. în sfârşit vorbesc cu Mihnea întors de joi seara, frânt şi răcit. Tot aceleaşi păreri, deşi mai... optimist. Cei de la Grup nu sunt speriaţi. Obosiţi numai şi uimiţi şi ei de scor.

Telefonez şi lui Hassner şi stabilim o dată pentru o masă rotundă asupra alegerilor şi a versiunilor (complot cu Moscova şi nu revoluţie) din *Le Point* şi pamfletul lui Castex.

Florin Mugur, după-amiază, cu Iorgulescu (exultând de pesimism acut). V. n-a vorbit niciodată de el ca poet şi eu o singură dată – ca prozator – dar pentru a-1 critica. însă FI. M. nu e ranchiunos. îi cere lui V. pentru Cartea Românească un volum de poeme, iar mie *Unde scurte.* Când află că i le-am dat lui Liiceanu, pare dezolat. îi sugerez să ia de la Simion, după publicarea în *Caiete critice,* întrevederile cu Eliade, Cioran, Lupaşcu. Acceptă în- cântat. Numai să i le mai dea Simion, căruia – acum – îmi pare rău că i le-am cedat. îi va cere o prefaţă (el semnând prefaţa) şi poate că astfel...

în Piaţa Universităţii FI. M. purta un ecuson „Golan ezitant44. Mai în vârstă decât credeam şi simpatic.

Telefoane rând pe rând de la Mihai Zamfir, Ţeposu şi Al. Căli- nescu, sosiţi şi ei la Paris şi pe care ne străduim să-i „cazăm44 în- tr-un şir de *rendez-vous*-uri luni şi marţi.

Telefon cu Alain Besanţm, care ne-a trimis un nou text al său cu aceleaşi teorii abracadabranto-zinovieviene despre Gorbaciov. împotriva Poloniei şi a KQR-ului. A luat-o cu totul razna după ce a fost cel mai original dintre

sovietologii parizieni.

Vrea să-i ţin o conferinţă la Centrul lui. Şi să ne vadă.

Vivi Vulcănescu, şi ea: s-o vedem pe Jeanne Hersch care e la Paris şi nu înţelege de ce toată lumea e împotriva lui Iliescu. De parcă raţia de luciditate le-ar fi măsurată şi la cei mai lucizi dintre gânditorii politici.

Dupoy s-a întors de la Buc. Se crede singurul „corespondent44 *(Le Quotidien)* serios care a trimis de la Buc. articole anti-Front. îl felicit (erau bune într-adevăr), dar nu pot să-i împărtăşesc total indignarea, deşi *staff*-ul socialist din Franţa pare încă sedus de Ilies- cu-Roman. în acest timp Virgil Tănase delira într-o carte (*Ma Roumanie).* E pro-Iliescu până la demenţă. Nu e de mirare *că Azi* a luat cartea în foileton. Se vrea—pare-se – ambasador la Paris. (Pe Ale- cu n-o să-l mai ţină; nu e deci imposibil.) Mihnea îmi spune că Pou- let îi va face un proces. Dar nici n-am de gând să-i citesc cartea.

In Adevărul, articole ignobile împotriva Doinei Comea, a golanilor, şi scrisori deschise adresate pe ton de reproş încă respectuos Anei Blandiana. în această clefăială a minciunii de tip comunist, o punere la punct timidă a lui Caramitru pentru dialogul dintre Iliescu şi cei din Piaţă. E probabil actul de curaj pe care-1 anunţa lui Alecu.

în *România literară* articole foarte tari împotriva Frontului, de Grigurcu, Cistelecan şi Mircea Mihăieş. Sunt dinainte de alegeri (17 mai). Singurul care „incită44 la toleranţă (de fapt la Front, dar n-o spune pe faţă) e Simion. S-ar părea că acum vrea... Televiziunea. De ce nu? Deja prime reacţii după alegeri. La Grup au venit doi de la o Uniune a Tineretului (întemeiată recent) să le ceară sediul. Alin Teodorescu i-a dat afară *(di.xit* Mihnea).

114

1990

Manifestanţii n-au părăsit încă total Piaţa Universităţii. Mai sunt vreo mie cinci sute care se îndreptau sâmbătă seara spre Televiziune. Fără vreo şansă de succes.

Plebiscitul lui Iliescu s-a încheiat cu cifre astronomice (peste 85%). Şi în noua cameră nu va intra decât un independent. Altul la Senat. Mihnea e indignat. Prin telefon de la Buc. a aflat c-ar fi preferat Mircea Dinescu (pentru Cameră) lui Liiceanu care a obţinut mai multe voturi, incomparabil mai multe.

Miercuri 30 mai

Luni: la Radio, dialog înregistrat cu Ţeposu – împreună cu el, cu Ioana Crăciunescu şi cu Alain, la cafenea.

Apoi cu Ţeposu şi Ioana C. la restaurant, unde ne aşteaptă V.

Dar seara tot nu s-a terminat. Mergând să-l întâlnim pe Mihai Zamfir la Cafe de Cluny, dăm în staţia de autobuz de la Odeon de Bernard Poulet. Coborâm din autobuz şi mergem împreună la cafenea, Poulet punându-şi inevitabilele întrebări asupra alegerilor. Din păcate, Mihai Zamfir soseşte nu cu răspunsuri, nici cu angoasa celorlalţi intelectuali, ci cu un optimism ce ni se pare delirant. Surâzător şi calm, nu vede nimic punându-se în calea democratizării. Parc-ar fi de pe altă lume sau „Ministerul" (e director la nu ştiu ce sector din învăţământ) ar fi un fel de citadelă ce te fereşte de real. Nu-1 suspectăm de frontisme interesate, nu înţelegem ce se petrece cu el. Tocmai citisem în *România literară* o discuţie imaginată de el între un pesimist şi un optimist, amândoua concluziile erau întunecate. Acum în viziunea lui irealistă până şi Petre Roman e inteligent. Bine că Poulet nu stă decât puţin timp şi ră- mânem doar V şi cu mine să ne împărtăşim nedumeririle.

Ajunşi acasă, pe *repondeur,* un mesaj de la Pupăzan: Alecu a fost rechemat definitiv la Buc. N-au avut deci nici măcar răbdarea să aştepte schimbarea guvernului, s-au răzbunat imediat. Ştirea dată şi la radio, şi la televiziune (şi a doua zi în ziare) face şi mai de neînţeles seninătatea lui Mihai Zamfir.

Marţi: Toată după-amiaza cu Al. Călinescu, soţia, şi mai târ- ziu Mihai Dinu Gheorghiu (venit de la A2, unde a

tradus un interviu al lui Militam, ce răspunde la teza complotului: o parte din ancheta din *Le Point* se baza pe o mărturie de a lui pe care acum

o retractează sau o atenuează). Al. Călinescu, care sosise invitat fiind de Alecu (voia să-l impună consilier cultural), se regăseşte acum în vid. Vine cu cereri de articole şi răspunsuri la anchete pentru *Convorbiri literare* (violent antifrontist) şi *Dialog.*

Stăm împreună de la 3 la 7, când plecăm spre Ileana Cuşa, unde cinăm cu Marie-France, Maria B., cei doi Ciorani şi... Franşois Furet. Cioran – dulce iresponsabil ca de obicei – crede că Iliescu e un... temperament. Ni se pare brusc îmbătrânit. Sau poate e doar obosit: uită nume, persoane etc. Dar marea surpriză e Furet – pe care mi-1 închipuiam rezervat şi oarecum antipatic. Dimpotrivă, îmi amintesc – şi i-o spun – starea de mândră fericire în care mă aflam citind – la Megeve – *Penser la Revolution.* Mândră de parc-aş fi scris-o eu. Mi se părea că pentru prima oară înţeleg cu adevărat Revoluţia Franceză. Acum discutăm, evident, despre cea din România. El de-abia sosise de la Moscova înmărmurit de vacanţa puterii, de anarhia în care totul devine posibil, de mizerie. Imensa potemkiniadă în care Occidentul a crezut o jumătate de veac. Acum s-a năruit faţada şi totul a devenit vizibil.

Miercuri: Pe la 2 şi jumătate telefon de la Barbă: la Bucureşti cutremur 7 pe scara Richter. Telefonez la FE: se confirmă. Catheri- ne îi găseşte pe Gabriel şi Carmen Liiceanu: sunt teferi şi nu prea speriaţi. Până seara, ştirile se precizează: n-a fost ca în 1977, au murit 7 persoane (cornişe, balcoane, pietre care le-au căzut în cap), dar niciun imobil distrus. Câţi oare nu vor fi avut impresia că Dumnezeu îi pedepseşte pentru marele prilej ratat al alegerilor? Mai ales la ţară?

V. revine de la poştă cu sacul hebdomadar: în fotocopie numărul din *22* cu articolul meu despre mama; în

Orizont, articolul lui Mihăieş despre *Fenomenul Piteşti,* iar de la Marta Petreu, cereri de colaborare pentru *Echinox* (noua formulă). Trebuie să-i răspund repede, vrea (ce oroare) să-mi publice în serial romanul meu artificios, pretenţios, râzgâiat, apărut în ’40 şi ceva la *Fundaţiile Regale.* Trebuie oprită această minicatastrofa.

în *România literară,* Manolescu destul de ferm în editorial şi de-a dreptul violent în „Ochiul magic" împotriva atacurilor din *Azi* lovind în intelectualii anti-Front (Ana Blandiana etc.) cu injurii demne de fosta *Săptămâna* şi de Eugen Barbu. Frontul îşi digeră prost victoria: crede că totul îi e permis, chiar şi vechiul limbaj ceauşist.

116

1990

De altminteri, Alecu (vorbim vreun ceas la telefon direct de la Ambasadă) socoteşte că ne aflăm în plin „ceauşism" (exagerează desigur din pricina loviturii primite, dar, din păcate, nu prea mult). Vrea să mai rămână în Franţa. I s-a propus o carte de întrevederi asupra scurtei sale perioade de ambasador nonconformist. Un acont substanţial i-ar îngădui o lună-două de Paris până se vede mai precis spre ce se îndreaptă actualul regim, legitimi- zat în minciunile şi violenţa lui de alegeri.

în *Le Monde* (de ieri) articol de Sylvie Kaufmann asupra marii decepţii a intelectualilor. Şi altul despre Alecu.

Alegerile au fost adevăratul cutremur de pe urma căruia victima va fi un întreg popor ce s-a lăsat atât de îmbrobodit şi prostit, încât de acum înainte conducătorii lui îşi vor putea îngădui aproape orice.

Luni 4 iunie

Vineri: la Cafe Cluny, două ceasuri cu Jeanne Hersch care-i ceruse lui Vivi Vulcănescu să stăm de vorbă: nu înţelegea ce se petrece în România şi cu România. Tezele lui Heller şi Besanşon i se par delirante (ca şi mie, un nou text al lui Besanşon pe care ni l-a trimis, ca şi un lung telefon cu el îmi dovedesc că persistă în construcţia

abstractă, indiferent la realitatea faptelor). Vin şi Vivi, şi Mimi. De fapt, monologhez – asta mi se şi cere. Jeanne Hersch neschimbată – niciun rid în gândire. Nu era în niciun fel cu Iliescu, cum îmi spusese Vivi.

Sâmbătă seara: Anatol Vieru cu soţia (rusoaică?) şi fiul, Andrei (Florica Jebeleanu n-a venit: are gripă). Vieru ne împărtăşeşte toate analizele.

în schimb, Hăulică a telefonat ieri: dacă a fost „plebiscitat“ Iliescu, vina ea... studenţilor din Piaţa Universităţii. Printre ei, nu-i aşa? — erau şi securişti, şi apoi nu voiau dialogul etc. etc. E încăpăţânat în versiunile lui frontiste.

N-a ieşit pe lista independenţilor (cea condusă de Dinescu) nici măcar Liiceanu (Mihnea crede în fraudă pentru distribuirea mandatelor).

Puşa îmi confirmă că Ella e pierdută. Oricând, la cea mai mică emoţie sau contrarietate poate interveni un nou atac. I-a spus-o

şi Lucia. în aşteptare, Ella vegetează uitând şi ce-a spus, şi cine vine s-o vadă. Mila mea nesfârşită se împleticeşte în groază: orice, numai să nu îmbătrâneşti aşa.

Sâmbătă şi duminică consacrate cronicii greu de dozat asupra cărţii lui Castex şi a anchetei din *Le Point.* Impresionată la început de coerenţa tezelor „complotului", sunt acum din ce în ce mai puţin convinsă tocmai din pricina acestei prea perfecte coerenţe. Detaliile sunt, toate, credibile, ansamblul – nu. Paralel cu revolta, „complotiştii" n-au provocat-o, ci, mai simplu, au confiscat-o. Şi nu e imposibil ca, pentru a deveni cum se pretinde azi Iliescu „emanaţia" revoluţiei, să fi voit baia de sânge şi să fi inventat „teroriştii". Acordul nescris cu Securitatea este din ce în ce mai evident. Dar marea orchestră (şef de orchestră Gorbaciov, prima vioară Budapesta, a doua Belgrad), care ar fi transformat manifestaţia de la

Timişoara în revoltă prin represiunea organizată în acest scop, pare a ţine mai mult de romanul poliţist decât de realitate (oricât de încâlcită ar fi ea). Versiunea Castex – *Le Point* avea avantajul de a explica alegerile: numai un popor care n-a făcut revoluţia l-a putut plebiscita pe noul „tătuc". De unde, la lectură, şi adeziunea mea. Şi, într-adevăr, „poporul" n-a făcut revoluţia, ci doar o minoritate, cu tinerii în primele rânduri. Cei vreo 25% care nu l-au votat pe Iliescu. Cei cu „sindromul salamului" („în timp ce noi n-aveam dreptul decât la nu ştiu câte grame de salam, şefii opoziţiei mâncau pâine albă în Occident") sunt cei care au stat acasă sau pe margine.

Scriu deci o cronică infinit mai nuanţată decât aş fi făcut-o imediat după lectură.

*

Brucan (îmi spune Marie-France de la Geta) a avut o intervenţie la Televiziunea Română împotriva lui Iliescu şi Roman (nu vor să rupă cu trecutul). A propus aşa ceva spre publicare în *22.* Lupte pentru putere la vârf.

*

Dinu Zamfirescu, care-mi telefonează pentru întâlnirea organizată la Casa Poloneză între românii din Paris şi Alecu, îmi dezleagă şi misterul milioanelor de semnături pentru *Proclamaţia de*

la Timişoara. înregistrate pe computere n-au fost decât vreo 120 000 – 140 000. Restul s-a numărat – impresionist – după numărul de membri cu care se lăuda flecare partid. Asta explică aproape totul.

La Cameră şi Senat au fost aleşi din opoziţie 13 ţărănişti (s-a terminat cu Partidul Naţional-Ţărănist, în parte din pricina lui Ra- ţiu), 39 liberali, 41 unguri, 2 social-democraţi şi niciun independent (sau poate unul de la Tumu-Severin).

Duminică 10 iunie

Seara, recitalul lui Andrei Vieru (Bach, Skreabin) dat

pentru acţiunea în România a asociaţiei *Medecins du monde.* De bună clasă (mare?), riguros, dacă nu chiar intelectualizant pe linia Poâlini. Mai curând, Lipatti? Rigoarea lui sau oboseala mea: nu ajung să fiu emoţionată.

Miercuri. Seara, la restaurant şi acasă, Bogdan Ghiu. Cu toate că vorbim exact aceeaşi limbă, ne era mai aproape în poemele şi articolele sale (printre cele mai nete şi curajoase din *Contrapunct).*

Joi. Masă rotundă la radio cu Pierre Hassner, Mihnea, V. despre ecoul aici al alegerilor ce par să confirme versiunea loviturii de palat sau, în orice caz, a revoluţiei confiscate. Surpriza vine de la Hassner (care vorbeşte perfect româneşte).

Neputându-1 găsi la telefon pe Alecu, mergem, fară Hassner, la Ambasadă. îl aşteptăm cu Pia, Toader şi un domn Ivan Ghica (îi povesteşte lui V. de închisorile sale) pe Alecu, plecat să-şi ia, cu reducere, nu ştiu ce *Pleiade* de la nu ştiu ce librărie. Când soseşte, lungă punere apoi la cale şi la punct. îl sfătuim să nu-şi lase copilul aici. De altminteri, acum locul lui e în România. S-a dovedit unul dintre cei mai lucizi şi neînfrânţi opozanţi – în Grup va deveni un ferment. E de acord, vrea doar un răgaz aici, să-şi termine băiatul ciclul şcolar iar el să-şi ofere un răgaz.

Vineri, întâlnirea lui Alecu cu românii din Paris, la Casa Poloneză. Alecu are doar vreun ceas întârziere. Vorbeşte impecabil. Răspicat, nuanţat, clar, fură umbra vreunei concesii şi fără răsfăţuri literare.

Venise să mă ia de acasă Greg (sosit la Paris pentru naşterea unei noi nepoate, Myriam, fiica Laurei). Atât de defazat, necunos-

când pe nimeni, în afară de Alecu, încât îmi vine să-i plâng de milă când face planuri pentru o călătorie la Bucureşti. în afară de Iri- na şi de Gabi Bossie, pe cine va mai regăsi el acolo? Acesta e adevăratul, sinistrul exil şi nu al nostru care, prin intelectuali, ne-am păstrat mereu

legătura cu ţara şi, reîntorcându-ne, n-am dat decât peste feţe cunoscute. în timp ce pentru el ireversibilul timp a pustiit totul.

La cafenea, apoi, cu Cristovici, Vivi Vulcănescu, Nedelcovici, Mihai D. Gh., ultimii sosiţi (Ţeposu şi Bogdan Ghiu, Doina Uri- cariu) şi Victor Lupan care scrie acum o carte despre România şi căruia îi recomand stăruitor contactul cu Ţeposu şi Ghiu.

Sâmbătă-duminică. Mihnea îmi dă o veste încă secretă şi pe care el o crede mare: demisia lui Celac de la Externe, în parte, pretinde C., din pricina rechemării lui Alecu. Mira-m-aş... Din nomenclatură, Celac nu părea cel mai puţin odios.

La^ă un mesaj pe *repondeur* şi Eugen Simion, pe câteva zile la Paris. El mai lipsea. Nu ne bucurăm ca altădată, după ce-am auzit de la Bucureşti despre „Societatea [lui] de mâine“ în serviciul Frontului, împotriva Grupului pentru Dialog Social. Va trebui totuşi să-l întâlnim. Sunt poate opacă, dar nu ajung să înţeleg cum nişte oameni care s-au ţinut bine la greu se lasă acum atraşi de acelaşi tip de putere sub travesti.

Iorgulescu are, în sfârşit, o casă şi un telefon. Mă înştiinţează că a apărut primul număr dintr-un ziar al lui Eugen Barbu şi Come- liu Vădim Tudor. Ce să te mai miri când Lăncrănjan (care face un nou pamflet cu căţeaua – eu, buldogul – V. şi javra – Iorgulescu) semnează pe prima pagină a jurnalului Frontului, *Dimineaţa,* şi când Petre Roman îi oferă lui Drăgan o vilă pentru Fundaţia lui la Buc. Nu mai e nici măcar impostură, ci continuitate cu regimul ceauşist.

A telefonat (dar n-am mai scris-o?) şi Ana Blandiana, de la Mămăligă, în drum spre Canada, la Congresul ARA (unde va primi un premiu). O felicit îndelung: luările ei de poziţie pentru „golani" au făcut din ea ţinta unei campanii de genul celei împotriva Doinei Comea. îmi confirmă că primeşte, după Doina Comea şi Coposu, cel mai mare număr de scrisori de insulte şi ameninţare. A scris

împotriva ei şi Eugen Simion, în *Adevărul.* Intâlnindu-I pe stradă, a vrut să- i întindă mâna. Simion a roşit si a luat-o la fuga.

Deşi nu ne-a atacat, mai bine ar fugi şi de noi: ne-ar simplifica viata.

Alegerile din Cehoslovacia: triumf pentru *Forum*-ul lui Ha- vel. Bineînţeles.

In Bulgaria, campania electorală s-a desfaşurat-ca la noi-după acelaşi tipic comunist. Dar cum cele 16 partide de opoziţie au avut ideea bună şi elementară să se unească şi ele într-un forum, s-ar putea să avem surprize plăcute. în orice caz, mai plăcută ca la noi, singurii care dăm înapoi.

Duminică 17 iunie

Ce săptămână! Negativul sumbru al zilelor revoluţiei din decembrie.

Primele semne ne-au venit miercuri, pe când îl aveam la noi pe Eugen Simion: poliţia (aflăm spre seară şi cu primele imagini la televiziune) a golit cu forţa Piaţa Universităţii în noaptea din 12 şi în zorii zilei de 13 (la 4 dimineaţa) – 273 de arestaţi, nu se ştie câţi răniţi (aflăm mai apoi că poliţia a intrat la Arhitectură şi a snopit studenţii în bătăi).

Pe la orele 5, în după-amiaza de miercuri 12, mulţimea s-a re-format în Piaţă şi de aici, seara şi în cursul nopţii, au pornit unii să ocupe şi să incendieze Poliţia Centrală, Ministerul de Interne (Chiţac demis: a fost „prea moale“) şi să devasteze Televiziunea (care şi-a întrerupt vreun ceas şi jumătate emisiunile).

Provocatori ai Securităţii, incendiul Reichstagului – cum îi spune la telefon, plângând, Geta lui Marie-France? în orice caz, nici la Poliţie, nici la Interne, nici la Televiziune, poliţia şi armata n-au ripostat, lăsând să se săvârşească acte de vandalism (ca la 18 februarie). Coincidenţă sau pretextul bine găsit pentru Iliescu de a-i chema pe mineri?

Şi de aici începe un episod cum de la instalarea bolşevicilor în Rusia sau a lui Mussolini în Italia nu se mai văzuse: Iliescu abandonează Bucureştiul minerilor de pe Valea Jiului,doua zile stăpâni pe oraş pentru a fugări si bate la sânge mai intai tot ceea ce

putea semăna a „golan“ (adică tineri în blugi), ca şi tot ce le cădea sub mină sau părea a le deprecia acţiunea (femei —••chiar şi copii). Spontaneitatea urii sângeroase e însă discutabilă, deoarece unii (securiştii dintre ei) veniseră cu liste pregătite, adrese şi fotografii ale opozanţilor.

Astfel, nu sunt devastate doar sediile liberal şi ţărănist, nu e incendiată doar *România liberă,* dar se efectuează percheziţii, se fac intimidări şi la cei fără legătură cu golanii: Grupul pentru Dialog Social, editura lui Liiceanu etc. etc.

Liiceanu, care acum a plecat de la noi, n-a dormit acasă trei zile, primind ameninţări cu moartea zile în şir la telefon şi fiind nevoit să părăsească editura prin subteranele Casei Scânteii (clădirea fusese înconjurată de tipografii care, instigaţi, coborâseră de la etajele II şi III şi care strigau „Moarte lui Băcanu!“, „Moarte lui Liiceanu“!). Era dat la televiziune, alături de Paler, Paleolo- gu şi Băcanu, ca instigator moral al „rebeliunii legionare".

O parte din Bucureştiul intelectual s-a ascuns sau n-a ieşit din casă (nu se cerea doar moartea golanilor, dar şi a intelectualilor, în cea mai mare revărsare de ură împotriva lor). Marian Muntea- nu, şeful Ligii Studenţeşti, a fost filmat la spital, cu spatele tumefiat şi traumatism cerebral. O actriţă, Ioana Bulcă, a fost bătută acasă la ea – vorbise la balconul golanilor. Două femei care semănau cu Ana Blandiana au fost bătute la sânge. Alături de mineri, tipografii refuzau să mai tragă *România liberă, 22, Expres* şi *Baricada.*

Dar oroarea era pe stradă, unde minerii fugăreau (uneori – şi asta e groaznic şi arată că societatea e bolnavă

– în aplauzele mulţimii) câte o pradă, legitimau pe trecători, controlau maşinile etc. Imaginile de la televiziune (unde România era din nou vedeta) sunt de nesuportat.

După două zile, Iliescu şi-a reunit pe bravii executanţi şi i-a felicitat pentru „spiritul [lor] civic". Asta după ce făcuse şi un apel la delaţiune. Mai rău ca Ceauşescu, care nu-şi asmuţise hoardele pe disidenţi – îi izolase doar, şi le făcuse închisori acasă.

Acest dezmăţ al ororii a avut repercusiuni imediate. Proteste ale Statelor Unite (cel mai violent), Marii Britanii, Franţei (Mit- terrand cel mai moale, preluând teza că România n-a cunoscut nici

odată democraţia) şi, mai ales, nesperat de repede, sancţiuni economice. Comunitatea Europeană şi-a oprit contractele în curs cu România, Washingtonul orice ajutor de altă natură decât umanitar.

La Lyon, 30 de turişti români au cerut azil politic, de la Stock- holm, Gabriela Adameşteanu va veni spre Paris (Stelian Tănase, care era cu ea, se va întoarce însă repede în ţară), la Paris se află „în aşteptare" Al. Călinescu (am făcut luni o emisiune cu el şi am cinat şi cu soţia lui), Ţeposu, Bogdan Ghiu, Ioana Crăciunescu (are o bursă de o lună în Germania – a găsit soluţia), Mariana Marin, Mariana Celac (care a fost la noi, cu Botez, toată după-amiaza de marţi). Din ce să alcătuieşti un nou exil.

Până şi Haulică şi-a reîntârziat reîntoarcerea, deşi i-am replicat că, el nefiind opozant, poate să se întoarcă liniştit. Simion nici nu-şi pune problema (e furios că n-am vrut să-i mai dau *Jurnalul* tatei, argumentând că atâta vreme cât e încă în România comunism, nu vreau să apară. (De altminteri, probabil, nu vom mai apărea nici noi, dar nu asta mă doare.)

Minerii s-au întors deci spre minele lor, lăsând prăpăd pe străzi şi în conştiinţe. Iar şefii au început să-şi

dea seama de impactul internaţional. Şi-au avansat pionul spre străinătate: Petre Roman (cu un interviu în care minciuna şi scuzele se împleticeau la fiecare frază). Uniunea Scriitorilor, Ministerul Culturii şi Ministerul Învăţământului au dat comunicate regretând că forţe civile s-au substituit poliţiei. Răzvan Th. s-a declarat pentru republicarea lui *22.* Tipografii au promis că vor scoate din nou *România liberă,* cu condiţia să se scrie acolo că ei nu sunt de acord cu conţinutul. La televiziune s-au dat declaraţii ale lui Raţiu şi Câmpeanu. Nu s-a mai vorbit de „complot legionar". (Şi un detaliu mai umoristic: înarmaţi, 200 de ţigani voiau să pornească spre Valea Jiului să-i bată pe minerii care îi loviseră pe bişniţari.)

Dau deci înapoi. Dar la ce bun? Rămâne marea întrebare: *de ce,* cu majoritatea lui plebiscitară, Iliescu a simţit nevoia să se saboteze singur? Nu rămân decât două ipoteze:

— fie teza lui Mihnea: că totul a fost organizat de aripa dură a Securităţii, care-1 are la mână pe Iliescu;

— fâe că, nesuportând, ca orice comunist autentic, contradicţia, a încercat să intimideze până la tăcere orice formă de opozi

ţie. Or, în acest caz din urmă, n-a reuşit. Astă-seară din nou vreo 2 000 de persoane se reuniseră în Piaţa Universităţii.

Groaznic e desigur tot ce s-a întâmplat.

Şi mai groaznic e că oricând scenariul se poate repeta. Dar complet descurajator e faptul că din „popor" o bună parte s-a lăsat intoxicat şi urăşte sincer opoziţia, pe „golani*1, pe străini şi orice ameninţare de schimbare reală.

Orice să fii în clipa de faţă, numai român – nu.

*

Depinde ce fel de român. Alecu, cu care am făcut două interviuri joi, continuă să se poarte admirabil.

Paler, cu care am vorbit de două ori la Montreal (i-am aranjat cu Mihnea să trimită un articol pe fax la *Le Monde),* exasperat, e ferm.

Blandiana a fost admirabilă. Ca să nu mai vorbim de Liiceanu. Drept care devine suportabilă (nu şi agreabilă) şi această identitate.

*

Ne atacă, pe V. şi pe mine (legionari, securişti, de toate), Cor- neliu Vădim Tudor, în ziarul lui Eugen Barbu, *România Mare,* comanditat de Iosif C. Drăgan. Altădată aş fi fost indignată că astfel de colaboraţionişti cu ceauşismul (Drăgan a căpătat şi o vilă pentru Fundaţia lui nu de la Ceauşescu – al cărui consilier a fost, ci de la Petre Roman) reapar. Acum nu. Ce altceva decât o abjectă campanie de tip stalinist duc organele Frontului, *Azi, Dimineaţa, Adevărul,* care înjură biijăreşte şi la persoană. Exact ca Eugen Barbu. Atunci de ce nu el?

*

Virgil Tănase la televiziune pentru Iliescu. Greaţă.

Duminică 24 iunie

Luni, la Radio, Mihai Dinu Gheorghiu vine cu un protest pe ca- re-1 semnăm toţi cei prezenţi.

A ieşit un număr din *22* de o îndrăzneală uimitoare, cu articole demenţial de tari (semnate de Pippidi, Ileana Mălăncioiu, Şora etc.). Până acum, oribila expediţie a minerilor (despre atrocităţile cărora ne sosesc din ce în ce mai multe şi incredibile deta-

Iii) n-a reuşit să terorizeze pe nimeni. Din *România liberă* reţin acest generic: „De la vârsta de aur (aluzie la sloganul ceauşist) la vârsta de piatră".

Şi tinerii cu care fac masa rotundă luni nu s-au lăsat intimidaţi: Mariana Marin (cu care cinăm luni seara), Bogdan Ghiu, pentru a nu-1 mai cita pe Mihai Dinu Gheorghiu, el fiind în exil. Măcar ei să nu perpetueze tradiţiile. Scriitorul român având doar cultul „operei". Sau

intennitenţele curajului. Câţi sunt cei care, la un moment sau altul, la un avantaj sau altul, n-au cedat? Ieri şi din nou azi.

*

Zi de zi îl hrănesc pe Gelu cu semnături pentru protest. închei vineri cu peste 50. Se vor adăuga cele din Germania şi din Statele Unite – unde trebuie să-l împing eu să telefoneze. Pentru a fi sigură că excelentele şi violentele articole cu minerii şi Iliescu din *Le Nouvel Observateur, Figaro-Mag.* (Lupan), *Le Monde, Le Figaro* (Wajsman care-1 citează pe Mihnea şi-i face morală lui Mit- terrand pentru protestul lui prea moale) vor trece pe unde, le fac eu o revistă a presei.

De abia mă anunţă (Stroescu) când trec un document senzaţional (Maria B. ne telefonează sigură că regimul va cădea a doua zi după difuzare), o convorbire pe liniile de telefon ale armatei între Chiţac (Interne) şi Diamandescu (poliţie) dovedind provocarea din noaptea de 13 iunie. Vorbesc între ei de „autosabotare", de acordul Preşedintelui (Iliescu), dând ordinul ca autobuzele să fie arse, şi plângându-se că sindicatele muncitoreşti din Buc. au refuzat să participe la represiunea (populară).

Poate fi – se gândeşte Mihnea – şi o manipulare pentru a justifica demiterea lui Chiţac. Mi se pare prea sofisticat, deşi Marcel Petrişor plecat joi din Bucureşti (şi cu care am vorbit azi), presupune şi el, ca şi Mihnea, că partea din Securitate „ceauşistă" a făcut provocarea împotriva lui Iliescu. în orice caz, Petrişor confirmă că Gelu Voican şi Cazimir Ionescu se bat pentru Ministerul de Interne.

Marcel Petrişor vine cu detalii despre Marian Munteanu (i-ar fi fost ucis fratele, confundat cu el) pentru care ne cere să începem o campanie. Mihnea pretinde a fi auzit vineri la radio că a fost eliberat. Are în orice caz maxilarul, şase coaste şi piciorul drept

rupte, la stângul, o fisură. Când a fost adus în spital, o parte din infirmiere l-ar fi scuipat (!), altele l-au sărutat. Doctorii s-au purtat însă cu toţii foarte bine. Nu se ştia, la plecarea lui Petrişor, dacă e închis la Măgurele (cazarmă sinistră a Securităţii) sau aiurea. Tot după M. P., ar mai fi copii arestaţi.

Ţiganii (unora le-au despicat ţeasta cu toporul minerii-secu- rişti) au chemat pe toţi cei din Ilfov să meargă să-i bată la gară pe mineri, n-au putut decât să-i huiduiască, erau deja în vagoane.

Pentru a reveni la Europa Liberă, Marcel P. ne cere să-i ajutăm, că, zice el, de opinia noastră ţin seama şi cei care ne admiră, şi cei ce ne urăsc: de la ţărani la Iliescu. Exagerează, evident. Nu-1 văd pe Iliescu mare ascultător al „Tezelor şi Antitezelor", nici al cronicilor de poezie ale lui V.

*

Mihnea, care e acum total devotat intelectualilor şi scriitorilor pe care până mai ieri îi cam trata cu dispreţ, le găseşte vize, locuinţe (vremelnice), prime ajutoare (pe Annette eu am exploatat-o prea mult) şi se duce să-i ia şi de la aeroport.

Aşa a făcut cu Liicenii. Cu Gabriela Adameşteanu (sosită ieri). Aşa va face cu Paler. Vrea să le organizeze şi conferinţe de presă, iar mâine trebuie să apară în *Le Monde* un interviu al lui Lii- ceanu şi un articol al lui Paler.

E de o eficacitate uluitoare.

*

Şi în *Les Nouvelles de Moscou,* articol împotriva represiunii. Cu teama exprimată ca astfel de înfruntări provocate să nu se producă şi la ei.

*

O frază a lui Brodski despre reîntoarcerea din exil în Rusia (a facut-o sau a scris gândindu-se la o întoarcere într-o zi?). în orice caz, e exact ceea ce aş fi putut să spun, şi n-am fost în stare, despre revenirea noastră în aprilie la Bucureşti (azi mi se pare şi mai incredibilă, şi mai fantomatică). Iat-o:

„La fete de la poussiere et l’endroit desert ou nous avions aime.“*

* „Celebrarea pulberii şi locul pustiu în care am iubit.“ (*N.ed.)*

1990

Vineri 29 iunie

Au apărut în *Le Monde* şi articolul lui Paler, şi un interviu al lui Liiceanu.

Luni, la Radio, invazia totală. Zomăia studioul şi camera de alături de voci, fotocopii, strategii. De abia reuşesc apoi, de la cafenea, s-o smulg pe Gabriela Adameşteanu (cu care am înregistrat un lung – şi foarte curajos interviu) din grupul compact (Mariana Marin, Bogdan Ghiu, Mihnea – el, care dă bani la toată lumea, nu mai avea nici bilete de metro – Rodica Iulian, Alain) şi să ne ducem la restaurant unde ne aştepta V.

Miercuri, iar la Radio, pentru o masă rotundă cu Liiceanu, Paleologu, V. Ar fi trebuit să vină şi Ana Blandiana, dar, după un prim interviu dat, împreună cu Paler, lui Nestor Rateş (în Canada), soţul ei a primit atâtea scrisori de ameninţare, încât n-ar mai vrea să treacă din nou pe unde. Evident, nu insist.

Nicio rezervă în intervenţiile lui Liiceanu. Replică memorabilă a lui Alecu, nu în cursul emisiunii, ci după, la cafenea cu Liiceanu şi V. Lui Liiceanu, care se plânge că, în loc să se ocupe de Platon, trebuie să-şi piardă acum timpul cu... Iliescu, Alecu îi replică: „Mai dă-1 dracului pe Platon! Socrate, dacă ar fi trăit acum, ar fi făcut exact ce facem noi.“

De acolo mă duc s-o regăsesc pe Marie-France la o cafenea din Montpamasse, unde mă aşteaptă şi un tânăr poet, Ioan Morar (de la *Cuvântul),* care înţelesese greşit ce-i spusese V. la telefon şi venise până acasă să ne aducă ziare şi cartea lui. Şi asta sub una dintre cele mai teribile furtuni. (Studioul s-a stins de două ori în cursul înregistrării.) îmi dau seama tardiv de proporţiile ei, iau un

autobuz cu Marie-France să mergem la Neuilly, unde Mămăligă organizează o recepţie pentru Ana Blandiana. Metroul e blocat de inundaţii, iar în tot Parisul *embouteillage*-ul este monstruos. După vreo douăzeci de minute în care autobuzul e literalmente blocat pe podul dintre Arcul de Triumf şi Trocadero, ne ho- tărâm să ne încercăm şansa cu metroul. Ne trebuie peste o oră şi jumătate pentru a ajunge la Neuilly.

La Mămăligă (unde îl regăsesc pe V.), acelaşi amestec de intelectuali autentici şi de veleitari. Lungă, sinceră, emoţionantă expu

nere a Anei Blandiana a acţiunii sale la balconul Universităţii şi apoi printre greviştii foamei. E autentică, plină de curaj, făcând faţă primejdiei (e oribil de atacată în presă şi primeşte zeci de scrisori de ameninţări) cu un surâs aproape egal. Printre celelalte intervenţii, unele cu sens, altele aiurea, vorbeşte şi un preot clandestin din familia Boilă, care se străduieşte să explice înveninarea societăţii româneşti, prevăzând că trezirea nu va putea să se ivească decât atunci când se va preciza penuria alimentară.

De la Bucureşti, ştiri triste despre Dinescu (căruia nu i se spune decât Dinu Păturică). I-a declarat iresponsabili pe Paler şi pe Lii- ceanu: ar fi instigat Piaţa Universităţii şi apoi au dat bir cu fugiţii.

Paler şi-a întârziat venirea la Paris. Azi, la conferinţa de presă organizată de Mihnea (numai V. asistă, nu şi eu, e la 11 dimineaţa), nu sunt prezenţi decât Liiceanu, Paleologu, Gabriela Ada- meşteanu, Mariana Celac. Sunt mai mulţi gazetari, dar presiunea morală asupra puterii din România, ca şi indignarea vor scădea presupun destul de repede: Petre Roman şi-a alcătuit azi un guvern de tineri tehnocraţi, în afară de Stănculescu la Armată, cu zâmbetele şi competenţa cărora va căuta şi nu prea târziu va reuşi (Dumas de la Externe se şi declară împotriva

boicotului) să obţină pentru neocomunismul de la Buc. ajutorul Occidentului. Din guvern *exit,* spre cinstea lui, Şora (articolul său virulent din *22* împotriva expediţiei minerilor şi-a făcut efectul), dar rămâne, spre durerea noastră, Pleşu, pe lângă care, aflu de la Gelu, au insistat scriitorii să se sacrifice. Şi s-a sacrificat. Mi se pare că e una dintre cele mai mari pierderi morale ce se puteau înregistra, chiar dacă pe plan practic, cu Pleşu, o parte din cultură va fi salvată. Parcă nu mă mai interesează atât de mult mandarinatul cultural într-o societate atât de abrutizată, înveninată, agresivă, primară, în- cât a ajuns să prefere libertăţii sau cvasi libertăţii sclavia. Nu mai ştim dacă, salvându-se câteva instituţii, edituri, teatre, va mai putea fi salvată şi o populaţie atât de degradată. Mi-e milă de Pleşu ca- re-şi schilodeşte o biografie pentru o iluzie.

Lungă discuţie cu Mihnea, mereu devotat, mereu alături. îl vede pe Iliescu destabilizat de Securitate în favoarea unui Roman şi a guvernului său, care i se pare a fi cel mai mic rău dintre rele. Şi-şi

pune tot în Grup speranţe, care sunt reale pe planul valorii intelectuale şi ireale pentru posibilităţile practice de a stabili vreun dialog cu o astfel de societate. Gabi Ionescu s-a întors azi de la Bucureşti (unde, inconştient de curajoasă, a asistat la toate scenele cu minerii) înfiorată de pornirea celor mai mulţi împotriva intelectualilor (Doina Comea, Paler, Liiceanu, Ana Blandiana), a golanilor etc. Satele (a fost în satul lui Apostu) îl adoră pe Iliescu, mulţimea se lasă intoxicată de o Televiziune lăfăindu-se în minciună, dezinformare, calomnii.

Duminică 1 iulie

Gabriela Adameşteanu la noi. Cinăm acasă. Fac încă un interviu pentru *22.* V. nu mai vrea. (Prea am năpădit publicaţia.) După cină, privim videocaseta cu represiunea minerilor. Gabriela nu văzuse în Suedia decât prea puţine imagini.

Cristovici vine, din partea Irinei Mavrodin care are o colecţie la *Actes Sud,* cu un mesaj: romanul Gabrielei (*Dimineaţăpierdută)* ar fi primul pe listă. Se va duce cu el sau cu Alain la editură. Dacă cineva aş vrea să reuşească ar fi ea. Deocamdată nu-i găsesc defecte.

Ieri, o apariţie uimitoare: fotograful Novarro, care soseşte între un tren şi un avion, să ne exprime admiraţia lui. Aduce flori, vreo 5-6 cutii de bomboane şi un album de fotografii de oameni celebri, de la Picasso la Eliade. Şi cu un test al lui Restany în ca- re-1 declară genial. E tot numai un punct de exclamaţie, vrea să-i îngăduim să ne fotografieze şi ne mai oferă şi... bani! Azi telefonează din nou, din Germania, să ne exprime extazul lui de a ne fi cunoscut (nu l-am ţinut decât vreo 10 minute: eu îmi scriam „Tezele", V. „arhiva" cu Ştefaniţă. Să fie puţin nebun?

Telefon de la Băcanu (tot în căutare de rotativă). Petre Roman ar fi declarat că privatizarea *României libere* s-a făcut prin fraudă.

Mariana Marin cheamă de vreo două ori: soţia lui Bogdan Ghiu i-ar fi telefonat să nu se întoarcă.

Duminică 8 iulie

Luni iarăşi invazie la Radio. La cafenea nici nu ne mai auzim de câţi suntem.

De acolo la Liiceanu (care stă la Glucksmann), unde îi regăsim pe Paler (de abia sosit) cu Marie-France, ca şi pe Mihnea cu soţia şi puştiul + Ariadna. Discuţia dintre Liiceanu şi Paler e încordată, dar mereu în limitele decenţei polemice – şi uneori deloc polemice.

Atmosfera e oarecum stricată de Ariadna, definitivă şi extrem de agresivă împotriva Ligii (i s-a reproşat că nu vine la şedinţă) şi a românilor din Paris, în general, care nu fac nimic. Doar Mihnea şi cu ea duc tot greul. Uită, bineînţeles, că nici ea n-a făcut nimic până când Doina Comea a devenit un caz.

Marţi, când mă gândeam că mă voi odihni, îşi face apariţia Ur- sachi, traumatizat de o scenă trăită de el la Bucureşti. Se coborî- se de pe terasa Casei Vemescu, unde Dinescu le tot aducea de mân- care scriitorilor ca pentru a-i împiedica să privească la minerii de pe Calea Victoriei, şi în stradă – era în 14 iunie, prima zi a pogromului minier— asistase la uciderea unui adolescent, bătut până ce i s-a scurs creierul şi a murit. Ursachi e ca beat (traumatismul sau exaltarea irealistă). Vede o vacanţă de putere iminentă – în două săptămâni maximum, profetizează el – şi vrea neapărat să-l prevină pe Alecu (singurul prezidenţiabil după părerea lui) să fie gata.

La Iaşi (unde e director al Teatrului Naţional), opoziţia, tot după el, s-a organizat. Au făcut cu Zub un protest. Ocupă în *Convorbiri literare* câteva rânduri, tot restul publicaţiei fiind consacrat numai semnăturilor. Tipografii au refuzat să-l tragă.

Iar la Bucureşti – emisari ar încerca să-i convingă pe intelectuali să-l susţină pe Roman împotriva lui Iliescu. La Grup însă (de unde are această infonnaţie prin Andrei Comea) a sosit iar un ordin de evacuare semnat tocmai de Roman, cum voi afla mai târziu.

Lui Ursachi (pe când mai era profesor într-o Universitate din California) Departamentul de stat i-ar fi cerut avizul asupra lui Iliescu încă din 15 decembrie ’89. „E cinstit, dar e comunist", ar fi răspuns el, care-1 cunoştea pe Iliescu de la Iaşi şi se înţelegea bine cu el.

Discursul lui e însă dezorganizat, un fel de monolog patetic bazat doar pe certitudinea că va fi vacanţă de putere repede. (Nimic n-o anunţă.)

130

1990

Miercuri. LaPalais de Justice, procesul Doinei Comea şi Ariadnei Combes împotriva *Faptei,* unde Purcara pretinsese că Ariadna a dat un interviu la FE declarând că mama ei e nevrozată, instabilă psihic etc. Cer 1 milion de franci despăgubiri, nu pentru a-i obţine, ci pentru a speria

pe mânuitorii oficiali ai campaniilor de calomnii *(Azi, Dimineaţa, Adevărul* – adică ziarele Frontului, sunt tot atât de suburbane şi deşănţate ca odinioară *Sdptămina* lui Barbu sau acum *România Mare* a aceluiaşi E. Barbu cu Vădim Tudor).

Dacă Tribunalul de mare instanţă care judecă procesul în urgenţă (verdictul la 12 septembrie) ar fi şi o premieră în materie de jurisdicţie internaţională şi o salutară lovitură pentru Buc.

în sala minusculă în care expune avocatul:— greu audibil: Alecu, Paler, Mihnea şi o gazetară de la *Libe.* La cafenea, apoi, cu toţii.

Acasă fac o dare de seamă pentru FE.

Joi. Dialog cu Paler la Radio. Pe poziţii ca totdeauna exemplare. După un scurt popas la cafenea (unde ne aşteaptă Alain, cu Mariana Marin şi Bogdan Ghiu), acasă, unde cinăm. Sucim şi răsucim aceleaşi probleme şi obsesii. Până şi în Bulgaria, Mlade- nov a fost forţat să demisioneze în urma difuzării imei casete în care era auzit recomandând să se pună tancurile împotriva manifestanţilor. La noi, difuzarea prin FE a unei casete în care ministnil de Interne (Chiţac) discuta cu şeful Poliţiei (Diamandescu) despre represiune în seara de 13 iunie şi din care se putea deduce uşor că pregătesc o provocare (ardem camioanele, preşedintele e de acord) n-a dus la căderea lui Iliescu. Suntem din nou un caz unic în Est. Peste o zi aveam să aflu că şi în Albania, unde sute de oameni au căutat refugiu în ambasade şi a fost o demonstraţie de 10 000 de persoane – se mişcă ceva.

Spre sfârşitul serii, V. îi arată lui Paler cum sună un disc compact. Şi, pentru câteva minute, Mozart ne spală de istorie. Contrastul e atât de brusc, parcă am fi curăţiţi de mâzgă – încât exult şi mă întreb – nu departe de cutremurare – cum ar fi arătat existenţa noastră numai în muzică, în cărţi, în artă şi literatură, fără acest angajament care a supt tot restul. Rezultatul e cum nu se poate mai tardiv: viaţa a trecut.

Şi acum câteva ştiri vraişte, nedatate.

• Manolescu i-a luat lui Iliescu un interviu *în România literară,* care n-a ajuns încă până la noi. îmi citeşte duminică la telefon fragmente Marie-France. întrebările lui Manolescu sunt bune, dar nu poate fi agresiv, nu-1 poate „coincer“ pe Iliescu. Acesta din urmă îşi continuă discursul în frumoasa limbă de lemn. Dacă Manolescu a greşit cu ceva, nu e prin întrebări, ci în ideea însăşi de a lua un interviu acestui Preşedinte cu mâinile pătate de sânge, de a-1 mai considera ca un interlocutor posibil.

Nu-1 cred pe Manolescu, precum alţii, avid să se arunce în arena puterii, lipsit de fibra tragică. E măsurat în comentariile sale, pune punct şi virgulă în loc de semnul exclamării, al uimirii, al urgenţei. Mânuitor de ironii elegante, de parcă printre bâte şi măciuci ar mânui floreta unui imposibil duel. De altminteri, duel fară riscuri pentru el, puterea e încântată tocmai de un astfel de dialog unde nicio acuzaţie nu poate fi – din politeţe – dusă până la capăt.

V. îi va răspunde.

Tot Marie-France îmi citeşte o ignominie a lui Ţepe care, în termeni demni doar de un Eugen Barbu, îl execută pe Paleologu (în *Contrapunct),* pentru mărturisirea sa atât de curajoasă de a fi fost informator. Personajul acesta bolnav de vanitate şi resentimente nu mai există pentru mine.

• De la Gabriela: Rodica Palade, cu doi studenţi din Ligă, ar fi plecat pe Valea Jiului să vorbească cu minerii. Acolo au fost incendiate nişte case de către ţiganii victime şi ei ai pogromului mineresc.

• Sciziune în Partidul Liberal împotriva lui Câmpeanu, prea amabil cu Frontul. Telefonez pentru FE la Centrul Liberal, la Buc., numărul fiind inexact, îmi răspunde o femeie. Când pomenesc de Centrul Liberal, se sperie şi se răsteşte: Doamne fereşte, nu e aici! Ceea ce dă măsura atmosferei din Buc.

• Doi noi academicieni numiţi de curând: Doinaş şi... Buzura.

• Mihnea a reuşit să trimită un avocat francez pentru Marian Munteanu, mai departe inculpat şi pe care nimeni nu-1 poate vedea. Nu se ştie unde este deţinut. Mariana Marin, Ghiu, Ţeposu vor să lanseze pentru el un apel către universităţile străine.

• De la Irina Petrescu: a vorbit cu Tess. Dan Petrescu e foarte deprimat (în *Azi* a fost un atac abject împotrivă-i, amintind pro

cesul de viol şi pretinzând că în fond era agent de Secu). E pe cale de a fi dat afară din casa de la Buc., din ordinul lui Roman. Se simte marginalizat (de ce când toţi cei buni suferă astfel de campanii?) şi vrea să se refugieze cu Tess la o ambasada străină. îi spun Irinei P. să-l disuadeze. Ar fi absurd când acum se dau paşapoarte. Mai bine s-ar duce la Iaşi să se insereze în opoziţia de acolo. Probabil că sunt nedreaptă, dar n-ar fi prima oară când D. P. ar dori să fie cazul unic despre care se vorbeşte. Presupun că nu mai e nici consilierul lui Pleşu care a dat la *Corriere dela Sera* un interviu lamentabil. Poate că cea mai mare tristeţe e el.

Duminică 15 iulie

Luni. După Radio şi cafenea, năpădită (cu plăcere) de aceiaşi, cinăm cu Gabriela Adameşteanu şi cu Paul Goma, deja îmbunat, deoarece Mariana Marin (pe care n-o cunoştea) îi sărise de gât şi-l sărutase la cafenea. îl iau cu mine pe neaşteptate şi bine fac: ursul se îmblânzeşte şi se răsfaţă. Gabriela pleacă mâine cu mii de bagaje, casete cu interviuri şi câteva coaste cvasirupte (s-a ciocnit cu o maşină autobuzul în care se afla). în ciuda năucelii ei constante (sau poate tocmai din pricina ei), e dintre cei pe care regret că nu-i pot avea lângă noi constant şi nu doar în trecere. Dialogul cu ea care trece vineri (la Gelu) e dintre cele mai tari.

Marţi seara, la noi, optzeciştii în păr: Ţeposu cu soţia, Ioan T. Morar, Mariana Marin, Mihai Dinu Gheorghiu cu soţia, şi Cris- tovici. Ne-au pregătit o festivitate: ne decorează. în numele tuturor, Ioan Morar, cel mai extraordinar imitator al lui Ceauşes- cu, ne înmânează nişte medalii de metal rare: Cântarea României

— clasa I ■— şi Locţiitor politic (pentru apărarea patriei), iar lui V., una în plus, „Prieten al Cărţii". Ne lasă şi pe cele destinate lui Alecu (prea obosit, acesta telefonează ca nu va veni). Ne tăvălim de râs. Trecem apoi şi la lucruri serioase: discutăm proiectul de lege a presei (i l-a adus lui V. un gazetar, Roşea, de la *România liberă).* Proiect scelerat: nu recunoaşte drept interlocutor valabil de- cât Societatea fesenistă a gazetarilor (nu şi Asociaţia ziarelor independente) şi prevede interzicerea dreptului de semnătură pentru ştiri şi comentarii *false* sau *alarmiste.* Adică tot ce indispune puterea. .. Mai punem la punct şi forme posibile de opoziţie: o Alian

ţă pentru democraţie care să gmpeze toate formaţiile actuale apolitice, de la Societatea Timişoara până la Liga Studenţilor, Grupul pentru Dialog etc.

Miercuri. Mă duc la un cardiolog din pricina alarmistului de doctor Cohen, care îmi detectase înainte de plecarea la Buc. un „souffle au coeur“. Inexistent. Şi electrocardiograma e bună, dar cardiologul încearcă şi el să mă alarmeze pentru ca să renunţ la fumat. La radioscopie detectează un început de emfizem. Deci să mă opresc cât mai e timp. Are probabil dreptate, dar nu ştie – evident – ce înseamnă asta pentru mine. Ca şi cum m-ar anunţa că trebuie să-mi tai un braţ sau un picior. Gestul – sau viciul – acesta face parte din mine. Nu ştiu când (şi dacă) mă voi decide să încerc.

Joi. Cu Gabriel şi Carmen mergem în oraş să vedem al doilea film al lui Pitchul (nu sunt sigură că se scrie aşa), mai puţin reuşit ca *Micuţa Vera,* dar de o tristeţe cu

adevărat comunistă. Gabriel ar fi preferat un poliţist – n-a venit în Occident să vadă tot ce se petrece pe la el.

Cinăm la Odeon şi – ca totdeauna – vorbim aceeaşi limbă.

Sâmbătă-duminică. Detalii asupra manifestaţiei monstre de la Buc. 60 000 de persoane, după Televiziunea Română (100 000, după alţii). Mai ales tineri, dar nu numai. Primele rânduri, îmbrăcaţi în alb şi cu flori în mână, cer eliberarea lui Marian Munteanu şi a celor arestaţi, şi o delegaţie e primită de Ministerul de Justiţie. Niciun incident: studenţii şi-au alcătuit propriul lor serviciu de ordine. Totul a decurs în linişte, cortegiul aplaudat de oamenii de pe trotuare (aceiaşi care-i aplaudaseră pe mineri?). înseamnă că operaţia mineri a eşuat: tinerii – ca şi intelectualii – nu s-au lăsat terorizaţi. Satisfacţie enormă (Gabriel vorbeşte la telefon cu Sorin Mărculescu, Mihnea cu Mariana Celac: sunt radioşi. Şi au dreptate).

*

Pentru Marian Munteanu, au plecat la Buc. trei avocaţi (unul trimis de Mihnea, doi de Sanda Sto şi Maria). Dau conferinţe de presă la întoarcere. Ultimii doi l-au putut şi vedea.

Iliescu e şi prost, nu numai comunist şi panicos. Ar fî trebuit să-l elibereze pe M. M. înainte sau cel puţin imediat după mani

festaţie. Altfel va deveni – a şi devenit de fapt – un caz. Nu văd cum i-ar putea face proces.

*

îi citesc lui Alecu prin telefon (el mi-o cere, îl înştiinţase cineva) abjectul articol al lui Ţepe. Reacţie de domn. îşi va înceta totuşi colaborarea la *Contrapunct.* Să-i dezveţe să publice articole ce par scrise de Eugen Barbu.

în *Libe* apare o pagină întreagă cu un portret-interviu al lui Alecu, care aştepta de vreo zece zile.

*

Dinu Zamfirescu telefonează alarmat: în *Azi* de joi a apărut un nou atac virulent împotriva Doinei Comea, a lui Paler, Gâbriel Liiceanu, Băcanu, Ana Blandiana, Stelian Tănase, Gabriel An- dreescu.

în urma intervenţiei Doinei Comea la Consiliul Europei împotriva metodelor regimului din Buc., ce nu trebuie – ca răsplată – primit în Consiliu, gazetarul de la *Azi* se întreabă ce formulă juridică s-ar putea găsi pentm inculparea Doinei Comea ca trădătoare de... patrie. Ceauşescu *redivivus.*

*

Scriu un articol asupra inoportunităţii publicării interviului lui Iliescu în *România literară.* Nu aflăm nou din el decât o comparaţie pe care I. şi-o îngăduie între ce s-a petrecut în Buc. şi un... western. Şeriful cel bun, urmărind pe bandiţi, şi-ar fi chemat potera de „oameni de bine“, care arestând pe „criminali" au mai făcut şi câteva victime inocente. Calea spre democraţia „originală" trece deci prin Far West-ul din trecute secole!

Nu-1 atac pe Manolescu pentru întrebările puse, ci pentm că nu le-a putut *(politesse oblige*) duce până la capăt.

1991

Joi 9 mai

Ieri seară şi azi dimineaţă (aproape de trezire) lungi telefoane cu Mihnea, revenit din Buc. şi care pune lucrurile la punct în privinţa reuniunii de la Sibiu a Alianţei Civice.

Ecourile reuniunii constituiseră, de luni şi până la convorbirea cu Mihnea, o adevărată psiho-dramă.

Luni, ştire triumfătoare de la Alecu (via Stelian Tănase – Ricci): Alianţa s-a transformat la Sibiu în partid politic. Seara, acasă, la interviul pe care ni-1 ia Sorin Roşca-Stănescu pentru *România liberă* luăm ştirea bună aproape ca bază de discuţie. Pentru a afla, marţi, că nu e adevărat: versiunea Geta la telefon cu Marie-France:

Mihnea, Şora şi Gabriel A. au fost vehement împotriva politizării Alianţei (deci împotriva transformării în partid), în aşa hal încât Paler s-a supărat şi l-a tratat pe Mihnea drept... socialist. împotriva lor s-a alcătuit Grupul de iniţiativă pentru elaborarea unor statute de partid de prezentat Convenţiei Alianţei din iunie viitor.

Nu-mi vine să cred. Mihnea o ţine de luni de zile cu necesitatea politizării Alianţei (de asta a şi plecat la Sibiu), iar la noi acasă, Şora şi Gabriel A. se arătaseră şi ei favorabili proiectului.

Un telefon cu N. C. Munteanu îmi confirmă necredinţa în versiunea Getei: Doina Comea, într-un interviu cu Stroescu, l-a atacat nominal pe Mihnea că vrea această politizare.

Reîntors, Mihnea restabileşte deci adevărul.

De la începutul întrunirii de la Sibiu Şora a citit un text pentru înfiinţarea şi a unui partid, Gabriel A. a cerut o organizare cât mai riguroasă a acestui partid (e drept, într-unul dintre lungile sale discursuri – a ţinut un ceas şi jumătate – în care nuanţele riscă să se topească în încâlcire), Paler a avut o contribuţie decisi

vă (după care s-a dezangajat; dar nici vorbă de o ciocnire cu Mih- nea). — împotrivă doar Ticu Dumitrescu – şi care şi-a dat chiar demisia. Nepronunţându-se deschis, dar căinându-se că „ce-o să spună dl Coposu", Doina Comea.

S-a întemeiat deci comitetul pentru elaborarea statutelor acestui partid: Manolescu, Smaranda Enache, Stelian Tănase, Vasile Popovici, Radu Filipescu, George Şerban, Daniel Vighi, Emil Con- stantinescu (prorector şi preşedintele Solidarităţii Universitare) etc.

Filiala reacţionează diferit. Timişoara a împins spre alcătuirea partidului, la Constanţa s-a şi alcătuit, în rest nu se ştie încă. Evident, certuri, gălăgie, tensiune au fost destule.

— ■-» în afară de această ştire oarecum bună, Mihnea soseşte numai cu impresii proaste de la Buc. Confuzie, haos, oameni obosiţi, stre- saţi, dezastru economic, Securitatea în floare (dar adaptându-se şi ea cu greu la noul ei statut camuflat), lipsa de perspective – impas total.

Chiar şi pentru guvern. (Roman vrea sa anticipeze alegerile.) Ca să nu mai vorbim de opoziţie. Brucan a ajuns la concluzia că democraţia în România nu poate fi impusă decât de sus. Cu forţa. Şi e acum pentru Alianţa Civică (măcar să existe o opoziţie organizată). — Câştigătoare deocamdată: Vatra Românească. *Con- tre-coup*: ameninţare de explozie la partidul maghiar – se radicalizează. în Ungaria s-a ţinut acum mai mult timp o întrunire de extremişti cerând pentru Transilvania statutul autonom sau chiar revenirea la Ungaria. O ştire foarte exploatată – cu întârziere – de Televiziunea Română.

în privinţa filmului lui Stere Gulea and company asupra Pieţei Universităţii, o versiune şi asta diametral opusă celei a Getei. Nu nurhai că Pleşu nu l-a lăsat să cadă pe Lucian Pintilie, ci a şi făcut o declaraţie la televiziune *admirabilă.* Mihnea ne-a adus caseta. Iar filmul n-a fost interzis, a fost trimis chiar şi în provincie.

*

Trebuie să aflu de la Iorgulescu (via N. C. Munteanu) că Europa Liberă va avea, prin Trustul Expres, un săptămânal la Buc.

îl chem pe Stroescu, îmi dă toate detaliile: programele – toate

— provin de la Miinchen, tri-ul se face la Buc. (de către cine, ziariştii de la *Expres*?), mesele rotunde şi interviurile sunt trimise în casete şi transcrise tot acolo. — Miinchenul a semnat un acord în acest sens, deci nu-mi mai pot degaja cronicile – cum voiam

— pentru a le da la alte ziare. Va trage în 200 000 de

exemplare. Va fi interesant sau o varză? Totul depinde de echipa care lucrează la Buc.

Europa Liberă a închiriat şi un apartament la Buc. pentru corespondenţii ei.

*

Tot de la N. C. Munteanu: în *România liberă* a apărut un articol al lui Băcanu: îl trage la răspundere pe Iliescu. Un general care ar fi aranjat în *'11* agresiunea mea, cu palestinienii, a fost numit ambasador în Kuweit. Răspuns a doua zi: de vreo şase luni nu mai e ambasadă acolo. Dar nimeni nu neagă că acesta ar fi coautorul agresiunii. Aştept ziarul să văd dacă adaugă ceva la cele relatate de Pacepa în cartea sa.

*

Luni, la Radio, masă rotundă asupra *Jurnalului fericirii* al lui N. Steinhardt. Cu V., Alecu, Iorgulescu. O aşteptăm apoi la cafenea (aceiaşi minus V. şi plus Bogdan Ghiu) pe Măriuca Vuleănes- cu, care ţine neapărat să mă vadă. Întârzie şi n-o mai întâlnesc de- cât pe stradă mergând spre taxi. E din februarie aici şi n-a îndrăznit să ne deranjeze. Discreţia ei excesivă stinghereşte tot atât ca asaltul altora fără scrupule. E în ea – cum constata Alecu – un fel de umilinţă autentică, dar nu mai puţin stânjenitoare.

*

Obţin încă o bursă de la Annette pentru Gabriela Omăt, care, pentru Editura Minerva, ar unna să colaţioneze *Jurnalul* tatei. Aranjamentul este al lui Manolescu. Bursa nu va aranja însă nimic. Prea redusă pentru a-i asigura la Paris cele trei-patru săptămâni – cel puţin – necesare unui astfel de lucru.

Idealul ar fi să mă străduiesc să descifrez eu indescifrabilul. Dar sunt vreo 1 300 de pagini şi n-am ajuns încă – în ciuda acestei minivacanţe – să mă apuc de al doilea volum din *Unde scurte* pe care-1 aşteaptă Liiceanu.

1991

*

Revăd la televiziune filmul Agnieszkiei Holland, *Complotul,* cu asasinarea preotului Popieluszko şi Solidamosc în... clandestinitate şi măsor şi mai bine decalajul dintre noi şi polonezi.

Din decembrie încoace la noi n-a ieşit încă niciun film despre Decembrie ’89. La polonezi, de câţi şi câţi ani, *Omul de marmură, Omul de fier,* documentarul Gdanslc, ale lui Wajda!

Cât timp ne vom mai mulţumi doar cu lungmetrajul Gulea asupra Pieţei Universităţii? Banu îl găseşte prea „romanţios", Mihnea prea „impresionist", dar oricum ar fi, meritul principal e de a fi... primul. Ce aşteaptă ceilalţi cineaşti? Ce aşteaptă şi societatea românească, în fond: ca totul să sosească de-a gata din străinătate.

Luni 20 mai

Aflu de la Iorgulescu, apoi citesc „la ziar", şi în sfirşit primesc şi o scrisoare de la Călin Vlasie: sunt... premiată (pentru *Unde scurte*) la... Piteşti.

Mai precis, fac parte, la secţia critică şi istorie literară, din palmaresul revistei *Calende.* Cu *K {Kalende)* era revista la care am făcut pe la sfârşitul războiului secretariat de redacţie sub direcţia lui Vladimir Streinu şi Şerban Cioculescu.

Din juriu fac parte, în afară de Călin Vlasie, doi pentru mine cam necunoscuţi: Nicolae Oprea şi Al. Th. Ionescu. Palmares fără concesii circumstanţiale: Blandiana – poezie, Stelian Tănase – proză, Vişniec – dramaturgie, publicistică Comei Nistorescu, debut Simona Popescu şi Vasile Gogea. Călin Vlasie mă întreabă ce să facă cu banii – 10 000 de lei. îi răspund: să-i verse revistei.

Goma, care ar fi trebuit să figureze primul pe astfel de palmaresuri, nu se vede remarcat nici în premiile Uniunii, acordate unor cărţi bune, dar în vechea tradiţie – ca şi cum nimic nu s-ar fi schimbat. Astfel la proză ia premiul cartea parodico-ludică (pastişă de roman poliţist) semnată de Adriana Babeţi, Mihăieş şi Ne- delciu... în locul evenimentului prin excelenţă care e irupţia lui Goma ca

romancier. La critică, evident, Manolescu cu *Istoria,* la dramaturgie Sorescu – să-l împace, la poezie super- bineme- ritatul *Levant* al lui Cărtărescu. Singurul care remarcă anomalia Goma este – paradoxal – Crohmălniceanu. Preşedinte al juriu

lui, regreta într-un interviu în *Contrapunct* că n-au fost premii mai multe – şi pentru Goma, şi pentru *Unde scurte.* Când mă gândesc că la Aix, când a vorbit el, Goma a plecat ostentativ din praezi- diu. (Sau poate tocmai de aceea.)

*

Goma s-a întors de la Roma, unde a întâlnit la un colocviu universitar pe Gabriela Ad. (cu urmări încă din accident), pe Ileana Mălăncioiu, pe Ana Blandiana care, de la tribună, i-a adresat un apel patetic să vină în România să se pună în fruntea luptei lor.

Altfel, remarcă Goma, ai noştri o ţin una şi bună: cu rezistenţa lor prin cultură.

N-am primit *România liberă* cu articolul lui Băcanu despre agresiunea împotriva mea. Tocmai el (8 mai) lipsea din teancul săptămânal de abonamente. în schimb, văd în „Actualitatea românească" trimisă săptămâna trecută faxul direct de la *România liberă.* S-ar fi dus la Beyruth, să facă instructaj cu palestinienii desemnaţi, Constantin Olcescu (numit mi se pare şi de Pacepa) şi Gheorghe Şerbănescu. Aflu că de la Ambasada din Paris, consilierul Hara- lambie Dragu a fost însărcinat să întocmească o schiţă detaliată a străzii şi casei (să fi fost trimişi de ambasadă tinerii care se pretindeau arhitecţi când i-am surprins facând desene şi planuri pe Franşois Pinton şi Villa Verlaine? Sau alţii care fotografiau locul ca pitoresc?).

Se pare că la interpelarea lui Băcanu către Iliescu (cum de-a numit un ambasador securist în Kuweit?) i s-a răspuns doar că numitul Şerbănescu nu mai e ambasador în Kuweit de şase luni... Dar nu s-a negat nimic asupra

complotului DIE la cererea lui Ceauşescu.

Completează deci, cu aceste detalii, versiunea Pacepa.

*

îl văd, într-o cafenea, pe Ticu Dumitrescu – împreună cu Io- niţoiu. Şi-a dat demisia din conducerea Alianţei, fiind împotriva alcătuirii unui partid.

El e pentru... repetarea lui 22 decembrie. Cum, nu se încurcă în detalii. Soldaţii nu vor trage – e convins. Ceva sânge va curge, poate chiar un război civil. Dar altfel nu se poate.

1991

*

Luni 13 mai – masă rotundă cu V. Iorgulescu, Raicu, Alecu: *Pleiada lui Ionesco.* Raicu aduce o tonă din lucrarea lui despre Ionesco: nu citeşte decât în limita a 10 minute (Iorgulescu e pus să-i dea peste picior ca să nu le depăşească). Alecu e din ce în ce mai causeur. Am voie să mărturisesc că V. e cel mai interesant, chiar dacă nu sunt total de acord cu postmodemismul pe care-1 descoperă el în teatrul lui Eugen?

Vine şi Stelian Tănase la cafenea.

*

Mitterrand se pregăteşte de alegeri. îl dă afară pe Rocard şi-o ia prim-ministru pe Edith Cresson pentru a reînvia retorica elec- toral-socialistă şi a dospi în urne un nou „peuple de gauche“.

N-am învăţat încă să nu mă mai irite frazeologia de acest tip. Să te mai întrebi de ce îi preferă pe Roman şi Iliescu când iar se pregăteşte pentru alianţe cu comuniştii de aici (e drept, deveniţi prin număr şi influenţă, inofensivi)?

*

Telefon de la Matei Călinescu. Fixăm o înregistrare pe lunea viitoare.

Duminică 26 mai

Toată săptămâna sub semnul asasinării lui Culianu.

Marţea trecută, zi foarte încărcată la Radio: masă rotundă *(Les aventures de la liberte* de B. H. Levy) cu V., Alecu, Iorgulescu, apoi dialog cu Tănase.

După cafenea, cină cu Stelian Tănase, în cursul căreia ne ia

— de data asta el – interviuri, lui V. şi mie, pentru *Acum.* La cafenea lume multă (Barbu Brezianu cu Irina, Sanda Sto, Cazaban, Alecu etc.).

Mă întorc acasă frântă. Pe la 11-12 noaptea, telefon de la Chris- tinel: Culianu a fost împuşcat în W.C.-urile de la Divinity School. De la început Christinel spune că e asasinat politic. Aceeaşi reacţie la Tereza (sora lui Culianu, căreia Christinel mă însărcinează să-i comunic ştirea). Năuciţi, V. şi cu mine nu credem, presupunem că e mai curând vreun drogat „en manque".

De-a lungul unei săptămâni de telefoane (Christinel, Tereza, Dan Petrescu, Dorin Tudoran, Mititelu de la BBC, Stroescu, Mili- nea şi în sfârşit Matei Călinescu – la Paris), versiunea asasinatului politic începe să capete proporţii.

E drept că I. P. Culianu era un fel de vioara a doua. (E tocmai teoria lui Tudoran că au dat în vioara a II-a ca să înţeleagă cea dintâi.) Publicase câteva articole în *Lumea liberă* şi un interviu în *22* – de altminteri dezagreabile prin prea afişatul dispreţ pentru români în general, prea marea încântare de a fi american şi referinţa obsedant-admirativă la evrei (neamul lui ales, Christinel ne spune că era pe cale de a se converti la mozaism). Câteva articole deci. Şi faptul de a fi primit, alături de decan, pe regele Mihai la Universitatea din Chicago. De ajuns pentru a-1 ucide când pe Mazilu doar l-au arestat? Când pe Dorin Tudoran şi pe Tismănea- nu, infinit mai primejdioşi pentru ei, îi lasă în pace?

Un alt incident vine însă să sprijine certitudinile lui Tudoran: se răspândeşte ştirea cu lux de amănunte a

sinuciderii lui Andrei Codrescu. A doua zi după asasinarea lui Culianu. Ar fi fost de fapt homosexual. Ar fi avut sida. S-a sinucis în felul următor (urmau detaliile: Manea şi doamna Manoliu). Manea o înştiinţează pe Christinel. Mihai Botez pe Cangeopol, Nestor Rateş pe Stroescu. Pe la 2 dimineaţa miercuri spre joi mă hotărăsc să-i telefonez lui Tudoran: nici gând de vreo sinucidere. Codrescu e în vacanţă. Scenariul e aidoma celor cu care e darnică Securitatea. Iar Andrei Codrescu – aflu mai apoi de la Matei Călinescu – are de ce să fie vizat: nu e doar poetul de avangardă pe care-1 cunoaştem, nu numai comentator politic la un mare post de radio american, dar a şi fost de două ori în România şi a scris o carte care trebuie să-i iasă zilele acestea – *Drapelul găurit* –, extrem de severă pentru regimul actual.

Nestor Rateş se lasă prins în capcană. Noroc că-i telefonez a doua oară lui Stroescu, care-mi spusese în ajun că N. R. îşi duce ancheta lui personală: tocmai întocmea pentru programul lui retransmis de la New York două necrologuri: Culianu şi... Andrei Codrescu. Ajung la timp să împiedic gafa.

Telefonează şi Jean Stern, alertat de Dan Petrescu. Spune că-1 va ruga pe corespondentul lui *Libe* la Washington să facă şi el o anchetă.

142

1991

Aflu, zi după zi, că I. P. Culianu primise scrisori de ameninţare cu moartea (interviuri cu studenţii lui la Televiziunea din Chicago, articol în *Chicago Press)* – ca de altfel şi alţi români în ultima vreme *(dixit* Tudoran), că decomandase o călătorie în România cu Tereza şi Dan P., că avertizase poliţia.

Nu ştim dacă şi cum se va ieşi din acest roman poliţist. De la 0,001% asasinat politic, am trecut la vreo 1%. Puţin, dar nu neglijabil. Ar fi primul mare asasinat reuşit (pe vremea lui C. au fost ratate toate cele vizibile ale Bucureştiului).

Pe bietul Culianu fulgerat în plină carieră glorioasă nici nu am avut timpul să-l plângem cu adevărat. (Va urma – desigur.)

*

îmi telefonează Magdalena Bedrosian. A păstrat la Cartea Românească spaţiu tipografic pentru interviurile mele cu Eliade, Io- nesco, Lupaşcu. Vrea să le scoată repede. (Fără aportul cu prefaţă sau cu interviul pe care mi l-a luat Simion.) Trebuie să mă apuc de corectura dactilogramelor lăsate de Simion şi să scriu şi un „Cu- vânt înainte".

*

A venit şi Victor Bârsan. Cu Mihnea. N-a deschis vorba de articolul lui împotriva mea decât atunci când am „atacat" (cu surâs şi politicos, dar ferm) eu. S-a scuzat, era dezolat etc. Mi-a părut mai curând stingherit şi... simpatic.

Duminică 2 iunie

Matei Călinescu, luni la Radio, pentru un dialog înregistrat. Are naivitatea să creadă că va putea dezvolta teza sa categorică asupra asasinării politice a lui Culianu. De parcă americanii cu Departamentul lor de Stat ar admite astfel de ipoteze fără un început de dovadă. îi amintesc şi-mi amintesc cum, după agresiunea împotriva mea din 1977, cu greu am putut obţine (şi era Bemard, care ştia să se lupte cu americanii) să descriu în câteva minute faptele, fără nicio trimitere la... Securitate. Acelaşi lucru când s-a pus o bombă la Miinchen. Au tăcut chitic. Nu aveau probe.

Aşa că înregistrăm separat scenariul despre Culianu, pe care i-1 trimit lui Stroescu să facă ce vrea din el (adică să-l ţină într-un

sertar...) şi ne mulţumim cu subiecte mai puţin arzătoare. însă nu mai puţin discutabile. Printre proiecte, Matei vrea să scrie o lucrare despre generaţia literară a anilor ’30, punând accentul pe Nae Ionescu, Eliade, Cioran

– extrema dreaptă (printre care introduce ca antiteze pe Ionescu şi... Celan – cu toate că acesta din urmă e infinit mai tardiv). îi atrag atenţia că exista şi o stângă sau, mai precis, o filiaţie democratică „Sburătorul“, criticii, Camil Pe- trescu. în America, îmi replică – nu pot interesa... criticii. Iarăşi vom recădea cu o astfel de viziune în falsa imagine a unui climat românesc interbelic dominat de... fascisme.

La Radio, Magda Câmeci căreia îi promisesem texte de-ale mele şi de-ale lui V. despre literatura română din reviste franceze.

La cafenea, Adriana Babeţi cu Muşina (veniţi cu liceenii din Timişoara şi Braşov pentru un concurs şcolar european). Mi-1 aduc şi pe Mircea Nedelciu (e îngrijit la Marsilia pentru un cancer la măduvă). Senin şi amabil, de parcă nu l-aş fi atacat masiv pentru prefaţa lui teoretică la *Tratamentul fabulatoriu* cu urâta sintagmă „textualismul socialist". întrevăd de ce nimeni din generaţia lui nu i-a reproşat concesiile: are farmecul unui Nichita Stănescu. Asta plus cancerul: mă moi şi eu.

La restaurant, cu Matei, până pe la 11 seara. Nu mai vede scăpare decât într-o lovitură de stat care să-l aducă pe Rege – Armata. — Care armată? îl întreb. — Vreun colonel ambiţios, răspunde el senin.

Când mă gândesc că acum s-a lansat în politologie cu Tismă- neanu, cu care a şi scris un articol în *Problems of communism.*

După atâtea rezerve, trebuie totuşi să notez bucuria de a-1 revedea.

*

Gabriel Dimisianu cu Alex. Ştefanescu. Mai întâi marţi seara la noi, apoi joi la Radio pentru o masă rotundă asupra *României literare.* Cu Iorgulescu în amândouă rândurile.

G. D. a venit invitat de Ţepe. Alex. Ştefănescu fară invitaţie. Sfârşeşte prin a sta la Mămăligă care-1 obligă să se întoarcă acasă până în 10 seara. E înfricoşat de întâlnire (mă credea prea „exigentă" – a şi scris într-un articol din

Flacăra despre *Unde scurte).*

144

1991

Apoi se destinde. E plin de umor. Şi a devenit nu doar unul dintre criticii literari de vază, dar şi un bun comentator politic (în *Zig-Zag*).

îmi aduc, inconştienţi, un număr din *Contemporanul* cu o masă rotundă prezidată de Breban, la care au participat. La teoriile megalomane ale lui Breban că doar el şi Ţepe înfruntau emigraţia care găsea că literatura din ţară e în totalitate o concesie făcută regimului comunist, ceilalţi participanţi nu replică nimic.

Le atrag atenţia politicos, dar ferm, că în felul acesta par a fi de acord cu Breban. Nici nu se gândiseră la aşa ceva. Monologul lui Breban era aşa de lung, încât nici nu l-au ascultat – răspunde – e drept cam încurcat, Dimisianu.

Din aranjamentele cele mari n-au mai rămas decât cele mici. Poate, vorba lui Alex. Şt., că sunt prea „exigentă".

*

în *România literară* un text – pe două pagini – din *Mălure- nii,* trimis de mine lui Manolescu, cu o scurtă introducere în care pomenesc felul în care manuscrisele au fost salvate de mama. De fapt, n-am răspuns cererii lui Manolescu decât pentru a-i putea face dreptate – o fărâmă din marea dreptate pe care ar merita-o

— mamei.

*

A apărut, se pare, la Buc., primul număr din noua revistă *Europa liberă.* O „varză" mi se spune la Miinchen, de unde nu pot obţine niciun exemplar.

*

Scrisoare de la Mircea Zaciu care şi-a „întregit" familia în Germania (unde nu prea are din ce trăi) şi ar vrea o bursă la Paris. îi telefonez, cu toate menajamentele, că Annette a închis „la bou- tique" şi nu mai e de unde.

Marti 11 iunie

Telefoane cu Dan Petrescu (îl chemase Tess de la Chicago). Altă pistă, tot ipotetică: iubita lui Culianu a sosit de la Boston unde e profesoară, extatică, vorbind de veveriţe şi desenând inimioare,

cu o serie de tineri şi ei în... extaz. Drogaţi? Sectă? în orice caz, extazul n-a împiedicat-o să ia totul din casa lui Culianu. Mai ciudat, C. îşi golise toate conturile bancare, pusese totul pe contul lor comun şi semnase în favoarea ei şi doua asigurări pe viaţă. „Profitul" pentru ea ar fi între 200 000 şi 300 000 de dolari... De aici până la a închipui un roman poliţist... Jean Stern o şi face. Nu însă Dan P. total (e lucid şi rezonabil), şi nici eu (încă mai rezonabilă). Ameninţat cu moartea, Culianu a putut doar să-şi ia astfel de precauţii. Episodul cu iubita (care de altminteri îl domina total) rămâne cel puţin tulburător.

în acest timp, în ţară se scriu necrologuri, dintre care unele de-a dreptul delirante în care, dac-ar fi trăit, C. l-ar fi depăşit pe... Eliade.

*

Luni, la Radio, Goma vine cu un film al Televiziunii Elveţiene de limbă italiană despre închisorile comuniste. îl copiez înainte de a i-1 da lui Dinu Zamfirescu. E bine făcut, comentariul tare, dar prezenţa lui Ciuceanu strică mult. Sau faptul că ştim cum a evoluat spre fesenism.

în orice caz, o scenă grotescă. Cu comisia pe care o prezidează, Ciuceanu soseşte la Canal, unde e primit – cu mâna la chipiu – de tovarăşii SRI. Şi se lasă cu un chef ca la mahala, cu ţuică, masă şi lăutari. Şi foştii securişti îl bat pe umăr şi ciocnesc cu fostul deţinut.

Dac-ar mai fi fost nevoie de vreo dovadă a originalităţii noastre de zonă a minciunii şi vulgarităţii, iat-o în acest abject „... .Pupat toţi piaţa endependenţi“.

Cazacu, întors de la Buc., ne telefonează: l-a văzut pe Ciuceanu care i-a pomenit de primejdia „iudeo-masonică“. E în acelaşi grup cu Butmy şi... Pişcoci. Să te mai miri?

*

O dovadă zdrobitoare că trebuie pus un semn de egalitate între Securitate şi SRI: *România liberă* lansează scandalul Berevo- ieşti. în acest sat au fost îngropate şi, în parte, „arse“ dosare din arhiva Secu. Dar şi de la SRI (hârtii cu en-tete). Nu numai din trecut. Sunt şi documente luate de mineri în 14-15 iunie ’90 de la sediile, răvăşite de ei, ale partidelor de opoziţie.

146

1991

Fotografii, campanie de presă. Printre dosarele intacte: Pleşu (în nume de cod: Tulceanu) şi Liiceanu. Acesta din urmă, izbit se pare – a vorbit cu Mihnea la telefon – de faptul că era urmărit pas cu pas şi telefoanele înregistrate de la întoarcerea sa din Germania şi până în decembrie ’89.

Aruncate în general dosarele disidenţilor. Ca, din campanie de calomnii în campanie de calomnii, să nici nu mai poată pretinde c-au fost vreodată aşa ceva?

Mai sigur: trebuie spălată de trecut şi păcat Securitatea reapărută, onorabil, la lumină, trebuie uitat. Se păstrează probabil doar dosarele cu care pot fi unii şantajaţi.

Să se mai spună că Orwell cu Ministerul Adevărului n-a prevăzut totul.

*

Sâmbătă seara – eu încă strănutând – Toto Enescu cu Alecu la noi. Toto a venit pentru expoziţia *La peinture roumaine au temps des impressionistes* care e, se pare, admirabil adăpostită la Baga- telle.

La vernisaj nu mergem, nu atât din pricină de răceală, cât de... oficiali.

Toto Enescu amărât, opozant şi lucid.

*

Telefoane disperate de la fostul soţ al Angelei Marinescu, Paul Dayan (Filip pe numele lui adevărat). A sosit în Gara de Est cu un salam şi 100 de franci să aleagă

libertatea. Ştiam vag ceva de el. Ca să i se publice un volum de versuri, se legase prin ’85-’86 de gardul Uniunii, cu lanţuri. N-are unde dormi. Trece şi îi dăm de un hotel. A doua zi – sau a treia, re-telefonează: n-a găsit cămin, n-a găsit nimic şi pleacă – fără viză – în Belgia. Poate că acolo e mai uşor. Ne lasă în păstrare poemele-manuscris.

*

Mihai Botez pentru două zile la Paris, să-şi revadă mama şi sora (a divorţat de soţia lui, care face arhitectură, urbanism şi e din G.D.S. la Bucureşti). N-avem când să-l vedem: vorbim vreun ceas la telefon.

în timp ce puternicii zilei i-au propus orice vrea în guvern (Roman şi Brucan, pe care i-a refuzat), opoziţia l-a dat uitării. Ani de zile a fost unicul disident la care puteai trimite gazetari. Ani de zile s-a purtat admirabil. A fost şi iradiat. Şi acum, nici măcar postul înapoi de la Universitate nu i l-a propus nimeni. Şi nici nu se prea scrie despre el.

Timpurile sunt prea grave ca să se poată epiloga asupra ingratitudinii. Dar mai târziu (când?) va fi unul dintre capitolele de scris şi re-scris.

*

în *22,* Victor Bârsan, într-o pagină asupra călătoriei sale la Paris, descrie radios, ditirambic, vizita la noi!

*

Dan C. Miliăilescu ne cere, cu acelaşi umor specific lui, interviuri pentru noul cotidian al lui Raţiu la care asigură pagina literară.

Cum va veni în iulie la Paris, amânăm pentru atunci.

Şi aşa dăm prea multe interviuri.

Sâmbătă 22 iunie

Din 13 iunie, Liiceanu la Paris. A adus, în sfârşit, cartea lui Eugen *Nu.* Pe a lui V. (*Româneşte*) ne-o aduce în şpalt. Cum o prezintă ca ultimă etapă înainte de tipărire, suntem înfioraţi de greşeli (de pildă, în primul titlu, Ion

(sic) Brâncusi!) şi lucrăm o zi întreagă la corecturi până să ne spună el că de fapt era şpaltul dinaintea oricărei corectări.

îl vedem o primă seară singuri, a doua cu Marie-France şi fac la radio o emisiune cu el despre privatizarea lui „Humanitas", de care e încântat. în chiar cursul dialogului înregistrat mă anunţă că înfiinţează o Fundaţie Humanitas, din al cărei Comitet de onoare ne cere să facem parte, V. şi cu mine, alături de Franşois Fu- ret, de Alain Besanşon, Doina Comea, Goma, preşedinte fiind Eugen Ionescu.

L-a întrebat pe Grigurcu dacă vine la invitaţia Annettei (la cererea noastră i-a rezervat una dintre ultimele burse). Grigurcu, care nu reacţionase nici la invitaţie, nici la scrisoarea mea, îi răspunde că nu poate anul acesta: îi este mama bolnavă.

1991

*

Pe 12 iunie telefonează prinţesa Margareta într-o stare efervescentă. I-a spus tatăl ei că trebuie neapărat să ia contact cu noi, să facem planuri, tactică, consiliu... Vrea să treacă imediat să ne vadă, descoperindu-ne deodată, de parcă de sfatul nostru ar depinde reinstalarea Regelui pe tron. O liniştesc cum pot şi spun s-o lăsăm pe altă dată, când ne va anunţa din timp de vizita ei pariziană.

Acestea fiind spuse, situaţia se înrăutăţeşte atât de tare în România, încât... regele pare a deveni una dintre singurele soluţii. De dorit, dar aproape imposibil de realizat: la orice referendum ar cădea. Şi atunci? Lovitură de stat? Şi cine o face? Vorba lui Matei Călinescu: vreun... colonel.

*

Povestea cu ziarul încredinţat „Expres"-ului —*Aici e Radio Europa Liberă* – ia proporţii. Ziarul nu e bun, mai mult deserveşte Europa Liberă decât o serveşte (lucru remarcat şi de cel ce semnează „Cronicar" în *România*

literară— probabil Manoles- cu) şi în plus n-a fost dat pe mâini prea curate. în ultimele *Expres* câteva ciudăţenii: Cristoiu scrie o pagină întreagă cu titlul „Securistomania", în care minimalizează primejdia Securităţii, o spală

— pe cea de sub Ceauşescu – de păcatele anilor ’50 şi se situează între cei care-i declară patrioţi pe securişti şi cei care -— absolut normal – îi diabolizează. Acum când Secu lucrează pe faţă, o astfel de atitudine „moderată" e total inadmisibilă.

Tot în *Expres* un reportaj, şi el suspect, „Diversiunea de la Be- revoieşti", minimalizând arhivele descoperite acolo şi pretinzând că *România liberă* a căzut într-o capcană întinsă de... Securitate.

Şi, în sfârşit, întors de la Washington, Nistorescu cu un foarte bun articol împotriva celor trei parlamentari ai opoziţiei care au făcut jocul FSN. O excepţie nu e însă de ajuns.

Cu o astfel de echipă bucureşteană, Europa Liberă riscă să-şi piardă creditul moral acumulat în decenii.

*

Manifestaţiile de la 14-15 iunie, ca şi greva generală anunţată pe 19 s-au fâsâit... Chiar nu mai e nimic de făcut?

*

Vorbesc la telefon cu Mariana Marin, care ne-a trimis *Contrapunct* cu interviul lui V. şi al meu (a apărut şi al meu din *Epoca)* şi aflu de depresiunea pe care i-a provocat-o Elenei Ştefoi un atac al *României Mari* în care e declarată schizofrenică şi cleptomană. O chem şi pe ea pentru a-i aduce consolare din partea „veteranilor" ce suntem (de prin anii ’50 am avut parte de toate campaniile şi abjecţiile).

*

Ana Lupaş, graficiana pe care n-o cunoşteam decât din renu- mele de curaj, vine într-o seară. E urmărită, de

două ori era s-o calce o maşină, acum în urmă casa i-a fost percheziţionată, deşi din decembrie 1989 n-a mai făcut nimic.

E strănepoata lui Maniu. Stranie şi mereu încordată. îi dăm numele de gazetari români cărora să le telefoneze din partea noastră pentru a face publică astfel de persecuţie. Singura protecţie. E obiectuală, creatoare de... evenimente, premiată pe toate meridianele, interesantă.

Ciudată totuşi ••—pentru a nu-şi pierde vremea pe la cozi, nu mănâncă decât... cruditătţi.

Rezistentă real – dar cu analize false: ruşii sunt aceia care nu ne lasă pe noi din mâini (gen Yalta – Malta) şi de la început pe noi au vrut să ne distrugă prioritar.

Alături de aberaţii, reflecţii foarte tari asupra naturii românului...

*

Nu ştiu ce-i cu Tudoran. O pagină în *România literară* despre Culianu. Nicio emoţie provocată de năprasnica-i moarte nu justifică să-l compari cu Iorga, să faci din neinspiratele lui articole din *Lumea liberă* nişte mostre de profundă analiză politică şi de totală libertate spirituală, iar din nişte proze parabolice de mâna a treia, a patra, mici capodopere ale genului care ar explica uciderea lui.

Tess s-a întors de la Chicago şi a plecat acum în România, în vacanţă cu Dan R Niciun element nou. Nici povestea cu soaţa

iubită care se ocupa cu... magia nu e de neglijat, cu toate că Tess (ca şi Dan P.) privilegiază mereu pista politică.

Probabil cea mai plauzibilă.

*

Telefon de la soacra lui Mircea Dinescu: dna Loghinovski, pe care n-avem timp s-o vedem. Campania împotriva ei şi a soţului ei – ca şi a Dineştilor – continuă:

ruşi, evrei, maghiari, agenţi KGB-işti şi alte amabilităţi. Nu vede nicio ieşire din situaţia actuală.

Dinescu a avut în timpul din urnă umor: a publicat în ziare un protest către Procuratură, că nu-1 mai atacă *România Mare.*

Numai că a cam trecut vremea umorului.

*

Telefon şi de la Ursachi – sosit la Paris. Mereu aiurea în op- timismele sale extravagante – câştigă o popularitate extremă partidele istorice – pierde toată popularitatea Alianţa Civică.

Adică viceversa.

Nimic nu mă mai miră din vara când voia să-l vadă urgent pe Alecu să se pregătească de preşedinţie – urma să cadă Iliescu în două-trei zile.

*

Ne telefonează de la Roma Dan Petraşincu pentru a ne întreba dacă să se ducă la Bucureşti cu Congresul ARA. — I se propune şi editarea unei cărţi a lui (cu interviuri Lovinescu, Rebrea- nu etc.) la editura academică (?). Să se ducă, de ce nu?

Are 81 de ani şi, în ciuda unui atac cerebral acum câţiva ani, călătoreşte mereu.

Ne plânge (şi se cam plânge) că noi nu-1 cunoaştem pe... An- gelo Moretta. Adică pe specialistul în istoria religiilor.

Altfel guraliv şi totuşi simpatic. „Frumosul Dan“ – cum i se spunea pe vremuri la Bucureşti – îmbătrâneşte... frumos.

*

în Albania, vreo 200 000 de persoane l-au aclamat azi pe Baker, în strigăte de: „America, America!"

Acum nu mai e cazul să ne speriem că se „albanizează România". Ci, dimpotrivă, că s-ar putea „româniza Albania".

Am ajuns pe ultimul loc în Răsărit.

Vineri 5 iulie

Breban, ajutat de înţepăturile lui Ţepe care şi-a mutat „Şotronul" în *Contemporanul,* a pornit să explice în serial cum era exilul românesc (din care n-a făcut parte). Atacând, la modul – crede el

— civilizat mai ales pe Goma şi pe Nego (că s-a radicalizat sub influenţa noastră). Totul pornind de la felul în care – din pricina mea – n-au izbutit să constituie în ’89 filiala Uniunii Scriitorilor de la Paris. Cu care prilej Breban îl deconspiră pe Ţepe, scriind negru pe alb că amândoi făcuseră proiectul. (La întâlnirea de la cafenea cu Ţepe şi „martorii" aleşi de el – Marie-France şi Alain – Ţepe, ca să ne convingă, ne spusese că Breban nu contează: „Vreţi să vi-1 sacrific?") Ţepe, gelos pe succesul în România al lui Goma, declară că *Bonifacia* e scrisă în spiritul „şcolii de literatură" din anii ’50.

Breban, despre Nego, insistă asupra faptului că acesta a fost ameninţat cu un proces pentru corupere de minori. — Tot felul de murdării. Goma, furios, a scris un pamflet împotriva lui Breban, făcându-1 securist. II sfătuiesc să renunţe la epitetul direct, se pomeneşte şi cu un proces. îmi promite că-I va schimba. Iorgulescu mă tot anunţă că va face şi el un articol pentru *România literară,* numai să treacă... vara, când lumea e plecată în vacanţă şi nimeni nu mai citeşte nimic. Tot de la el aflu că se pregăteşte şi Rodica Iulian să scrie unul, ca şi Dorin Tudoran.

Pe de altă parte, în *Adevărul,* Valeriu Cristea, sub titlul „Cui îi e frică de Monica Lovinescu?", se răzbună cum crede el mai fin. Reinventează întâlnirea noastră la Paris (că nu ne-a plăcut din prima clipă fiindcă nu ne-a elogiat cum am fi vrut, că V. îi răsfoia nervos cartea în căutarea a ceva cu care n-ar fi fost de acord, că de aia n-am scris apoi despre el şi, în sfârşit, l-am atacat). Totul fals. Eram la restaurantul din Cartierul Latin, deci V. nu avea cum să-i răsfoiască – nervos sau nu – cartea pe care n-am deschis-o decât întorşi acasă. Tot timpul mesei, Valeriu Cristea ne

învinuise blând, dar statornic, că sprijinim criticii esteţi din ţară – în frunte cu

Manolescu şi Simion – şi se proclamase singurul critic cu simţul etic. Când i-am citit prefaţa volumului, am descoperit că „singurul critic *etic"* se referea la un congres al partidului. Am rămas atât de uimită, încât nici n-am mai scris despre ea. îl ştiam – ca tot Bucureştiul – bolnav de suspiciune, crezându-se persecutat de toţi confraţii, şi n-am vrut să mai adaug ceva nevrozei sale.

Pe lângă viziunea de-a-ndoaselea a întâlnirii noastre, tot felul de ironii pe care le crede subtile, ca sunt în anticomunism la fel de fanatică precum Ana Pauker în comunismul ei, că vreau să fiu eu acum Cabinetul II (adică Elena Ceauşescu) şi că în fond nu sunt decât unul dintre cei 30-40 de critici literari (mai bine punea 300-400, ar fi fost mai cu haz) activi astăzi în România.

El, cu Simion, Marin Sorescu şi Fănuş Neagu (care mă atacă într-un interviu tot în *Contemporanul)* au primit pentru zelul fe- senist o revistă, *Literatorul,* în care îşi vor face de cap. Să le fie de bine.

*

Mihnea (care nu ştie cât îl detestă acum Alecu) l-a luat pe acesta cu el la Buc. (biletul de avion plătit de BIAR) pentru Congresul Alianţei Civice. A plecat şi Pia. Acum în Alianţă s-a făcut cvasiunanimitate pentru partid, în schimb nu-1 mai vor pe Manolescu şef de partid – că n-are charismă (!).

în ajunul plecării, îmi telefonează Alecu. I-o tai scurt, dar amabil, când încearcă să-l critice pe Mihnea.

*

Acum îmi telefonează Goma: îl atacă din nou Ţepeneag în *Contemporanul,* publicându-i prosteşte o scrisoare şi dând-o drept inedită (când a trecut la FE şi a fost – cred – publicată în *Limite).* De ce prosteşte? Deoarece scrisoarea e impecabilă pentru Ţepe şi împotriva

lui Ceauşescu. în schimb, nu e impecabilă „introducerea" *{le chapeau)* lui Ţepe, care se plânge că după tot ce-a lacut el pentru Goma, acesta i-a întors spatele. Cum Goma se împăcase cu Ţepe, public, la Aix, unde schimbaseră elogii, e lesne – repet ■— să se ghicească sorgintea acestor atacuri: succesul cărţilor lui Goma în România, în faţa căruia cele câteva cronici apărute la reeditarea unui roman al lui Ţepe pălesc.

JURNAL

*

Nemoianu cu soţia (încântătoare) la noi, ieri-seară. Ne înţelegem de minune. Nici nu e greu, având exact aceleaşi păreri.

*

Şi Ursachi. Candoarea şi optimismul îi sunt nealterate (cu Forumul Antitotalitar şi cu Coposu – pe care-1 vede săptămânal – vom rezolva totul). Ne aduce un volum de proze al lui – reeditat acum – şi două cărţi ale lui Astaloş delirant dedicate.

*

Am scris o lungă cronică despre filmul lui Edward Behr asupra cuplului Ceauşescu. O serie de amănunte inedite (pentru mine) şi semnificative. în 1946, C. a omorât cu pistolul, în plină stradă, pe un bancher ce nu voise să susţină financiar campania partidului comunist. Un interviu cu Giscard d'Estaing, în care arată cum Ceauşeştii şi echipa lor, în timpul vizitei oficiale în Franţa, goliseră Hotel Marigny furând scrumiere, lămpi, robinete etc.... şi cum Giscard i-a avertizat pe englezi să nu li se întâmple acelaşi lucru la Buckingham. Discursul – sinistru – al lui Carter la sosirea lui C. în Statele-Unite, prezentându-1 pe acesta ca pe unul dintre marii şefi politici de pe mapamond şi declarmd că au în comun (Carter şi C.) aceeaşi concepţie despre dreptate şi apărarea drepturilor omului (!!!). Carnetul de note al elevei Elena Petrescu (repetentă), şedinţele în care primea la Institutul de Chimie pe oaspeţii

străini şi lăsa pe cercetătorii care-i făcuseră textele (semnate de ea) să răspundă, repetându-le apoi papagaliceşte spusele etc. etc.

*

La Buc., Parlamentul (FSN-iştii, dar şi o parte din opoziţie) a votat – în ciuda descoperirii gropii de la Berevoieşti – Legea siguranţei statului, în care e cuprins şi un articol ce nu exista nici pe vremea lui C.: îndatorirea de... delaţiune a cetăţenilor.

Să tot votezi cu opoziţia parlamentară!

*

Dezmembrarea Iugoslaviei, cu lupte de stradă, tancuri etc., înseamnă şi sfârşitul frontierelor de neschimbat în Europa de Est. Adăugându-se campaniilor tip *România Mare* (încurajaţi de FSN)

şi „Vatra românească", nu mai e imposibil ca ungurii să ceară autonomia Transilvaniei.

Numai semne rele.

*

Săptămână proastă: cu o nouă răceală epuizantă, alte necazuri la picioare (la şapte luni după operaţie tot nu merg ca lumea) etc., etc. Rareori am lucrat atât de greu.

Duminică 14 iulie

S-a format în sfârşit Partidul Alianţei Civice. Am aflat lista de duminica trecută, mai întâi prin Iorgulescu, apoi prin Mihnea, care e la Gabriel L. Manolescu, preşedinte, vicepreşedinţi: Alexandru Popovici, prorector la Ploieşti, Otiman, rectorul Institutului Agronomic de la Timişoara, Stelian Tănase. Iar în Comitetul Director: Dan Grigore (pianistul), George Navon (muncitor de la Constanţa), Nicolae Constantinescu (medic, rector la Buc.), Nicolae Ţăranu, medic, Alexandru Athanasiu, jurist. Branşa civică a Alianţei e prezidată de Ana Blandiana, iar ca vicepreşedinte şi în comitet Emil Constantinescu, Băcanu, Mircea Constantinescu, Va- leriu Stan, Mihai Şora,

Arachelian – de la studenţi: Eugen Leahu, Mihai Gheorghiu. Apoi Prelipceanu.

Liberalii n-au fost prezenţi, ţărăniştii în schimb da, iar Copo- su l-a dezavuat (în sfârşit) pe Ioan Alexandru.

„Lucrurile nu s-au petrecut frumos“, îmi spune Mihnea la telefon. Aflu apoi – nu prin el – de ce. Gabriel Andreescu, care brusc se voia preşedintele Partidului, a fost refuzat masiv şi s-a plâns că ăsta e „complotul de la Paris“. Presupun: Al. Paleologu cu Ricci & company.

Alecu se întoarce şi el pe la sfârşitul săptămânii, tot pornit împotriva lui Mihnea şi a lui G. A., spunând că are acum „dovezi" că a existat o „manipulare*1. Probabil a Partidului Socialist Francez prin Mihnea. Prostii care i-au fost bine băgate-n cap de exilul anti-Mihnea.

*

Tot Alecu îmi telefonează azi că un gazetar de la *Expres* care se ocupă şi de Radio Europa Liberă a fost miercuri sau joi bătut (gen Creţia, gen Banu Rădulescu) în faţa domiciliului său bucureştean.

Gelu îmi confirmă, dar nu-şi mai aminteşte numele (P. S. – îl cheamă Comeliu Merlan – a fost bătut în faţa domiciliului lui de patru domni eleganţi care au spus că e doar un ,,acont“). I-a şi luat un interviu N. C. Munteanu. Pe de altă parte i s-a comunicat lui Nistorescu să scape *Aici e Radio Europa Liberă* de patronajul lui Cristoiu.

*

Lung telefon de la Kamoouh, care a fost şase luni profesor la Universitatea din Cluj şi s-a întors „răsturnat11 – pentru prima oară critică pe unguri, care fac tot ce pot de la Budapesta să învenineze lucrurile (preşedintele lor s-a declarat preşedintele „ungurilor şi nu doar al Ungariei11) şi care au supradrepturi culturale în Transilvania în timp ce Tokes se plânge de „genocid cultural11.

*

Citesc cu mare întârziere cartea „concentraţionară11 a lui Teo- har Mihadaş *Pe muntele Ebal* care-mi displăcuse în primele pagini din pricina stilului prea baroc şi a mulţimii de epitete etc. Dar mărturia lui mânioasă (acelaşi tip de mânie ca a lui Paul Goma) e remarcabilă.

Mai ales că în ţară oamenii sunt în general dispuşi să uite (ei numesc asta să ierte) tocmai acum, în vremea mâniei necesare.

*

Săptămână tot proastă, cu caniculă şi sănătate şubredă.

*

Mai mult mă nelinişteşte că oftalmologul i-a găsit lui V. tensiune la ochi.

Duminică 21 iulie

„Neliniştea11 în privinţa ochilor lui V. s-a transformat în *panică*: joi (18 iulie) V. mi-a telefonat după consultul la oftalmolog că i s-a găsit un glaucom datând de vreo patru-cinci ani. Confundând amândoi glaucomul cu orbirea inevitabilă, vocea lui era albă iar a mea afolată. L-a întrebat însă pe medic să-i spună cam când va orbi şi acesta i-a afirmat că nu e vorba de aşa ceva. II va trata cu

picături şi numai dacă acestea nu dau rezultatul voit (presupun oprirea progresiunii) va interveni cu laser şi, dacă iar nu reuşeşte, o operaţie chirurgicală.

V. îl întrebase cu un scop precis: să ştie cât mai are timp să-şi termine cartea ca apoi să se sinucidă.

Totul spus destul de calm la telefon, în timp ce eu îngheţasem.

*

în aceeaşi seară de joi, Mihnea ne aduce videocasetele de la Congresul Alianţei Civice (cel mai bun, de departe, Paler. Dar şi Manolescu serios, Blandiana mereu cu acelaşi limbaj – sincer, dar nesentimental al inimii).

Discutăm de culisele Congresului cu Alecu şi Stelian T. —- fără a mai vorbi de Ricci – dezvăluind (fără probe) aceeaşi versiune a unui Mihnea permanent al Partidului Socialist Francez şi ma- nipulându-i pe cei din Alianţă în profitul acestui partid.

Alecu l-a evitat pe Mihnea şi în cursul călătoriei cu avionul (pe care spusese prin târg că i-o plătise Mihnea tot din banii... socialişti) şi la Congres – la fel – şi e mai grav – Paler. în schimb, Blandiana, cea mai moderată.

A doua zi, vineri, Ana Şincai îi comunică lui Mihnea că, la Paris, Partidul Alianţei vrea să-l numească „corespondent" pe Mihai Brâncoveanu (propus probabil – via Stelian Tănase – de Alecu, al cărui prieten este). Or, Mihai Brâncoveanu, în afară de matematici şi de cronica muzicală pe care o deţine la vetusta *Revue des Deux Mondes,* n-are habar nici de politică, nici de gazetari.

Şi Mihnea stabilise deja întrevederi la Leotard (pentru a invita la Paris pe preşedintele şi unul dintre vicepreşedinţii Partidului Alianţei) şi la Stasi pentru ca partidul lui (de centru) să extindă ajutorul, sub forma unei şcoli de cadre, dat partidului ţărănist şi pentru Alianţă. , îl simţim pe Mihnea la capătul puterilor şi decidem să intervenim direct.

Telefonez lui Manolescu şi am şansa de a-1 găsi acasă. îi spun făţiş că numirea lui B. (sau a oricărui altuia) ar fi o catastrofa: nimeni, geniu să fie, nu poate dobândi în cele câteva luni care ne despart de alegerile municipale capitalul de relaţii şi politice, şi gazetăreşti pe care l-a acumulat Mihnea din ’77 încoace.

Manolescu îl roagă pe Mihnea să continue. Va discuta el de urgenţă cu Stelian Tănase.

Pentru mai mare siguranţă, îl rog şi pe Iorgulescu să-i telefoneze în acelaşi scop lui Manolescu.

După ce sâmbătă încerc îndelung şi insistent să dau de Paler şi Blandiana (nu răspund la telefon), azi iau

hotărârea să sparg abcesul vorbind direct cu Alecu.

Convorbire de o oră şi jumătate. Alecu nu aduce „dovezile" promise, ci „coincidenţe" şi prezumţii. Nu recunoaşte a fi afirmat că Mihnea este un „permanent" al partidului socialist însărcinat cu manipularea opozanţilor români. Admite doar că nu se mai află pe aceeaşi lungime de undă cu el deoarece este „stângist". încerc mai ales să-l fac să înţeleagă (adică i-o spun clar) cât de penibil e ca el să patroneze ceea ce – fără girul lui – s-ar reduce la o simplă bârfă, întreţinută prin tot felul de subterane ale Securităţii care a mai lucrat în exil de peste 10 ani şi cunoaşte bine terenul. Evident că Ricci nu lucrează pentru Secu. E de-ajuns să fie maleabil. Evident că Dinu Z. (care umblă cu tot felul de intrigi împotriva lui Mihnea) n-are nici el cum să fie suspectat. Altele sunt explicaţiile.

Că e vorba de o campanie o arată şi ceea ce se petrece în Statele Unite – părintele Calciu protestând împotriva faptului ca Dorin Tudoran (comunist) şi Tismăneanu (idem) să reprezinte Alianţa şi partidul ei (mi-o spune tot Manolescu).

îi smulg în final lui Alecu promisiunea că va vorbi direct cu Mihnea. Nu ştiu dacă se va ţine de cuvânt – totuşi ceva va rămî- ne: acum ştie că rolul lui în defăimarea lui Mihnea este cunoscut. Sper că totuşi acest lucru îl va modera, dacă nu chiar schimba.

Cu Mihnea hotărâm să nu-i mai caut pe Blandiana şi Paler, ca intervenţiile noastre să nu dobândească proporţii de contracom- plot.

Sper în cel puţin o pauză în acest „serial" strident.

*

A venit Gabriela Omăt de la Editura Minerva pentru a cola- ţiona *Agenda literară a* lui tata cu manuscrisul. Foarte simpatică, inteligentă, sensibilă, apropiată, dar de departe cea mai lunatică persoană pe care am cunoscut-o. îi schimbăm hotelul de a

doua zi şi finalmente îi găsim prin Mihnea şi un apartament pentru o sumă modică.

Dar... nu ştie să telefoneze, vine la noi cu un ceas şi jumătate întârziere, se descurcă lamentabil.

Aşa că, în ciuda afecţiunii pe care o simt pentru ea, dintru început sunt nevoită s-o „reped" de vreo două-trei ori. Nu spune nimic, ca o şcolăriţă vinovată. Se pare că, în plus, o intimidez ca nimeni altul. Nu-mi dau seama în ritmul ăsta dacă îşi va putea termina treaba (i-am găsit o bursă de la Annette).

*

în clipa când scriu aceste rânduri, sună Mihnea: Alecu i-a dat telefonul promis să fixeze un *rendez-vous* pe mâine, să discute unele „neînţelegeri". Rezultat imediat: „dovezile" s-au transformat, în sfârşit, în „neînţelegeri".

„Mai sunt şi oameni buni"...

*

Luni, la Radio, am înregistrat o convorbire cu Barbu Brezianu despre Brâncuşi. înregistrarea e bună, în ciuda faptului că Barbu era emoţionat ca un adolescent.

Dar când nu e el adolescent? în ciuda celor 83 de ani, e atât de viu, încât te face să-ţi nădăjduieşti o bătrâneţe ca a lui.

La întoarcerea lor din Spania (unde a rezistat dezinvolt la caniculă), el şi cu Irina Fortunescu au venit într-o seară acasă, am cinat la restaurantul de alături şi cel mai puţin obosit dintre noi toţi era el.

*

Tot luni, seara, după cină, Mircea Cărtărescu cu soţia. îl chem şi pe el la o înregistrare pe mâine. Mereu anunţă că vrea o ruptură decisivă cu literatura aşa cum a fost scrisă până acum. Nu ajung să înţeleg care poate fi, în spiritul lui, această „ruptură".

Duminică 28 iulie

Lunea trecută, înregistrare cu Cărtărescu, *tres ă l ’aise.* Soseşte şi Mărgineanu cu filmul lui după un roman al lui Buzura, pe care-1 las la copiat video. Apoi, la cafenea: Cărtărescu cu soţia, Monica

Spiridon, Mărgineanu cu soţia (care veniseră pentru Alain) şi în final Dorel Cazaban. E cu totul nedrept ce se petrece cu el. Fără activitate după accidentul cardiac, ieşit din circuit, nimeni nu-1 cunoaşte în România, iar din literatura „exilată" nu se pomeneşte niciodată de excelentul său roman *Parages.* încerc, mai în glumă şi mai ales în serios, să-l prezint elogios „optzeciştilor“ mei, nu reacţionează. E încă o nedreptate.

*

Oprescu ne aduce de la Liiceanu caseta video cu „vizita11 noastră la G.D.S. în aprilie 1990. Totul sună „la trecut". Mai ales speranţele de atunci.

*

în cursul săptămânii sosesc, rând pe rând, Ion Bogdan Lefter şi Simona Popescu, apoi Dan C. Mihăilescu cu soţia şi fetiţa (aflu de la Iorgulescu că a sosit fără un leu în buzunar). Aranjez repede să-i iau un text la FE. îi vom vedea săptămâna viitoare. Ga- briela Omăt, tot aşa de emoţionant inadaptabilă. Atât de conştiincioasă însă pe plan profesional, încât n-a „parcurs" decât două-trei caiete (şi sunt 13!). Deci nu va termina. Ea a găsit soluţia: pur şi simplu să-i fotocopiez celelalte „caiete"! îi telefonez mereu cu teama să nu i se fi întâmplat ceva. Dar omul e de mare calitate.

*

Paleologu a avut cu Mihnea convorbirea promisă. Care – chiar dacă la chestiuni concrete P. era evaziv – a rezolvat totuşi ceva. Alecu nu se mai poate – de acum încolo – pune în fruntea unui complot împotriva lui Mihnea.

Duminică 4 august

Luni, masă rotundă cu Monica Spiridon (cea mai radicală), Simona Popescu şi Ion Bogdan Lefter despre anumite clişee: printre care, înainte de toate, „criza literaturii". După cafenea, cu Lefter şi Simona P. la cină cu

V. la restaurantul de lângă noi şi la taifas acasă. în ciuda timidităţii Simonei P. (constatată de la Buc.) şi care o face să-l ia pe „nu" în braţe – pare a şti mai bine ce nu vrea decât ce vrea.

160

1991

*

Lucrez nebuneşte la *Jurnalul* tatei pentru a-i da caietele de foto- copiat Gabrielei Omăt (joi, de pildă, până la 6 dimineaţa). Nu mai ştiu dacă e bine să-l dau la tipărit. Nu numai intimităţi pe care singur nu le-ar fi dezvăluit, dar şi mizerii fiziologice la care nu prea văd de ce ar avea drept istoria literară. Cu toate acestea fac doar minime ştersături (vreo cinci pagini din 1 500...) care-o dezolează pe Gabriela Omăt. Mă somează – în felul ei timid, dar ferm – să spun în notiţa introductivă că le-am făcut eu personal. O reped şi nu prea. Are pasiunea ediţiilor critice cum alţii au vocaţia religioasă. Hăulică, telefonând încă să ne vedem, îmi spune că Gabriela Omăt e cea care a făcut cea mai subtilă analiză a *Secolului 20* (nu ştiu ce număr).

Revenind la *Jurnal* – e prima oară că-1 studiez serios – mai multe descoperiri ne-literare. Şi în primul rând cât de bolnav şi vulnerabil a fost tata în ultimii ani. Discreţia lui fundamentală – dusă până la închiderea sistematică în sine – m-a împiedicat să ştiu sau măcar să simt acest lucru chiar stându-i alături. Particip, citind, la amărăciunile lui – majore şi minore – până la întunecare finală.

*

Hurezeanu ne telefonează pentru „Actualitatea culturală*4 de sâmbăta viitoare, pe care vrea să i-o dedice integral lui Nego (împlineşte 70 de ani!). în afară de interviul cu Nego şi de un articol al lui Doinaş, ne cere natural să fim şi noi prezenţi. Scriu după lectura *Jurnalului* tatei (unde sunt notate bineînţeles şi *Manifestul Cercului* din Sibiu, şi sosirea lui Nego la ,,Sburătorul“). Fiind prea emoţionată de lectura acestei feţe ascunse a copilăriei şi tinereţii mele, scriu de altminteri prost. Mult mai bine, V.,

neîmpovărat de astfel de amintiri. Şi asta în ciuda gripei care a căzut peste el de vineri seara încoace. îl înregistrez acasă. Luni nu va putea veni la studio.

*

Au fost inundaţii în Moldova. S-a spart barajul de la Oneşti şi satele dimprejur (chiar şi Tescanii lui Enescu) au fost acoperite de apă. Exact ce mai lipsea.

JURNAL

Duminică 11 august

Marţi seara ne aduce Oprescu (Sorin Antohi, speriat de *repondeur,* n-a dat de noi şi i le-a dus lui) 10 exemplare din *Româneşte,* apărută la Humanitas. Coperta pasabilă şi sobră, hârtie proastă. Mai puţin reuşită ca ediţia din exil. V. îi mulţumeşte seara lui Liicea- nu, dar şi prin telefon nu reuşeşte să-şi machieze vocea şi s-o facă entuziastă. Bine că a ieşit.

*

Mare dramă mare în jurul răspunsului lui Goma la calomniile lui Breban şi înţepăturile lui Ţepe. Goma şi-a trimis textul la toate ziarele literare. Intâmplarea (să-i spunem aşa) a făcut ca tocmai *Contemporanul* să-l primească cel dintâi şi tot cel dintâi să-l publice. Cum îl face pe Breban securist (nu mi-a arătat a doua versiune, prima o găsisem şi prea tare, şi viciată de acest epitet aruncat cu o certitudine deplină – îi spusesem: găseşte o metaforă prin care doar să sugerezi), acesta îl ameninţă cu „juriul de onoare" al Uniunii şi scrie un editorial inflamat.

Mircea Iorgulescu mi-1 anunţase prin telefon, dar n-avea ziarul. Luni, după emisiune, la cafenea cu Dan C. Mihăilescu (care venise să i se înregistreze un text), Tania Radu – soţia lui, Alecu (tot pentru o înregistrare), nelipsitul Alain şi Mircea Iorgulescu (venit pe la şase) – o altercaţie între aceştia doi din urmă, în care Alain găseşte abject textul lui Goma şi nu articolele lui Breban (iar a intrat sub influenţa lui Ţepe).

A doua zi, marţi, primim *Contemporanul* direct de la

Ţepe, cu o carte de vizită – voia să ne vorbească. îl chem la ţară unde e în vacanţă. înnebunit că Goma l-a făcut şi pe el... securist. Goma nici n-a gândit la aşa ceva, dar există două fraze (o recunoaşte când le recitim după convorbirea cu Ţepe) care, prost redactate, pot fi interpretate astfel. Telefon de peste o jumătate de oră cu Ţepe – apărându-1 pe Goma îi reamintesc toate supermţepăturile cu care-1 binecuvântează în mai toate „şotroanele" lui şi insist asupra faptului că pentru prima oară el -— care manipula pe alţii – se lasă la rândul lui manipulat. îmi răspunde – cu toate aparenţele sincerităţii – dar, în fond, minte – că el nu „citeşte" serialul lui Breban în care acest mare „exilat" (cu două paşapoarte şi un du-te-vino continuu între ţară şi străinătate – care n-a fost nici măcar o oră

exilat) dă lecţii exilului declarând că doar el şi Ţepe au fost adevăraţii „opozanţi*4, ceilalţi neavând drept decât la titlul de „disidenţi**.

Mai inventează şi când pretinde că Goma i-ar fi spus că eu l-am convins să nu se ocupe cu „naturalizarea** lui Ţepe, deoarece avem treburi mai... urgente.

De fapt, deşi cred că reuşesc să-l mai calmez puţin, o fac fără mare tragere de inimă. în ciuda crizei care e reală, continuă să facă tactică şi să joace şah.

Cere să ne vedem – noi doi şi el – la întoarcerea din vacanţă. O vom face bineînţeles, deşi orice încredere în el a secătuit.

Nego îmi confirmă că i-a telefonat şi lui, în toate stările. Voia să-i facă un proces lui Goma. Nego l-a disuadat. îi va răspunde doar, sobru (ceea ce ne confinnă Ţepe şi nouă).

Când vorbim cu Nego, sâmbătă pe la 1 noaptea, e fericit cum nu l-am mai văzut. Hurezeanu a făcut emisiunea de 70 de ani (cu textele noastre, poezii dedicate lui pe vremuri de cerchişti şi încă două texte – Balotă şi Ţeposu – interviu cu el şi muzică). După care l-a invitat şi

la cină acasă. Nego radios, cu atât mai mult cu cât nu-1 anunţase.

îl chem azi pe Hurezeanu acasă să-l felicit pentru atitudinea lui faţă de Nego şi s-o „congratulez** şi pe Sandrine pentru naşterea copilului lor: Joachim.

Cât despre povestea Breban (Ţepe)-Goma, totul va depinde de felul în care vor reacţiona celelalte publicaţii literare.

Sigur cu „va urma**.

*

Luni deci la cafenea (dar fără V., răcit rău acasă) cu Dan C. Mihăilescu şi Tania Radu. Apoi, ca să-l vadă şi pe V., joi seara la noi acasă (cu cină la restaurant – prima dată când intră într-un restaurant la Paris şi sunt încântaţi ca nişte copii) adorabili.

Discuţii în jurul noţiunii de „generaţia ’27“ (termen inventat de el după datarea unei cărţi a lui Eliade), din toată literatura interbelică nereţinând decât extremele (extrema dreaptă – extrema stângă). Nu există nici criticii-democraţi, nici Lovinescu cu „Sbu- rătorul**, nici Camil Petrescu, nici, nici.

Totul provine – o recunoaşte şi el – din fascinaţia pe care cei mai mulţi o resimt faţă de ceea ce el numeşte „triunghiul Ber-

mudelor“ (Cioran -— Eliade – Cioran). Şi din ţară, pentru Noica. Deci pe de o parte „discipolii11 lui Nae Ionescu, pe de alta, revolta lui Ionesco. între două – nimic.

Buna-credinţă e însă mereu prezentă, cu el se discută şi spornic, şi cu umor.

îmi spune că Rompres (reluat de *Cotidianul* lui Raţiu în care el cu Tania fac suplimentul literar) a anunţat venirea la Paris a Gabrielei Omăt pentru *Jurnalul* lui E. L.

în acest timp. G. O. mi-a readus toate „Caietele", *Jurnalului,* pe care le-a fotocopiat – şi vine mâine la Radio pentru o discuţie despre Editura Minerva şi ediţiile lor

critice.

Tot aşa de cu ghinion sau/şi zăpăcită: şi-a spart o lentilă de la ochelari, ia metroul în direcţia inversă, n-a primit viză pentru Elveţia unde o invitau nişte prieteni care îi trimiseseră un mandat la noi, şi n-a sosit etc. etc. Aşa că marţi ia avionul direct spre ţară, unde se va dezmetici (cât îi stă în fire) şi va realiza, în sfârşit, ce-a însemnat Parisul acesta,intre lucru şi prea puţin turism. Mi-e chiar dragă.

*

Trei pagini în *22,* un interviu şi mai multe articole despre Mih- nea. V. şi cu mine suntem încântaţi – le merita din plin.

Duminică 18 august

Joi a fost ziua lui V., pe care ne-am petrecut-o lucrând. Ne vom lua revanşa altă dată.

*

Am scris o cronică întru apărarea lui Mihnea, slujindu-mă, drept pretext, de cele trei pagini ce i-au fost închinate în *22.*

în acest timp (Mihnea *dixit,* care a vorbit cu Tudoran la telefon), bătălia continuă în America, unde mai toţi (probabil cu părintele Calciu în frunte) se vor reprezentanţii Partidului A. C.

*

Mihnea retelefonează azi spre seară: a vorbit cu Liiceanu care a mai deschis patru librării în provincie, iar la toamnă încă trei. E foarte mulţumit de cum merge editura, deşi preţul hârtiei iar s-a dublat. Cartea lui V. se vinde foarte bine.

1991

A trecut luni, între 6 şi 7, la televiziune, emisiunea lui cu Ionesco (interviul) – cu mare răsunet. Pleşu îi consacră 5-6 pagini în *22.*

Gabriela Adameşteanu vrea neapărat să vină la Paris să ne vadă în ajunul plecării mele în vacanţă. Iar Pippidi a făcut altă năzdrăvănie la *22.* Miiinea nu vrea să-mi spună

încă ce s-a întâmplat.

*

Ţepe ne-a trimis răspunsul său dactilografiat. Măsurat, cum îmi spusese, ca ton. în final, cere însă scriitorilor români să-i ia partea. Sper că nu contează pe noi să-l „condamnăm11 pe Goma! Deşi într-un fel ne cere scuze că l-a crezut pe... Goma, care i-ar fi spus că noi l-am împins să nu se ocupe de povestea cu naturalizarea lui Ţepe deoarece avem probleme mai urgente de rezolvat:

Nici gând să-l susţin într-un fel sau altul pe Ţepe. Dar nici să-l atac. (Textul lui e sobru, cel puţin în termeni, dacă nu în fond – se tot laudă cum l-a „salvat11 el pe Goma.)

*

De la Stroescu aflu de moartea Cellei Delavrancea la 104 ani (cum îşi falsificase data naşterii, avea probabil 109 ani). E straniu cât de puţin emoţionată sunt. îmi spun doar că o dată cu ea dispare o memorie (doar ea, de pildă, îl mai cunoscuse pe Cara- giale). Şi-mi aduc aminte —- ceea ce n-am uitat niciodată – că în închisoare mama credea că Cella a „dat-o“. Nu cred neapărat în această versiune, dar poate că aşa se explică cvasiindiferenţa mea. îi dau lui Stroescu data exactă când a trecut pe unde cronica scrisă la Centenarul ei. Vrea s-o repete şi sunt evident de acord.

*

Joi după-amiază, acasă, Dan C. Mihăilescu cu Tania Radu (amândoi ne plac din ce în ce mai mult) pentru interviurile promise suplimentului literar pe care-1 fac la ziarul *Cotidianul* al lui Ra- ţiu. Adică lui Dan C. Mihăilescu. Profit să contraatac articolul lui Valeriu Cristea (în care mă compară cu Ana Pauker şi Elena Cea- uşescu) şi, în cazul lui şi în al lui Breban, să restabilesc adevărul asupra întrevederilor pe care le-am avut cu fiecare-n parte şi pentru care şi unul, şi altul inventează versiunile ce le convin.

*

Luni am făcut la Radio o înregistrare cu Gabriela Omăt. Uimitor de dezinvoltă în faţa microfonului.

Duminică 25 august

O săptămână cu radioul într-o mână şi telecomanda în alta: sfâr- şitul comunismului în URSS.

începe luni – cu un puci al conservatorilor: Gorbaciov izolat în dacea lui din Crimeea şi Elţân începând lupta în Parlamentul rus transformat în cetăţuie.

Elţân, deodată cu o statură politică neaşteptată, câştigă cu Moscova şi Leningradul pe străzi. în două-trei zile – nu succes, ci triumf. Gorbaciov readus la Moscova şi care nu pricepe imediat că absolut totul s-a schimbat mai încearcă să se declare socialist şi să salveze Partidul. Acum însă dictează Elţân şi strada. într-o zi şi două nopţi începe să se prăbuşească totul: simbolurile mai întâi: statuia lui Dzerjinski debulonată, drapelul imperial al Rusiei deasupra KGB-ului şi sediului Comitetului Central. Gorbaciov dizolvă până la sfârşit partidul, iese din Secretariat, arestează nu numai pe pacifişti, dar şi pe şefii KGB – euforia de pe străzi readuce Moscova şi Leningradul (devenit Sankt-Petersburg) cu 70 de ani înapoi, înainte de Revoluţia din Octombrie, printr-o nouă revoluţie. Ţările baltice îşi declară rând pe rând independenţa, arestează pe şefii comunişti, dizolvă P. C., debulonează statuile lui Lenin. Chiar şi Ucraina. Basarabia, la fel, anunţând într-o a doua etapă alipirea la România.

Numai asta ar mai putea salva situaţia din România: să vină un „şef* basarabean şi să deblocheze situaţia de care opoziţia nu ştie să profite. Sub cuvânt de unire a tuturor democraţilor, N. Mano- lescu şi Stelian T. reclamă – în numele PAC-ului – o întrevedere lui... Iliescu (care nu le-o acordă). Văd în schimb pe vicepreşedintele fesenist şi celelalte partide. Alianţa Civică şi Coposu cer Americii să acorde ajutorul economic şi clauza fără niciun fel de condiţie. Pentru a lupta, pasămite, împotriva extremismului de dreapta („Vatra Românească" şi România Mare) şi a celui de stân- ga – două partide comuniste – care sunt, de fapt, aceiaşi: nostalgicii ceauşismului. Şi lasă

lui Roman şi lui Iliescu privilegiul

de a se bucura de răsturnarea din URSS şi de-a trimite telegrame de felicitări lui Gorbaciov şi Elţân.

Cred că românii sunt definitiv bolnavi, chiar şi opoziţia.

Roman a cerut – prin Televiziunea Franceză – să li se dea ajutorul economic occidental pentru a continua tranziţia spre democraţie. Şi acuma li se va da şi lor totul. Din moment ce opoziţia în acest moment-cheie le acordă privilegiul de a-i considera factori de democratizare şi declară Uniune naţională cu ei împotriva extremelor (pe care tot FSN le-a îngăduit, dacă nu şi creat).

în afară de enorma amărăciune pe plan românesc, de iritarea faţă de un Mitterrand care cât n-a fost încă sigur de victoria lui Elţân a mers până la a citi la televiziune scrisoarea pe care i-au trimis-o puciştii, iarăşi exultăm ca în momentul căderii Zidului de la Berlin şi ca în timpul evenimentelor din decembrie ’89 în România. Suntem uimiţi că am trăit destul pentru a asista la sfârşi- tul unui coşmar socotit interminabil.

începutul actului final l-am trăit. Peste tot, în afara... României.

De fapt, n-am trăit săptămâna asta: am febricitat.

*

Mihnea (pentru care am scris o cronică – a trecut azi şi V. un articol – pentru *Meridian*-ul lui Tudoran) ne anunţase de mai mult timp că Pippidi ne rezervă o surpriză. De fapt nu tuturor, ci doar nouă: un articol în *22,* violent şi absurd, împotriva lui *Româneşte* a lui V. (Probabil provocat de atacurile lui V. din carte contra lui Vianu.)

Mihnea ni-1 aduce ieri-seară, când vine cu Gabriel Andreescu.

Mare agitaţie la *22* unde se anunţă deschisă „dezbaterea".

Eu m-am cam săturat. în afară de *România Mare* şi

unele ziare feseniste (ceea ce era normal), nimeni nu ne-a atacat cu atare violenţă în presa „bună“ decât *22.*

Grav este ca *22* se pune astfel la ora exactă a campaniei – mai pe faţă, mai pe ocolite – împotriva exilului şi a luptei în jurul lui Goma căruia Breban îi reproşează între altele (argument de ţoapă) că „i-a băut whisky-ul“ lui. Ţepe şi-a publicat articolul moderat şi ne-a trimis, de data asta, o altă misivă, împreună cu o „Scrisoare deschisă" pentru mine – la care, dacă o publică, voi răspunde,

recunoscându-i meritele de opozant, dar nu pretenţia că „l-a făcut" pe Goma, pe care-1 voi apăra. Şi asta în ciuda faptului că Goma, într-un interviu la *Familia,* se plânge ce singur a fost el în exil fără „cititori", până au venit Nego şi Raicu. I-am telefonat imediat (lui i se poate reproşa direct – răspunde cu bună-credin- ţă). E super-jenat, voise să spună că noi prea l-am lăudat, că trebuie să avem şi „rezerve" faţă de cărţile lui, că va da o dezminţire. Adevărul e că-1 ia pana pe dinainte.

Ţepe ne tot avertizează că Goma ne va „trăda" şi pe noi, şi-l face pe Goma „resentimentar".

în fond, nu-i suportă „gloria" actuală în România când el, care l-a „făcut", nu împărtăşeşte această glorie.

în plină „Ţiganiada", Grigurcu, în schimb, îmi ia violent apărarea în *Contrapunct* împotriva lui Valeriu Cristea. Se dezlănţuie cu o furie în final chiar exagerată.

*

Din afara României, altă decepţie: Norman Manea, pe care îl anunţasem să nu intre în campania anti-Eliade, a scos un articol, se pare super-penibil, împotriva lui Eliade şi a dreptei interbelice româneşti în general.

*

Am văzut-o şi pe Florenţa Albu, din păcate numai în treacăt la Radio cu Rodica (i-a ieşit prima carte în franţuzeşte). V. se duce cu ele la cafenea, unde mai târziu îl regăsesc şi eu cu Alecu, Antonia C., Alain. Florenţa Albu

ne aduce ultimul ei volum cu versurile cenzurate.

*

A plecat marţi Gabriela Omăt.

*

A murit Jebeleanu. Nu mai am timp să scriu despre el. Avusese un nou atac şi nu mai era om.

Sâmbătă 31 august

Ioanid de la FE, autor al unor amintiri de închisoare care au apărut la Buc., şi din care V. a transcris la „Povestea vorbei" pasaje

inedite, îi telefonează. Aflăm prin el că trece la Televiziunea Română un serial, semnat de o dnă Hossu-Longin, cu fostele închisori comuniste. La prima nu l-au putut filma pe Drăghici, ci numai pe nevastă-sa (nu se ştia filmată) care s-a văitat că e doar o simplă croitoreasă, că sunt şi ei victime etc. La a doua, despre Piteşti, Nikolski, intervievat, a declarat că el n-a ştiut nimic despre Piteşti, că e o invenţie a lui Ierunca!

*

De la Mihnea, în urma telefoanelor lui cu Bucureştiul:

- Manolescu i se plânge c-a primit de la Ţepe o scrisoare deschisă în care mă atacă pe mine. Ce să facă: s-o publice sau nu? N-a citit pesemne scrisoarea lui Ţepe, foarte decentă cu mine, vrârţd mai curând să mă aibă aliată împotriva lui Goma. Ceea ce nu va reuşi. Dar îi voi recunoaşte şi meritele lui (Ţepe) de opozant. E, în fond, ceea ce vrea, de când crede că Goma l-a tratat de... securist.
- Sorin Mărculescu îi spune lui Mihnea că numărul din *22* de după atacul lui Pippidi e extraordinar pentru V. Vom vedea când vom primi revista dacă epitetul nu e – cum presupun -— prea entuziast.
- Ana Blandiana a ascultat cronica mea despre Mihnea, cu care s-a declarat în întregime de acord.

*

Mâine plec cu Lucette la Antibes. Cu avionul. Bineînţeles este o grevă la Air France (de informatică – deci avioanele zboară), bineînţeles că ni se promit şi furtuni.

Duminică 22 septembrie

Excelentă terapia de la Antibes. Nu numai c-am înotat kilometrul meu cotidian (sau aproape), dar am şi mers 3-4 kilometri pe jos. Cam şontâc, cam greu, căznit, dar pentru prima oară am mers.

Succes complet deci pe acest plan. Şi pe acela al locului. Cu oraşul său vechi, cu Muzeul Picasso în care n-am privit real decât sala Nicolas de Stael (un admirabil „Concert11 pe fond roşu acoperind un perete întreg). Mi-am regăsit toate emoţiile plastice, le credeam pierdute. Apartamentul ideal (cu două camere, două băi, tera

să, living, adevărat lux) la doi paşi de o plajă cu nisip fin, deşi artificial, şi o mare caldă şi suficient de transparentă.

Ce mai vrea poporul? Timp frumos? Am avut o singură zi de ploaie. Lucette, ca totdeauna, foarte civilizată. Dejun pe terasă, seara restaurant. Şi patru din cele şase cărţi luate în valiză, citite. M-am întors, aşa cum şi plecasem, cu avionul, duminica trecută.

*

Plinul de reacţii la articolul lui Pippidi:

în 22, Gabriel Andreescu, ca de obicei bine intenţionat, şi Ga- briela Adameşteanu cu un serial în trei numere consecutive. în *Contrapunct,* două pagini cu articolele lui Cristian Moraru (cel mai bun), Ion Bogdan Lefter şi Nicolae Baltă. în *România literară*— fără legătură cu Pippidi, un entuziast articol al lui Alex. Ştefănes- cu, în *Dreptatea,* un necunoscut, tot favorabil.

Pippidi vrea de altminteri să renunţe de tot la publicistică şi la... 22, unde redactor-şef a fost numită Gabriela A.

Pe Gabriela Adameşteanu, V. o vede de două ori (eu ajung prea târziu şi vorbesc cu ea doar la telefon). Venise, printre altele, să completeze interviurile cu noi pentru o carte pe care o are în pregătire şi ne-a lăsat o serie interminabilă de întrebări. Se resimte încă de accidentul de maşină din iama trecută (vertebre prost sudate etc.).

*

Mai ales bucuroasă c-am scăpat de recepţiile cu Regele.

Marţi, când aşteptam electricianul (V. a produs un scurtcircuit care a cufundat jumătate din casă în întuneric), telefon urgent de la Dinu Zamfirescu: Regele ţinea să fim invitaţii lui la cina de gală de la Cercle Interrallie. Refuzăm. Aflu pe urmă că era în rochie lungă şi frac. Nici V., nici eu nu avem aşa ceva. Şi fără electrician ar fi fost un motiv suficient.

Dar am citit în vacanţă începutul cărţii de interviuri dintre Mircea Ciobanu şi Rege şi am fost nespus de bine impresionată de ţinuta Regelui, de absenţa oricărei retorici şi oricărei limbi de lemn, de discreţia cu care-şi ascunde rănile fără a le nega.

Păcat: ia un referendum ar pierde precis. Şi cum să vină altfel?

1991

*

A apărut scrisoarea deschisă a lui Ţepe în *România literară.* — Scriu răspunsul (nu cu plăcere) şi-l voi trimite mâine lui Mano- lescu prin fax.

*

Uitasem. V. a dejunat şi cu Tia Şerbănescu. Şi pe ea regret că n-am văzut-o.

*

Telefonează din ţară Mariana Marin. I-a murit mama. A scris pentru Goma şi împotriva lui Breban (se pare că acest conflict, în care a intervenit şi Bujor Nedelcovici – măsurat —- în *România literară,* a început să-i cam

plictisească la Buc.). — *Contrapunct* ameninţat. Nu mai au bani. Şi e cea mai vie revistă literară!

*

Vedem videocaseta trimisă de Ioanid, cu Piteştiul. Cât putem judeca (trecerea din pal în secam întunecă totul), documentarul e foarte bun. Iar Nikolski – în afară de faptul că pretinde de vreo trei ori că e doar „calomnia lui Ierunca“, are şi fraza asta revelatoare: „parcă ne puteam închipui noi pe atunci că va veni decembrie ’89!“

Neagă totul, bineînţeles. Nici nu ştia de Piteşti, nici n-a anchetat personal vreun deţinut politic.

Avea dreptate Adriana: are mutra unui şobolan. Acum bătrân, vreo 78 de ani. Stă în vilă: 7 camere şi tablouri de maeştri români pe pereţi, în alte ţări ar fi chemat în judecată pentru „crime împotriva umanităţii". Şi condamnat.

La noi însă ca la nimeni.

*

Mihnea încântat de evoluţia lui Manolescu (i-a dat în sfârşit şi confirmarea scrisă că e singurul abilitat să vorbească cu francezii ••—presă şi oameni politici – în numele PAC-ului) cu toate mârâiturile lui Stelian Tănase. După el şi cronica mea la FE – articolul lui V. n-a apărut încă – a avut o influenţă fastă.

*

La una din recepţiile pentru Rege, Paleologu l-a pus la locul lui pe Paul Dimitriu. Tardiv, dar tare.

*

Iorgulescu îmi telefonează astă seară că, în *Cuvântul,* Budu- ca îl apără pe Breban şi-l atacă pe Goma.

Luni 30 septembrie

Miercuri 25 septembrie, înainte de a sosi taxiul să ne ducă la aeroport (plecăm la Colocviul organizat de Annette la Cracovia, *Menta- litesposttotalitaires et culture),* telefon de la Marie-France: se îndreaptă din nou trenuri cu mineri

spre Buc.

Adăugăm repede aparatul de radio bagajului. La Roissy-Char- les de Gaulle vin să asculte incredibilele ştiri alţii care merg la acelaşi colocviu: Hassner, Rupnik, Bemard Poulet (Mihnea soseşte ca de obicei ultimul în avion), Andrei Comea. Tot timpul la Cracovia va fi aşa (prin camerele de hotel – cel mai deseori la Mihnea, dar şi la Ana Blandiana pentru imagini la televiziune şi telefoane cu Bucureştiul. Livius Ciocârlie stă cu orele în camera lui să prindă Europa Liberă. Poulet, nu ştiu ce post englezesc), în sala colocviului, niciun anunţ special: doar Pleşu, care prezidează o şedinţă, declară că nu mai e ministru.

Scenariul se completează încetul cu încetul, cu ultimele detalii aflate la întoarcerea acasă: instigaţi, minerii cer de data asta demisia guvernului (se acordă, deşi Roman expediază mai departe „afacerile curente" şi se consideră demisionat, iar nu demisionar). Apoi pe cea a lui Iliescu. Atacă Cotrocenii. Atacă Televiziunea. Cer solidaritatea „studenţilor" (!!) şi a bucureştenilor. Poliţia – la început depăşită – trage întâi cu gaze lacrimogene. Apoi, de-ade- văratelea. în Parlament, Raţiu îi calmează şi ia apărarea lui... Iliescu, Ioan Alexandru îi ia cu „fraţi români" şi „ţărişoara noastră". Ana Blandiana (după un telefon cu Rusan) e gata chiar de entuziasme, noi nu – imaginile din 13-15 iunie prea se repetă, chiar dacă acum inamicul ne-ar fi comun. Suntem în primul rând „concemes" noi, românii: Pleşu (cu Catrinel), Liiceanu, Blandiana, Borbely, Ciocârlie, Andrei Comea. E o manevră a unei Securităţi depăşite sau a lui Iliescu (iniţial) contra Roman? Chiar treziţi din prima lor manipulare, totuşi nu de la minerii înarmaţi cu bâte vom obţine democraţia. Câteva sindicate lansează o manifestaţie de so

lidaritate cu minerii duminică. Ratează. Nu vin decât vreo câte- va sute de muncitori – unii, foarte tineri.

Iliescu nu cade. Se caută formarea unui guvern de

Uniune naţională. Pare a fi ora lui Câmpeanu. Azi, în *Le Monde,* citim că propune ca prim-ministru pe patriarhul Molovei sau un militar (Stăn- culescu?). Şi majoritatea – în guvern – pentru opoziţie. (Cea parlamentară, desigur, deci nu şi Alianţa. De altminteri de la Alianţă, în afară de Stelian Tănase, „şefii“ sunt în străinătate: Blandiana cu noi la Cracovia, Manolescu în Statele-Unite la Tudoran. Iar Roman dă mereu declaraţii despre „puciul comunist". De fapt, minerii strigă printre lozinci şi: „Jos comunismul!")

în acest timp noi ne aflăm în cel mai frumos oraş al Poloniei, care, la fiecare colţ de stradă, pare a vrea să ne dovedească pe viu – diferenţa între Europa Centrală şi cea de Răsărit. Aici, da

— suntem în Europa. La Cracovia.

Deşi sunt de faţă Michnik (care a început să cam delireze cu ameninţarea de tip fundamentalism iranian pe care ar reprezenta-o Biserica Catolică), Kolakowski, Rupnik, Timothy Garton Ash, Hassner, Kende, Krall, A. Liehm etc…., intervenţiile nu sunt strălucite şi dialogul nu se încheagă. Anei Blandiana, lui Liiceanu, dar mai ales mie, care într-o intervenţie foarte scurtă cer să fie pedepsite – ca pentru nazişti – crimele contra omenirii, li se răspunde cu răceală şi uneori agresivitate (o bulgăroaică mă găseşte chiar „isterică"). Deci iertarea-uitare nu e specifică românilor. Să fie printre participanţi prea mulţi „foşti" cărora tragerea la răspundere să nu le convină?

Desprind câteva evidenţe, unele surprinzătoare:

- în afară de „originalitatea" echipei de la putere, vecinii cunosc acelaşi tip de dificultăţi nu numai economice;
- au dreptul, din cetăţile lor cu trecut, civilizaţie şi cultură, să ne dispreţuiască pe noi eternii valahi gălăgioşi şi inoperanţi, înzestraţi acum şi cu mineri specifici;
- cei supuşi aceluiaşi tip de regim nu încearcă să se cunoască şi recunoască reciproc;
- intelectualii noştri sunt la înălţimea celorlalţi şi uneori îi depăşesc;

• nu ştiu când (şi dacă) străzile, oraşele, satele noastre vor putea arăta într-o bună zi ca ale lor.

JURNAL

Deocamdată ne aflăm în această Cracovie însorită, unde, poate, pe timpuri a venit la învăţătură şi Miron Costin, şi în care fiecare piatră stă mărturie pentru vocaţia europeană a Poloniei.

(Aici la Cracovia şi-a avut centrul teatral şi Kantor. El cel puţin avea un trecut eroic de luat în derâdere.)

Altfel: dimineaţa şi după-amiaza—şedinţele. Un castel de vizitat, cu un Vermeer. Facem kilometri pe jos înainte de a găsi intrarea, deşi suntem conduşi de Ana Blandiana—care e mai demult la Cracovia, unde a mai participat la un congres anterior cu Doina Comea.

Mergem şi la un bal (mare bal mare) în fostele hale ale Cracoviei. Dar, în general, ne regăsim între noi la mese şi plimbări.

V. îi reproşează lui Pleşu că a dat revista *Literatorul* (plătită de Ministerul Culturii) feseniştilor: Marin Sorescu, E. Simion, Vale- riu Cristea, Fănuş Neagu. Pleşu face exerciţii sofistice să găsească argumente şi până la sfârşit ni le comunică tot prin Liiceanu: nu noi i-am lăudat pe vremuri pe aceştia? Nu ajungem să ne supărăm cu el. Ne face să râdem enorm şi farmecul lui operează fără greş. Dar tot nu cedăm. *Minima moralia* e de mult o amintire. Ciocnim cu el felicitându-1 că nu mai e ministru. Dar n-ar fi fost mai bine dacă şi-ar fi menţinut demisia pe chestiunile de principiu (13-15 iunie şi expulzarea Regelui) pentru care şi-o prezentase şi nu-i fusese acceptată?

în fond, poate că întreaga enigmă se rezumă la atât: nu poate recunoaşte că a greşit acceptând colaborarea cu ei. Şi atunci o duce până la capăt.

Cu Liiceanu nu ajungem să ne vedem singuri. Ultima masă, sâmbătă, o luăm cu el şi Blandiana.

Cum duminică dimineaţa ar trebui să plecăm cu trenul la orele 7 (!!), ne urcăm, V. şi cu mine, în tren

sâmbătă seara să dormim la Varşovia (un hotel super-modem, Forum, ce seamănă cu un Kafka revăzut în stilul „le meilleur des mondes“). Nimeni, în ciuda luxului, nu vorbeşte franţuzeşte. Eu mă lupt cu engleza mea aproape inexistentă, V. cu zloţii în inflaţie galopantă (totul trebuie contat în sute de mii sau chiar milioane), dar ajungem până la sfârşit – duminică dimineaţa – în vechea Varşovie, admirabil reconstruită *(Stare Miasto)* şi resimţim acelaşi tip de încântare ce-1 cuprinde probabil pe turistul străin în place du Tertre.

174

1991

în avion ne regăsim cu toţii (pe la orele 2 după-amiază), în afară de românii plecaţi spre Buc. Pe Pleşu au venit să-l ia de la Ambasadă la tren cu maşini şi i-au stabilit legătura cu un Petre Roman optimist şi încă prim-ministru.

Ne reîntoarcem duminică pe la 6 seara frânţi de nesomn, dar cu impresia că am lipsit vreo lună de zile.

La timp ca să ne facem, V. emisiunea, eu cronica despre colocviu – pe care vine mâine s-o ia şi pentru *22* Rodica Palade.

Şi primele – multe – contacte telefonice pariziene.

Duminică 6 octombrie

Marţi, la Radio, am înregistrat cronica despre Cracovia şL-i-am dat-o pentru *22* Rodicăi Palade. Se întoarce sâmbătă în România. Cu cealaltă Rodică: Iulian, dialog asupra romanului ei apărut la Balland, *Le Repentir.*

Şi cu toţii la cafenea, unde vin şi Alecu şi Sanda Sto. Primul, furios pe Vatimo (îi dădusem o carte de recenzat), „italianul ăsta al tău imbecil", zice el, devenind pe zi ce trece mai anti-modemist, mai anti-„filozof‘. A doua, Sanda Sto, vine cu o cronică despre *Jurnalul* lui Mouton şi nu spune o vorbă despre articolul meu pentru Mihnea, care sigur a enervat-o copios.

*

Stolojan (fară legătură de familie cu Sanda) este

numele noului prim-ministru numit de Iliescu, probabil ca neutru. De fapt e din echipa Roman şi e cel mai radical în reforme (îşi dăduse şi demisia pentru că ele aveau un ritm prea lent). Coposu ar fi refuzat participarea la guvern, Câmpeanu s-ar fi repezit. Dar nu se ştie încă nimic.

Se scrie din nou mult despre România: *Le Point, L 'Evenement du Jeudi* (cu Bemard Poulet ce-i luase lui Pleşu un interviu la Cracovia), *Le Nouvel Observateur, Libe, Le Monde.* Roman, plâns şi deplâns de ziarele de stânga, nu se mai bucură de acelaşi tratament în *Figaro,* unde Wajsman scrie un articol (inspirat de Mihnea?) exemplar. La origine, manipularea e clară. Dar nu sunt de acord cu versiunea lui Iorgulescu care o socoteşte dusă până la capăt, Iliescu lăsându-i pe mineri să-l atace şi pe el, pentru a arăta ce în

ţelept a fost în iunie ’90, a-1 pune în rezervă şi în poziţie bună pe Roman în perspectiva alegerilor şi a-i împinge pe opozanţi în capcana unei fraternizări cu minerii. Doina Comea a lansat prin radio un apel de solidaritate cu minerii prin greva generală, iar Marian Munteanu şi-ar fi pus casca de miner în balconul Pieţei Universităţii.

Chiar dacă Iorgulescu n-are dreptate (prea coerent scenariul său) şi minerii şi-au debordat manipulatorii, tot nu pot să mă simt alături de ei. Au venit cu aceleaşi bâte ca în iunie, aveau aceleaşi figuri sinistre şi pot oricând să reînceapă cerând capul oricărui Motoc li s-ar propune.

*

La Bucureşti, a murit Ţuţea. Şi noi care n-am găsit timpul să-l vedem! Filmul asupra Piteştiului se încheia cu un interviu al său de pe un pat de spital. Epuizat, dar mintea întreagă, cu celebre- le-i butade, mai bune ca ale lui Cioran.

*

Cu Mihnea şi doctorul Nicolae Constantinescu

(chirurgul din Alianţa Civică) la restaurant în Cartierul Latin. Un interviu al lui în *22* ne făcuse o bună impresie.

*

Ioana Bemard telefonează pentru cartea despre Noel. Pleacă la Buc. s-o plaseze. Dezamăgită că Tudoran şi Manolescu nu şi-au ţinut promisiunea şi n-au trimis articole. Prin ea aflu că Hurezea- nu a fost numit director-adjunct, alături de Tofan.

*

Au apărut în suplimentul literar al *Cotidianului* interviurile date lui Dan C. Mihăilescu. Al lui V., excelent, al meu, oarecare, pătat mai ales de faptul că răspunsul pe care-1 dădeam râzând şi cu umor lui Valeriu Cristea iese pe hârtie ca... serios. Pentru râsete nu există semne grafice.

Duminică 13 octombrie

Miercuri seara, Mona şi cu Ţepe la noi. Cu toate aparenţele unei normalităţi regăsite. Numai aparenţele? Sincer, nu-mi dau seama.

1991

Nu comentează răspunsul meu apărut în 3 septembrie în *România literară* şi pe care, de altminteri, i-1 trimisesem mai înainte în dactilogramă. Dar nu putea să-l mulţumească.

Iar în mine ce-a rămas din încrederea de altădată? Totuşi discutăm deschis – fără a evita „problemele1* spinoase (de la Goma la Breban), trecând şi prin Eugen Simion, insistând (noi) asupra a ce înseamnă azi în ţară „apolitismul14 şi „arta pentru artă“ şi cum duc ele spre premii ale Ministerului de Interne.

Nu-mi dau bine seama dacă Ţepe joacă o anume naivitate sau nu mai cunoaşte peisajul cultural (el crede, de pildă, că Breban e considerat mare scriitor de toţi confraţii săi). Nu m-am îndoit de sinceritatea lui când a fost rănit (epitetul de securist din textul lui Goma), mai apoi nu mai am nicio competenţă.

Totuşi seara suficient de destinsă şi „amabilă" pentru ca să se prelungească până pe la 1 dimineaţa.

V. îşi regăseşte, fără dificultate, tonul lui mai vechi cu Ţepe. Mona – care a venit cu catalogul-album al expoziţiei Breton de la Beaubourg – e la largul ei, de când voia ea o astfel de „împăcare". De când o voiam de fapt şi noi: de prin 1978, când Ţepe s-a retras „sub cort“ (e expresia lui).

Pentru „moderaţia" răspunsului meu primesc telefoane de la Raicu, Shafir, Iorgulescu şi de la Mariana Marin care spune că l-am „răstignit" pe Ţepe definitiv. Fals. Nici nu mi-o propusesem.

Gâlceava va continua. Iorgulescu a trimis la *România literară* 18 pagini împotriva lui Breban. Dar eu am ieşit din joc.

*

Tot prin Goma – via mătuşa Anei care a sosit la Paris – apeluri de la Mariana Marin şi Elena Ştefoi să „salvăm" *Contrapunct,* care, nefiind inclus în subvenţiile *nominalizate* acordate de guvern Uniunii pentru revistele literare, riscă să devină bi-lunar. Elena Ştefoi îşi închipuie că-i putem găsi aici o fundaţie care să-i sponsorizeze (le trebuie 4 000 de dolari pentru hârtie pe un an spre a continua să apară săptamânal). Telefonez lui Mihnea, dar el îşi cheltuieşte eforturile şi relaţiile pentru *22* (tot în dificultate).

în acest timp, *Literatorul* feseniştilor sau al celor care abţinân- du-se de la politică şi critică le fac jocul (Sorescu, Simion, V. Cris- tea, ca să nu mai pomenesc de Fănuş Neagu, prea obişnuit cu alintările de partid şi curte) e subvenţionat de Ministerul Culturii şi se află la adăpost de orice grijă.

*

Lunea trecută, la Radio, înregistrare cu Pierre Hassner asupra comunicării sale de la Cracovia.

Interesant, e împotriva atât de admisei superiorităţi a

Europei Centrale asupra celei de Răsărit.

Duminică 20 octombrie

Lungă scrisoare de la Alexandru George. Aflu în sfârşit (Gabrie- la Omăt nu mi-a dat de ştire de când s-a întors la Buc.), aflu şi mă bucur că, aşa cum îmi exprimasem şi eu dorinţa,' Alexandru George e cel care se va ocupa de ediţia *Jurnalului* lui E. Lovines- cu – prefaţa şi notele. Adaugă că textul a ajuns la el printr-un „mecanism fatal“ (în răspuns, îi atrag atenţia că „fatalitatea" sunt eu).

Era cel mai indicat pentru *Jurnal* (ultima ediţie a operelor tatei e a lui), deci mă bucur.

*

în *România literară,* după răspunsul meu (pentru care nu mai contenesc să primesc felicitări – Nedelcovici, Pecican, prin Goma, Gabriela Adameşteanu, Niculescu, de parcă altceva n-aş mai fi scris în toată viaţa), apare un interviu al lui Ţepe, dat în iunie trecut, în care iar ne atacă (emisiunile politice ale Europei Libere erau bune; nu şi cele culturale în care domnesc ghettoul şi autismul – nu domneau pe vremea când colabora şi el?). îi spun prin telefon. „Ce importanţă are – se miră el. Era înainte". înainte de ce?

încă un motiv să relativizez o „împăcare" ce riscă să mai cunoască şi alte „înainte" – sau chiar „după", depinzând doar de umorile lui.

*

Toată săptămâna ştiri şi contraştiri asupra formării noului guvern. Liberalii iau – din prostie? — economia şi finanţele, des- povărându-1 deci pe Roman de răspunderea falimentului reformei.

1991

Iar Ia cultură, după ce Eugen Simion anunţat refuză (e mai deştept decât mă aşteptam), e numit tenorul Spiess!!

*

Joi, la Christinel, sosită la Paris. Cu V., Marie-France

şi Alain. Apoi, cu V. şi Marie-France la cinema (e festivalul fdmului românesc) să vedem *De ce trag clopotele, Mitică?* Niciun entuziasm, îmi aduc aminte cu regret de perfecţiunea estetică a regiei lui teatrale cu *D-ale carnavalului* (venise cu piesa la Teatrul Naţiunilor), o adevărată partitură de nuanţe. Aici se ţipă fără pauză. înţeleg bine că a dorit această exacerbare, după cum a apăsat pe grotesc până la a-1 face să dateze la modul expresionist, dar mi-e imposibil să particip. Cred filmul ratat (nicio comparaţie cu lehamitea prin prostie atât de convingătoare în *Reconstituirea).*

Voi face totuşi o masă rotundă în care-i voi lăsa să vorbească pe cei entuziasmaţi: Raicu, Iorgulescu, Alecu (au văzut filmul acum peste zece ani la o şedinţă privată, înainte de interzicere) şi Ma- rie-France.

Iarăşi m-am întors spre tactică. In lumea românească – şi deci şi în cea artistică – nu s-a ajuns la un climat de nonnalitate în care să-mi îngădui a-1 „ataca" pe Pintilie.

*

Lung telefon – de vreo oră – cu Doina Comea venită la nu ştiu ce colocviu francez. E total câştigată de... mineri. Voia chiar

— ei neavând lideri adevăraţi – să-l convingă pe Coposu să se ducă în fruntea lor la Cotroceni. Dar Coposu (cum remarcă ea cu umor) i s-a adresat ca de fiecare dată când îl „exasperează" (expresia e tot a ei), cu „cucoană": „Lasă-mă în pace, cucoană" şi

— din fericire – nu s-a dus.

Ne roagă ca nu cumva să-l victimizăm vreodată la Europa Liberă pe Petre Roman. îi comunic şi lui Stroescu cerinţa. Dar, din principiu, nu există un astfel de risc.

Mereu caldă, apropiată, de acord etc. E drept că nu abordăm probleme litigioase (Rege, PAC, Mihnea).

*

Ne scrie Paul Stahl. I-au murit părinţii. A murit şi soţia lui Şer- ban Voinea, la 94 de ani.

JURNAL

*

Luni, la cafenea, soseşte Tocilescu, venit să vadă Teatrul Odeon unde va monta *Hamlet* cu Caramitru.

Din pricini de boală (aşteaptă transplantarea unui rinichi), trăieşte în Germania, unde n-a aflat de... Griiber. E drept că nu acolo face regie, ci în România. E puţin extravagant, cu un fel de colier pe bluză şi declară simplu că nu ştie să se deplaseze în spaţiu. Cere la cafenea să se telefoneze după un taxi – staţia e la doi paşi, dar e incapabil – pretinde el – să distingă stânga de dreapta...

De la cafenea vine să ne ia Iorgulescu, să sărbătorim la ei cei doi ani împliniţi de exil. Cu Dacia lui facem peste o jumătate de oră până în banlieue, unde locuiesc într-un HLM cu apartamente spaţioase. Al lor e duplex cu cinci camere.

Din nefericire, fiind locuit de negri şi nord-africani, imobilul, scara, culoarele sunt murdare şi pline de graffiti, iar tinerii – ca la cinema – se ivesc în grupuri deloc liniştitoare, de peste tot.

Dacă vor fi locuind pe aici şi francezi, nu mai trebuie să ne întrebăm cine votează cu Le Pen. Atmosfera – repet – seamănă cu o peliculă de propagandă rasistă (dar aşa ceva n-ar putea fi filmat, stânga, moda şi demagogia veghează). Seară altfel plăcută, dar pentru noi, cei neobişnuiţi cu un astfel de „environne- ment“ (deşi *taggerii* ne-au umplut şi gangul nostru cu graffiti), cam „asediată".

Când plecăm, pe drumul pustiu se iveşte o „bandă“ ca în Bronx. Dar suntem în maşină şi banda e paşnică.

*

Ne telefonează Şerban Foarţă. Intimidat de *repondeur,* şi-a scris un text şi ascult vreo câteva minute de literatură pură înainte să-şi pronunţe numele şi să deschid telefonul.

*

O chemăm pe Gabriela Adameşteanu la Bucureşti. Mai întâi n-o găsesc – era la colocviul Cioran. Spre seară dau în sfârşit de ea. Voiam să nu mai aştepte răspunsul la

întrebările ei exhaustive. Scoate o carte cu întrevederi şi dorea să-şi completeze interviuri pe care ni le luase în România. Se luptă pentru supravieţuirea lui *22.* Iar preţul hârtiei. Speranţa e Mihnea şi sponsorizarea. E acum

redactoare-şefă (după plecarea lui Pippidi provocată de reacţiile la articolul lui despre V.) şi nici ea nu mai ştie unde găseşte forţa de a continua, mai ales că accidentul de maşină (de anul trecut) a lăsat sechele serioase.

Ce prietenă bună ne-ar putea fi dacă nu ne-ar despărţi... geografia. Sau poate nici pe ea n-am avea timpul s-o vedem la Paris. De abia îmi găsesc acest timp pentru Christinel şi Dumnezeu ştie cât îmi e de aproape. Viaţa ni se duce – ni s-a dus – pe emisiuni, ziare şi români... în trecere.

Şi nu mă „jelesc". E pasionant. Şi e mai uşor să trăiesc aşa, fără răgazul de a mă întâlni cu mine însămi.

Duminică 27 octombrie îmi telefonează Pupăzan. A aflat că Virgil Tănase va fi numit consilier al lui Iliescu pentru relaţiile culturale cu Franţa. A făcut tot ce-a putut pentru asta. Recent, în *Le Figaro,* l-a apărat din nou, atacând pe intelectualii din Alianţa Civică. Atât de puţină experienţă ar avea aceştia din urmă, încât n-ar fi capabili să fie măcar măturători (*eboueurs*).

îţi spui mereu că nimic nu-ţi mai poate spori dezgustul. Şi imediat primeşti dovada contrară.

*

De la Mihnea: Roman e la Paris, gudurându-se pentru FSN pe la Partidul Socialist. Mihnea nutreşte iluzia că l-ar putea contracara.

*

Editorial al lui Paler în *România liberă.* Foarte darnic în general cu amărăciunea, e prima oară când îl văd oarecum optimist: găseşte discursul de învestitură al lui Stolojan fară demagogie, nici limbă de lemn. Spunând adevărul —- lucru rarisim – fie doar pe plan economic.

Dar chiar dacă acest nou prim-ministru ar fi plin de cele mai bune intenţii, ce-ar putea face înconjurat de mafia neo-comunistă?

*

Apar în *22* ecourile colocviului de la Cracovia. Pe două pagini – articolul meu. Altul al lui Liiceanu (cu necesitatea unui

Niimberg comunist pentru crime împotriva umanităţii) şi două semnate de Pleşu şi Andrei Comea, ce s-ar putea rezuma astfel: ne-am făcut (noi, românii) cam de râs acolo, fiind prea patetici şi reclamând răzbunare politică. Comea insistă: nu suntem destul de postmodemi. îmi vine să-l întreb: la procesul Bărbie, de pildă (mort între timp în închisoare), ar fi avut aceleaşi reacţii „post-modeme“? De ce criminalii nazişti trebuie să plătească 50 de ani după aceea, iar comuniştii să se bucure imediat şi de iertare, şi de uitare?

După lectură, disproporţionat de iritată.

*

La „festivalul" filmului românesc, vedem, V. şi cu mine, încă două filme:

- *Faleze de nisip* (Piţa – scenariu cu Bujor Nedelcovici) corect.
- *Iacob* de Mircea Daneliuc. Mai ales în scena finală: lacob în funicularul oprit deasupra munţilor şi în care va muri – stilul unui mare cineast: cel care, alături de Lucian Pintilie, arată că ar putea exista ceva ca să semene cu o cinematografie în România.

La intrare, Nedelcovici, Dan Piţa, Barbă şi Rebengiuc pe ca- re-1 felicităm sincer şi pentru talent (e vedetă şi la Pintilie, şi la Piţa, şi la Stere Gulea – *Moromefii,* pe care l-am văzut la Aix-en-Pro- vence, anul trecut), şi pentru atitudine.

Scriu o cronică. Mâine, masă rotundă pentru *De ce trag clopotele, Mitică?* Săptămâna viitoare: dialog cu

Nedelcovici.

*

Luni, la cafenea, după Radio: Şerban Foarţă cu soţia, Bogdan Ghiu, Alecu, Magda Câmeci.

Magda Cârneci ar vrea să facem împreună, înregistrate, interviurile asupra istoriei exilului, pentru arhive şi poate pentm o carte. E pe mai multe luni aici cu o bursă şi ar avea timp. Mai greu e cu al nostru (timpul).

*

A sosit Liiceanu. Astă-seară cu Marie-France la noi. Primele greutăţi cu editura. Din pricina hârtiei cărţile încep să coste prea scump şi cititorii s-au săturat de mărturiile asupra comunismului. Deja!

1991

Nu i-a plăcut deloc, dar absolut deloc filmul lui Daneliuc *(A 11-a poruncă* – acelaşi titlu cu Glucksmann) despre care delirează în schimb Bogdan Ghiu într-o cronică pe care a înregistrat-o luni pen- tru „Teze..Nici deţinuţii politici (Asociaţia lor) n-au fost de acord cu această parabolă nebună şi Liiceanu s-a văzut nevoit să-i ceară a renunţa la motoul filmului care cita *Fenomenul Piteşti* al lui V.

Liiceanu a venit cu un inedit Cioran şi zece exemplare din *Fenomenul Piteşti,* reeditat în urma difuzării la Televiziunea Română a celor trei filme despre închisori.

Sâmbătă 2 noiembrie

Luni, la Radio, masă rotundă despre *De ce trag clopotele, Mitică?,* cu Marie-France, lorgulescu, Alecu, Raicu. îi ascult atât de’mira- tă, încât uit să şi vorbesc. Mi se pare că acest tip de delir nu duce doar la hagiografie, dar izvorăşte şi dintr-o lipsă de rigoare intelectuală. lorgulescu mai măsurat, şi încă. Vrând neapărat să plaseze farsa asta grotescă în universal, Alecu îl compară pe Pintilie ca alură cu un rege din Shakespeare, iar de Raicu ce să mai spun? El nu e la largul lui decât în ditirambi (geniu, cel mai mare etc....). Am impresia tot timpul că,

alături de intelectualii mei de primă mână, lunec în amatorism prin deşănţarea elogiului.

Ar trebui, evident, să reacţionez. Dar n-aş putea-o face – dată fiind osanaua – decât violent. Şi cum se spunea la Buc. pe vremea lui Ceauşescu: „nu e încă momentul". (De fapt, nu se ştie dacă „momentul" va veni vreodată.) Aşa că înghit şi aştept să treacă. Dar la montaj sufăr de o atare lipsă de rigoare intelectuală. Nu e prima oară când nu-mi spun gândul până la capăt. Dar e prima oară când nu-1 spun deloc.

Poate c-am înnebunit eu. Mă liniştеşte V. care are aceeaşi impresie ca mine, ascultând o parte din bandă acasă.

*

Vineri seara la Sanda Niţescu, cină pentru Christinel. îl revăd, după vreo cinci ani, pe finul meu Vladimir (acum are 13 ani), pe care nu l-am putut ţine în braţe la biserică pentru că în ziua botezului eram la spital cu capul spart (agresiunea ceauşisto-pales- tiniană din ’77). E un copil formidabil care râde cu ochii.

Seară din care nu se alege mare lucru. Sunt acolo Cristovici cu mama lui întoarsă din România – unde acum e frig şi foame –, Cella Siegfried, grasă şi bătrână, săracă, dar tot atât de insuportabilă cu reproşurile ei: că n-o vezi, că nu-i spui c-o iubeşti, că e singură etc. — Maiza şi noi.

Ascultăm copia pe casetă a unui disc făcut recent la Bucureşti cu cântecele Pieţei Universităţii, înregistrate în studio. Sub-folk, nicio emoţie, o caricatură a ce-a fost.

Nu se leagă nimic. Sau eu nu mai suport chiar şi mini-mon- denităţile. îmi pare bine totuşi că l-am văzut pe Vladimir. Fin sau nu, e într-adevăr reuşit.

*

A murit Istrati. îmi aduc aminte de el şi de Nataliţa, la Mangalia, cu picioarele goale prin colb. îmi mai aduc aminte de mesele la Andre de Reneville când, după un

pahar-două, Istrati îl întreba ritual, devenind metafizic: „Dis, Andre, toi qui sais tout, dis: pourquoi qu'on est lâ?"*

Prefer aceste imagini celei publice, de moştenitori rapaci ai lui Brâncuşi, pe care au impus-o apoi şi el, şi Nataliţa.

*

A murit şi Deleanu. O aflu cu vreo lună întârziere, de la Do- rel Cazaban.

Şi despre el – două imagini:

Reveneam pe cheiurile Senei de la cenaclul pe care-1 iniţiase Eliade la cafeneaua Corona şi unde fusese pentru ultima oară văzut, printre români, în public şi Cioran. Atunci Posteucă se aruncase patetic spre Cioran, exclamând: – Domnule Cioran, să mă ajutaţi să pipăi Cosmosul! Şi Cioran răspunsese: – Fugi, domnule, de-acolo, că eşti indiscret!

Mă întorceam deci pe cheiuri cu Deleanu şi mi-a trebuit cât- va timp până să-mi dau seama că teoriile lui sofisticate nu erau de fapt decât... legionare.

(Marea lui lectură: *Le Monde,* pe care-1 sublinia cu creioane de culori diferite.)

* „Spune, Andrei, tu care ştii totul, spune: de ce ne aflăm aici?" *(N.ed.)*

1991

A doua scenă: îl luase (cam nebun şi cloşardizat), ca „păzitor" la ţară la el, Mămăligă.

într-o zi când ploua stăruitor şi gros, Mămăligă l-a găsit udând florile. „Dacă sunt plătit pentru asta", a răspuns el posomorit tuturor mirărilor şi injoncţiunii de a pune capăt acestei trebi inutile.

De fapt, bietul om înnebunise şi credea că propria-i soţie, când venea să-l vadă din Buc., era trimisă de... Securitate.

*

Mihnea e bucuros: a reuşit ce-şi propusese: Leotard a refuzat să-l primească pe Petre Roman, iar Pierre Mauroy

n-a facut-o de- cât foarte scurt şi rece.

Acum Mihnea pregăteşte vizita lui Manolescu (conferinţe de presă, interviuri şi întâlniri cu oamenii politici). O slabă, mijită speranţă – dar singura: Partidul Alianţei Civice (PAC). Până acum Manolescu n-a făcut nicio greşeală de parcurs.

Şi Mihnea lucrează, lucrează... Până la viitoarea dezamăgire.

*

Gabriel L. ne-a adus deci „ineditul" Cioran, *îndreptar pătimaş.* Ultima lui carte scrisă la Paris, între 1940 şi 1944, în limba română. Nouă ne spusese Cioran că a „aruncat-o în Sena". De fapt, o dăduse (cum?) fratelui său Relu. Presupun, expurgată. Liicea- nu ne-a citit cu glas tare paginile despre „neantul valah".

Citesc şi eu câte o oră, seara. începutul e greu suportabil de lirism. Dar Liiceanu are dreptate, e cartea de tranziţie spre franceză. Cioran „face" stil, cu Patericul alături.

„Descompunerea" e încă valahă.

*

Citesc cu fervoare *Ambasadorul,* şi apoi scriu despre el. Roman de debut al unui profesor de muzică (la Ploieşti) Ioan-Mihai Co- chinescu. Un fel de Visconti ce-ar filma Renaşterea între Veneţia – Ţarigrad şi China (călătoria Spătarului Milescu). Fals roman istoric. Somptuos, manierist, baroc. De la *Visul* lui Cărtărescu nu mi-a mai plăcut întru atât o proză românească.

JURNAL

Luni 11 noiembrie

Lunea trecută, în biroul de la Radio zumzăind de voci (erau aco lo Liiceanu, Bogdan Ghiu, Alecu, Bujor Nedelcovici plus Alain), îl aud pe Nedelcovici vorbind cu... Dimisianu. îl iau şi eu la telefon pe Dimisianu, care profită pentru a-mi spune, dezinvolt şi în trecere, că vor publica pagini din *Jurnalul* tatei, date de Alexandru George. Mă

zbârlesc. De la „Minerva“ nu mi-au trimis contract, Gabriela Omăt n-a scris, doar Alexandru George, printre mii de plângeri, m-a înştiinţat că se va ocupa de ediţie. *Jurnalul* poate provoca scandal. Dar măcar l-ar declanşa „în bloc“ o dată cu publicarea în volum. Nu zeci de mini-scandaluri răspândite mai înainte prin ziare. Dimisianu, evident, nu e răspunzător. Dar i le spun pe toate ca să le transmită. Şi lipsa de contract (nu e vorba de bani, tot se demonetizează, ci de acordul meu scris) şi tăcerea Gabrielei Omăt şi, şi...

De transmis, Dimisianu transmite. Azi, când telefonez din nou la *România literară* (pentru a le anunţa o cronică), după Dimisianu, Manolescu, Tudoran, îl am la telefon şi pe Zigu Omea, care se scuză şi-mi şi promite tot (contract, bani depuşi la Fondul Literar pentru ultimele drepturi de autor din ediţia Lovinescu, o scrisoare a lui —- Gabriela Omăt ar fi scris şi s-ar fi... pierdut – şi asigurarea că nimic nu va mai fi publicat în reviste). Adaugă că *Jurnalul* (care va fi intitulat mai exact: *Agendă literară)* e de un cert interes.

Am avut dreptate să reacţionez oarecum violent. E singurul mijloc de a aduce pe editorii din România la moravuri cât de cât civilizate. între timp, am primit de la Gabriela Omăt şi o felicitare de ziua mea (data a reţinut-o din *Jurnal).*

*

Tot în legătură cu... editurile, mergem la Christinel. Luni seara, cu Liiceanu şi Marie-France, şi Christinel semnează noul contract cu „Humanitas“.

*

Vineri după-amiază, Jil Silberstein (cel cu cartea despre România) cu soţia lui. Acord imediat între aceşti doi tineri şi noi: avem aceleaşi pasiuni – Victor Serge, Simone Weil – şi ace

leaşi reacţii. Dacă n-ar sta la Lausanne, sunt dintre

rarii pe care mi i-aş dori aproape. Dar tot n-aş avea timp.

Seara, la cină la restaurant: Şerban Foarţă cu soţia. Mai puţin eitnetizant, calamburgist şi literaturizant în viaţă ca în cărţi, Foarţă ne confirmă buna impresie pe care ne-a făcut-o de când a sosit.

*

Enervată de abuzul pe care-1 fac scriitorii români de „neantul valah“, scriu o cronică despre oscilarea perpetuă între complexele de superioritate şi inferioritate, între victimizare şi masohism, între *Mioriţa* şi neantul valah, între *Meşterul Manole* şi *Moftul român,* de parcă intelectualul de la noi n-ar putea trăi fără a se întreba mereu: „Comment peut-on etre... Roumain?“

E cronica pe care o voi trimite la *România literară,* ca un mic

— şi desigur ineficace – semnal de alarmă.

*

îi răspund lui Ovidiu Pecican care crede că nu acceptăm interviul cu el pentru că scrie la... *Contemporanul* şi ne explică pe patru pagini ce-a însemnat Breban pentru... ei. îl liniştesc, n-a- re importanţă. Dar în fond are. Nu colaborarea lui la *Contemporanul,* ci felul în care B. reuşeşte încă să-i „îmbrobodească14. E şi concluzia unui pamflet (liniştit, dacă se poate spune) al lui Tu- doran, publicat în *România literară* (nr. 44).

Duminică 17 noiembrie în primul interviu acordat de tenorul-ministru al culturii, Ludovic Spiess, el recunoaşte că există nemulţumiri „din partea tuturor şi din toate părţile“.

Cum să mai pretind că trebuie să ne despărţim de Caragiale?

*

Mihnea a plecat ieri la Buc. pentru a pregăti vizita lui Leo- tard, după o săptămână plină de decepţii.

Iliescu va sosi luni la Paris, la Congresul francofoniei şi – cu acest prilej – va semna şi tratatul franco-român. Deci încă o recunoaştere a lui, în ciuda fişelor asupra lui trimise de Mihnea pe la tot felul de socialişti şi elizeeni.

JURNAL

Roman s-a invitat singur Ia Colocviul Fundaţiei Comunităţii Europene a lui Gilles Martinet, la care erau invitaţi doar foşti disidenţi sau actuali opozanţi (din România – Liiceanu, Pleşu şi Victor Bârsan). Vreo două zile a petrecut Mihnea la telefon să încerce a suscita opoziţia lui Liiceanu şi Pleşu la această venire. Până la sfârşit, prin şiretenia lui Martinet, Roman tot va veni, iar Mihnea s-a zbătut degeaba.

Când mă gândesc că în tot acest timp emigraţia „bien-pensan- te“ continuă să-l considere pe Mihnea „permanent socialist", iar Varlam, într-un interviu luat Doinei Comea în *Cotidianul,* declară că nici n-a fost printre întemeietorii Ligii, măsor încă o dată ce aspecte de-a dreptul sacrificiale ia orice acţiune temeinică atât în exil, cât şi în ţară.

*

Şi pentru că vorbim de ţară, peisajul „literar" tinde să revină

— după ce de-a lungul lui 1990 se aleseseră apele – spre bălmăjeala din vremea comunismului.

- După ce a fost „înjurat" (acesta e termenul exact) ca un servitor de Breban, Al. Ştefanescu colaborează la *Contemporanul.*
- După ce a venit la Paris să ia interviuri filmate celor din exil, Ioan Buduca – în plin entuziasm brebanesc – ne atacă (Iorgu- lescu *dixit)* precum Portocală care, răspunzând criticilor mele la cartea lui, pune pe acelaşi plan versiunea mea şi a lui Paler asupra revoluţiei cu cea a lui... Măgureanu.
- Devălmăşie „estetică" în jurul revistelor lui Buzura *(Arc)* şi Simion – Cristea – Sorescu *(Literatorul),* cu Ulici peste tot şi atoa- temărginător (chiar şi la *România literară)* – un spectacol ce s-ar fi putut desfăşură şi sub un ceauşism mai blând, dar n-are scuza dictaturii.

Gabriela Adameşteanu, cu care vorbesc azi la telefon

(se zbate să scoată mai departe *22),* îmi confirmă aceste cedări dezolante, ca şi lipsa – din nou —de criterii. Totul venind după ’90-’91, când scriitorii – în majoritatea lor – păreau a-şi fi regăsit şi conştiinţa, şi demnitatea.

Şi când mă gândesc că l-am atacat (mental) pe Cioran pentru „neantul valah"!

188

1991

*

Cu V., marţi seara, de la Radio, sub ploaie, pe jos până pe Champs-Elysees să vedem filmul lui Mihalkov – *Urga.* Poezie cam apăsată cu un lan de grâu, şi nostalgii „bon sauvage“. (Mongolii de la graniţa chino-rusă acum o generaţie-două.)

Duminică 24 noiembrie

Aseară târziu, la întoarcerea de la Strasbourg, lung telefon de la Liiceanu: l-a „ras“, cum zice el, pe Roman, arătându-i duplicitatea, în cursul unei mese rotunde in ajunul sosirii fostului premier. Şi arătând că s-a invitat sigur. Intervenţia, care, bineînţeles, nu conţine doar atât, a făcut impresie. Aşa de mare, încât ministrul bulgar de Externe, la masa rotundă de a doua zi, s-a scuzat că nu va putea fi la nivelul lui G. L., insistând asupra faptului că asemenea oameni ar trebui să reprezinte democraţia din ţările lor. Era, cum spune Gabriel – o palmă prin ricoşeu pentru Roman la aceeaşi tribună. Intervenţia lui Roman, penibilă. A citat fals din Cioran, care, după el, ar fi afirmat că „istoria are o finalitate în sine“ (!?) şi poate exact din Tocqueville. După care a adăugat că „piaţa liberă" – pe care s-a străduit s-o instaureze în ciuda inerţiilor conservatoare – e o „constantă a omenirii" de la origini până în zilele noastre (?!). E drept că nu-şi citea textul cu care venise (refuzat pare-se de Martinet): nu voia să vorbească de politica românească şi fusese asaltat de câţiva gazetari cu întrebări şoc despre comunismul său. Hurezeanu l-a întrebat, de pilda, de ce ţine două discursuri diferite: unul în ţară, altul în străinătate. Răspunsul:

„Pentru că vor să ne ia Transilvania."

La „piaţa liberă" invocată de el au reacţionat şi Martinet, pu- nând accentul pe democraţie (piaţa liberă există şi în dictaturile de dreapta din America Latină, cum exista şi sub Franco), şi Cathe- rine Lalumiere, în aşa fel încât Roman a pretextat că decolează avionul şi a şters-o de la tribună.

Bârsan a avut o intervenţie „modestă" în care a evocat „satul planetar" şi era comunicaţiilor. Dar buchetul a fost Varlam, spectator cu tot felul de întrebări intempestive. De tipul: „Inchipuiţi-vă că sunteţi aici la sfârşitul celui de-Al Doilea Război Mondial. Cum îndrăzniţi să invitaţi un «nazist» ca Roman!" A ţipat la el Marti-

net, ceea ce nu l-a complexat deloc pe veleitarul nostru. în plus, în tren, se tot lăuda că el e „poliţia exilului1* şi că, fireşte, Mihnea a fost dintru începuturi... agent! Nu e mai puţin adevărat că ne face de râs sistematic.

Hurezeanu i-a luat lui Liiceanu un interviu de o jumătate de oră.

*

Tot săptămâna asta, Iliescu (venit la francofonia pariziană) a semnat Tratatul de prietenie franco-român şi l-a numit pe Virgil Tănase director al unui comitet franco-român (!!). Bietul Ion Pop, presupun că va avea drept for superior pe V. T.! Nu va scăpa nici Hăulică de „disidentul** nostru arivist şi adulator al lui Iliescu. Ior- gulescu, care a fost la conferinţa de presă a acestuia din urmă, ne confirmă inenarabila lui limbă de lemn şi de... activist.

*

Luni seara cinăm cu Dorin Tudoran, revenit de la Buc. şi care-i „rade“ şi el pe toţi. Dar mai amarnic. înverşunat, şi totuşi dialogul cu el e mereu posibil. O bună-credinţă nedezminţită. După asasinarea lui Culianu, americanii i-au dat rapid cetăţenia şi FBI-ul i-a acordat

„une protection rapprochee**. Cu casa plină de microfoane şi paznici la toate orele. A primit zeci de scrisori de ameninţare.

A scris un articol feroce împotriva lui Breban, pe care i l-a dat Gabrielei pentru *22* – ca să nu-1 stingherească pe Manolescu ca- re-1 găsea prea „tare**.

în aceeaşi seară, după cafeneaua postradiofonică, acasă un telefon de la Dinu Z. La Bucureşti se anunţase moartea lui Eugen. în două teatre spectacolul s-a întrerupt şi s-a păstrat un minut de tăcere, iar *Cotidianul* şi pusese un chenar negru înjurai articolului despre aniversarea lui Eugen. Noroc că s-a putut opri totul la timp, Dinu Z. telefonând la Bucureşti şi la BBC, eu la Free Europe.

De la noi, cu Tudoran, îl chemăm pe Manolescu (la Londra) şi pe Ioana Bemard la Miinchen. Dăduse cartea despre Noel lui Frunză. Pusă în gardă de Tudoran asupra exigenţelor „comercia- le“ ale lui Frunză şi sfătuită de mine să se adreseze Getei pentru „Albatros**, ne telefonează azi, încântată: a şi luat contact cu ea, foarte dispusă să ia manuscrisul.

1991

*

Ilia Konstantinovski la Paris, convins – ca totdeauna – că occidentalii nu înţeleg nimic din ce se petrece în Rusia. (Are haz, când ne dă adresa ne spune: „Ţara n-o pun, că nu ştiu care va mai fi. E de ajuns Moscova.“) Are o carte apărută recent în care-şi povesteşte viaţa şi un capitol este – normal – consacrat tovarăşilor săi români din ilegalitate. (îi dau lacrimile când aude c-a murit Gogu Rădulescu.) Ar vrea să facă o emisiune la „Teze“ cu mine. Ştiind că are la FE fişă de KGB-ist, telefonez la Miinchen. Hu- rezeanu se şi sperie: „Ăsta-i semn rău. înainte de evenimentele de la Timişoara, în ajun, ne-au telefonat în aceeaşi zi cei doi «agenţi» fişaţi: Druţă şi Konstantinovski. Or, azi-dimineaţă iar a sunat Druţă, azi după-amiază iată-1 şi pe Konstantinovski. Iar se va întâmpla ceva în România.14 O

spune cu haz, dar o crede. Discut şi cu Stroescu: da, să înregistrăm şi pe urmă vedem noi. Cum ştiu că se va duce la americani să primească OK şi n-am poftă să-mi intervină în emisiuni şi să cenzureze, dau sarcina ingrată lui Hurezeanu: să-l cheme pe K. la telefon la sediul parizian unde înregistrează pentru Radio Liberty (cu Mirsky) şi să-i ia interviul pentru „Actualitatea românească".

Când mă cobor, mă apucă mila: K. tot povesteşte cum a trecut el Nistrul, în timpul celui de-Al Doilea Război, spre pămân- tul făgăduinţei, cum pentru dezamăgirea totală nu i-au trebuit mai mult de 24 de ore şi cum a fost de-atunci urmărit de NKVD. Ia- tă-1 acum bătrân tare şi învinuit de a fi... agent. (Ceea ce nu cred.)

Ne invită în apartamentul lui din Moscova, gol (el stă la da- cea la Peredelkino...).

*

Telefonează Lucian Pintilie. Mulţumind pentru emisiunea atât de „justă" în ton şi aprecieri. Cred şi eu: Alecu îl alătura unui rege din Shakespeare, Marie-France o compara pe Miţa Baston cu Be- renice, iar Raicu în general nu-şi drămuieşte laudele. Cum să nu găsească Pintilie că era... just?

*

Vorbesc la telefon cu Gabriela Omăt. Tot păguboasă. N-am primit de la ea decât felicitarea pentru ziua mea. Or, îmi trimise

se o lungă, lungă scrisoare, iar Zigu Omea contractele. N-a sosit nimic.

*

Telefon şi cu Gabriela Adameşteanu, ocupată cu dările de seamă ale călătoriei lui Leotard organizată de Mihnea.

*

Telefon şi de la Păţi Doicescu. Foarte încurcat. El finanţează *Cuvântul* şi, auzind că Buduca mă atacă pe mine

şi pe toţi cei care au intervenit în polemica Breban, l-a sunat pe Buduca: neagă tot. Rămân doar textele ce-1 infirmă. Nu-1 prea liniştesc pe Păţi: nu sunt propriu-zis supărată. Buduca e doar dezaxat şi atât.

Duminică 1 decembrie

Ion Druţă, „spaima" lui Hurezeanu, telefonează astă-seară – îi găsesc mesajul pe *repondeur.* E la Paris, venit de la Moscova şi vrea să ştie dacă Stroescu i-a difuzat „materialul" la care ţine atât de mult.

Nu-i mai rămâne lui Hurezeanu decât să aştepte rezultatul a ceea ce el consideră două „semnale" că ceva (voit de Moscova) se va petrece în România.

*

Tot azi, Manolescu, sosit de la Bucureşti, ne cheamă de la Mihnea, unde-1 vom regăsi mâine-seară. Mihnea i-a aranjat un program de două săptămâni, ca pentru un şef de opoziţie. Începând cu consilierii politici de la Elysee, Quai d'Orsay şi Matignon până la opoziţie, probabil Chirac, sigur Leotard, şi trecând prin Marek Halter, Sollers, Glucksmann şi Kouchner. Mare conferinţă de presă organizată de Fondation du Futur în Salonul Mare de la Adunarea Naţională peste o săptămână, invitaţii la Fundaţia St. Simon etc., etc.

Tot ce n-a avut nici Coposu, şi cu atât mai puţin Regele, pentru care s-au agitat veleitarii noştri naţionali. Au încercat ei şi de data asta cu comitetul Alianţei Civice, alcătuit din Mămăligă, Barbă, Florescu. Acesta din urmă îi cerea lui Mihnea detalii despre întrevederile aranjate de Mihnea şi-l anunţa prin telex pe Manolescu la Buc., parcă le-ar fi obţinut el. După care toată lumea îl va

acuza, din nou, pe Mihnea de... socialism. Chiar dacă tot Mihnea e acela care l-a dus pe Leotard la Buc. şi la Timişoara doar pentru Alianţa Civică şi PAC. La Facultatea de Drept, într-un amfiteatru din păcate nu prea plin, Leotard a spus textual: „Eu am venit să fac alianţă cu

Alianţa."

Acum îi va imprima lui Manolescu, cu care s-a înţeles foarte bine, afişele pentru campania prezidenţială. Căutăm un slogan. Mihnea a propus unul de care nu e însă entuziasmat: „Un preşedinte nou pentru o ţară nouă".

Contribuţia mea – modestă – la acest „turneu" e că, cerân- du-i-o patetic, l-am oprit pe Goma să scrie (cum îl anunţase pe Mihnea) un articol împotriva lui Manolescu (una din marile lui fixaţii, nu-i iartă nici interviul luat lui Iliescu, nici publicarea lui Voican în *România literară* cu o scrisoare către Goma conţinând crâm- peie din dosarul de la Secu al lui, Voican, urmărit şi... disident).

*

Vineri, şedinţă la Mămăligă (unde nu mai fusesem de vreun an).

Jos, la şedinţa „teoretică" în franceză pe tema învăţământului, Sorin Antohi, cam pierzându-se în detalii. Despre China însă, un tânăr profesor francez care a predat acolo, Jean-Jacques Châte- lard, cu punctele de vedere cele mai interesante pe care le-am auzit de la Simon Leys încoace. Simpliflcând grafia (doar 1 000 de caractere), Mao a decerebralizat China, rupând-o de 3 000 de ani de civilizaţie transmisibilă doar prin multiplicitatea semnelor şi complexitatea grafiei.

O altă profesoară, tot tânără, Isabelle Stal, care, aflu, a scos cu Franţoise Thom o carte, *L 'ecole des Barbares,* ne face un portret apocaliptic al învăţământului francez complet comunizat. Acelaşi tip de exagerare din cartea Franţoisei Thom despre Gorbaciov

— provenind în linie directă pentru Franţoise Thom de la Alain Besanţon. Clară, foarte clară expunere şi – sper —simplificatoare.

Sus, la şedinţa literară, Sanda Sto îşi citeşte traduceri din Blaga.

Sunt interesată mai ales de poemele-manifest citite de Magda Câmeci, care îmi fac, ne fac, o excelentă impresie.

*

Cu Magda Câmeci şi Romoşan, lunea trecută, o masă rotundă despre galeria de pictură românească (La Cordee) pe care

Romoşan a deschis-o la Paris. Romoşan, incapabil de concentrare, se bâlbâie şi se menţine în generalităţi – Magda Câmeci, bine. Masa rotundă, prost mergi.

Magda Câmeci ar vrea să facă cu noi o carte, prin întrevederi înregistrate, despre exil. Virgil îşi etalează pe un ceas-două încăpăţânatul refuz. Nu ştiu ce mai înţelege biata fată din înverşunarea cu care reia vechea lui versiune a strigătului în deşert şi ezecheliană plângere a deşertăciunii deşertăciunilor – să nu mai rămână nimic, praf şi pulbere mai bine, decât o astfel de carte nepusă la punct.

Ştiu că n-are dreptate, dar sfârşesc prin a obosi şi eu cu elanurile mele căznite pentru eficacitate. în cazul de faţă: a transmite memorie.

La limită, voi face doar eu înregistrarea cu Magda Câmeci, dar nu eu am scos toate revistele literare ale exilului, ci el. Să mai nădăjduiesc că-1 voi convinge?

*

Excelent pamfletul lui Tudoran împotriva lui Breban, pe care mi-1 aduce (în dactilogramă). într-o ţară normală, după aşa ceva, Breban nu s-ar mai putea ridica. în România nu suntem însă în- tr-o „ţară normală". Textul va fi publicat în *22.*

*

Inelegantă lovitură de copită de la Sorescu. în *post-scriptum* Ia un interviu cu Cioran (în *Literatorul)* opune pe aceşti exilaţi „buni“ – Cioran, Tacou, Aurora – acelora care şi-au făcut carieră din ură şi defăimare – adică *noi* (nenumiţi, dar evidenţi).

Cred că Sorescu este scriitorul pentru care ne-am zbătut cel mai mult. Când criticii îl tratau drept un sub-Prevert, V. şi cu mine îl invocam pe Michaux, înfruntându-i

pe toţi. I-am tradus piesele (în traducerea mea a şi fost jucat la Paris), am reunit regizori şi actori mari în sala de la Chaillot (cea mică) în care i-am citit piesele, am încercat real să-l lansez. Am trecut cu V. peste aproximaţiile sale morale (un fel de „las-o încurcată" permanent) pentru că ni se părea – şi aşa şi era – că poezia şi teatrul său erau incompatibile cu regimul. Şi, în plus, îl consideram prieten.

Acum iată-1 şi pe el cam în rând cu Eugen Barbu.

194

1991

O zi, o seară, m-a cam durut. Apoi, cu ajutorul dispreţului (facil la mine), a trecut şi asta.

Mi-e doar teamă că voi începe, instinctiv, să-mi drămuiesc en- tuziasmele spontane. Ar fi insuportabil dacă în orice mână întinsă prea patetic azi aş dibui, inconştient, trădarea de mâine.

*

Zigu Omea mi-a trimis contractele la semnat pentru voi. IX din opera tatei şi pentru *Agenda literară* (voi. I). îi telefonez Gabrielei Omăt să-l înştiinţeze că le-am primit, le semnez şi le pun la poştă.

Scriu Ilenei Vrancea pentru a-i anunţa ştirea (îi trimit şi *România literară* cu fragmentul) şi a-i spune că, dacă s-ar fi aflat în România, nu i-aş fi dat, spre editare, *Jurnalul* decât ei. Şi e adevărat. Nu doar pentru că ea mi l-a cenit prima şi nu doar din pricină că ea a început, în *Lupta de clasă,* reabilitarea lui Lovines- cu (în 1962). Dar această fostă fanatică de partid are în ea o cinste de nezguduit. în ea aş fi avut o totală încredere.

Joi 5 decembrie

A sosit Manolescu. Am cinat cu el la Mihnea luni seara şi de atunci Mihnea îl poartă din dejun în cine, de la opoziţie la socialişti, de la Hotel de Viile la Matignon sau Elysee ca pe un preşedinte *in spe.* Adică în afară de Leotard cu care merge astă-seară la o cină „culturală11 (Sollers, Marek Halter etc.), nu şefii de partide îl primesc, ci adjuncţii lor (până acum programul n-a variat faţă de cel

anunţat de Mihnea), doar, am impresia, cu un eşalon mai jos.

Manolescu, care ne anunţase că le va spune el ce gândeşte grupului Florescu, pare a se fi muiat (i-a văzut ieri, îi mai vede şi duminică). Spre împăcarea tuturor, ca Blandiana care voia să facă pace între Tudoran şi Calciu? Nu-1 cred atât de naiv.

în orice caz, Mihnea continuă să jeneze. Goma ne telefonează azi c-a primit o fotocopie după articolul ditirambic al lui V. din *Meridian* (despre Mihnea) având pe plic ca expeditor: „Asociaţia Cultului personalităţii". Vreun Varlam oarecare.

Altfel, Manolescu cum îl ştim. Adică bine. îmi aduce două plicuri cu texte de corectat de la Magdalena Popescu-Bedrosian (Cartea Românească). Pentru cartea cu dialogurile Eliade-Ionesco-

Lupaşcu etc. Acest „etc.“ are tâlcul lui. într-o lungă scrisoare se străduieşte să mă convingă să inserăm şi interviul dat lui Eugen Si- mion în aprilie 1990 la Bucureşti. Voi refuza. Nu numai din principiu (i-am scris, doar, lui Simion că rupem orice colaborare), dar şi din pricina dactilogramei-varză făcută probabil tot de dactilografa lui Simion şi din care nu se înţelege nimic. E incomplet şi incoerent. Şi, bineînţeles, nu mi se trimit şi casetele, să pot corecta. Altă zăpăceală: n-a transcris la Cartea Românească dialogul cu Cugler, trimis, împreună cu celelalte, acum peste şase luni, prin Alex. Ştefânescu.

Deci sunt făcută să mă grăbesc că trebuie să intre cartea în plan, fac casete peste casete, trimit imediat. Apoi tăcere, întreruptă brusc peste aproape o jumătate de an – şi iarăşi urgenţă: vor să scoată cartea împreună cu... un disc, în ianuarie-februarie, le trebuie totul corectat, cu prefaţă şi note introductive, în două săptămâni, până la plecarea lui Manolescu.

O vraişte românească de toată frumuseţea.

*

Telefon asta-seară de la Druţă. Sigur gorbaciovian (a fost de altminteri în suita lui G. la Madrid), deoarece pare înspăimântat de independenţa Ucrainei (care ne va cere Galaţi-ul!), de lovitura militară care se pregăteşte în URSS, de Occidentul ce nu pricepe pericolul atomic provocat de necontrolarea de către centru a instalaţiilor atomice (ale „fostei11 Uniuni Sovietice), de faptul că artiştii nu mai creează, iar publicul nu mai citeşte şi nu mai merge la spectacole.

Unde sunt „ninsorile11 totalitarismului îndulcit (?) de mai an?

La FE a dat un text (care a trecut), „masa tăcerii11 (pe care-1 găseşte capital). Probabil că luptă şi el „pentru liniştea noastră11 (vezi Iliescu).

II pun totuşi în gardă. La Madrid l-a văzut pe Uscătescu, iar mâine dejunează cu Lilly Marcou!

Aşa-i trebuie, dacă o fi (vorba fişierului FE) cam kaghebist. Tot am făcut bine să-l avertizez. Mai ştii, o fi doar naiv! (Nu cred nici prima ipoteză, nici a doua.)

*

A murit Ţuţea la Buc. L-am revăzut pe patul lui de spital în finalurile celor patru filme televizate *Memorialul durerii,* din care

1991

Mihnea mi-a adus fotocopii: Jilava – Piteşti (pe care-1 mai aveam) şi două Gherla.

Marţi privim serialul difuzat de Televiziunea Română timp de vreo şase ore.

Şi brusc mă întreb dacă mă ocup cum trebuie de memoria mamei. Dacă discreţia mea relativă (o introducere în *România literară,* un articol în nr. 3 din *Memoria* care trebuie să apară) nu e un păcat. O iubesc prea mult ca să n-o tratez ca pe mine: cu acea ţinută la care ţinea. Sunt fidelă demnităţii ei. Poate nu şi eroismului cu care a preferat să moară decât să-mi trimită o scrisoare

prin emisarii Securităţii, acel eroism care s-ar cere proclamat şi răzbunat cu semne de exclamare şi patetism. *Mal ă I 'aise.* Ce să fac? Să plâng şi eu în faţa aparatului de filmat? Să cer răzbunare pentru anchetatorii ei?

Se tot vântură că Nikolski va fi inculpat penal (?) pentru Piteşti. Până nu văd, nu cred.

Fidelitatea mea adevărată e somniferul pe care-1 iau pentru a adonni, seară de seară, din 1958 încoace. Dar n-o ştiu decât eu. ŞiV.

*

Excelent articol-editorial al Magdei Câmeci în *Contrapunct.* „Avem nevoie de Goma". Hotărât lucru: fata asta e de calitate.

Iar în *22* prima parte din pamfletul lui Tudoran împotriva lui Breban. „Preliminarele" care au apărut îl privesc pe Ţepe.

*

Prin telefon, Tudoran îmi cere o frază-două pe care să le pună pe copertă, alături de fotografia lui Goma, în numărul viitor din *Meridian.* I le fac. Două.

Duminică 8 decembrie

Ricci e furios: Invitat de Rege, Manolescu ar fi răspuns că ar merge la Versoix să-l vadă, dar n-are viză. Atunci prinţesa Margareta ar fi telefonat la Berna şi i s-ar fi trimis lui M. viza la Paris, iar Ricci i-a cumpărat biletul pe TGV. După care Manolescu ar fi replicat detaşat că nu poate să meargă, iar Ricci i-ar fi scris un bilet fulminant la hotel.

Mi se pare incredibil că Manolescu s-ar fi putut purta astfel. Nu i-a spus nimic lui Mihnea, alături de care e în fiecare zi. Nici nouă, aseară, la telefon, când ne-a detaliat programul de azi. (Se întâlnea cu Florescu şi alţi „băieţi de comitet", să încerce a îndulci pe veleitarii emigraţiei înăcriţi pe Milmea.) Nu cred că tocmai „amănuntul" cu Regele l-ar fi tăinuit.

II voi întreba mâine.

*

Azi era referendum în ţară pentru Constituţie. Opoziţia (PAC, PNŢ) recomandase abţinerea. Şi ar fi peste 30% de abţineri. Dar Manolescu e furios. A aflat de la Buc. că Alianţa Civică (rămasă pe mâna lui Băcanu) a cerut în *România liberă* să se voteze „nu".

Or, dacă nici Alianţa nu mai e de acord cu Partidul său!

*

Ieri, cu V., în Marais la expoziţia Marianei Macri cu compoziţii din ţesături cu adevărat originale şi frumoase.

Nu departe de galeria ei, Casa Română prezenta „Mon villa- ge dans une malle". Fote, ii, chimire etc. foarte bine expuse de Irina Nicolau. Din pricina ei ne-am şi dus (e cea care a avut ideea primei cărţi asupra Revoluţiei, dialogurile străzii, mărturiile culese ca orice folclor cu ştiinţă etnografică).

Acolo, „le tout Bucarest" de la Paris. Văzând pe aceşti oameni (gen Leonaş Ghica, Marsi, dra Tuduri, Dinu Bastaki etc. etc.), realizez cât au îmbătrânit. Şi noi cu ei, bineînţeles, dar pe noi nu ne vedem.

Ieşind pe drum până la metrou, Dorel Cazaban ne spune, cu umorul lui obişnuit, c-a început să surzească, a fost operat de cataractă la un ochi, va fi la celălalt. Asta după ce, acum câţiva ani, făcuse un infarct.

Şi parcă nu trecuseră decât doi-trei ani de când pe aceleaşi străzi ale Parisului ne plimbam adolescenţa cu eternitatea în faţa noastră.

„Le temps retrouve?" Nu, „le temps perdu".

Sâmbătă 14 decembrie

Duminica trecută, *URSS a încetat să existe,* la Minsk! Până să realizez cu adevărat această „clipă" incredibilă (luni toată ziua n-am

avut timp de ştiri), celor trei state slave (Rusia,

Ucraina, Bieloru- sia) semnatare ale acordului li s-au alăturat şi altele, asiatice, iar Gorbaciov (de care pentru prima oară mi-a fost milă) a început să semene cu un rege shakespeare-ian, pierzându-şi nu numai coroana, dar şi pământul ce-1 avea în stăpânire. Dă conferinţe de presă pentru sovietici şi discută ore de-a rândul, cu inconsecvenţe şi întrebări, demn de un Lear nebun. Săptămâna asta, harta lumii s-a schimbat. Iarăşi şi iarăşi, nu credeam că-mi va fi dat să văd aşa ceva. Cu toate că mă pregătiseră şi Zidul Berlinului, şi „revoluţia" din România.

Nicio previziune nu se mai poate face când istoria începe să se joace de-a miracolele.

* ■*

Or, săptămâna aceasta memorabilă mi-am petrecut-o, jalnic şi grotesc, privind cum ura emigraţiei îndreptată împotriva lui Mih- nea derapează împotriva lui Manolescu.

Conferinţa de presă organizată luni seara, de Fondation du Fu- tur, la Adunarea Naţională, de-a lungul căreia Manolescu a fost moderat şi raţional (prea conciliant probabil pentru patimile dezlănţuite), a constituit o pildă vie. Dinu Z. a semnat, alături de Varlam, un protest împotriva prezenţei lui Dan Berindei la nu ştiu ce colocviu de istorici şi prezentându-1 ca pe un nomenclaturist aproape tot atât de responsabil ca... Nikolski. Că lovitura era îndreptată împotriva fiului, stă dovadă faptul c-au pus să circule protestul în sala conferinţei lui Manolescu (fară nicio legătură cu acel colocviu de istorici). Actul de răzbunare era îndreptat într-o singură direcţie: Mihnea.

întrebări mai mult sau mai puţin insidioase (cum vă prezentaţi preşedinte – şi atunci Regele?) – unele de-a dreptul calomnioase (Varlam pretinzând că Tudoran şi Gabriel Andreescu ar fi admis o colaborare cu FSN) s-au lovit de flegma lui Manolescu, atât de raţional, încât i-a dezamăgit pe toţi amatorii de cântări patriotice şi monarhiste. Manolescu a spus că date fiind sondajele la un referendum privind monarhia, Regele nu este acreditat decât cu vreo 13%. Că trebuie deci „educată" opinia

publică, arătându-i-se ce-a însemnat monarhia. Dar până atunci va mai trece timp. Ceea ce iar i-a indignat pe toţi. A nu declara că Regele, şi numai Regele,

e singura soluţie (în ciuda faptului că e inaplicabilă concret) a devenit un fel de act de trădare (ca altădată a fi pentru comunism). — Atmosferă intelectualmente irespirabilă, ură „â couper au couteau“.

Am fugit de acolo – ca din gură de şarpe – cu V. şi Mano- lescu, cinând repede la restaurantul de lângă Odeon, înainte de a-1 depune la Mihnea, unde urma să se întâlnească cu Smolar şi alţi polonezi! Bineînţeles că nu s-a petrecut cu Regele cum pretinse- se Ricci, Manolescu spunându-i la telefon prinţesei Margareta că-i va fi probabil imposibil să scape din chingile programului şi să se ducă la Versoix.

Articolul lui V. din *Meridian* lăudându-1 pe Mihnea – şi care circulă acum fotocopiat în toată colonia – „a mis le feu aux pou- dres“, exasperându-i pe toţi.

Azi îmi telefonează Iorgulescu: l-au chemat şi Dinu Z., şi Her- lea, reproşându-i că a afirmat într-o cronică (simpla relatare a contactelor lui M. la Paris) că niciodată un şef de partid n-a fost primit aşa la Paris. Cum!? Coposu – pretind ei – n-a fost primit de Chirac? Şi de un ministru socialist?

Asta nu pot deci suporta: ideea că ei n-au fost în stare să asigure liderilor partidelor istorice un program asemănător.

Ce vor mai zice când va trece masa rotundă înregistrată miercuri cu Manolescu – Mihnea – Iorgulescu care insistă tocmai asupra acestei unicităţi a primirii?

Ca şi cum m-ar interesa în fond ce spun şi vor spune? Prost e doar că-şi transmit versiunile în ţară, cum s-a întâmplat cu „acreditarea" lui Mihnea ca „permanent socialist", vânturată de Ricci la Congresul Alianţei Civice. Prost este că intră în acest joc măsluit al invidiilor şi un

Paleologu care, avertizat, se lasă totuşi „em- bobine" când de Ricci, când de Varlam.

Nicolae crede c-a făcut mare lucru aducându-i de partea sa pe Mămăligă şi pe Florescu (care să-i potolească pe Barbă, Varlam, Ricci & company), de parc-ar fi cine ştie ce achiziţii politice.

Dacă s-ar întoarce bietul rege în ţară, ce suită ar avea...

Deocamdată, a fost primit vineri cu mare pompă la Free Europe la Miinchen. Şi cu entuziasm.

Dacă nu se întâmplă ceva cu totul şi cu totul neaşteptat, i se amărăsc ultimii ani de viaţă cu iluzia că destinul lui se va încheia de unde a plecat: pe tronul României.

200

1991

*

Goma s-a întors de la Madrid (o conferinţă cu scriitori exilaţi), unde a asistat la conflictul dintre Bujor Nedelcovici şi Nor- man Manea. Primul a enumerat în comunicarea lui pe toţi filosofii omenirii de la Platon încoace. Cât despre Norman Manea, iar a început cu deportarea lui la cinci ani. E adevărat că poate fi traumatizant pentru o întreagă viaţă. E supărător însă când devine un argument publicitar (probabil că nu mai pot fi obiectivă cu el de la articolul pe care l-a scris împotriva lui Eliade). Cei doi distinşi intelectuali nu s-au certat de altminteri public lâ Madrid, ci doar prin scrisori deschise, cu „va urma“ în *România literară.*

* ^

După ce am avertizat-o pe Magdalena Popescu-Bedrosian prin telefon, i-am trimis prin Manolescu toate textele din interviuri corectate, cu note şi prefeţe scrise, şi chiar cu titlu. Cartea (mai exact, dactilograma) gata. Mai vrea să-i adaug doar dialogul cu Grigore Cugler, pe care nu-1 transcrisese. Să vedem acum dacă, aşa cum se lăuda, va scoate cartea la începutul lui 1992. Tare m-aş mira.

Am refuzat să fie integrat interviul luat de Eugen Simion.

*

Mi-a trimis Ioana Bemard volumul despre Noel. Conţinând nu numai mărturii despre el, dar şi o prezentare lungă scrisă de Ioana cu tact şi la modul cursiv.

Aflu azi, telefonându-i, că Geta Dimisianu a refuzat volumul, sub pretextul că mărturiile sunt nesemnificative sau derizorii. Ioana nu înţelege ce se ascunde sub refuzul ei îndârjit.

Nici eu. Cartea e departe de a fi o operă majoră, dar dă seama, cât mai complet, de activitatea lui Noel. Esenţială pentru România.

Joi 19 decembrie

Virgil se întoarce mai devreme decât prevăzusem de la doctorul lui de ochi. Cum aud cheia în uşă, înţeleg că veştile sunt proaste. Şi sunt. Se va încerca întâi laser-ul, apoi, dacă nu reuşeşte: operaţia. Despre care nu ni s-a spus dacă există şi aici riscuri de nereuşită. Să adaug că sunt cuprinsă de o panică pe care o domin cum

pot? Virgil poate. Se închide în tăcere. O ştiu neagră. Peste un ceas-două, când ajungem să vorbim – am confirmarea. Se gândeş- te la orbitul posibil şi la... sinucidere. împreună, nu m-ar înfiora. Dar ca eu să rămân pentru a pune ordine în lucruri, cum vrea el...

Mă abrutizez montând dialogurile cu Şerban Foarţă şi cu Iri- na Nicolau. Ultima e excepţională, deşi e prea aproape de Horia Bemea ca viziune.

Dar ce importanţă mai poate avea? Că e excelentă sau nu? Nimic nu mai are importanţă. Nici emisiunile. Nici tot ce-am făcut şi mai facem pentru acolo. Nimic în afara chinului de a şti ce se va întâmpla.

Vineri 27 decembrie

Am primit azi urări prea călduroase şi tutuindu-mă de la o persoană semnând Lila.

Lila o chema pe tânăra care a stat ani de zile în camera de-ală- turi de mama, cu care se împrietenise, dar până la sfârşit o bănuia de denunţ pentru a pune mâna şi pe camera ei. Nu-mi venea însă să cred că ar avea îndrăzneala să-mi scrie atât de patetic.

După ce i-am trimis o carte ilustrată cu urări, tot nu-mi pria. Dar deloc. M-am hotărât să telefonez la numărul indicat în misivă, sperând mereu că totuşi m-am înşelat: că nu era Lila.

Ea era. I-am tăiat scurt efuziunile. I-am spus (după ce o întrebasem cine e exact) că mama mi-a transmis prin colege de închisoare bănuiala cu denunţul. A plâns o jumătate de oră, s-a dezvinovăţit (că o adora pe mama, că a plecat apoi în provincie, unde a fost urmărită doi ani de zile, ca şi bărbatul său), că e un *malenten- du,* că ea ajunge şi până la... dosar să facă lumină şi mereu acelaşi disc.

Foarte calm i-am replicat că nu voi face nimic împotriva ei, dar că orice „dovadă" mi-ar aduce, mesajele mamei sunt pentru mine singurele decisive. Am sfătuit-o să nu-i spună nimic fetei, să se calmeze etc. etc.

O jumătate de oră de plâns e mult. Până la sfârşit, ajunsesem să mă îndoiesc până şi de mine, de memoria mea. Am rămas însă fermă, mştiinţând-o că, dacă îmi scrie, nu-i răspund.

202

1991

Am închis telefonul, am redeschis „Dosarul" mamei. Cu ultimele ei cărţi poştale, pe care nici acum nu reuşesc să le recitesc. Dar trebuia. Şi am găsit ce-mi trebuia. într-o scrisoare din 13 ianuarie 1958 (mama a fost arestată la 23 mai). Destul ca să închei capitolul.

Din recitirea şi a ultimelor cărţi poştale, redescopăr că i se propusese „târgul" (să mă las de activitatea mea), reiterat în spitalul închisorii, unde preferase să moară decât să-mi scrie câteva rân- duri prin care m-aş fi angajat să fiu agenta lor în schimbul eliberării ei. Tot cifrat, în ultima c. p., din 19 mai: Cu o persoană numită „mama lui

G.“. Venită s-o vadă (probabil un securist de la paşapoarte):

„D’ailleurs deux heures de causerie agreable, roulant sur Mica [eu], certifiant que jamais Ly [mama] ne pourra atteindre son but. [...] Elles ont une maniere d’apprecier le travail et l’attitude de Mica qui m’enerve. En tout cas, je lui ai ecrit, quoi qu’on lui dise, je suis en desaccord avec elles; qu’elle continue sagement son travail sans jamais oser rien faire pour des appreciations qui ne m’appartiennent pas. Apres toi, apres vous, c’est Mica que j’aime le plus, et si jamais elle voulait faire d’inutil es sacrifices qui ne chan- geraient rien, rien, je ne la verrais plus jamais. [...] J’ai encore prie Mica de ne pas s’engager par des sommes folles â atteindre son but. Elle pourrait le faire pour des prunes.“*

Evident, atunci, înainte de arestare, nu i-au propus târgul direct ca în închisoare, dar au lăsat-o să înţeleagă, destul de insistent ca să-mi lanseze acest avertisment de ultim moment. Tot evident, cele de mai sus nu au nicio legătură cu „Lila“.

* „De altfel, două ore de conversaţie plăcută despre Mica [eu], din care a reieşit că Ly [mama] nu-şi va putea atinge niciodată scopul. [...] Ele au un fel de a aprecia activitatea şi atitudinea Micăi care mă enervează. în orice caz, i-am scris că, indiferent ce i s-ar spune, eu nu sunt de acord cu ele; să-şi vadă cuminte mai departe de treabă, fără să se gândească vreodată să ţină seama de nişte păreri care nu-mi aparţin. După tine, după voi, eu pe Mica o iubesc cel mai mult, şi dacă i-ar veni vreodată să facă sacrificii inutile care n-ar schimba absolut nimic, n-aş mai vedea-o niciodată. [...] Am rugat-o din nou pe Mica să nu se angajeze cu sume nebuneşti ca să-şi atingă scopul. Ar putea s-o facă de pomană." (*N.ed.*)

203

JURNAL

După ce am descifrat (totul era codat şi uitasem formulele) câteva scrisori şi cărţi poştale, n-am mai fost în

stare de nimic toată seara. Nu s-a cicatrizat.

*

Crăciunuri în serie:

Luni seara, la noi, şi apoi la restaurantul unde am leşinat la masa cuNoica acum vreo zece (?) ani. Cu Carmen şi Liiceanu, din nou la Paris pentru un colocviu organizat de Catherine Durandin.

Marti seara (de Ajun), la Mihnea, tot cu Liicenii şi cu Bemard Poulet. Acesta din urmă mult mai subtil analist politic decât credeam, dar cu racilele stângii. Nu toate, dar încă prea multe.

Miercuri seara, la Ioneşti, cu Paleologu, Irina Nicolau şi soţul ei, Radu. Vine şi Eugen, şi în salon, şi la masă. Deci un succes. Sărbătoarea, ca totdeauna, frumos regizată de Marie-France. Dar ce mai avem de sărbătorit?

*

Avem totuşi ceva de sărbătorit: drapelul roşu nu mai flutură asupra Kremlinului. L-a înlocuit Elţân cu cel rusesc. A pus mâna pe tot (annată, KGB, televiziune, Kremlin, prin decrete), şi-a semnat comunitatea la Alma Ata şi l-a demis pe Gorbaciov.

Pe care-1 plânge azi tot Occidentul.

Eveniment istoric – cum se spune. Şi este.

1992

Marţi 7 ianuarie

Am făcut revelionul la îorguleşti, cu Oana şi Rodica. Am reuşit să şi cânt. Am mimat şi câţiva paşi de dans. Din pură superstiţie. Ca sub acest prim semn al anului să mimez bucuria. Ne-a adus înapoi lorgulescu pe la 4 dimineaţa.

*

Greg (fără Odile, care nu prea se mai poate deplasa), acasă, să ne urăm „La mulţi ani!“ – vrea să se duca la toamnă la Buc. Ar sta la Irina. II aprob cu tristeţe. Nu-şi dă seama de şocul pe care riscă să-l aibă. Nu va mai regăsi pe nimeni şi nimic.

*

Luni seara, la Hăulică (după un an de ammări). Apartament luxos pe avenue de la Grande Armee. Mobile puţine, spaţiu mare, tablouri: totul de un gust desăvârşit.

Nu mai „discută" politică.

*

Mihnea s-a întors din Bucureşti, unde a fost să pregătească viitoarea campanie a lui Manolescu, care şi-a făcut publică candidatura la alegerile prezidenţiale.

Mini şi maxicomploturile continuă. Alecu i-a scris lui Coposu împotriva lui Manolescu, să i se plângă că a refuzat să-l vadă pe Rege. Stelian Tănase organizează un grup anti-Manolescu etc.

Totul petrecându-se pe fundalul evenimentelor din Rusia (Gor- baciov evacuat la limita mojiciei eficace din Kremlin) pare derizoriu.

S-ar putea într-adevăr să nu fie mare lucru de făcut cu românii.

JURNAL

*

Foarţă cu soţia, astă-seară, la noi, să ia cărţile de la V. Se întoarce la Timişoara. Şi brusc îmi dau seama că-mi devenise aproape familiar. îmi vor lipsi tristeţea şi umoral său.

*

Shafir ne-a telefonat de la FE pe la sfârşitul anului. Raportul pentru Europa Liberă e neaşteptat de bun. în urma insistenţelor lui Havel, americanii s-au hotârât să prelungească cu vreo zece ani postul de radio. Se vorbeşte chiar de înfiinţarea unei secţii spre Asia (Free Asia).

*

Scriu cu un entuziasm mai mare decât l-am avut la citit despre *Jurnalul* lui Jeni Acterian. Poate din pricina unui titlu găsit din întâmplare: „Ratarea ratată". Jeni Acterian a devenit acum, cred, unul dintre personajele centrale ale scenei literare dintre cele două războaie.

Duminică 12 ianuarie

Vorbim astă-seară la telefon cu Gabriela Adameşteanu şi cu Ga- briel Liiceanu.

Amândoi mă anunţă că Gabriel s-a hotărât să scrie în fiecare număr din *22.* îl întreb de ce pe Gabriel. îmi răspunde: „Prea eram dezgustat de mine însumi". Iar nu înţeleg de ce. Pentru că nu face politică?

Bieţii de ei: se apropie alegerile municipale care – dacă ne luăm după rezultatele referendumului – nu vor fi prea deosebite de cele legislative din 1990. Doar noi nu suntem Bulgaria, unde la al doilea tur va ieşi preşedinte un filosof disident – Jelev.

în acest timp, Roman se ceartă pe faţă cu Iliescu, iar în secret şi Securităţile fiecăruia între ele (Caraman – cel cu reţeaua de spionaj în Franţa, cu Roman; Măgureanu cu SRI-uI lui, cu Iliescu).

Iar Manolescu, care şi-a anunţat candidatura, a scos o carte din articolele lui politice din *România literară— Dreptul la nor- malitate.* Ce evoluţie radicală faţă de estetismul său de mai an!

206

1992

*

Aflu de la Lydia – încântată să-mi dea o veste proastă – că va sosi la Paris vicepreşedintele FE, Bill March, cu adjunctul său, probabil pentru a suprima biroul parizian. Telefonez la Miinchen (Stroescu, Hurezeanu): nu ştiau nimic. îl prind (şi unul, şi altul) pe culoar pe unul dintre directorii (Gilette sau aşa ceva) americani, care le spune că pentru a deschide birouri de corespondenţă în Est trebuie să reducă (sau suprime pur şi simplu) pe cele din capitalele occidentale. Logică americană! Stroescu e agitat (mai ales pentru Balotă, pe care l-a impus cu două programe – cei care le-au ascultat le decretează foarte slabe) şi promite că va face un memoriu, se va lupta etc. etc. Aş!

Iar eu, cu ne-engleza mea, cum să mă duc spre domnul acesta March şi să-i spun ce grozavă sunt eu, că

emisiunile mele şi ale lui V. sunt culmea culmilor? Sau să-i aduc cele vreo 200-300 de pagini de articole apărate în ţară despre noi?

Iar întâlnirea are loc la 9 dimineaţa. E ceea ce mă dezolează poate cel mai mult. Prima mea „dimineaţă pierdută".

*

Câte două zile pe săptămână – de la Crăciun încoace – răspundem la urări. Unde duce politeţea!

Duminică 19 ianuarie

Săptămână a început cu o zi de studio dintre cele mai încărcate: dialog cu Ion Vlad despre statuia lui Eminescu (mie nu mi-a plăcut. ..), dialog cu Mariana Marin (care la cafenea îmi cere să fiu martoră la căsătoria ei cu Samuel Tastet), Alecu cu o cronică despre Geremek, în care reuşeşte să-şi plaseze obsesionalul [acum] Rege... şi emisiunile curente.

După cafenea, acasă, Irina Mavrodin. în cursul săptămânii, cu telefoanele ei, dar mai ales ale lui Christinel, mă străduiesc să pun capăt copyright-ului pe care Handoca l-a pus, cu de la sine putere, pe *Romanul adolescentului miop,* tradus în franceză de Irina Mavrodin şi publicat în colecţia ei de la Actes Sud. Christinel îmi confirmă că nu i-a dat niciun drept (pentru România sunt cedate

*

De-a lungul săptămânii: problema suprimării biroului de la Paris. Se zbate Mihnea: i-a telefonat lui Hassner şi lui Hurezeanu. Mă zbat evident şi eu, deşi cu o poftă descrescândă. Hurezeanu promite că atunci când va veni Pell (preşedintele) la Buc., îi va organiza o seară la Doinaş, invitând pe cei care îi vor vorbi de însemnătatea

emisiunilor noastre. Stroescu (care mă cheamă sâm- bătă timp de o oră) spune c-a vorbit cu acelaşi Gilette şi i-a explicat de ce avem nevoie de studio, noi românii (ceilalţi n-au decât mici corespondenţe ce pot fi trimise prin telefon).

Stroescu speră să reuşim a obţine închirierea unui studio (pentru o zi – eu – şi jumătate: Balotă al lui). Şi contează şi pe mine să-l conving pe March (cu interpret!).

Evident, dacă stă de vorbă cu fiecare în parte, îi voi spune povestea cu studiourile, dar dacă nu se face, am impresia că într-un fel voi fi uşurată.

Pe de o parte, emisiunile nu mai au nici impactul, nici necesitatea de altădată, iar eu sunt prea iritată, dacă nu chiar dezgustată de betonata prostie americană. Iar la Miinchen, Stroescu n-are stofa unui Bemard să se bată. Prima mea reacţie ar fi deci de uşurare, chiar dacă a doua ar deveni – inevitabil – de regret. Existenţa ni se confundă de atâta vreme cu aceste emisiuni, încât nu poate să nu se caşte un mare vid.

Vom vedea marţi, când vine March la Paris. Deocamdată, mai mult decât suprimarea ce va fi anunţată, mă jenează faptul că (poate pentru prima oară de la sfârşitul liceului) va trebui să mă scol la 6 şi jumătate dimineaţa.

*

Ion Ioanid îl caută de la Miinchen pe V. pentru a-i spune din timp că, din cele trei zile pe care le va petrece la Paris, dna Hos- su (cea cu *Memorialul Durerii)* îi stă la dispoziţie una la alegerea lui. Presupun că vrea ceva (un interviu în legătură cu Piteştiul).

Tot în legătură cu cartea lui V., Pintilie ar vrea să facă un film despre Piteşti, găsind că documentul cel mai clar e prezentarea

lui V. Dar nu ştie cum va putea transforma în imagini un atare paroxism al ororii.

Are dreptate. Totul ar trebui doar sugerat, dar fără descrierea exactă a torturilor cum să explici că experienţa satanică a reuşit?

*

Miercuri, la o cafea, Jean Stern, care va pleca la sfârşitul lunii la Bucureşti şi căruia îi facem un tablou al vieţii literare şi-i dăm nume şi adrese. Insist pentru ca să nu se mai repete tipul de articol al lui Veronique Soule, care n-a descris decât *România Mare,* antisemitismul, şovinismul de acolo – şi n-a pomenit de atitudinea potrivnică a majorităţii intelectualilor care nu numai polemizează cu ceauşisto-drăganizaţi, dar scriu şi proteste publice 6on- tra antisemitismului.

Gabriela Adameşteanu ni se plânsese că Veronique Soule nici nu pomenea de *22.*

îi cer deci lui Jean Stern să meargă şi la *22,* şi la *Contrapunct* (dacă va mai exista, cu noile restricţii de la Uniunea Scriitorilor), şi la *România literară.*

Poate că niciodată intelectualitatea română n-a fost mai masiv şi vehement pentru democraţie şi împotriva formelor excesive sau demodate de naţionalism – iar gazetarii de la *Le Monde* şi *Libe* fac un tablou ca şi cum extrema dreaptă ar fi dominantă în ţară.

Cu Stern, ca de fiecare dată, ne înţelegem perfect. Când vorbeşte cu noi e unul, şi altul când scrie.

Duminică 26 ianuarie

A fost mult mai grav decât prevăzusem. March a venit să ne anunţe solemn că se suprimă totul, şi local, şi funcţionari, şi colaboratorii (n-ar da voie legea franceză să-i întrebuinţeze fară securitate socială). A fost dus mai înainte de Lydia la un avocat care i-a trân- tit aceste baliverne. Vorbeşte el şi acceptă întrebările şi criticile fiecăruia. Dar o ţine una şi bună: suprimarea totală – legea franceză.

Mă înscriu prima la întrevederile particulare care au loc în biroul Lydiei cu vicepreşedintele şi adjunctul său. îi expun (Lydia traducând) cazul special al secţiei române, îi arăt în geantă dosarul

cu tăieturile de presă, fără să-l mai scot. Răspunde că ştie ce „excelente" sunt aceste programe (aş, nu ştie nimic), dar n-are a face. Dacă i-aş da eu 1 milion şi nu ştiu câte sute de mii de dolari... îi răspund sec că dac-aş avea o astfel de sumă mi-aş face propriul post de radio, aş fi la adăpost de astfel de surprize. Lydia, slugarnică, nu traduce, o face adjunctul ce pare foarte amuzat de replică. Şi gata. Totul era hotărât dinainte: toate birourile din Vest suprimate, cu personal cu tot.

Ies din biroul Lydiei şi-i las pe ceilalţi nenorociţi să-şi pledeze, inutil, cauza. Ungurul, Sipoş, e furios: March a venit să ne umilească etc. Nici măcar. A procedat americăneşte, ca în capitalismul sălbatic (iată-mă şi anti-capitalistă).

îi telefonez imediat lui Stroescu. Lor nu le comunicase nimeni nimic (March pretinsese că în chiar acea clipă Pell le vorbeşte celor de la Miinchen).

Nu le-a „vorbit" până azi. Şi de marţi s-a pornit vârtejul. Trebuia mai întâi dovedit că legile franceze nu sunt aşa. Mihnea a obţinut o dare de seamă clară de la Franşois Planche – care e jurist. Putem colabora perfect cu Munchenul. Mihnea îi trimite lui Stroescu hârtia cu legile prin „fax", eu îi dau toate detaliile.

Mihnea, care e într-o agitaţie continuă, cere telefonic lui Lii- ceanu o scrisoare-protest adresată lui Pell şi semnată de scriitori de vază şi cu titluri (Pleşu, Dinescu, Doinaş etc.). Liiceanu îi promite că se va executa cu entuziasm. Mihnea îmi citeşte la telefon şi scrisoarea lui Hassner, exact ce trebuia.

Se zbate Mihnea aşa cum o făcea când era vreun disident ameninţat în România.

Acum Stroescu are în mână armele să se bată, dacă într-ade- văr legea franceză invocată de March nu e doar un pretext.:— Şi atunci lucrurile se vor prezenta aşa: românii vor înregistra la biroul din Bucureşti şi de la

Miinchen se va transmite înapoi – Free Europe devenind un fel de mic radio local.

Trece pur şi simplu „Istoria" (cu majusculă) prin faţa ochilor mei şi mă confirmă: n-au ştiut americanii niciodată să câştige pacea după ce câştigaseră războiul: Coreea, Vietnam şi chiar Golful unde în numele drepturilor omului irakienii au fost lăsaţi să-şi masacreze în pace kurzii, iar Sadam a rămas pe tron.

210

1992

Tot americanii înfiinţaseră la sfârşitul războiului o Universitate la Strasbourg pentru studenţii refugiaţi din Est. Cu timpul se cam golise Universitatea, unde rămăseseră mai ales profesorii. Şi au închis-o tocmai atunci când, după revoluţia maghiară, s-a umplut Franţa de tineri maghiari şi de studenţi. Păstrând proporţiile şi acum fac la fel. Lichidează un capital de prestigiu adunat de peste douăzeci de ani, răspunzând parcă post-mortem dorinţelor lui Ceauşescu, iar în viaţă fiind ale lui Eugen Barbu & company.

Şi când mă gândesc că m-am trezit cu noaptea în cap ca să asist la această coridă în care, în prealabil, taurilor (adică nouă) li se tăiaseră coamele.

în fond, faptul că au putut să existe emisiuni ca „Teze şi Antiteze" sau „Povestea vorbei" ţine nu doar de fermitatea şi iniţiativele lui Noel Bemard, dar aproape de miracol.

în chip curent aşa se întâmplă. Nu numai la americani. Ce, francezii au fost mai inteligenţi când, sub Giscard, au distrus ORTF-ul renunţând la undele scurte (păstrate doar pentru Africa) pentru a le reocupa şi a reînfiinţa secţiile peste vreo zece ani?

Numai că la emisiunile de la Radio Paris nu ţineam, pe când acestea erau ale noastre, noi liberi şi neconstrânşi de nimeni şi de nimic. Şi care au avut în Bucureştiul literar – şi nu numai literar

— impactul ştiut. (Nici nu-mi vine să citez din scrisori

şi uneori din presă ce se spune despre V. şi despre mine.)

Şi apoi sunt colaboratorii. Raicu, a cărui bază era comentariul lunar sau bilunar în „Teze". în ultima vreme, Alecu şi mai năpăstuit. Rodica şi Mircea Iorgulescu stau puţin, puţin mai bine cu colaborările lor, lamentabil plătite la France Internationale.

Şi mesele rotunde cu scriitorii veniţi din ţară care mai luau astfel cuvântul şi câte un ban pentru cafenelele Parisului...

*Quel gâchis!**

*

Vineri telefonează Guilloux lui V.: Gallimard ia *Fenomenul Piteşti.* îl întrebăm pe Liiceanu dacă vrea el să semneze contractul cu Gallimard. Boiereşte, spune că el n-are decât drepturile pen

* „Ce babilonie!" (*N.ed.*)

tru România, iar V. cele pentru străinătate. V. îi va telefona deci luni lui Guilloux să se încheie pe numele lui contractul.

*

Sâmbătă seara îl iau pe Cristovici (V. nu vrea să vină) la *Ham- let*-ul lui Tocilescu cu Caramitru în rol (celebrul său Hamlet). După Londra deci – mare succes – teatrul Bulandra a venit la Odeon.

O excelentă surpriză. O viziune coerentă bineînţeles actualizată, nu atât în sensul lui Jan Kott (deşi influenţa există), cât a împlân- tării lui Hamlet în România lui Ceauşescu. Polonius devine astfel un mare vătaf dând semnalul aplauzelor, dirijând corul de imnuri, spionând etc. Regele şi Regina: el şi ea.

Textul atât de inteligent cules din traducerile lui Dragoş Proto- popescu, Vladimir Streinu etc. de Nina Cassian (şi ea traducătoare a anumitor scene) sună cotidian-bucureştean, fără vulgaritate însă. Cum vor fi fost rostite, auzite şi acceptate la Bucureşti, sub Ceauşescu,

anumite replici – nu înţeleg.

Dar meritul nu stă doar în politizarea extremă. (Aşa venise mai demult Dinu Cemescu cu un Shakespeare agresiv, dar sumar.) Regia lui Tocilescu e inteligentă, inventivă, adăugind textului şi scene fără de cuvinte care prelungesc acţiunea şi întăresc evoluţia personajelor (ca de pildă pieptănatul în oglindă al Reginei).

In sfârşit, jocul lui Caramitru mă convinge. E drept că Hamlet cam iese cu el din melancolia-i filosofică, dar e mai aproape, mai vecin cu omul de rând. De ce mai ţine în mâini o carte, se înţelege mai greu. Şovăiala la el nu e existenţială, ci factuală. Cum are dovada (reacţia Regelui la piesa-n piesă), se hotărăşte să acţioneze.

Spre fericirea lui Barbăneagră (nu voisem să merg la *Eminescu* al lui Caramitru când el era încă pătat de colaborarea cu FSN), se produce împăcarea cu Caramitru, pe care merg să-l îmbrăţişez în culise. îi felicit coborând pe scară pe Besoiu (un excelent Polonius), pe bietul Tocilescu (cu dializa lui) şi, la intrarea artiştilor, pe Gina Patrichi (care joacă rolul cu un cancer la gât).

E acolo tot Bucureştiul de la Paris, cu Mimna şi Radu Boru- zescu, cu Gigi Căciuleanu, Ruxandra Racoviţă etc. etc.

Ne întoarcem cu taxiul (refuzând o invitaţie a lui Barbă să vin la nişte „răcituri“ cu Caramitm) acasă, unde îi descriem lui V. în- cântarea noastră.

212

1992

Duminică 2 februarie

Miercuri, Marie-France o sună pe Geta pentru semnături pe scrisoarea de protest a lui Liiceanu. Geta, entuziastă, promite o mie de semnături în două săptămâni. Liiceanu nu vrea încă să-i dea textul. Ţine ca prima formă să fie doar cu nume unul şi unul.

Joi îl anunţ pe Stroescu că se pregăteşte ceva la Bucureşti. Ii dau şi câteva detalii. Mă întreabă dacă poate să aibă aerul că ştie ceva, să spună el înaintea altora.

Vrea să-şi dea importanţă. De ce nu?

Vineri îmi telefonează Ion Ioanid: la cafeterie se spune deja că Bucureştiul e în fierbere. Seara, vorbind cu Stroescu acasă la el, îmi confirmă: a sosit Hurezeanu de dimineaţă cu ştirea de la,-Buc. îi spun lui Stroescu: cel puţin să fie o înmormântare frumoasă. Zice, bineînţeles, că nu va fi înmormântare. Se va lupta el... Nu cred.

*

Miercuri, la noi, Lucia Hossu-Longin, pe care o admirăm, V. şi cu mine, pentru *Memorialul Durerii,* serialul închisorilor, care-i aduce succes şi ameninţări, apeluri entuziaste şi înjurături.

E aşa cum o bănuiam din comentariile filmelor: cinstită, profund anti-comunistă (e din familia episcopului Hossu, el însuşi întemniţat) şi patetic patrioată.

A scăpat în sfârşit de tutela şi cenzura lui Ciuceanu, securizat sau fesenizat, care de pildă îi scosese din film o replică a soţiei lui Drăghici: „Câtă vreme e Iliescu la putere, nu ne e frică nouă."

îi dau numărul 3 din *Memoria,* în care a fost prezentat „dosarul" mamei. Două pagini ale mele introducând cele nouă pagini ale Monicăi Sevianu. Şi portretul mamei în filigranul textului. Când vine în martie cu un operator să-i ia lui V. un interviu televizat, ca cel care a deschis cu *Fenomenul Piteşti* seria studiilor privind Gulagul românesc, îmi promite (de fapt e prima oară când cer ceva

— şi e pentru mama, nu pentru mine) că-mi va lua un interviu şi că va consacra mamei o bună parte dintr-o emisiune privind femeile în închisoare.

Pleacă încântată. în schimb, când îi telefonează unei doamne Danielopol, pentru a lua contact cu Maria Brătianu, aceasta furioasă că în episodul 7 (Sighet) i-a luat un interviu şi directoru

lui închisorii (punând în contrapunct afirmaţiile lui

făţarnice – i-ar fi îngrijit aşa de bine pe deţinuţi – cu mărturiile supravieţuirii şi cu propria ei indignare – „n-o să-mi spuneţi că îi trataţi mai bine ca la Capşa“!). Această doamnă îndrăzneşte chiar să spună: mai bine faceţi filme pentru Iliescu!

E atât de sufocată de indignare (Lucia Hossu) încât nici nu-i mai telefonează Măriei – dna cu pricina spunându-i că nu vrea s-o vadă. Nici eu nu insist.

*

Scrisoare de la Ana Blandiana (a fost în Germania). îndurerată, îmi trimite în fotocopie scrisoarea lui Goma către Sami Da- mian. Acesta organiza un seminar Goma. Goma refuză să vină deoarece e invitată şi Blandiana.

Dar cu o violenţă, o nedreptate, o vulgaritate revoltătoare. Şi punându-mă în cauza cu tot felul de afirmaţii pe care el îşi închipuie – de bună-credinţă – că le-am făcut. E ca în *Jurnalul* pe care l-a ţinut în 1989 (proiectul de Uniune a scriitorilor Breban

— Ţepe) din care, apărându-mă constant, îmi pune în gură propriile lui replici, făcând din mine un fel de jelitoare publică.

Faţă de Blandiana e de-a dreptul odios. Şi n-are nicio scuză. Marele lui curaj din 1977 nu-1 autoriza să insulte mereu – aşa cum o face – pe toţi cei care n-au avut acest curaj.

O caut de mai multe ori la telefon pe Blandiana, la Bucureşti unde, în principiu, s-a întors, dar nu răspunde nimeni.

*

Incredibilă veste: Gabi îmi telefonează vineri că a murit Ion Vlad! La 13 ianuarie – luni – înregistrasem o convorbire cu el la Radio. Care va trece joia asta la „Teze“. Un interviu*post-mor- tem* ce va coincide poate chiar cu înmormântarea lui la Nisa.

*

Excelent numărul 3 din *22,* cu mai multe pagini consacrate Consiliului Uniunii – o Uniune pe care Dinescu şi scumpirea hâr- tiei au dus-o pe pragul falimentului.

Remarcabil articolul Gabrie- lei Adameşteanu, singura care pune punctele pe i.

Şi reacţia Ilenei Mălăncioiu fermă.

1992

Gabriel Liiceanu, din acelaşi motiv, şi-a dat demisia din Comitetul Uniunii.

Duminică 9 februarie

Săptămâna iarăşi începuse bine. Luni, la Radio, Milinea îmi trimisese prin fax scrisoarea apel-protest redactată în termeni ditirambici de Liiceanu. Atât de entuziastă, încât păcătuieşte chiar prin lipsa de elementară tactică (Virgil şi cu mine suntem singurii de _ la Europa Liberă care au asigurat această legătură cu ei, facân- du-i să supravieţuiască etc. etc. Va „bucura" pe toţi cei de la Miin- chen). Iar semnăturile, una şi una, urmate de titluri impresionante (pentru americani): Gabriela Adameşteanu, Gabriel Andreescu, Ana Blandiana, Doina Comea, Doinaş, Liiceanu, Manolescu, Pa- leologu, Paler, Pleşu.

A doua şi a treia zi, Geta o anunţă pe Marie-France că recoltează semnături după semnături, individual şi pe „colective". La Muzeul Ţăranului nu semnează doar Horia Bemea, ci toată lumea. Semnează şi Ion Vartic, în ciuda titlului său de secretar de stat la Cultură. Bineînţeles, Lucian Pintilie. Acum ia redacţiile la rând.

La Paris, aproape o scenă telefonică cu Hăulică, pe care încerc, zadarnic, să-l pun la adăpost de... riscuri (e totuşi ambasador al României la UNESCO). Nimic de făcut: semnează şi el, şi Cristina, şi chiar socru-său, Isbăşescu, care, aflu cu acest prilej, are o medalie Goethe şi alta Humboldt pentru activitatea-i (sau cercetarea) ştiinţifică.

Antohi e patetic ducându-mă până la taxi, iar George Banu mă şi surprinde scriindu-mi două misive, şi ele patetice.

Eugen face efortul să ne telefoneze, e o catastrofa, clamează el tratându-i de toate numele pe americani.

*

Astă-seară, primul tur al alegerilor municipale în România. Cu intense fraude. Gabriela Adameşteanu îmi relatează – prin telefon – câte unele surprinse de Rodica Palade: la un azil de bă- trâni, un singur vlăjgan vota pentru toţi, punând pe buletinele bă- trânilor ştampila României Mari.

Iorgulescu, care a ascultat Europa Liberă până la miezul nopţii, vine cu alte detalii: primarul Bucureştiului ar fi recunoscut cinic că se poate trişa şi cu ordinatorul pe care opoziţia voia să-l verifice.

La Săpânţa, unde nu puteau vota pe primarul lor, cu condamnare penală (falsă, inventată ca în plin comunism), ţăranii au ieşit cu furci (ca în 1907, precizează Iorgulescu) pentru a împiedica ascensiunea la tronul local a unui fesenist.

Urmarea pe mâine şi pe săptămâna viitoare. Dar n-are cum să fie prea strălucită.

*

Mariana Macri vine joi seara la noi cu peste un ceas întârziere şi cu unul din tablourile ce ne plăcuseră mai mult la expoziţia ei parizianã.

Acum expune din nou la UNESCO şi e încântată de Hăulică.

*

Cioran a acceptat să se ducă la Centrul cultural de la Ambasadă, făcându-se a nu şti că rue de l'Exposition înseamnă ambasadă şi că Hăulică e ambasador la UNESCO.

Pretinde c-o face pentru Christinel şi pentru memoria lui Elia- de (şedinţa e consacrată lui şi lui Eliade).

*

Miercuri vin acasă un gazetar, Mouriquand, cu fotograful său, Pankotay, care fac o anchetă (studiu? articol?) despre rolul Europei Libere în Est.

Tocmai acum! Umor negru.

Sunt însă deştepţi şi pricep repede.

*

Scriu o cronică furibundă împotriva *Literatorului.* Subvenţionat, îşi permite să ia în derâdere revistele Uniunii care reclamă... subvenţii. „Sfântă Mare Neruşinare." Fiind prea furioasă, cronica nici nu este bună.

*

Lung articol în *Contemporanul* (??) al lui Grigurcu despre *Româneşte.* Singurul care, în loc să-l „apere" pe V., contra-atacă violent. Exact cum trebuia.

1992

*

Gabriela Adameşteanu riscă să-şi rateze a doua oară venirea în Germania pentru că Elena Ştefoi (cu care va călători) nu vrea să plece la drum într-un 13...!

*

Arşavir Acterian, care a auzit cronica mea despre *Jurnalul* surorii sale (pe care i-am şi trimis-o), îmi scrie o scrisoare care-mi face bine: nu regretă c-a supravieţuit surorii sale şi c-a ajuns la 84 de ani, din clipa când a citit (auzit) că prin el, graţie lui – cum spuneam eu – Jeni Acterian şi-a ratat ratarea.

E, îmi scrie el, cea mai mare bucurie a vieţii lui. Şi bucuria mea de a-i fi dat iluzia unui sens regăsit al existenţei.

A vorbit cu Nuni (prietenă cu Jeni), la care se va duce să comenteze cronica.

Nuni – tot la etajul 2 al casei de pe Romană colţ cu Viitor, unde beam cu ea şi cu Pica ceai cu covrigi şi admiram enigmaticele ei tăceri? Ea adolescentă, eu încă copil.

Mi-e brusc un dor frenetic de propriul meu trecut pentru care, la Paris stând, mi-am petrecut existenţa tot la Bucureşti. Mirificul, inexistentul meu Bucureşti.

Covrigii erau cu susan.

Duminică 16 februarie

Europa Liberă: Stroescu, încântat că şi l-a salvat pe Balotă al lui, se zbate din ce în ce mai puţin. Eu cred că deloc. Vineri nici nu m-a rechemat, la un telefon urgent.

în schimb, Papilian mi-a telefonat azi, ar vrea să mutăm emisiunea mea şi a lui V. la France Internationale, cu toate că nu prea ştie săracul cum s-ar descurca cu timpul (n-ar avea decât vreo 32-33 de minute sâmbăta sau duminica), cu banii (ei plătesc mizerabil – şi i-ar trebui un nou buget) şi cu diferiţii lui directori, şi incompetenţi, şi cam panicaţi de deruta socialistă. Subliniez şi eu dificultăţile, dar nu pot să nu constat diferenţa dintre entuziasmul lui Papilian şi indiferenţa (în cel mai bun caz) a lui Stroescu.

în plus, e o nouă confirmare a calităţii umane a lui Papilian. V. scrisese dur despre el când se compromisese în România. Mie

nu-mi plăcuse romanul cu care venise la Paris şi i-o spusesem. Ceea ce nu l-a împiedicat să fie mereu *fairplay,* şi mai mult încă. Mai există deci şi suiprize în sensul ăsta.

Nu ştiu dacă, în cazul unui definitiv eşec la FE, aş recurge la această soluţie, dar ideea că indicativul „Tezelor şi Antitezelor11 ar răsuna într-o zi la Radio Paris, ca un duş rece pentru cei de la Miin- chen, mă încântă astă-seară.

La Bucureşti, Liiceanu a primit un răspuns de la Pell (pe care mi l-a trimis, după intense ezitări, Stroescu prin telefon), scris într-o limbă de lemn caracterizată. Cauze financiare, deschiderea de birouri în Est (nu e mai interesantă pentru ei Moscova decât Parisul? Uite că nu e, de la Moscova pot de altminteri asculta emisiuni ruseşti în limba română) şi alte asemenea argumente din care se vede că americanii n-au înţeles nimic. Nici din situaţie, nici din protestul bucureştean.

Veşti bune despre alegeri. Luni seara, când le

telefonăm Si- monei Popescu (care ne-a scris că suntem „şocant de tineri11, ceea ce de la o vârstă în sus nu poate face decât plăcere) şi lui Ion Bogdan Lefter, îi găsim la telefon excitaţi cum ■— spun ei – nu mai fuseseră de la Revoluţie încoace: opoziţia conduce în marile oraşe, iar Emanuel Valeriu a fost demis de la Televiziune.

Mihnea, care a vorbit vreo jumătate de oră cu Manolescu, îi confirmă – la Timişoara, candidatul Convenţiei (opoziţia) a făcut 70%, în celelalte oraşe (în afară de Buzău şi Galaţi) conduce balotajul cu vreo 40-45% faţă de 30% pentru FSN. Plin de elan, Mihnea telefonează la France-Info şi la mai toate ziarele; dezamăgire: mai nimeni nu se mai interesează de ceea ce se petrece în România. (E drept că sunt alegeri municipale şi doar primul tur.) Obţine totuşi în *Le Monde* o jumătate de coloană, iar în *La Croix* un întreg articol. Unde e vremea când mass-media se arunca pe noi, acum fuge Mihnea după gazetari.

Intre timp, Roman continuă să mintă cum respiră. A declarat Agenţiei France Presse rezultatele inversate (conduce FSN cu vreo 45% şi opoziţia n-are decât 30).

Mi-e teamă.

Mihnea se va repezi joi la Buc. pentru al doilea tur.

218

1992

Dacă rezultatul se confirmă, înseamnă că românii noştri s-au mai trezit şi că panica va pune stăpânire pe FSN. Că se inversează mişcarea.

Nu prea îndrăznesc să sper, dar nu mă pot împiedica să freamăt.

*

Magda Cârneci marţi, aici, pentru cartea de întrevederi pe care vrea s-o scoatem împreună. Virgil a refuzat, răspunde totuşi la câte- va întrebări. Eu la toate. Nu cred că va ieşi ceva. Fie Magda Cârneci nu e pregătită, n-are plan, ci doar o bunăvoinţă impresionistă, fie eu, hărţuită cum sunt în clipa de faţă, n-am concentrarea

necesară. O ţin doar în anecdotic. Ar ieşi ceva pentru un ziar, pentru o carte – aşa cum se anunţă după prima şedinţă, nu.

*

Gabriela Adameşteanu îmi telefonează de la Berlin. O rechem eu şi stăm de vorbă vreo oră. Contrariantă discuţie. Vor publica în *22* articolul lui Norman Manea împotriva lui Mircea Eliade şi nu ştie pe cine să pună să-i răspundă. Să judeci o carieră de 50 de ani şi zeci de cărţi (de la istoria religiilor la literatură – romane –, dar şi Memorii, Jurnale, publicistică) numai după puţinele articole incriminate este de-o rea-credinţă şi un fanatism care ne fac să rupem punţile cu Norman Manea. Am să-i propun Gabrie- lei – la viitoarea convorbire – să-i ceară o replică lui Sorin Ale- xandrescu. Nu-i e el şi nepot, şi beneficiar al drepturilor de autor eliadeşti în România? Şi nu i-a prefaţat o carte de nuvele?

Gabriela – căreia îi reproşez amical publicarea articolului lui N. M. – spune că problema i se pare reală, tinerii din Ligă sau mai precis partidul lui Marian Munteanu fiind real de coloratură legionară – ar avea şi cântecele legionare înregistrate pe... casete.

Şi pentru asta trebuie incriminat Mircea? Când ataci pe scriitorii comunişti, ţi se replică (vezi cazul lui Pippidi sau al lui Florin Manolescu împotriva lui V. care, în *Româneşte,* ţintea în Ar- ghezi, Vianu, Călinescu etc.) că întreţii atmosfera „războiului rece“. E cu totul binevenit în schimb să-i incriminezi pe scriitorii extremei drepte interbelice (Cioran-Eliade-Noica).

Niimbergurile sunt rezervate numai unora.

Iar *22* publică şi un interviu cu Moses Rosen care de fapt nu e rabin, ci fostul emisar al lui Ceauşescu în Statele Unite. Se pare că-i va da replica Gabriel Andreescu într-un număr viitor.

Mai prost e că Gabriela pare convinsă că a făcut bine

(articolul lui Norman Manea circula prin Bucureşti şi tot ar fi fost publicat – se apără ea). în acelaşi timp refuză să se lase convinsă de Ileana Vrancea, pentru că a fost la *Lupta de clasă.*

Tip – uşor – la situaţie mai mult decât la ea.

*

Scriu un „Cuvânt înainte" la *Agenda literară* a lui E. Lovines- cu la „Minerva“, aşteptându-se acest scurt text ca să se trimită primul volum la tipografie.

Vream s-o fac nu pentru a prezenta o ediţie la care n-am prea contribuit, cât pentru a insista asupra curajului mamei, care a salvat la percheziţia din 1948 manuscrisele tatei şi mi le-a trimis, cu toate riscurile, enorme pe atunci.

Anii ei de închisoare, moartea ei în închisoare trebuie amintiţi, cinstiţi mereu, altfel ar muri parcă a doua oară.

în această privinţă îmi dispare orice discreţie, cu toate că e o poveste a mea şi nu ştiu să ţip. Când numai asta ar trebui: să ţip.

*

Tot în *22,* o dublă pagină din cartea Adrianei despre prima ei arestare şi ancheta dusă de Nikolski.

Duminică 23 februarie

Ne întrebam deci cu Mihnea (care acum e la Bucureşti, l-a şi auzit Iorgulescu pe Radio France Internationale dând un interviu) dacă declaraţia lui Roman – inversând cifrele – nu ascunde ceva. Ascundea, cum să nu ascundă. Singurii profesionişti de care dispunem – ai dezinformării, citeşte Securitatea – au inventat o fraudă de tip inedit: frauda statistică. Nu ţin seama de numărul votanţilor, ci doar de rezultate pe un plan de egalitate între oraşele mari şi... cătune. Un primar de Bucureşti e pus pe acelaşi plan cu un primar de la... Urlaţi. Şi încă Urlaţiul e mare... Cu acest sistem

pot da prin televiziune estimaţii parţiale (cele definitive fiind în- târziate sistematic) cu vreo 75% FSN şi

doar 8% opoziţia.

încercăm să-i determinăm pe cei din opoziţie să facă scandal – o conferinţă de presă lansând ca o bombă această fraudă de tip „original". Dar pe cine să convingi? Mihnea se străduieşte să-l înduplece pe Manolescu (dar pleacă la Craiova), pe Herlea îl pun să-l „scuture41 pe Coposu (care-1 cam repede la telefon, că noi, de departe, nu ştim de ce greutăţi se izbesc ei acolo), iar cu Câmpeanu nici nu ne gândim să luăm contact. Pentru un post de prim-mi- nistru e gata oricând să colaboreze cu FSN. „Convenţia" dă totuşi un comunicat, semnalând fraude diverse, dar nu se serveşte de formula care ar putea produce aici un şoc – fraudă statistică.

Totuşi cred că puterii nu-i merge bine. FSN caută ajutor la „România Mare“, al cărei comunicat (sa se voteze cu FSN) îl adăposteşte în *Azi.* Agenţia Reuter comunica ieri rezultatul unui sondaj pentru al doilea tur: 60% pentru opoziţie. Şi astă-seară, Pupăzan pe minitel află că opoziţia ar fi luat 60% iar FSN 20%. îl aştept mâine seară pe Mihnea care s-a dus la Buc. cu o echipă de primari francezi, pentru a afla mai mult.

*

Luni i-am telefonat lui Stroescu. Am profitat de prilej să-i strecor că, dacă nu se grăbeşte, se mai găsesc posturi de radio care să... S-a speriat („bănuiam eu“). După aceea, n-a mai dat semn de viaţă. *Tantpis* sau, cum încep sa cred din ce în ce mai mult, *tant mieux.* Prin Hurezeanu – via Nego, deoarece cu alegerile nu mai vreau să-l disturb şi eu – aflu doar că misiva cu pricina a mers mai departe la director – Gilette sau cum se va fi ortografiind.

Ieri Geta şi-a încheiat lista bucureşteană (i-am telefonat să-i mulţumesc). Marie-France nu prea e satisfăcută: sunt doar 85 de nume în locul sutelor promise de biata Geta, care n-avea numai asta de făcut în viaţă.

Aseară târziu, Marie-France îmi citeşte la telefon lista sosită pe fax la socrul sau unchiul lui Filloti. Ne tot întrebăm asupra unicului refuz pe care Marie-France s-a jurat să nu-1 spuna.Auzind lista,V.detecteaza o

absenta:Ileana Malancioiu.O prind azi in capcana pe Mărie-France,care nu mai poate nega: ea e.A refu-

zat de faţă cu Liiceanu (el tot ne-ar fi spus-o) sub pretextul că ea nu-i un nume cunoscut pentru americani (!). Sunt evident pregătită pentru toate surprizele (după câte am avut...). Dar tot nu ajung să înţeleg de ce.

*

Aflu de la Barbă (top secret) că Vintilă Horia s-a trezit într-o bună dimineaţă nemaiputând să se mişte şi să vorbească: tumoare la creier! Şi noi care credeam că optimismul său uneori exasperant îl va face centenar. Mai rămâne speranţa unei operaţii. Slabă speranţă. Curios cât mă izbeşte ştirea (nu eram de fapt prieteni, nu comunicam real). Dar prea dispar rând pe rând cei inseraţi în trecutul nostru. „Vine o vârstă“, vorba sinistrei lichele care a devenit azi Vulpescu.

Bietul Vintilă, chiar dacă scapă, în ce hal va fi. Şi nici măcar n-a avut când să se ducă în România, unde începe să fie cunoscut chiar dacă nu e glorios cum crede el.

*

Luni seara, la noi, Călin Vlasie, care scoate la Piteşti *Calende.* Am înregistrat lunea trecută o convorbire cu el despre *Calende,* pe care şi-o subvenţionează singur.

Agreabil şi foarte bine orientat politic.

*

Scriu – cu entuziasm – despre un document rar. Povestirea unei ţărănci din Bucovina a celor 20 de ani de deportare în Siberia. O cheamă Aniţa Nandriş (e sora lui Grigore Nandriş şi a lui Octavian Nandriş, primul profesor universitar la Londra – bun, al doilea la Strasbourg, cam prostuţ, amândoi morţi acum, ca şi Aniţa, care s-a stins din viaţă la 82 de ani, în 1986).

Lipsa de cultură a acestei femei simple o fereşte de orice clişeu. Tundra siberiană, unde e deportată – dincolo de Cercul Polar – cu cei trei băieţi ai ei, e descrisă cum rar mi-a fost dat să citesc. Har literar, inocenţă culturală,

demnitate, cinste, onoare, totul se îmbină. Nu numai literatura are de câştigat (firescul ca dat literar), dar şi imaginea pe care mi-o făceam – şi vremea o desfăcuse – despre ţăranul român (în speţă bucovinean) ca aristocrat.

222

1992

Cartea a apărut la „Humanitas", *20 de ani în Siberia, Destin bucovinean* şi i-a fost trimisă lui Liiceanu de un nepot al Aniţei

— Gheorghe Nandriş, doctor.

Iată pe ce se putea bizui România dinainte, pe astfel de familii – o parte rămasă la plug şi glie, alta răspândită prin universităţile române şi străine. O societate în care meritocraţia avea o şansă şi era un temei.

Cât citesc cartea, mă mândresc că sunt româncă. Nu-i niciun pericol – îmi va trece repede. Se vor însărcina evenimentele să mă reîntoarcă spre „moftul român".

*

Primim o invitaţie de la o Fundaţie „Lucian Blaga" (Inspectoratul regional de la Alba Iulia) pentru participare la un Festival Blaga la Alba Iulia (drum, „cazare", mâncare plătite). Refuzăm bineînţeles (dacă au bani, e oficial). Vorbind la telefon cu Iorgu- lescu (care-i ştie pe toţi), ne dăm şi mai bine seama ce dreptate am avut: „preşedintele" Fundaţiei, un oarecare profesor Ion Măr- gineanu (35-40 de ani), colabora, adus de Ion Horea, la *România literară* cu versuri pentru... Ceauşescu! Bietul Blaga!

Duminică 1 martie

Din poveştile cu va urma:

- Alegerile. Bun al doilea tur. Toţi primarii Bucureştiului aparţin opoziţiei. Consilierii la fel. Dar cu sate cu tot, FSN-ul tot ajunge la vreo 30%. Comentariile în *Le Monde*: e începutul sfârşitului pentru FSN. Nu ştim însă cum va arăta opoziţia la legislative, tot unită (sau vag unită) în Convenţia Democratică. Câmpeanu şi liberalii săi anunţaseră dinainte că nu vor mai participa la Convenţie, nu va fi în voturi o mare pierdere (procentajul lor e minim),

dar, simbolic, pierderea unui aliat (chiar de tristă speţă) e grav. Vom vedea. Cei mai mulţi cred că se iese din tunel.

• Radio. O surpriză bună, neaşteptat de bună, chiar dacă nu duce la niciun rezultat: prin Gelu şi Hurezeanu aflu că au scris şi ei o scrisoare, semnată de toată secţia, vreo 40 de persoane, pentru dăinuirea emisiunilor. O vor prezenta săptămâna viitoare lui

Pell prin intermediul lui Stroescu (el n-a semnat pentru a fi mai eficient ca mesager!!).

Şi eu care-i credeam pe unii invidioşi, pe alţii satisfăcuţi c-au scăpat de vedete! E nu numai o surpriză, dar şi o lecţie de modestie pe care n-o voi uita. Credeam că mă înşel închipuindu-mi numai bine despre semeni. Iată că m-am înşelat închipuind numai rău!

Dintre semnăturile recoltate de Geta, una care mă jenează şi pe mine, şi pe Marie-France: *Buzural* Se pare că la telefon a şovăit o clipă, a bâiguit ceva cu limba de lemn (eu îi reproşasem în- tr-o cronică nu prea demult că a trecut la limba de lemn), dar a spus: după câte au făcut pentru mine...

Ce bine ar fi făcut Geta dacă nu i s-ar fi adresat...

*

Articolul lui Norman Manea împotriva lui Eliade. îmi schimb părerea şi îi răspund lui Norman Manea. Mă măcina gândul nedreptăţii şi nu mai ajungeam să mă concentrez pe altceva. Nu e un răspuns cu scrisoare deschisă, ci un comentariu pe tema diferenţei de tratament: scriitorii comunişti sau cei care au slujit pe comunişti nu pot fi atacaţi (vezi scandalul Vianu via Pippidi la apariţia cărţii lui V. *Românește).* în acelaşi număr din *22,* Florin Ma- nolescu (care-i reproşase deja lui V. spiritul de „război rece") atacă pamfletar pe un „tânăr“ (Dan Stanca) ce publicase în *Contrapunct* un articol contra lui G. Călinescu. în schimb se trece prin sită trecutul interbelic. Am impresia unei halucinaţii (şi o scriu). Oare

nu cumva ne-am înşelat, am visat, şi în 1989 am scăpat de fascism şi nu de comunism? Nu comuniştii sunt aceia care au domnit (distrugându-ne fizic şi moral) aproape o jumătate de veac, ci legionarii. Comuniştii n-au avut puterea decât puţine luni şi apoi, arestaţi de Antonescu în timpul războiului, n-au mai ieşit din închisori decât în... 1964! Numai o astfel de inversare ar face normală acum investigaţia asupra trecutului lui Mircea Eliade şi nu al lui... Arghezi, de pildă.

Dac-am ezitat atâta timp, nu e numai din pricina lui Christi- nel (trebuia să recunosc – ceea ce am şi făcut – că citatele din articolele datând din ’37 erau „regretabile"), ci şi pentru a nu da argumente folosibile de *România Mare.* Am reuşit cred să scap din capcană, cerând tocmai interzicerea prin lege a publicaţiilor

fascisto-comuniste care nu din Eliade se inspiră, ci din „gânditori cu epoleţi". Oricum ar fi, mă simt uşurată. Şi Gabriela e bucuroasă când i-o spun. Şi Goma. Şi Gabriel Liiceanu.

*

Deoarece Liiceanu e la Paris pentru un colocviu la Palais de Chaillot pe tema „Tribus ou Nations". La care participă şi Sma- randa Enache, amândoi propuşi de Mihnea.

Organizat (după Gabriel) de doi socialişti tip activişti, colocviul ar fi fost o capcană pentru a-1 aduce în final la tribună pe Mit- terrand atoateîmpăcător pe tema „fericirii dificile11 de a vedea URSS destrămându-se.

La colocviu n-a fost „discutată11 Transilvania (erau doar Mihnea, Smaranda şi Gabriel, pe ambasadorul ungur durându-1 dinţii), ci noţiunea peiorativă de *trib* avansată de B. H. Levy şi atacată cu violenţă de Finkielkraut (Finkielcroat, cum i se spune acum la Paris, pentru că apăra naţionalismul natural pentru micile popoare împilate). Semnul de întrebare pus la final asupra URSS: e

bine că s-a destrămat? Geremek se pare că a fost violent şi inspirat dând replica lui Iakovlev, gorbaciovistul întârziat care regreta implozia. E la modă să te neliniştеşti de naţionalismul, „fascismul11, „antisemitismul11 care ar fi preţul de plătit pentru sfirşitul imperiului sovietic şi al dominaţiei sale asupra Estului.

Nu sacrifică acestei mode injuste doar occidentalii, care, după ce n-au făcut nimic pentru a provoca sau grăbi acest sfârşit, stau şi se miră – unii chiar se indignează – că trecerea spre democraţie nu se săvârşeşte mai rapid, firesc şi pe o cale – dacă s-ar putea – mai pe la stânga, dar până şi români de-ai noştri. îndeosebi din America (nu ştiu ce morb circulă pe-acolo). în *Meri- dian-vX* lui Dorin Tudoran s-au strâns toţi să înfiereze naţionalismul – ce-ar duce inevitabil la... fascism, de la Matei C. la Nemoianu şi cu mulţi etc. Primejdia „fascistă11 există exact pe măsura cantităţii de fascism conţinută în comunism însuşi. Nefădnd diferenţa cuvenită între un naţionalism dezrobitor (ţările baltice, Basarabia etc.) şi şovinismul ceauşist de la *România Mare* & company, până şi la *Contrapunct* sau *22* se cultivă confuzia.

De unde probabil reacţia mea pasională la articolul lui Nor- man Manea. El cel puţin are ca scuză traumatismul iniţial (copil

fiind a fost deportat într-un lagăr din Transnistria) şi de atunci fascismul incarnează singurul rău absolut. Dar ceilalţi?

*

Liiceanu e deci la Paris şi e unul dintre rarii noştri prieteni care ne face să regretăm că nu stăm la... Bucureşti. Iar am petrecut o seară – şi mai multe telefoane – pe exact aceeaşi lungime de undă (deformaţie profesională). Suntem de acord chiar atunci când discutăm în contradictoriu. De data asta nici n-a mai existat prilej de contradicţie. La toate, reacţionam la fel.

Ceea ce nu prea mi se mai întâmplă cu ce mi-a mai rămas din prieteni.

*

Aflu dintr-un ziar c-a murit Leni Caler. Mi-era dragă nu doar din pricina amintirilor teatrale din copilărie şi adolescenţă (ce cuplu făcea cu Vraca!) – ci pentru că nu ştia să vorbească decât de bine pe toţi. Un fel de naivitate a bunătăţii de care n-o vindecase nici măcar felul cum fusese dată afară din teatru de comunişti.

Am cunoscut-o la Paris când a sosit cu Froda (mare povestitor de anecdote cu Eftimiu). Apoi s-a instalat la soră-sa la Berlin. Scria şi mai venea din când în când. Anul acesta nu i-am mai primit urările. Dar n-am avut timpul să mă mir. Socoteam că bunătatea îţi conferă viaţă veşnică. Şi iată că nu.

Duminică 8 martie

Săptămâna începuse bine. Luni, la Radio. Gelu îmi trimisese în fax protestul „secţiei române" către Pell: în ciuda primei formule prea plecate („respectul şi gratitudinea pe care vi le purtăm"

— de ce gratitudinea?), excelent. Repet: nu mă aşteptam.

Aflu însă azi, când vorbesc cu Gelu la telefon, că Pell e plecat în America pe vreo două săptămâni – va fi probabil prea târziu.

Dacă rămâne doar această dovadă de solidaritate, şi tot e ceva.

*

Luni, masă rotundă cu Milinea, Smaranda Enache şi Liiceanu. Iese bine şi destul de anti-stângă („Ies tribus").

1992

*

Cronica pentru M. Eliade trece sâmbătă. Cu reacţii imediate, ca după răspunsul dat lui Ţepe. Gabriela Ad. mai întâi, care, as- cultând-o, îmi spune ea, şi-a dat şi mai bine seama ce catastrofa ar însemna absenţa mea şi a lui V. de

la Europa Liberă. S-a „cu- tremurat“. Apoi Alexandru Niculescu, Hăulică, Herlea, încântaţi, ca şi Gabriel, că cineva a spus lucrurile până la capăt (deşi numai până la vreo jumătate de drum au fost duse). Gabriela o integrează în numărul de săptămâna viitoare din *22.*

I-a trimis şi Handoca o replică.

Să fiu bine înţeleasă. Singura mea satisfacţie e „tactică".

Mă indignează sincer tratamentul diferenţiat aplicat fascismului şi comunismului. Pentru primul, Numberg-uri şi, până ieri-azi, procese Bărbie sau Touvier. Pentru al doilea, mirarea cam dispreţuitoare că în Est s-ar putea cineva gândi la un proces al comunismului. Veronique Soule, „a noastră", deplânge în *Liberation* „epurarea" din Cehoslovacia care nu-i atinge totuşi decât pe se- curişti. A fost cineva jenat în Occident de denazificarea Germaniei? A apărat cineva pe gestapovişti?

Stânga intelectuală din Occident are complexe – explicabile, şi îşi asigură – pentru păcatele ei – bună conştiinţă. Şi noi care proclamaserăm (?) că din ’70 şi ceva se... terminase cu mitul stângii!

*

Sâmbătă seara, la noi, Manolescu cu Mihnea, care l-a adus pe trei-patru zile pentru lansare (sau re-lansare) la Paris. Manolescu destins. Prezidenţiabil desigur – şi cel mai bun candidat pe care l-ar putea prezenta opoziţia, deşi, cum spune Livius Ciocâr- lie – şi Manolescu îl citează cu umor –, „n-are subconştient". Eu spuneam că n-are simţul tragicului. Dar nu-i acelaşi lucru?

Opoziţia însă nu-1 vrea candidat unic. Herlea, astă-seară, plân- gându-se că Mihnea prezintă peste tot PAC-ul ca singurul partid modem (ceea ce şi e) iar celelalte partide tratându-le drept prăfuite, ar dori să-l influenţăm noi pe Manolescu (cu care acum Co- posu se înţelege mai bine) să renunţe la candidatură. în favoarea cui? A unui independent. Când şi de unde să apară? Refuz categoric o astfel de „misiune". Naţional-Ţărăniştii continuă să pre

tindă că ei au cel mai mare electorat. S-o dovedească. Bietul Her- lea e cel mai cumsecade dintre ei. Dar tot cu iluzii se hrăneşte.

*

Telefon Gogea de la Braşov. Că ne mulţumeşte. Pentru ce? L-a mai numit V. de câteva ori prin cronici. Probabil de aceea.

*

Telefon pe *repondeur* şi de la Mariana Marin. Că ne iubeşte. Evident şi noi pe ea.

Sâmbătă 14 martie

Inenarabilă scenă, la cafenea, luni după emisiune. Erau de faţă Ale- cu, Bogdan Ghiu, Ioana Crăciunescu, Alain, Sanda Stolojan şi alţi câţiva „enervaţi41 că Manolescu e din nou la Paris unde va vedea pe toţi şefii opoziţiei. Şi iată că Ioana Crăciunescu trage un ţipăt uşor teatral. L-a văzut pe Manolescu în faţa cafenelei. îl trimitem pe Bogdan Ghiu să-l cheme. Şi soseşte, urmat puţin timp după de... Mihnea, Michalon (mâna a doua în publicitate a celui care a dus campania lui Mitterrand), un desenator de afişe şi altul pe post de... şofer. Deoarece Manolescu e dus cu maşina de Mihnea şi Michalon de la un *rendez-vous* la altul, de la o televiziune la un ziar sau un post de radio (luni dimineaţă, îmi va povesti Mihnea, i-a fost golit etajul I de la Flore pentru interviul France Presse). E primit la modul „prezidenţiabil“, Mihnea creând evenimentul din nimic (doar nu de municipalele din România nu mai poate Parisul).

Alecu e posomorât. Se înseninează însă când, luându-1 la o parte, Manolescu îi propune să candideze ca senator pe lista PAC. îmi va spune apoi la telefon că ideea nu e „rea“.

*

Tudoran indignat şi el de publicarea articolului lui Norman Manea. 1-1 propusese şi lui pentru *Agora.* Tudoran îl refuzase îndem- nându-1 să înceapă cu Ana

Pauker (doar din pricina ei sunt ei azi exilaţi, nu din a lui Eliade). Probabil că Norman Manea a tras o singură concluzie – că Tudoran e... antisemit.

Tot Dorin Tudoran ne dezvăluie şi dezvoltă strategia americană de a distruge etapă cu etapă FE. Se pare că Pell (texan în

fumurat) e furios că în *22* i s-a stâlcit numele şi că revine în proastă dispoziţie înapoi în Europa.

în acest timp, Stroescu a plecat şi el.. . în vacanţă. Şi a încredinţat secretarei un mesaj către mine: că a dat totul adjunctului lui Pell care s-a arătat „înţelegător" şi „binevoitor". Şi pentru această bunăvoinţă fără acoperire e gata să spună „sărut mâna".

Mihnea a primit dublul fax-ului lui Liiceanu către Pell conţi- nând „răspunsul" la „răspunsul" de acum vreo lună al lui Pell.

Şi în acest timp eu înregistrez ultimele trei emisiuni. Noroc că m-am obişnuit şi cu ideea finalului, şi cu... dezgustul.

*

Citesc cartea lui Marcel Petrişor *Fortul 13.* Cu mare interes şi apoi cu un soi de furie crescândă. A ratat cel mai exploziv subiect. A fost în celulă cu supravieţuitorii celui de-al doilea proces Piteşti şi e singurul care-a putut afla din gura lor cum s-au purtat la ancheta menită să-i transforme în ţapi ispăşitori.

în loc să le redea mărturia fară literatură, romanţează şi ne serveşte – ca într-o mie şi una de nopţi concentraţionare – şi suferinţele, dar şi glumele şi chiar anecdotele culese din toate închisorile.

Şi pentru a încurca şi mai mult lucrurile,.la două personaje reale le oferă un statut ficţional, lui şi lui Calciu.

Mă tot întrebam cine va fi acel Gore care la al doilea proces a dejucat manevrele Securităţii, spunând adevărul la tribunal.

Telefonez lui Goma care mă îndreaptă spre Dumitru Bacu. Gore e Calciu? Pentru a-1 menaja şi-a ratat oare cartea Marcel Petrişor? Aceleaşi observaţii i le-a făcut şi Bacu lui Petrişor când i-a dat manuscrisul la citit.

Miercuri 25 martie

Telefonează Mihnea astă-seară: a vorbit cu Manolescu la telefon – Liberalii ies din Convenţie.

în timp ce în Albania opoziţia a câştigat magistral cu vreo 68%, la noi se intensifică dezbinarea, chiar şi după micul succes de la municipale.

Mihnea încearcă să impună candidatura unică a lui Manoles- cu, creându-i astfel inamici suplimentari.

Telefonez luni 16 la G. D. S. (unde Mihnea i-a propus lui Li- iceanu să iniţieze un Comitet de susţinere a lui Manolescu). Ga- briela Ad. şovăielnică: mai bine să-i cheme acolo pe toţi şefii de partide (din opoziţie), dacă fac ei un Comitet Manolescu, explodează Convenţia. Mi-1 trece la telefon pe Emil Constantinescu, care, după ce ne invită din nou să „ţinem cursuri“ —- V. şi cu mine

— la el la Universitate, mă roagă să-l înduplec pe Mihnea şi să *nu* facem mare publicitate în jurul succesului lui Manolescu la Paris, să nu se spună că e „impus de străinătate" (sindromul salamului cu soia). Să-l lăsăm, că pentru el lucrează timpul (care timp, mai sunt câteva luni până la viitoarele alegeri!).

La Paris, Manolescu a devenit prezidenţiabil. Am văzut pe *5-eme* pe Manolescu cu suită (Mihnea, Michalon etc...) stând de vorbă cu un Leotard radios, apoi plimbat cu maşina (ministerială) şi dând declaraţii (corecte). La Bucureşti, când nu este atacat (în *Cotidianul,* Varlam îşi etalează injuriile anti-Mihnea, în *Cuvântul* se afirmă c-a fost primit, dar de socialişti – când de data asta a văzut mai ales opoziţia – cu Pasqua în frunte).

La Paris, ca şi la Bucureşti, cei care nu sunt buni de altceva... latră. Şi aşa rămânem mai departe pe ultima

treaptă europeană.

*

I-am văzut pe toţi „lătrătorii11 la o conferinţă a lui Alecu într-un amfiteatru sorbonard. Prietenii lui au făcut un fel de chetă pentru a-i plăti aceste prelegeri (un fel totuşi delicat de a-1 ajuta).

Exilaţii şi-au aflat în Alecu un fel de model. Până aici ar fi fost bine dacă, în loc să-i influenţeze el pe ei, nu s-ar fi produs contrariul. Le-a adoptat clişeele:

- contra Europei ce se construieşte numai pe baze materiale, fără spiritualitate;
- lipsa de memorie la noi şi aici e cu semn de egalitate; la noi obţinută prin teroare, aici prin materialism şi abundenţă;
- noi, românii, ne-am sacrificat pentru ca Occidentul să-şi facă catedrale etc. etc., tot cortegiul de „victimizări“.

1992

Am plecat de acolo, V. şi cu mine, amărâţi: exilul nu mai are decât un numitor comun: ura împotriva lui Mihnea (deci şi a lui Manolescu) şi prostia.

Ce neam suntem?

*

Vineri 20, trecem pe la Fundaţia Soros unde Annette îşi reuneşte prietenii. Fugim repede, lăsându-1 pe Mihnea să-l aştepte pe Liiceanu. Până la sfârşit Gabriel soseşte direct acasă, unde vine la ore târzii şi Mihnea.

Gabriel îmi aduce *Totuşi iubirea,* cu un articol al lui Păunes- cu – jumătate pentru mine (articolul meu despre Mircea Eliade în *22* întru apărarea lui, care a tăcut ceva vâlvă), jumătate mai în- jurându-mă. De înjurături nu-mi pare rău, de laude mă înspăimtnt. Avea dreptate V.: cei de la *România Mare, Totuşi iubirea* etc. n-au ghicit încă felul de a ne compromite deplin: lăudându-ne.

Dar articolul meu din *22* a declanşat tot acolo serii de articole pentru Mircea E., deci şi-a atins scopul.

Că Păunescu îmi scrie „Dragă Doamnă Monica“, nu e

decât un accident de parcurs. E drept, dezagreabil. îl preferam când, plin de ură, cerea să fim, V. şi cu mine, crestaţi cu cuţitul, să ni se pună sare peste rană ca să ne audă ţipetele ţăranii României.

Gabriel ne aduce şi filmul de câteva ore cu Cioran. La montajul final, operatorul a făcut modificări în ilustraţia muzicală fără să-l consulte, cum s-ar fi cuvenit, pe Gabriel. De unde tot soiul de aberaţii: *Mioriţa* pe secvenţele de pe rue de l'Odeon, muzica indiană pe imaginile de la Răşinari, detalii de lemn, ceapă, cartof – admirabil filmate de altminteri – pe discursul lui Cioran. Cioran nu totdeauna la înălţime, Ţuţea viguros şi emiţând „cio- ranismele" cele mai strălucite.

*

Lunea trecută, masă rotundă la Radio, cu o parte din cei veniţi la Salonul Cărţii – Geta D., Eugen Negriei (Ed. Eminescu), Vasile Igna (,,Dacia") şi Vartic, subsecretar la Cultură, de care nu s-a prins nici gustul puterii, nici limba de lemn. Masă rotundă le- şioasă, moale (Geta îi spunea mortăcioasă). Şi când mă gândesc că va fi ultima emisiune...

Tot la Radio şi apoi la cafenea, Ion Ioanid: cel cu *închisoarea noastră cea de toate zilele,* un document neaşteptat asupra închisorilor, scris foarte bine – alb şi cu talent – de acest om cu o memorie fabuloasă. Cu el, cu soţia lui, arhitectă, cu Geta, spre casă, unde ne aşteaptă V. şi soseşte şi Marie-France. Apoi la restaurant. Ioanid, o foarte bună impresie.

Duminică au fost într-adevăr alegeri regionale. O bucurie – cădere spectaculară a socialiştilor (sub bara de 20%, vreo 18-19), dar din pricina proporţionalei, atât verzii, cât şi Le Pen (cu vreo 14%) au rol de arbitri.

Pedalând pe pericolul extremei drepte (pe care au avantajat-o şi provocat-o), diferiţii şefi socialişti nu-şi recunosc marele eşec (scorul cel mai jos din '68 încoace) şi

cheamă în ajutor „Ies forces du progres14. Adică pe... comunişti (8%) cu care lor nu le e ruşine să facă alianţe electorale în timp ce culpabilizează dreapta clasică, bănuindu-i de intenţii de alianţă cu lepeniştii.

Remarcăm o dată mai mult, de-a lungul serii electorale, că socialiştii dau dovadă sistematic de acelaşi tip de rea-credinţă, precum comuniştii.

La anul, la legislative am putea scăpa de ei dacă Mitterrand nu introduce proporţionala (ceea ce probabil că va face).

Guvernul Edith Cresson guvernează mai departe, nedispunând decât de 19% sprijin electoral!

Luni 30 martie

Azi am înregistrat *ultimele emisiuni.* Fără sentimentalisme. Şi fără impresie de dramă. Iritarea mi-am risipit-o pe laşitatea compactă ca un păcat a lui Stroescu. Toate şansele de reluare, situabile în jur de 1%, vor fi irosite probabil de panica lui de a nu-şi contraria stăpânii americani. La gradul ăsta – dar am mai scris-o – e o boală.

După, la cafenea, cu „permanenţii11 emisiunii: cei doi Raicu (cei mai loviţi material), fetele (venite de la ţară în semn de solidaritate), Goma, Mircea Iorgulescu, Alecu (cu hazul său de odinioară), Alain şi, ca outsideri relativi, Sanda Sto, Bogdan Ghiu, Dorel Cazaban (care nu ştia de „închidere41), Geta Dimisianu şi, spre final, Victor Bârsan *(outsider* total). V. a venit la sfârşit să

ne ia la restaurant pe Geta şi pe mine. Getei i-au curs chiar câte- va lacrimi pentru „tot ce am facut“...

Aşa să se încheie oare 25 de ani de „Teze“ şi 40 de ani de radio?

*

Sâmbătă, după intervenţia Getei, ezitările mele şi refuzul principial al lui V. (a plecat în oraş), Sanda Vişan, realizatoarea unei emisiuni culturale la Televiziunea Română, a venit cu Huzum (transformat *ad-hoc* în operator

român—e el realizator, dar la TF1) să-mi ia un interviu. Acceptasem şi pentru că-mi vorbise de ea Liicea- nu: făcuse filmul cu lansarea spectaculară a cinci cărţi la „Humanitas“ – printre care a mea. Au stat vreo patru ore – am înregistrat vreo 40 de minute. Nu-mi dau seama cum a ieşit. Sanda Vişan pretinde că bine.

*

Regăsim seara pe *repondeur* apeluri repetate ale lui Herlea. Seara pe la 10 îl rechem. L-a rugat Coposu să lansăm din Paris un apel pentru unire în cadrul Convenţiei (pe care Câmpeanu o tot abandonează pentru a-i bate din nou la uşă). Ne voia – alături de Ionesco şi Paleologu – printre iniţiatori. Rămânem doar ca semnatari.

Din reacţiile sincere ale lui Herlea, nu-1 cred pe Coposu prea favorabil alegerii lui Manolescu drept candidat al Convenţiei la preşedinţie.

Noi vom fi, natural, de partea lui Manolescu dacă se va face la Bucureşti un comitet de sprijin. Aleatoriu şi el.

*

Al doilea tur de alegeri regionale şi cantonale în Franţa. Totală derută a socialiştilor care-şi pierd toate bastioanele.

Ce politicărie va mai inventa Mitterrand pentru a-şi menţine partidul la putere încă un an, până la legislative? Oricât se vor fi subţiat, va mai trage de ultimele sfori. Sper fără folos.

Miercuri 8 aprilie

A murit Vintilă Horia. Aflasem prin Goma (via Răuţă) că e în comă.

La 4 aprilie, un mesaj pe *repondeur* de la Edgar Reichmann: vrea detalii pentru articolul pe care-1 va consacra lui V. H. în Le

Monde. Nu-1 rechem. De când cu atacurile sale împotriva lui Elia- de pe care în ajun îl adula, am rupt punţile. Asta ar mai lipsi: să-i furnizez toate elementele ca

să-l declare apoi şi pe V. H. ... fascist! A intervenit şi pe lângă Hăulică: să insiste el. îi explic şi înţelege repede, doar a fost şi el păţit de când în Israel UNESCO-ul a fost atacat fiindcă i-a comemorat pe cei doi mari antisemiţi: Elia- de şi Cioran.

A dispărut deci şi veşnic tânărul, incorigibil optimistul Vinti- lă Horia. Sunt evident tristă, chiar dacă aproape de el nu ne-am simţit cu adevărat decât o dată: când cu scandalul Premiului Gon- court, când ne-am pierdut zilele şi nopţile încercând să dejucăm manevrele Bucureştiului. V. îşi va aduce aminte totdeauna de acea dimineaţă la Fundaţia Regală, când se reunise un fel de comitet de urgenţă pentru acţiune, cu teancul de ziare în faţă care, toate, îl atacau. Pe la 11 a sosit şi Vintilă, fluturând, senin, singura publicaţie ce-1 apăra, cred că *Les Nouvelles Litt.* Senin şi nu prea. De dezgust, a părăsit Franţa şi s-a întors în Spania.

Cred că mi-a fost mereu cam străin, mai puţin din pricină că era de dreapta (o dreaptă foarte elementară, susţinând dictatura din Argentina şi negând torturile de acolo), cât pentru că certitudinile lui pătrate şi imperturbabile mă iritau.

*

Manolescu din nou la Paris, chemat de Mihnea pentru un colocviu organizat de *Politique Internationale,* alături de Finkiel- kraut, Franşois Revel, Pasqua etc.

A venit la noi în seara de 4 aprilie, la cină, cu Mihnea şi apoi, spre 11 seara, Iorgulescu.

Stăm însă sub impresia ultimelor două numere din *România literară.* Primeşte şi culege pe toţi compromişii: pagină de poezie Ion Miloş (plagiatorul lui Busuioceanu), articol favorabil al lui Alexandru George pentru Paul Dimitriu – îl avertizasem că e „agent“ pe faţă. Şi mai grav: două pagini de sărbătorire a lui Fănuş Neagu (60 de ani) pentru care i-a cerut personal un articol şi lui... Simion (în timp ce *Literatorul* tot înjură opoziţia şi *România literară).*

1992

De abia îl împiedic pe V. să scrie violent despre numărul din *România literară.*

*

In acest timp Albania continuă să ne depăşească sistematic. Preşedintele comunist şi-a dat demisia în urma rezultatelor alegerilor în care opoziţia a ieşit majoritară. în editorialul din *Le Monde,* România e citată ca un caz „atipic14: singura unde se află la putere neo-comuniştii...

*

Primim cele două numere din *Literatorul* în care Valeriu Cris- tea narează în felul lui întâlnirea cu noi. între nevroză şi egolatrie. Se tot întreabă de ce nu l-am mai citat la Radio şi dezleagă singur enigma: pentru că n-a venit la noi acasă unde voiam poate să semneze un contract... Va fi crezut într-adevăr că vrem să-l angajăm spion la CIA!

*

în *22,* Andrei Comea îl apără pe Norman Manea împotriva mea. Semne existau încă de la Cracovia.

*

Telefoane de la Caramitru. îmi cere, de la aeroport, dreptul să publice în *Teatrul* articolul meu despre *Hamlet*-ul lui. îi las răspunsul afirmativ pe *repondeur* la Barbă.

De ce nu, din moment ce a trecut în opoziţie?

*

Azi, la Sorbona, cu V., la comemorarea lui Basil Munteanu. Fără Ella (legumizată după atacurile cerebrale), ci numai cu nepoata din Canada reprezentând-o. Mai mult decât mediocru. Cu Lozovan (căruia, inconştientă, îi dau mâna, când i-a atacat vulgar, pe vremuri, şi pe tata, şi pe V. N-am uitat cu totul, dar, între timp, injuriile din ţară s-au suprapus peste cele din exil, înăbuşindu-le oarecum), cu Sanda Sto şi Alexandru Niculescu.

Un pahar de şampanie după aceea. Mă întorc cu V. prin Cartierul Latin. Ce subdezvoltat e exilul de acum!

*

Cu FE nimic. Stroescu tace mâlc.

JURNAL

*

Doina Comea ne trimite cartea ei apărută acum câteva luni la „Humanitas“, despre care am şi scris. Probabil că n-a auzit (la Radio) şi n-a văzut (în presa din ţară).

Duminică 19 aprilie îi telefonăm la Bucureşti lui Geo, să ştim dacă a primit medicamentele. Ne răspunde el, cu o voce bună după o gripă proastă şi, ca totdeauna (de fapt atât de rareori) când îl văd sau îl aud, mă cuprinde bucuria unei comunicări privilegiat de simple. Sunt, de fapt, fericită că V. a avut astfel de prieteni şi nu numai pe Caraion cu veninul lui întristător.

Geo ne spune că Păunescu, într-un articol elogios, se întreba totuşi dacă mai e „de stânga“. Şi că i-a răspuns „tare“. Ce îi va fi răspuns? Ce-a avut bietul Geo de la stânga lui comunistă în afara propriei lui distrageri?

Mi-e foarte drag.

*

Telefon azi de la Ion Ioanid: a murit Nikolski. înainte de a răspunde de Piteşti în faţa unui tribunal... Ce tristeţe.

*

Nimic de la Miinchen. M-am obişnuit cu ideea. Mai greu mi-ar veni probabil acum să reîncep. E drept că lucrez în aşa ritm la carte (cărţi, vor fi minimum două, maximum trei – urmare la *Unde scurte),* încât n-am timp— nici poftă – să regret alte cronici pentru emisiuni. Am destulă bătaie de cap cu cele pe care le culeg acum şi care mi se par – mereu la relectură – suficient de proaste.

Joi 23 aprilie

Ieri, la Sorbona, colocviul organizat d*eLibe* şi TF1 (plus alte ziare din străinătate): „Spre ce se îndreaptă Estul?" Doi „reprezentanţi11 ai României – Petre Roman şi Nicolae Manolescu.

Nu mă duc decât după-amiaza la masa rotundă la care vorbeşte Manolescu. *Toţi vinovaţi? Toţi inocenţi? Cine*

poatejudeca trecutul?

întrebarea mi se pare neavenită azi, când aceeaşi stângă intelectuală care a organizat colocviul (dar, să fim drepţi, nu numai

stânga) se indignează că la Paris Curtea cu Juri nu l-a implicat pe Touvier in „crimă împotriva umanităţii". (Şi pe drept s-a indignat.) Dar atunci de ce să negi, în ce priveşte comunismul, dreptul de a judeca şi să ţi-1 arogi (la 50 de ani după şi confortabil) relativ la fascism? Acelaşi tip de iritare pe care l-am resimţit la colocviul de la Cracovia. Iar la masa rotundă se află şi câţiva „Touvier“ admişi ca interlocutori în ciuda rolului pe care l-au jucat (Jaruzelski) sau se mai străduiesc să-l joace în comunism – un Gysi preşedintele partidului PDS (comunist) din Germania de Răsărit sau un Alksnis, şef al opoziţiei „comuniste" la Moscova.

Manolescu e excepţional. Calm, dar de o fermitate desăvârşi- tă, şi atacându-1 pe Petre Roman. Avertizat, acesta irupe la tribună şi trage cu o insolenţă caracteristică minciuni în şir. Printre altele, că la mineriada din septembrie fluturau şi steaguri PAC printre mineri (PAC-ul nu are încă niciun steag).

Câţiva huo în sală în timp ce Manolescu a avut parte de aplauze nesfârşite, Alecu, de lângă mine, urli’nd chiar „bravo".

Pentru că, după ce stătusem de vorbă cu Manolescu şi Mihnea în holul marelui amfiteatru, mă aşezasem expres în cuibul emigraţiei mai mult sau mai puţin mâncătoare de Manolescu şi în orice caz de Mihnea: Alecu, Maria B., Antonia C., Aftalion etc. Seduşi cu toţii. Şi pe drept cuvânt. Până şi Semprun (singurul mai „curat" din toată masa rotundă) l-a citat doar pe el. Manolescu, in sfârşit, cere şi el un tribunal „Niimberg" pentru comunism, un proces nu colectiv, ci individual pentru crimele pe care ideologia comunistă le-a provocat. După ce l-am felicitat pe Nicolae

(şi pe Mihnea), am dat un scurt interviu pentru *Opinia studenţească,* am strâns mâini după mâini (tot Bucureştiul era în sală, de la Ţepe la Barbă), la o cafenea cu Alecu, Sanda, Cristina Hăulică şi Magda Câmeci.

• La Bucureşti, de unde se întorcea Mihnea: Liiceanu cu Şora şi Mariana Celac s-au dus la Coposu pentru a pleda cauza candidaturii lui Manolescu. Coposu a ridicat mai multe „excepţii" (se pare că aşa se spune la „obiecţii" în ardeleneşte).

• Că prea se duce M. în străinătate, unde nu vede pe cine trebuie (ce e Leotard, o nimica toată, un fel de Nica Leon!), dar ia contact cu... socialiştii.

• Ca e influenţat de Mihnea, ceea ce-1 pune rău cu emigraţia românească „mai importantă pentm noi decât oamenii politici oc- cidentali“ !!! Deci până şi Coposu se lasă sistematic dezinformat de „emigraţia" prost gânditoare. Se pare că Liiceanu a răspuns ferm.

Câmpeanu, urmat de liberalii săi, s-a retras din Convenţie (cei mai mulţi spun că pentru a deveni primul-ministru al lui Iliescu. Câmpeanu e şi mai penibil decât credeam).

Roman, care s-a aşezat în avion lângă Nicolae, i-a şi spus că nu se aştepta ca opoziţia să nu ştie în aşa hal să profite de ruptura Frontului în două – sau chiar trei.

Şi nu văd cum vizita Regelui de Paşte în România (a obţinut permisiunea) ar rezolva ceva.

Am mai chemat noi odată un Hohenzollem să domnească, prea se certau familiile domnitoare locale, dar pe vremea aceea nu erau „alegeri" în care Regele n-ar lua mai mult de 10-15%.

*

La televiziune (FR3) Jaruzelski (cu oarecare demnitate în păcatele lui semi-recunoscute) şi Michnik agresiv cu prezentatorul Cavada.

O presimţeam de la Cracovia când „descoperea"

pericolul major al fundamentalismului catolic, dar acum nu-şi mai stăpâneşte nervii.

Marţi 28 aprilie

Triumful Regelui în România. Mai întâi la Putna, apoi la Bucureşti. Primim telefoane, ascultăm Europa Liberă (Hurezeanu a fost trimis de urgenţă), privim pe TF1, A2 şi FR3 câteva imagini: 300 000 de oameni, spune E. L., 500 000, Geta la telefon lui Ma- rie-France; 100 000, agenţiile de presă. Atâta mulţime, în orice caz, n-a mai fost pe stradă de la căderea lui Ceauşescu încoace. Indescriptibil entuziasm de-a lungul zilei de duminică.

Invitat de episcopul Pimen la Putna de Paşti, Regele, cu o viză de patru zile, a fost apoi la Bucureşti şi la Curtea de Argeş (cu 30 000 de persoane). Vorbeşte şi-l îneacă plânsul.

Aproape că-mi dau şi mie lacrimile. în amintirea lui 1946 (când îl aclamam în Piaţa Palatului) sau pentru că i se împlineşte într-un fel rotund destinul – cum spune V.? Nu ştiu. După cum nu ştiu

dacă şi el, şi mai ales politicienii noştri vor şti să profite de acest adevărat cutremur (sau cum spunea prea puţin suspectul de retorism Toto Enescu la telefon „renaştere naţională").

în ciuda tuturor pronosticurilor în problema referendumului, pentru prima oară, revenirea lui Mihai I pe tron nu mi se mai pare imposibilă. (A avut inteligenţa să vină cu singura dintre fete, Elena, care are un copil John Smith de şase ani! Deci a fost prezent şi „moştenitorul" posibil.)

Seara târziu dau de Mihnea întors de la Verdun, unde fusese la un colocviu cu Manolescu (nu-şi dăduseră seama de mai nimic), să-l conving să ia în serios, el şi prin el Manolescu, noua situaţie astfel creată.

*

„Succes, domnu' Rege!“ am auzit în reportajul lui

Hurezeanu. Mulţimea scanda: „Regele în ţară, Iliescu afară!" Ferestrele, balcoanele cu drapele, leşinuri, mare de oameni!

Mi-e teamă că şi acest mare, nesperat prilej va fi într-un fel ratat. Prea n-au românii vocaţia fericirii.

*

Tot Mihnea în centrul viespăriei politice din ţară. în alte vremuri probabil l-ar linşa.

Telefonează Herlea revenit de la Bucureşti. Consiliul PAC-ului şi-a lichidat „reprezentanţii" din străinătate doar pentru a-1 elimina pe el. S-a votat. Opt voturi contra lui şi o abţinere (Manolescu).

Pretextul: Mihnea a fost ultima oară la Bucureşti cu un „socialist" de-al lui Gilles Martinet, care le-ar fi dat la PAC lecţii de socialism cu superioritate, de parcă ar fi fost nişte subdezvoltaţi de africani.

Nu-mi dau seama ce e adevărat sau nu în această versiune. Poate valorează cât cea răspândită de Ricci – tot la Bucureşti – şi conform căreia Manolescu n-ar fi ştiut bine să-l înfrunte la Sor- bona pe Roman (!), versiune confirmată lui Herlea şi de Antonia Constantinescu (!!). Să nu înnebuneşti?

Nici Coposu nu se lasă mai prejos: niciodată Mihnea nu va putea trece pragul Partidului Naţional-Ţărânist. El l-a nenorocit pe Manolescu cu succesul la Paris!

JURNAL

Coposu a ajuns să-l prefere pentru candidatura la preşedinţie lui Manolescu pe Raţiu (pe care-1 detestă). Când îi spun lui Herlea că s-ar reface astfel – caricatural – tripleta din mai ’9Q: Iliescu

— Raţiu – Câmpeanu, are o revelaţie: nimeni nu se gândise la asta. îi va telefona lui Coposu imediat. (Alegerile sunt în iunie şi ei tot aşteaptă candidatul nevăzut, ideal, căzut din cer.) S-a „vorbit" şi de... Rebengiuc.

Sună Mihnea. Râde de se prăpădeşte. N-a fost cu niciun om al lui Gilles Martinet, ci cu un comerciant care

n-a văzut pe nimeni de la PAC. Cel mai mult îl amuză supoziţia lui Herlea cu americanii care-1 sprijină pe Rege şi cu amiralul Flotei Americane care se afla la Constanţa în ziua când Regele era la Bucureşti. Iarăşi visăm că vin... americanii. Ca în ’50.

*

Telefonează (în sfârşit) Stroescu. Ca să nu cred că e delăsător. Că el se luptă mereu. Pe lângă adjunctul lui Pell. Că (dar mare secret) Tofan, care e la Bucureşti – i-a propus să se facă dezbateri intelectuale la Bucureşti, care să înlocuiască „Tezele". Că el a refuzat. Şi aşa mai departe.

Fie apă de ploaie, fie insistând asupra importanţei ca astfel de dezbateri să fie conduse de intelectuali din Apus, mă pregăteşte pentru momentul când, fiind greutăţi în cazul meu, l-ar pune pe Balotă să ducă astfel de discuţii... de la Paris. Le anunţ, în orice caz, că eu îmi rezerv titlul „Teze şi Antiteze" la Paris dacă trec la alt post de radio. Măcar aşa să-l sperii puţin. Dar nu mă mai amuză. Totul aduce cu un fel de „fin de pârtie". Cu torţe sau fără, retragere?

*

îi telefonez ieri seara lui Christinel. împlineşte 80 de ani. Mir- cea n-a ajuns decât până la 79.

Duminică 10 mai

De când s-a oprit radioul, lucrăm, V. şi cu mine, dementţial la „alcătuirea" cărţilor. Ales şi corectat înainte să bată Rodica la maşină şi după. Ritm epuizant ce explică în parte rarefierea notării în jurnal.

*

Cu FE nu mai ştiu aproape nimic. Conform naturii lui, Stroes- cu se „luptă" în mare tăcere. Mai mult decât probabil, nu va ieşi nimic. în acest timp, Mihnea l-a „agitat (?)“ pe secretarul dnei Col- leu-Dumont (fostă consilieră culturală la Ambasada Franceză din Bucureşti, pe care am cunoscut-o la Aix; e în clipa de faţă un fel de adjunctă a lui

Lang). Rezultatul îl entuziasmează pe Papilian: a scris o scrisoare din partea Ministerului francez al Culturii (Relaţiile internaţionale) directorului RFI să profite de închiderea biroului FE din Paris pentru a prelua „Teze şi Antiteze" (unnează laudele şi ce înseamnă în România) atât pe unde scurte, cât şi pe programul *Delta* (FM în România). Papilian ne şi vede transplantaţi pe Radio France Internationale, deşi directorul lui n-a răspuns încă dnei Colleu-Dumont.

Eu sunt mai sceptică. Şi mă întreb dacă m-ar interesa altfel decât din pur spirit de revanşă.

Iorgulescu a vorbit cu Mititelu, care i-a spus că şi BBC-ul s-ar gândi... Cam înceată gândire, dar încetineala îmi prieşte. Al doilea volum din *Unde scurte* va fi gata pentru 18 iunie, când vine Liiceanu la Paris. La V. va fi mai lung.

*

„Ura" împotriva lui Mihnea nu se stinge. îi telefonează Gelu: au primit la FE o depeşă a agenţiei *României libere* în care stă scris că Mihnea nu va mai reprezenta PAC-ul din pricină că încearcă să-l înfeudeze Partidului Socialist Francez al cărui membru marcant este.

îl sfătuiesc insistent să se retragă (dacă Manolescu nu dă un comunicat contrar), dar nu înainte de a trimite o notă de punere la punct la *22.* Aşteaptă revenirea lui Manolescu din Moldova, înainte de a se decide, dar şi el tinde spre această soluţie. Nici nu e alta.

*

Altfel surprinzătoare (mereu în bine) scrisoare de la Ileana Vrancea. Credeam că, în cazul Eliade, va lua apărarea lui Nor- man Manea împotriva mea. Şi e contrariu. Găseşte că nu l-am atacat pe cât ar fi trebuit în punctele lui slabe.

*

Walter Biemel, la noi, să ne-o „prezinte" pe Onica

Busuiocea- nu. El tace, ea vorbeşte. Se pare că în California, unde e refugiată de vreo zece ani, nu prea are cu cine vorbi. Prin scrisori, la început, se declara încântată de Los Angeles. Acum *nu* mai vede diferenţă între democraţia americană şi fostul regim ceauşist. Detaliile pot fi adevărate, sistematizarea lor dă însă rezultate ameţitor de false.

E drept că vine tocmai din cartierul de la Los Angeles unde s-au răsculat negrii (ea presupune că a fost totul montat de autorităţi. ..). Dar nu cred că şocul explică totul.

Vorbeşte neîntrerupt până pe la 1 dimineaţa şi declară apoi că „ne-a stors". Ceea ce e adevărat.

*

De la Bucureşti – telefon cu Geo Dumitrescu. I-a trimis în sfârşit Liiceanu cărţile noastre prin Sorin Mărculescu. Iar noi, marţi, medicamente prin Magda Câmeci.

Sâmbătă 23 mai

Doi români, unul din Germania (Petroi, zis Petroy) şi altul din Chicago (Jelescu), fac un telefilm despre Eliade pentru Televiziunea Germană! Ni-i recomandase insistent Christinel. îi primim într-o zi de la 3 la 8 seara. Impresie bună. Petroi ştie bine *Memoriile* lui Eliade, care-i servesc pentru plan. E metodic, serios şi bine intenţionat. Vorbim în româneşte – iar în *off* vom fi dublaţi în germană.

îi telefonez lui Christinel să-i confirm seriozitatea germano-ame- ricană a românaşilor noştri.

*

Telefon cu Geo Dumitrescu. Ne-a trimis un răspuns al lui către Păunescu (apărut din păcate în *Totuşi iubirea)* în care-şi explică opţiunile sale de stânga din tinereţe şi experienţa comunistă. Excelent. E fericit când i-o spunem, credea că nu mai poate scrie – ispăşeşte mereu (mutilându-se prin tăcere) „păcatul iniţial". Nu ştiu precis de ce, dar nu mă îndoiesc o clipă de autenticitatea şi valoarea lui, mereu aburite de discreţie.

1992
*

Roman foileton cu premiile literare ale Uniunii. Ne telefonează mai întâi Mihnea, care ştie de la Gabriela (e în juriu) că noi avem nişte mari premii, iar Goma cel pentru proză. Apoi nicio confirmare. Pe 15 mai, Stroescu foarte excitat, de la Miinchen. I-a telefonat Tofan din Bucureşti acelaşi lucru. Cum mai sunt doi „premiaţi" de la Europa Liberă – Gelu (pentru critică) şi Ion loa- nid pentru „document", americanii ne-ar plăti chiar avionul să mergem la Bucureşti pentru decernare. Refuzăm. Nu ni se pare mai puţin interesantă „cotitura" pe care palmaresul o dezvăluie: recunoaşterea literară a lui Goma şi uvertura spre exil.

Gabriela Adameşteanu, în trecere prin Paris şi cu care petrecem o noapte aproape albă, pe 20 mai, intrând în culisele premierii şi în peripeţiile ei, ne mai moderează optimismul. Pe V. şi pe mine, ea ne-a propus. N-a întâmpinat rezistenţe. în schimb, la Goma (în competiţie cu Breban), s-au manifestat reacţii pe linia cea veche. Voiau să-i dea premiul la document, nu la proză. S-a reluat şi vechea sintagmă pe care o credeam îngropată: are curaj, *n-are* talent.

Cum s-au trezit cu bani mai mulţi decât se aşteptau (la început „sponsoriza" Max Bănuş cu condiţia să ia şi el un premiu, apoi sumele ar fi fost promise de... Europa Liberă – pentru acolo au deci bani...), au dat câte două premii în loc de unul pe categorie.

Al nostru nu ştiu exact cum se intitulează, „premiul special al juriului" sau „marele premiu", sau „premiul de onoare", îl îm- părţim cu Dorin Tudoran (şi-mi pare bine).

Al lui Goma... cu Ţepeneag. (Dar lui Goma, brusc îmbunat când îl înştiinţez, nu-i pare rău.)

La critică, Gelu cu... Marino (tot sunt prieteni). „Omnia" pentru întreaga operă, în loc de Nego (cum fusese iniţial vorba), îi revine lui Doinaş.

La dramaturgie, Vişniec, la document Ion Ioanid (ne-a trimis între timp numerele IX şi X din serialul televizat

Memorialul durerii, cu minele de plumb: şi el a refuzat să meargă la Bucureşti).

N-am încă lista completă.

V. este de o indiferenţă totală. Mie îmi face plăcere, dar mai puţin decât mă aşteptam.

*

Gabriela Adameşteanu (cu care mă duc şi la o kinezistă – are probleme cu coloana vertebrală de la accidentul de maşină de acum peste un an) ne dă amănunte despre debusolările scriitorilor noştri. După un trist tablou de învârteli, arivisme şi aiureli, concluzia ei cade straniu: să venim neapărat la Bucureşti, că de noi vor asculta toţi şi vom pune ordine în toate. îşi face iluzii.

*

Au fost „lansate*4 (de Măgureanu) dosarele de foşti informatori ale lui Florin Gabriel Mărculescu şi Roşea Stănescu. — Evident împotriva *României libere* (au sfârşit prin a fi daţi afară). Ale- cu ne-a rugat să semnăm un protest împotriva procedeului SRI-ului. Am semnat bineînţeles. Numai că, citind în *22* interviurile cu cei doi, nu ştiu dacă am făcut bine. Florin Gabriel Mărculescu pare mai spăşit, dar Roşea Stănescu se mândreşte cu un roman poliţist de senzaţie şi prost gust: cunoscând un terorist libanez, el singur şi-ar fi propus serviciile Securităţii ca să apere pe occidentali de bombe!!

*

Cu un virus la plămâni, cu temperatură şi tuşind groaznic, Mihnea a avut grijă toată săptămâna de primarii PAC invitaţi prin el de Pasqua.

Astă-seară voia să ni-i aducă acasă. Am rezolvat-o însă telefonic: o lungă convorbire cu trei primari, foarte calzi şi patetici. Nu ca direcţia PAC. Manolescu încă n-a dat comunicatul de dezminţire în ce-1 priveşte pe „socialistul" Mihnea.

Insist din nou pe lângă Mihnea să rupă.

*

Ultima: Alianţa Civică îşi propune propriul ei candidat la preşedinţie: pe Emil Constantinescu!

*

Ne-a telefonat Dinu Zamfirescu: mâine, la Hotel George V, sân- tem invitaţi câţiva „intelectuali" să ne întâlnim cu Regele (venit pentru apariţia unei cărţi despre el semnate de un gazetar francez). Vine şi Cioran.

244

1992

Am spus da: nu mai putem refuza, ca în septembrie trecut.

Până la urmă, în gâlceava românească, poate că revenirea lui n-ar fi cea mai proastă soluţie. Dar cum să-l aduci? Nimeni n-are un plan cât de cât plauzibil. Nici el.

*

în *Jurnalul* lui, din *România literară,* Ţepe scrie prin anii ’70 că V. i l-a lăudat pe Ceauşescu spunând că duce mai departe pe Bolintineanu şi seamănă cu Petrache Lupu. Referinţele sunt exacte, numai că nu-1 „lăuda“. Făcea „băşcălie" (singurul poet din care „recita" Ceauşescu era... Bolintineanu—pe care-1 confunda cu... Eminescu).

Ţepe, care are simţul umorului, râdea şi el de se prăpădea. Acum o scrie serios. Hotărât lucru: prea s-a ticăloşit. Când mă gândesc că aproape mă înduioşase când îmi ceruse un certificat de rezistenţă în scrisoare deschisă. Naivitatea mea e şi ea o boală.

Daminică 24 mai

La ora 5, întâlnire cu Regele la „George V". Mai înainte Cioran avusese un *rendez-vous* separat. în prima serie de „personalităţi" îl întâlnim pe Hassner şi toată „liga" coalizată împotriva lui Mihnea, cu feţele strălucind de satisfacţie (Mihnea e probabil singurul absent, ne-invitat evident de camarila pe cale de formare): Ma- rie-France, Sanda cu Vlad (care-şi permite să-i reproşeze lui V. articolul său pro-Mihnea), Paleologii, Ricci, Michalon, Barbă, Ariadna, Dinu Z. etc. Suntem vreo 20. Decanul de

vârstă, Şoneriu (95 de ani), îşi aminteşte de vânători împreună cu Lovineştii la Dorohoi (!?). Mai sunt de faţă: Antonia, Vintilă Brătianu întors din România unde a creat o disidenţă a partidului liberal, Tacou, Basarab Nicolesco, Balotă etc. etc.

întră Regele şi Regina. El, mai tânăr decât arată la televiziune, cu o distanţă aş spune caldă. Ea, afabilă. Prinţesa Margareta a mai învăţat româneşte şi nu răspunde, mândră de eforturile ei, decât în limba „natală".

In zumzetul de voci, Regele nu prea aude. Convorbirile din grup în grup rămân cu atât mai convenţionale, cu cât nici nu ne

cunoaşte în fond pe unii şi pe alţii. Face însă faţă cu acel amestec de timiditate, dar şi de simplitate care mi se pare (o dată cu ţinuta) principalul său *atout.*

Atmosferă mereu cordială, deşi trebuie să răspund sec la aluziile privind anti-monarhismul meu nu doar ale lui Barbă, dar şi la alte mărunte pişcături.

Cum ar putea Regele relua tronul? Deoarece aici e toată problema: nu monarhie sau republică, ci cum ar putea pe o cale legală (fară un referendum, greu de câştigat) să revină în România. Unii contează pe alegerile legislative ce-ar aduce „Convenţia", în Cameră, majoritară. Dar Convenţia e divizată şi incapabilă până acum să se pună de acord pentru un candidat unic la prezidenţiale. Azi, cineva din „anturaj" mă lasă să înţeleg că-1 vor impune americanii. Cum? Cu annata, cu avioanele, cu flota? Iar îi aşteptăm pe americani, care n-au venit din 1944 încoace? Nu se discută însă despre asta. în salon domneşte o atmosferă mondeno-destinsă, de parcă de acum încolo calea regală ar fi larg deschisă.

Regele el însuşi nu pare a-şi pune întrebări. Sau n-o arată? îi vorbesc (tot trebuie să-i spun ceva) de articolele (evit termenul „delirante") apărute după vizita în România. N-a avut timpul să le citească. Primeşte prea mult curier.

La 6 părăsim salonul pentru a lăsa locul celui de-al doilea val (*pele-mele*, Portocală, Bujor Nedelcovici, Miruna Boruzescu, mama lui Ricci etc. *Le tout-Bucarest).*

Sper pentru Rege, care o ţine aşa de la prânz la Biserică şi apoi cu interviuri, că va fi şi ultimul. Ne întoarcem acasă cu un taxi (refu- zând pe Alecu ce-ar vrea să mergem la „cafine") şi respirăm uşuraţi.

Acum vreo 40 de ani (!) mai avusese loc o „şedinţă" de acest gen. Mai severă deoarece vremile nu se deschideau asupra nici unei perspective de reînscăunare. Cu Mircea Eliade în frunte, noi tinerii (pe atunci) intelectuali fuseserăm prezentaţi Regelui sub privirea milităroasă a cerberului regal, generalul Lazăr. Cu toate că revenirea lui în România ar fi de dorit, mă întreb dacă azi e mai bine „înconjurat".

Acasă, telefoane cu Marie-France. Regele va fi invitat la o emisiune de televiziune, rezervată în general hazului şi varietăţilor,

iar Eugen va fi „invitatul-surpriză“ (vor veni evident să-l filmeze acasă). Totul organizat de Laffont unde apare cartea Regelui de întrevederi cu un ziarist francez. Apoi vineri Regele şi Regina se vor duce la Ionescu.

Herlea vrea să mi-1 pârască din nou pe Manolescu (interviul din *Esprit* în care declară partidele istorice depăşite). Recunoaşte însă că tergiversările lui Coposu nu sunt mai bune, că reinstalarea Regelui e aleatorie şi că-1 vom avea din nou pe Iliescu pe patru ani.

Bineînţeles, telefon cu Mihnea, ţapul lor ispăşitor. încerc să-i îndulcesc pilula şi să-i întăresc decizia de retragere.

Bietul Rege (dacă nu se găseşte indicibila cale spre revenire). Biata ţară în aşteptare de un nou miracol.

La Paris e cald ca în iulie.

Sâmbătă 30 mai în continuare cu Regele: Goma telefonează entuziasmat: a avut o audienţă particulară (n-a

vrut să vină duminică, să nu întâlnească români nedoriţi). Totul a fost perfect. Regele, admirabil, simplu (văzând că Goma n-are cravată, şi-a scos-o şi el pe a lui), vorbind cea mai curată limbă românească, având aceleaşi idei politice cu el etc. etc. Ca de obicei mai şi inventează: Regina ea însăşi vorbeşte... româneşte. îmi pare bine chiar şi de exagerările lui, îl mai moaie puţin.

S-ar putea ca venirea Regelui în România (dar prin ce mijloace?) să fie o soluţie, dar transformarea soluţiei (cea mai puţin rea, ceea ce nu înseamnă şi cea mai bună) în miracol mi se pare iritant de imatură.

*

Cină luni seara cu lorgulescu şi soţia. Rămas-bun: pleacă duminică la Miinchen spre a-şi lua postul în primire la FE. Ne va lipsi.

A scris pentru *22* un articol pro-Mihnea şi anti-manevrele de la PAC şi Alianţă împotriva lui, cu câteva ipoteze fertile despre „prostia" eliberată şi ea prin revoluţie, interesant şi – în actualul context – chiar curajos (îşi va pune tot exilul în cap). Afară de noi, singurul pro-Mihnea care a mai rămas.

*

Ieri mă duc s-o văd la ei, în apartamentul ei parizian, pe Jeanne Hersch. Probabil singurul om care-mi creează iluzia c-aş fi putut gândi „filosofic".

Are peste 80 de ani şi e neschimbată. Când mă slujesc de sintagma „cinste intelectuală", la ea mă gândesc în primul rând.

Duminică 7 iunie

Luna a început bine. La 1, V. a văzut pe chirurgul ce-1 va opera şi care i-a afirmat ferm şi fară umbra vreunei ezitări că nu există niciun risc să-şi piardă vederea.

Panica mea cedează, îngrijorarea nu.

*

Luna continuă prost. Joi 4 iunie, Eugen face un

infarct. Dus la spital (Cochin) de urgenţă, pare în clipa de faţă în afară de pericol. M-am dus să-l văd ieri. Am trecut din nou prin faţa fostei noastre case de pe rue Cassini, neînţelegând de ce, din moment ce iau acelaşi drum, nu mă întorc cu peste 30 de ani în urmă. Nu e o figură de stil. Nu înţelegeam de ce. Pe strada Cassini, între nişte barăci (nu ştiu la ce pot servi) şi casa, ca un culoar, pe care porumbeii zburau la înălţimea unui om. Câteodată a unui copil. Ceva ireal, frumos, şi care ar fi trebuit să înfrângă timpul.

La spital, Eugen, cu ochi de copil speriat.

*

Telefon neaşteptat al Ilenei Vrancea din Israel. A primit scrisoarea mea cu încetarea emisiunilor şi îi va scrie lui Pell – vrea să facă scandal.

Hotărât lucru: mă va surprinde mereu.

*

Tot FE. Vine Ioana Bemard azi la noi, cu o carte a lui Pop- per, apărută la Frunză, în România, împotriva lui Bemard, a lui V. şi a mea, cu toţii... legionari. în culisele Europei Libere. E nebun. — De vreo 15 ani atâta face: strânge „dovezi" (articolul meu despre *Delirul* lui Preda, al lui V. despre Băncilă) şi compune vreo

sută şi ceva de pagini cu aberaţiile lui mintale. Ar trebui să-mi fie milă şi nu-mi e. Prea e cu tâlc alienarea.

*

Zeci de telefoane cu Mihnea. în *post-scriptum* la excelentul articol al lui Iorgulescu, *22* a publicat săptămâna asta un *post-scriptum* al lui Manolescu prin care Mihnea e confirmat ca reprezentant al lui la Paris. Măcar atât: să sufere şi să se agite din nou cei ce-au format un Comitet de susţinere PAC.

în rest, tot în *22,* un virulent articol al Gabrielei împotriva indeciziei Convenţiei Democratice (pentru alegerea unui candidat la preşedinţie) şi în favoarea lui

Manolescu. în presa – pe care n-am primit-o – mai multe articole împotriva Blandianei (Alianţa Civică şi candidatul ei separat – Constantinescu).

O dezbatere (în *22)* la Grup, iniţiată de Liiceanu. E singurul care, în numele moralei, refuză orice „politicianism" şi nu vede 6 altă soluţie decât Regele.

Sâmbătă 13 iunie

Eugen s-a întors acasă. „Patronul" de la Cochin (Guerin) rece, grăbit, superior şi indiferent, pretinde că nici n-a avut infarct. După analize, Meţianu crede că da, însă unul uşor.

*

îmi telefonează Ticu Dumitrescu. Că l-a rugat dna Hossu să-mi ia un interviu asupra mamei pentru *Memorialul durerii.* Mă întreabă dacă am casete-video, de parcă n-ar fi nevoie şi de operator şi de cameră. Evident, nu facem interviul. în schimb discutăm... politică.

Că el şi cu Coposu, la Convenţie, au hotărât drept tactică să nu se aleagă „prea repede" un candidat la preşedinţie, să n-aibă timp Securitatea să-i fabrice un dosar şi să pună la cale o campanie de calomnii. După el, pe noi Moscova nu ne lasă din mână!! Şi alte teorii, în care totdeauna alţii sunt de vină.

*

Stroescu (tel. miercuri) îmi confirmă că americanii nu mai vor emisiunile noastre. Că să nu le facă alţii procese că pe ei nu-i ţin mai departe.

Revenită de la Bucureşti (unde se va şi întoarce), Magda Cârneci ne aduce, cu un cuvânt de la Ion Bogdan Lefter şi Simona Popescu, ultimele numere din *Contrapunct.*

Penibilă surpriză: un întreg număr (20/5-11 iunie) consacrat lui Eliade, în care e din nou reprodus articolul lui Norman Manea – originalul românesc de data asta, ca pentru operele de artă. N. M. pretinde că la *22* s-au făcut

erori traducându-se din engleză capodopera lui. Apoi două mari pagini cu o anchetă asupra „lunecării Iui M. E. spre extrema dreaptă". Singurul răspuns bun – al lui Dan C. Mihăilescu. Cele ale lui A. Comea sau Oişteanu (deşi acesta din urmă mai măsurat) se pot ghici de la sine, mai ales că sunt completate cu extrase din Victor Eskenazy (revista *Minimum* de la Tel Aviv) sau Zigu Omea (din *România literară).* Păcatul indelebil pentru toţi aceştia e evident legionarismul, nu comunismul. Pro-legionarismul de vreo doi-trei ani al lui Mircea E. e mai grav din pricina anti-semitismului mişcării decât toate crimele comunismului aflat la putere timp de vreo jumătate de veac. N-o spun pe faţă, dar e de la sine înţeles. în introducerea capodoperei lui Norman Manea, I. B. L. scrie că, în majoritate, răspunsurile la prima versiune, din *22,* au dat dovadă de „degringoladă ideologică", de „intoleranţă intelectuală" şi de „vehementă inconştienţă", (în care dintre categorii va fi intrând replica mea, publicată în *22* şi de care nu pomeneşte? Nu remarc această absenţă din vreo vanitate stupidă, dar cred că argumentele erau şi conştiente, şi coerente.)

Şi aşa se face că prima personalitate literară judecată în România postcomunistă nu e nici Arghezi, nici Sadoveanu, nici Be- niuc, niciunul dintre marii prostituaţi şi responsabili, ci Mircea Eliade.

Halucinant de altfel, lată-i pe optzeciştii mei care se juraseră (Lefter *clixit)* să repună în discuţie ierarhia valorilor şi, în afară de Magda Câmeci şi de Mariana Marin, n-au îndrăznit să se pronunţe în polemica Goma – Breban, facând acum pe vitejii cu dosarul marelui vinovat: Mircea Eliade!

Sunt clipe când îmi pare bine că nu mai am a mă ocupa de o astfel de actualitate literară, dezgustul devenind mai puternic decât mânia. Ca totdeauna, nu-i spun nimic lui Christinel care tele

fonează astă-seară să afle ştiri despre operaţia lui V. N-a ştiut nimic despre prima polemică din *22.* Sper că nu se va găsi vreun binevoitor s-o pună la curent cu aceasta.

Mai trebuie oare să adaug că nici eu nu sunt pentru tăinuirea deviaţiilor ideologice? Mi s-ar părea doar normal să se înceapă cu cele de pe urma cărora România a suferit cel mai îndelungat şi cel mai grav, cele comuniste. Pe ele, dacă le reaminteşti, ţi se replică la Bucureşti că ai mentalitate de război rece (cf. unele reacţii la volumul *Româneşte* al lui V., în care îndrăznise să se atingă de Vianu, Ralea, Sadoveanu, Arghezi). Mă repet. Dar numărul acesta din *Contrapunct* mi se pare un simptom destul de grav. Nu ştim să ne ierarhizăm culpabilităţile. Şi, probabil, nici să le asumăm.

însă optzeciştii tocmai avantajul acesta îl aveau: nevinovăţia lor ideologică. O pierd acum din motive pe care nu mai am chef să le analizez. Să se analizeze şi singuri. îi voi spune totuşi ce cred, ce credem V. şi cu mine, Elenei Ştefoi (va veni la Paris săp- tămâna viitoare).

*

Ion Ioanid ne trimite videocaseta cu *Memorialul durerii* (nr. XI). Evadările din minele de la Cavnic, în care apare şi el. *închisoarea noastră cea de toate zilele,* din care am citit cele două volume apărute, îi seamănă. Cu o minuţiozitate care va îmbogăţi cu date enciclopediile concentraţionare ale viitorului (dacă memoria va avea un viitor la noi, ceea ce cam încep să mă îndoiesc), cu un efort de obiectivitate rar întânit, e una din lecturile cele mai tonice asupra închisorilor. Descoperi, în condiţiile înjosirii permanente, o solidaritate între deţinuţi, o capacitate de a elimina excepţiile rele (turnătorii izolaţi în dispreţul generalizat), o tărie a criteriilor de bine şi rău, un efort constant spre demnitate pe care le-ar putea invidia orice societate constituită.

Sobru, fără vorbe mari, alb, lipsit de patetisme, neînfrumuseţând nimic, necruţând, dimpotrivă, detaliile cele mai groaznice sau abjecte, Ion Ioanid ne îngăduie să mai nutrim speranţe asupra celulei româneşti.

E drept că se referă la anii ’50. Când celula nu devenise cancerigenă. Ca azi.

JURNAL

Duminică 21 iunie

Operaţia lui V. la ochi (unul singur pentru moment) joi 18. — Se petrece admirabil. V. are o încredere deplină în chirurgul (Wei- ser) care e – se spune – unul dintre cei mai buni în acest domeniu. Deci merge absolut nepanicat. Eu, sculându-mă la 9 dimineaţa, sunt probabil prea adormită ca să mai am nervi. Operaţia are loc în clinica unde mi-au dres şi mie... picioarele. Clinique du Sport.

Dar la etajul 3 (eu eram la *rez-de-chaussee*) atmosfera e cu totul alta. Toată echipa lui Weiser seamănă cu el: amabilitate, su- râs, precizie. Doar culoarul de aşteptare e înghesuit şi meschin. Mi se propune să privesc operaţia pe un ecran la televiziune. Aferim! Rămân pe culoar citind din Jeanne Hersch. (Cu aplicaţie, ca atunci când mi-e teamă, în avion. Aşa l-am citit pe Soustelle în Mexic: în avion, să uit că sunt în aer.)

A doua zi, V. se duce singur la doctor, de data asta la Mont- parnasse – Weiser e radios.

*

Vineri seara, la noi, Liiceanu, sosit în ajun la Paris. Ne aduce o casetă cu filmul despre Rege şi cu cel făcut de Ilieşiu cu V., eu, Paleologu, Alain, la studioul din Paris (acum defunct) – urmat de o discuţie la cafenea. V. şi ceilalţi, foarte bine, eu mă găsesc insuportabilă. Tot rămâne ceva din peste 30 de ani de Europa Liberă. Pelicula asta de vreo 25 de minute din fondul G. D. S. (Dacă nu i-o ceream prin Gabriel Iui Ilieşiu, nu se gândea niciunul dintre ei să ne-o trimită: nici Buduca, nici Ilieşiu. N-au reţinut nimic din ce-am filmat acasă. Numai la studio. N-are nicio importanţă.

Ne mai aduce – bietul Gabriel – şi banii de pe cele două cărţi – a lui V. şi a mea – plus drepturi pentru articolele de la *22.* Cum l-am rugat să-i transforme în

devize, iese o sumă ridicolă, vreo 1 200 de franci, pe care îi e aproape ruşine să ne-o dea, tot scoţând şi băgând la loc în plic cei câţiva dolari şi franci. Tot e mai bine decât să fie mâncaţi acolo de inflaţia în lei. Şi apoi ce importanţă poate avea. Totuşi n-a trecut vremea exilului când plăteam să fim publicaţi: pentru al doilea volum din *Unde scurte* (1972-1977) pe care i-1 dau acum lui Liiceanu, bătutul la maşi

nă a costat de şase ori pe-atât. Iar volumul pe care-1 pregăteşte acum V. probabil cam tot atât.

Gabriel cu un teanc de ziare, cu două volume din Eugen (publicistica lui din ţară) şi cu o scrisoare de la Alexandru George (de analizat mai încolo).

Şi cu două subiecte de discuţie fixate noicist dintru început („noicist“ deoarece el era cu programul discuţiilor de fixat dinainte): Mihnea şi Regele.

Cu Mihnea e ceea ce bănuiam (şi Mihnea bănuia la fel). E acuzat de stângisme, de a conta pe electoratul lui Roman întru izbânda lui Manolescu, de a fi chemat pe primarii PAC la şcoala socialiştilor francezi (fals, au fost invitaţi prin Mihnea de Pasqua) etc. etc. O mare parte din reproşuri bazată pe zvonuri.

între timp Coposu, prin Herlea (o aflu în ajunul sosirii lui Lii- ceanu de la Mihnea), încearcă să-l convingă să candideze pentru Convenţie pe... Pleşu. Va să zică Manolescu nu e eligibil drept candidat al Convenţiei pentru că l-a dus Mihnea la... socialiştii francezi, dar Pleşu, care a rămas până la capăt în guvernul Roman, da.

Deodată tot creditul moral pe care i-1 acordasem lui Coposu se clatină.

Pleşu trimite prin faxul lui Mihnea (el e încă la Berlin) o punere la punct: refuză. N-ar accepta decât dacar fi candidatul şi al Convenţiei, şi al FSN-ului lui Roman! Egal deci cu ambiguitatea pe care a cultivat-o din ianuarie 1990 încoace şi pe care constat c-a ţinut-o proaspătă în frigiderul berlinez (unde se dusese cu o bursă să scrie

despre... îngeri) de vreo şase luni încoace. S-au dus vremurile cu *Minima moralia.* în numele coeziunii naţionale, pune pe acelaşi plan puterea şi opoziţia, rezervând maliţiozităţile acesteia din urmă. Neschimbat.

Revenind la Liiceanu, el cel puţin e acelaşi. Puţin mai încordat. însă cu aceeaşi bună-credinţă funciară.

Numai Băcanu are un plan luminos ca toate planurile sale. Vine Regele la Bucureşti. Şi atunci poporul cu alai îl instalează la... Cotroceni. Armata i se raliază şi Iliescu... fuge. Simplu.

Deocamdată Regele a trimis patru fotografii cu dedicaţie, prin emisarul său: una lui Gabriel, celelalte pentru şefii de poliţie care i-au comandat escorta. Şeful lor le-a distribuit celor doi adjuncţi

spunându-le: de la Regele nostru! (S-ar spune că nici Băcanu nu e atât de aiuristic.)

Regele vrea să-l vadă la Versoix pe Gabriel (care n-are bani de tren).

E curios, chiar când suntem atât de departe de un acord cu Gabriel, nu intervine nicio tensiune, ci doar dorinţa de a-1 revedea. Pentru noi, cel puţin.

*

Scrisoarea lui Alexandru George. Nu mai ştiu ce să fac. A vrut ediţia *Jurnalului* tatei. Lui i se datora. Acuma tot insistă asupra faptului că-şi va sacrifica astfel ultimii ani de creaţie (are 60 de ani).

A insistat să iau înapoi apartamentul lui Lovinescu, ce mi se cuvine. L-am rugat să-mi scrie care e legea în numele căreia presupune asta. Acum se plânge că şi-a dat nu ştiu cât din leafa pentru o consultaţie juridică. Din care aflu doar că ar trebui să-mi reiau cetăţenia română şi să mă reinstalez la Bucureşti – ca să pot ocupa apartamentul. Că ar fi bine să fac primul gest şi apoi să dau Uniunii dreptul de a revendica această succesiune pe care i-aş dona-o Uniunii care e pe ducă *(România literară* şi-a

încetat apariţia tocmai din această cauză). Uniunii care, în ciuda promisiunilor lui Doinaş, Dinescu, Paler etc., n-a făcut nimic din 1990 încoace, când spusesem deja că o donez pentru o casă memorială.

Şi pentru astfel de sfaturi îi trebuia lui Alexandru George o... consultaţie juridică.

îmi trimite o serie de nume din *Jurnal* pe care să le identific din familia mamei şi tatei, plângându-se, iarăşi, că nimeni n-a făcut o ediţie fără a avea în mâini originalul.

îi dau lista de nume. îi cer sec să-mi spună cât l-a costat consultaţia juridică să i-o rambursez.

*

Uitasem: pe Pleşu l-a vrut candidat şi... Roman. I-a cerut-o întâi prin ministrul de Interne, Babiuc, apoi i-a telefonat el de la Paris.

Pleşu a avut totuşi tactul să refuze. Invitaţiile acestea soseau înaintea celei a lui Coposu.

1992

*

Cicerone loniţoiu telefonează, ca Ticu Dumitrescu, din partea dnei Hossu. Cu aceeaşi aberaţie: să mă filmez singură (cu ce mijloace?) la întrebări pe care mi le va pune ea – pe urmă – despre mama şi să-i trimit urgent totul până la 23 când... trece emisiunea.

Cum orice prostie are un capăt, îi telefonez dnei Hossu la Bucureşti. Dau de fiu-său. E plecată în Grecia. Emisiunea s-a amânat cu o săptămână. Cum băiatul pare a şti ce înseamnă televiziunea şi ce radioul, îi comunic că, dacă vrea un interviu prin telefon, să mă cheme ea de la Televiziune când se întoarce.

*

Altă reporteră de la Televiziune, Mihaela Cristea. O cunoscusem la Aix când refuzasem să mă las filmată de Televiziunea Română. După aceea la Paris, la cafenea, după o emisiune. Idem. Acum îl vrea de urgenţă pe Virgil pentru o emisiune despre Steinhardt.

Alt refuz. Dar îi dau soluţia să ia prefaţa lui V. de la Liicea- nu (cartea *Jurnalul fericirii* sub forma definitivă de 700 de pagini nu va apărea mai mult ca probabil), să aleagă o frază-două şi să împrumute un plan fix (V. la microfonul de unde a difuzat *Jurnalul fericirii)* din filmul lui Ilieşiu.

E îneântată. îmi lăsase ca număr, s-o rechem, pe cel de la... Ambasadă.

*

Telefon de la Toma Pavel, în trecere. N-avem cum să-l vedem (operaţia lui V.). Publică în *Le Messager europeen* al lui Finkiel- kraut o prezentare a lui Steinhardt cu un fragment tradus de Ma- rie-France.

Ce masă rotundă ar fi fost la bietele mele „Teze“...

Se plânge de universităţile americane azi, dirijate de cei de la ’68 ajunşi decani şi imbecil marxizaţi.

E mereu o bucurie intelectuală să vorbeşti cu el. Chiar şi aşa, la telefon.

*

Alt telefon al lui Dan Laurenţiu, care a scris trei articole despre noi în ziarul Alianţei Civice.

255

JURNAL

*

Teancul de ziare, acum.

Se desenează o reacţie pro-Manolescu – contra iniţiativei Anei Blandiana de a desemna pe Constantinescu drept candidat AC contra PAC.

Editorial întemeiat al Ilenei Mălăncioiu în *22.* Tot aici conferinţa lui Manolescu la Timişoara (unde erau şi Dorin Tudoran, şi Tis- măneanu – ultimul e şi el regalist) şi răspunsurile sale, excelente.

Bomba: *România liberă* publică scrisoarea pe care i-au trimis-o, în iunie ’90, lui Petre Roman, Eugen Barbu şi Comeliu Vădim Tudor, spre a-i propune într-un stil între slujnice la Curte şi Securitate să le dea hârtie şi spaţiu tipografic să scoată ei un ziar aparent independent (va fi

România Mare), dar care să-l dezbare de inamicii declaraţi (22, *România liberă, România literară),* cum nu pot face *Azi* sau *Adevărul,* nici chiar *Dimineaţa.* Vor face ei o treabă „mai bună ca minerii". Şi-i propun o întrevedere discretă, secretă, în trei.

Petre Roman i-a dat scrisoarea lui Pleşu. Care a făcut „băşcălie" de ea. Dar cum se face că *România Mare* n-a întârziat să apară? Acum îl atacă pe Roman. Bine îi face. Sunt la noul stăpân: Iliescu.

Tot în *România Mare* ceva ce seamănă a provocare securis- tă. Pe două pagini, o scrisoare adresată de unul Burlacu (venit în America prin 1980 când avea 31 de ani – deci cu lotul securist sub culori gardiste – scria la *New Spectator* şi-l apăra pe Por- dea) către Vădim Tudor, spre a-i oferi să devină şeful Noii Gărzi de Fier, cu formaţii paramilitare, şi să-i dea afară pe toţi evreii, cum nu vor întârzia nici ei să facă din America.

Prilej pentru Vădim Tudor să refuze indignat, el e de centru-stân- ga, citeşte din Dante şi Michelangelo pe care nu-i va schimba cu cărticica şefului de cuib, nu-i antisemit (mai mari antisemiţi, constată el, sunt în America unde Bush îi răspunde lui Burlacu etc. etc.).

Cum cele două pagini au fost publicate înainte de venirea unui emisar american la Iliescu, cum se putea prevedea că se va plân- ge de publicaţiile antisemite tip *România Mare,* e probabil că ocazia de a spăla ruşinoasa fiţuică de acest soi de păcat a fost găsită de Securitate (pardon: de S.R.I.).

256

1992

Duminică 28 iunie

Aseară, la Mihnea la cină, cu Gabriel (între timp mai fusese într-o seară la noi, complet destins, el cel de altădată) şi Magda Câmeci. în timp ce încerc să-l potolesc pe Mihnea devenit prea anti-rege, dar nu-1 cruţ nici pe Gabriel, se desfăşoară la Bucureşti şedinţa Convenţiei pentru a-şi alege candidatul unic la Preşedinţie. Cu toate

că nu ne mai aşteptăm la nimic bun, când Mihnea află de la Ma- nolescu (prin telefon) c-a fost ales Emil Constantinescu – rămî- nem miraţi. Chiar nu şi-au dat seama că, opunându-i un astfel de candidat necunoscut, i-au asigurat liniştit lui Iliescu preşedinţia pe încă patru ani? Vorbesc şi eu cu Manolescu la telefon. *Beau joueur,* şi-a compus imediat un rol – se declară mulţumit că a scăpat, că mai demult ar fi vrut să iasă din mlaştina Convenţiei (nu cu PAC-ul, pe care-1 menţine în Convenţie, ci din candidatura la Preşedinţie), că atât aştepta etc. Nu-1 cred, dar e bine că reacţionează aşa, ştie să se stăpânească.

Ce-a făcut opoziţia aşa-zis unită e de necrezut. Ne-a interzis tuturor speranţa pe încă patru ani. Ce bine că n-am un microfon acum în care să fiu obligată să vorbesc. L-aş asurzi cu imprecaţii.

*

a**

Mitterrand, mare actor al politicii. îl detest, dar e un politician de mare clasă. S-a salvat o dată legându-şi numele de referendumul asupra Europei (Maastricht). Azi, cu surle şi trâmbiţe, a doua oară, plecând „incognito" de la conferinţa europeană din Portugalia direct cu avionul la Sarajevo (oraş martir) pentru a degaja astfel aeroportul şi a asigura sosirea ajutoarelor medicale. Ris- când astfel – s-a tras puţin şi când era acolo – a şters complet politica proastă a Franţei ce privilegiase pe sârbi şi neo-comunismul lor războinic.

Gest spectacular şi veninos de inteligent. Are tactica politică în sânge şi-şi repară gafele politice la modul sclipitor.

*

Gabriel a plecat astă-seară cu Marie-France la Rege.

JURNAL

*

Elena Ştefoi pe două săptămâni la Paris. Ne petrecem împreună după-amiaza de azi. Virgil îi reproşează atacul ei

împotriva lui Ţuţea. Eu, bineînţeles, „procesul11 Eliade din *Contrapunct.* Dă vina pe Ion Bogdan Lefter. Ea prevăzuse să publice şi răspunsul meu din *22.* Lefter i-a spus că n-ar începea din pricina republicării textului lui Norman Manea. Dacă înţelege iritarea noastră, nu e nici Elena Ştefoi capabilă să priceapă principiul după care „procesul11 trebuie început cu comuniştii şi nu cu atât de defunctul „fascism11.

Ii dau atunci exemplul lui Crohmălniceanu. Lansându-i în anii ’80 pe „desantişti11, optzeciştii nici cu gândul nu s-ar încumeta să-i amintească rolul de propovăduitor al realismului socialist pe care l-a jucat până prin ’62-’63.

*

Goma foarte tulburat de luptele de la Tighina, unde se află în prima linie un nepot al lui (nu-1 cunoaşte, l-a descoperit acum prin corespondenţă), Ion Goma. In afara sorţii Basarabiei, ameninţată direct de Armata a 14-a sovietică, nimic nu i se mai pare important.

I-a telefonat Virgil Tănase. Să „conlucreze11 din nou pentru Basarabia. De data asta, în slujba lui... Iliescu. Ca altădată agenţii ce veneau, sub Ceauşescu, să ne convingă să „salvăm11 Transilvania primejduită de unguri.

Goma îl repede. Cum ştie el. Adică urlând.

*

A murit C. V. Gheorghiu. Am totuşi puterea să nu mă bucur (că a scăpat pământul de un Smerdiakov). Forţa sau indiferenţa?

Luni 6 iulie

Franţa paralizată de barajele şoferilor de camioane care au blocat autostrăzile şi şoselele. Anarhie căreia nu ştiu de ce i se mai spune democraţie. Habar n-am dacă voi putea pleca în vacanţă.

*

Liiceanu cu Marie-France la noi (1 iulie) după vizita lor la Rege. Regele voia să-şi constituie în România un fel de Consiliu de Co

roană, în parte ca să scape de camarila de aici. Liiceanu îl sfătuieşte să şi-l alcătuiască „informai", fără comitete şi comiţii, fără nimic oficial sau oficios. Mai simplu, să-şi aleagă drept consilieri, fără titlu, câteva personalităţi.

Seară din nou destinsă, în ciuda discuţiilor – uneori contradictorii – cu Gabriel. Aflu într-o carte de întrevederi cu Jeanne Hersch *(Eclairer V'obscur,* L'Age d'Homme, 1986) o frază ce mi se pare a defini şi relaţiile noastre cu el, şi cele de prietenie în general: „...lorsque l'echange se fait dans l'affection et avec le seul souci du vrai, ce qui separe finit par apparaâtre avec clarte ce qui unit"* (p. 200).

Seară deci perfectă.

Regele – prin Mircea Ciobanu – l-a invitat, plătindu-i-se şi călătoria – pe Manolescu la Versoix, unde Manolescu s-a şi dus la 1 iulie. Cu ce... rezultate, nu ştiu încă.

*

Mihnea a fost şi el la Bucureşti între 2 şi 4 iulie, cu nişte aleşi locali pasqualieni (de la Pasqua). Ceea ce nu-i va împiedica probabil pe inamicii lui să declare c-a venit cu... socialiştii. (Doina Comea, la faimoasa şedinţă, i-a reproşat-o direct şi l-a tratat – şi ea – pe Mihnea drept... troţkist. Păcat. De fapt, plouă cu decepţii.)

Prin el, puţine ştiri. Manolescu va candida la Senat (la Sibiu). Nu ştiu dacă e bine sau nu. în locul lui, poate stupid, m-aş retrage, însă politica se face altfel: cu sânge rece şi puţină actorie. Are deci dreptate.

*

în ultimul număr primit din *22,* Mircea Martin, comentând premiile Uniunii, începe cu V. şi cu mine. Am susţinut – spune el

— cauza literaturii române cu competenţă şi bună-credinţă, în ciuda unor „erori" şi „exagerări", „supralicitarea" fiind mai vizibilă acum.

* . .când dialogul se poartă cu afecţiune şi doar cu

grija pentru adevăr, ceea ce desparte sfârşeşte prin a apărea cu claritate drept ceea ce uneşte“ (n.ed.).

259

JURNAL

Probabil iarăşi şi iarăşi incapacitatea de a înghiţi criticile aduse lui Călinescu (despre care M. M. a scris un studiu) şi celorlalţi compromişi notorii.

Opera contează, nu-i aşa, nu omul despărţit artificial şi definitiv de ea? Asta pentru ce s-a petrecut sub comunişti. în epoca interbelică e diferit. Suta de volume din „opera“ lui Mircea nu-1 pune la adăpost de atacurile postume pentru doar câteva articole. E mai comod şi mai la modă. în acelaşi *22,* la revista presei este lăudat *Contrapunct* că l-a republicat pe Nonnan Manea.

Sunt astfel de clipe în care mă bucur sincer că nu am să mă mai ocup săptămânal şi radiofonic de „cultura" din ţară. îmi ofer luxul, de negândit altfel, al dezgustului fără barajele necesităţii istorice sau... tactice.

Deocamdată (dar numai deocamdată) orice operaţie de moralizare a năravurilor amnezico-comode din viaţa literară nu poate decât să eşueze.

*

Liiceanu îmi propune să fac o carte, oricât de scurtă, cu arestarea şi moartea mamei în închisoare. Nimic nu mi-aş dori mai mult. Sunt însă incapabilă. Ar trebui să-i ridic un monument. Cum n-am de spus despre ea decât lucruri frumoase, nobile, exaltân- du-i demnitatea şi sacrificiul, ar trebui să am geniu pentru a nu cădea într-o proastă literatură, degradând-o în primul rând pe ea. Nu numai geniu nu am, dar nici talentul de povestitor prin care Goma de pildă îşi transfigurează părinţii.

Ştiu totuşi că o dată şi o dată va trebui să fac. E singura datorie pe care o mai am. Faţă de ea.

Dar cum? Cum oare?

*

într-o seară, la noi, Vona. Liviu Călin îi publică la Cartea Românească romanul lui de acum 30 de ani (pe

care am încercat fără succes să-l plasez la Paris pe vremea Agenţiei literare – prin 1949-’50).

Acum Liviu Călin ar vrea pe copertă câteva rânduri de la mine. N-am vreme să recitesc manuscrisul (desfigurat în franceză de o traducere voit deformatoare a lui Semeţ, stalinist, furios pe refugiaţii din ţară şi deci sabotând manuscrisul).

1992

în rest, Vona ne vorbeşte de rădăcinile lui seferido-spaniole.

A fost foarte bolnav şi operat. în fond, de-a lungul serii, doar asta ne e dat să contemplăm: îmbătrânirea reciprocă.

Luni 13 iulie

Telefonează Alecu. Pleacă în ţară cu Pia pentru o nuntă. Se va prezenta la alegeri pentru post de senator la... Piteşti, pe listele PAC.

Poate mai scapă de anturajul ce l-a flatat cu tot felul de funcţii (cu toate onorifice) de preşedinte.

Să mai sper că Bucureştiul îl va reda lui însuşi? Cum să sper când şi România – via intrigilor de la Paris – înghite şi propagă aceleaşi aberaţii. în ciuda punerilor la punct, a devenit astfel de notorietate publică faptul că Manolescu ar avea simpatii de... stânga.

Din cercul intriganţilor, ponegritorilor, rău-vorbitorilor s-a desprins Paler, care în editoriale îl apără pe Manolescu. Cu atât mai lăudabil, cu cât Manolescu i-a luat în 1990 – în condiţii execrabile – direcţia *României literare.* Paler e un domn. Şora a scris şi el mai multe articole pentru Manolescu. Şi Doinaş.

Restul îşi savurează victoria de la Convenţie. Aparenţele sunt salvate, iar Manolescu, *beau joueur*: Dar sigur nu uită. (Şi cum ar putea?) La şedinţa cu pricina, Ticu Dumitrescu l-a întrebat de „părinţi", „uitând“, el, şeful Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici, că au făcut puşcărie. Un socialist a pretins că ştie din Internaţionala lor că

Mihnea (purtător de cuvânt al PAC-ului) e troţkist etc. etc.

între timp, Nicolae a fost (invitat) şi la Rege. Care voia să vină în august în ţară, invitat de nu ştiu ce preot de la Alba Iulia. Manolescu i-ar fi spus că mai bine nu vine înainte de alegeri.

Aşa va fi politic: N. M. susţinându-1 pe E. C. Dar am şansa să nu fiu implicată şi să pot găsi că situaţia a fost obţinută prin intrigi de cea mai joasă speţă.

Cine să se mai uimească apoi că un cetăţean chiar „neturmentat" e condamnat, mai departe, să se întrebe „eu cu cine votez?".

*

Ileana Vrancea ne trimite „scrisoarea" adresată lui Pell şi care va fi publicată şi în *Dialog.* Are vreo zece pagini şi chiar de i-ar fi tradusă lui Pell (ceea ce nu cred), tot n-ar înţelege, într-atâta e

JURNAL

de întortocheată şi plină de referinţe ce-i sunt desigur străine. întortocheată, dar riguroasă. în substanţă: ce pierde Europa Liberă pierzându-ne pe noi, singurii care în trecut am ştiut să ne opunem antisemitismului unui Ceauşescu susţinut de Rosen, iar în prezent am numit clar şi am identificat legăturile dintre putere şi extrema dreaptă ceauşistă.

*

O seară întreagă cu Elena Ştefoi. Ca de fiecare dată, apropiată. Şi pornită. îl crede pe Mircea Ciobanii—care cenzura din ceilalţi poeţi tot ce putea să treacă în textele lui (cuvântul „biserică" de pildă scos din poemele ei, dar nestrămutat din ale lui) – mare securist, de care se servesc „organele" să-i întindă o capcană... Regelui.

Se poartă mereu complotul. Altfel, lucidă şi agreabilă.

*

Un alt optzecist şi contrapunctist: Leo Şerban. Are 32 de ani şi pare de 23. Cu bursă la Paris. Rafinat, estet,

talentat. Fotografiile din care va expune la Bucureşti – privire de artist. Ne lasă texte în franceză, de plin răsfăţ estetizant. Fin, hedonist (o declară satisfăcut) şi oarecum detaşat şi de băltoaca, dar şi de realităţile româneşti.

*

în schimb, tânărul fâzician-scriitor Zografi (vine cu soţia lui

— şi ei cu bursă), turmentat, bulversat, mereu în priză cu evenimentele. După ce ne-a dat de citit nişte proze şi o piesă de teatru (are talent, dar nu-mi dau seama ce va face cu el), ne explică prin matematici şi fizică felul în care va analiza pe Flaydn, Mo- zart etc.... într-o carte viitoare.

Nu ştiu cât pricepem, dar cuplul ne place real.

*

Operatorul Horia Lapteş (l-a filmat pe Pintilie filmând *Mitică)* vrea să rămână în Franţa. Ne aduce de ales fotografii de la recepţiile cu Regele din mai. Iau câteva, mai mult să nu-1 jignesc. Dar iar semăn cu Cella Delavrancea, nu la 150 de ani (ca în fotografiile de la G.D.S.), ci la vârsta mea.

îmi displace profund imaginea mea.

1992

*

De la 20 iulie la 11 august la St. Tropez. Cu Lucie primele două săptămâni: în ultima au venit Anne-Christine, Frederick şi cu plodul Simon. Caniculă, înot metodic (1 400 m în fiecare dimineaţă, uneori şi seara) – ca o datorie pentru toate zilele şi nopţile pariziene ţintuite la birou. Iar seara, lecturi: Finkielkraut: *Le mecon- temporain* (unde fără nicio prejudecată îl scoate pe Peguy din compartimentele de extremă-dreaptă în care-1 fixaseră Vichy-ul mai întâi, posteritatea gen B.—H. Levy apoi). Exult. F. e poate eseistul cel mai liber al clipei de faţă: fără confuzia în scris a lui Glucks- mann sau *parti-pris*-urile prea mediatizate ale lui B.—H.L.

Hannah Arendt apoi. O culegere mai veche de texte ale sale: *La ciise de la culture.* Puţin repetitivă şi fastidioasă, dar mereu necesară. Cred că Jeanne Hersch ar fi putut-o depăşi dacă nu s-ar fi dăruit şi risipit prea generos. — Louis Althusser cu *L'Avenir dure longtemps,* scris după uciderea soţiei lui într-o criză de demenţă. încă depresiv, se acuză mereu de „impostură". A trăit în teroarea de a se descoperi că nu cunoaşte nimic din istoria filosofiei şi „aproape" nimic din... Marx! Toate nevrozele sexualizante analizate la modul freudian, apoi lacanian. Patetic, n-a înţeles nimic din timpul trăit asupra căruia s-a înşelat sistematic. Şi când te gân- deşti că de la Ecole Normale a dominat cu *Lire Marx* şi la *Cou- pure epistemologique* cel puţin o generaţie. Impostura nu e a lui, e a Parisului intelectual. Altfel bun scriitor, de o extravaganţă şi aproape rousseau-istă sinceritate.

Jacques Julliard – *Le genie de la liberte* se citeşte mai bine în articole decât în carte, unde simplul bun-simţ de politolog nu e de ajuns. Încântată doar de prima frază (cartea e scrisă în ianuarie 1990, deci în plină iluzie asupra revoluţiei româneşti): „Commence le Ier aout 1914 avec le declenchement de la Premiere Guerre Mondiale, le XX-e siecle s'est termine vers Noel 1989 â Bucarest..

Dar vacanţa a început cu un incident minor, pe care însă nu risc să-l uit. La St. Raphael, Lucie nefiind pe peron, nesimţindu-mă în stare să urc valiza (îngreunată mai mult de cărţi) pe scări, am

* „început la 1 august 1914 o dată cu declanşarea Primului Război Mondial, secolul XX s-a încheiat la Bucureşti în 1989, pe la Crăciun..." (*N.ed.*)

luat ascensorul pentru handicapaţi. A rămas blocat. Şi eu ermetic închisă într-o'cutie metalică înăbuşitoare. O panică fizică precum de la bombardamentele din 1944 asupra Bucureşti ului nu mai re- simţisem. Atunci eram pe scara blocului din bulevardul Elisabeta, cu mama. Mult

mai stăpână pe ea, mă liniştea. în cabină eram singură ţipând în butonul de alarmă şi bătând ca nebuna în uşă. Cred c-a ţinut vreun sfert de oră până ce, alertaţi, funcţionari de la gară au venit şi-au forţat uşa. Lucie îi şi telefonase lui V. că nu eram în tren. L-am rechemat chiar înainte de a-mi reveni în fire. Avea o comunicaţie urgentă – dna Hossu voia neapărat să-mi ia un interviu telefonic despre mama. Am chemat-o şi pe ea dintr-o cabină telefonică de la St. Tropez şi-am fixat *rendez-vous* telefonic pentru a treia zi la nişte ţărani-fermieri de lângă casa noastră. Din grădina lor, unde m-a chemat televiziunea, am vorbit (înregistrată) despre asasinarea mamei în închisoare. Ce voi fi spus, nu ştiu prea bine. Stăpână pe mine la orice interviu, în faţa oricărui microfon sau cameră, când e vorba de mama îmi pierd orice control. Dacă a ieşit ceva, voi vedea când voi primi caseta.

O căldură ca nicicând. Şi somn de parcă aş fi avut cine ştie ce de recuperat. De fapt aveam: anul n-a fost uşor.

*

Reîntoarsă la Paris, m-am îngropat în ziare, în curier, în convorbiri telefonice cu Mihnea. (De fapt, Parisul e deşert.)

De-a valma:

- Câmpeanu, fie din arivismul lui fără limite, fie ca un serviciu adus lui Iliescu (fie amândouă), a trimis o delegaţie la Rege să-l propună candidat al Partidului Liberal la preşedinţia... Republicii! E mai rău ca o imbecilitate (cum declara Alecu într-un interviu la Bucureşti), e o crimă de lezmaiestate, cum afirma Manolescu în alt interviu. Regele a refuzat, dar cam târziu. Ar fi trebuit să nici nu primească delegaţia liberală. Coposu s-a precipitat la Ver- soix a doua zi după sosirea delegaţiei, spre a contracara iniţiativa lui Câmpeanu, care, dacă ar fi avut efect, lichida şi pe Rege, şi ideea monarhică definitiv în România.
- în acest timp Dinescu e şi el candidatul *Academiei Caţaven- cu* la alegeri.

1992

- Făcându-se că scrie despre *Românește* a lui Virgil şi scandalul provocat la Bucureşti de rigoarea lui V. împotriva prostituaţilor comunişti – Arghezi, Vianu, Călinescu, Ralea – Mir- cea Iorgulescu îl pune pe acelaşi plan cu Norman Manea, demitizându-1 pe Eliade şi apărându-1 pe Manea împotriva detractorilor abjecţi (presupun că sunt şi eu printre ei).
- Altfel, nimic prea nou. Am scăpat de căldură, de înot, de odihnă.

Acum ce va mai veni?

Joi 20 august

Ion Ioanid ne-a trimis alte două casete din *Memorialul durerii,* dedicate femeii în închisoare. Pe prima, fotografia mamei alături de cele ale Măriei Antonescu, Alice Voinescu etc. Episodul al Xll-lea e mai ales centrat pe o ţărancă din Nucşoara arestată pentru a fi hrănit şi tăinuit partizani. Fabuloasă ca ţinută.

*

Somat de mine pe la începutul săptămânii, Stroescu se hotărăşte să anunţe pe unde sfârşitul emisiunilor noastre. îmi telefonează să-mi citească azi textul lui de câteva minute care trece mâi- ne. Scurt, dar emoţionat şi bineînţeles cu elogiile de circumstanţă. Trece mâine la programul cultural.

Finis Europa Liberă.

*

Primesc de la Carandino, din spitalul Cristiana – Bucureşti

— prin Ion Vitez (liberali de-ai lui Vintilă Brătianu) cartea lui de memorii – cu dedicaţia tremurată – *Nopţi albe şi zile negre.*

E bolnav, bătrân (unii spun chiar senil) şi de abia l-au scos anul trecut prietenii din ghearele unei femei nebune ce-1 sechestrase. Scena ne-a fost povestită, cred, de dna Hossu.

*

Vladimir – fiul lui Adinei – îmi trimite de la Sanda Lovines- cu cartea lui Lala (Vasile), *Monarhul ascuns,* în care guenonizează cu spor. Întâmplarea (?) face ca în acelaşi timp să primesc şi o scrisoare a unui pensionar din Sibiu (de origine din Fălticeni), Paul Ciopală, care-mi cere să trimit bani sau haine unei doamne în vâr-

stă, singură, aproape în mizerie, ce nu poate să nu-mi fie rudă: Stela Lovinescu. II întreb pe Cazaban: crede că e soţia lui... Lala.

Cum Mihnea pleacă din nou la Bucureşti, va trimite el, în numele meu, un mandat la Fălticeni.

*

îmi scrie şi Rodica. Surdă, bătrână, bolnavă, dar bună. N-are nevoie de medicamentele pe care i le propusesem.

Familii, biete familii, când mă gândesc cu câtă juvenilă şi literaturizată inconştienţă repetam în tinereţe gidianul „Familles, je vous hais“.

Acum, le plâng...

*

Uitasem: la mare am citit şi *Istoria literaturii* a lui Nego. O serie de mici eseuri, unele interesante, altele nu, cu subiectivitatea lui excesivă şi nu totdeauna dăruită (Nicodim are drept la un mare capitol, Ioana Postelnicii e citată favorabil, Beniuc e cel mai mare poet critic de la Eminescu încoace etc., etc.).

Cum *Istoria* a fost foarte prost primită în ţară (nu din motive lăudabile), îi telefonez să-l consolez. Dar îi spun şi rezervele mele. Atenuate.

*

Alecu a tot dat interviuri la Bucureşti. Unul mai fantezist decât altul. Toate evenimentele din ’89 încoace sunt opera KGB-ului, iar socialismul e criminal peste tot, şi ce a fost în Est, dar, pe plan aproape de egalitate, şi

„subversiunea" socialistă de azi din Franţa. (Care subversiune, din moment ce socialiştii sunt la putere?)

Duminică 23 august în a doua casetă din *Memorialul durerii* (episodul al XlII-lea), o altă ţărancă din Nucşoara, Elisabeta Rizea, cu ani de închisoare în spate. A ajutat pe rezistenţii din munţi şi, în ciuda chinurilor de la anchetă, nu i-a trădat niciodată. Octogenară şi falnică.

Sub comunism nu i-a fost frică. Acuma, în schimb, da. E persecutată, nu i se dă pământul înapoi, i s-a furat din bătătură crucea pe care voia s-o înalţe pentru cei morţi în temniţă, schingiuitorii

ei sunt mai departe in funcţii. Şi-a pus şi drag la uşă: – Dacă vin, îi omor eu cu drugul până să tragă ei cu pistolul.

Atât mă entuziasmează, încât scriu primul meu articol (de când am încetat cronicile pentru Europa Liberă), *Infern portativ,* şi-l trimit Gabrielei Adameşteanu.

Telefon cu ea atât de des întrerupt, încât ajung şi eu să bănuiesc că e Securitatea. Mă înştiinţează că într-adevăr interviul cu mine a trecut în *Memorialul* XIV, unde se vorbeşte şi de mama lui Mih- nea care şi-a născut fetiţa în închisoare. A apărut şi un fragment din convorbirile noastre (V. şi cu mine) cu Magda Câmeci, în ultimul 22.

*

••

BujorNedelcovici întors din România unde a stat vreo trei săp- tămâni şi n-a văzut mai pe nimeni (la Uniunea Scriitorilor l-au chemat înapoi pe Traian Iancu în chip de salvator financiar). De la Magdalena Bedrosian, cartea mea de dialoguri cu Eliade, Ionesco, Lupaşcu, Cugler urma să apară la 10 august. Mi-a trimis prin el... contractul cu Cartea Românească. Despre cărţi, când va da Dumnezeu. O rog pe Gabriela, dacă a apărut, să obţină câteva exemplare şi să mi le trimită prin Mihnea.

*

Telefon de la Radina. L-a ascultat azi pe Stroescu anunţându-ne plecarea de la E. L. — M-am uitat pe ceas, doamnă. N-a vorbit decât 2 minute şi jumătate! îi răspund: – Pentru 20 de ani – şi mă opresc. Sunt de fapt 30.

Bietul Radina îşi face iluzii. A scris despre lagărele prin care a trecut în Iugoslavia, şi acum i se pare de actualitate. — La cine să mă duc? E bun Laffont?

Miercuri 2 septembrie

S-a întors Mihnea de la Bucureşti (vine deseară să cineze cu noi) cu cinci exemplare din *întrevederile* cu Eliade, Ionesco etc.... şi cu cartea Adrianei (plus prefaţa mea) apărută la „Humanitas“.

Printr-un telefon de la Basarab Nicolescu aflu că *întrevederile cu* a şi fost premiată (premiul I „cu cunună") la Târgul Estival de carte de la Neptun. Detalii dintr-un articol în 22: juriul de

ziarişti era prezidat de Gabriel Dimisianu, iar marele premiu a fost dat unei cărţi a lui Ţuţea (apărută la editura lui Sorin Dumitres- cu, „Anastasia"). Premiul acesta mă înduioşează doar pentru că a fost dat la Mangalia, tărâmul privilegiat al copilăriei şi adolescenţei mele, acolo unde îmi simt mai puternice rădăcinile.

*

Mihnea şi-a îndeplinit misiunea. Liiceanu i-a trimis Stelei Lovi- nescu (între timp mi s-a confirmat că e văduva lui Lala) 20 000 de lei (presupun din drepturile mele de autor pentru viitoarea carte de la „Humanitas"). îi scriu domnului de la Sibiu (Ciopală) s-o avertizeze pe S. L. să nu se mire când va primi mandatul.

*

în *22* (cel cu interviul nostru), un articol al Gabrielei Adameş- teanu despre *Memorialul durerii* (XIV), cel cu mama. în acelaşi, mama lui Mihnea povesteşte cum a născut fetiţa în închisoare. Gabriela profită pentru a-1 apăra încă o dată pe „troţkistul" Mihnea şi a arăta ce-a

făcut el cu Liga pentru cei din România.

Gabriela găseşte la telefon că dintre candidaţii prezidenţiabili, Emil C. s-a prezentat cel mai bine la televiziune. Dar sondajele îi dau lui Iliescu vreo 9 puncte de avans, în ciuda „gafei" de la Constanţa, când „preşedintele" s-a dat jos din maşină, a luat de gât un gazetar manifestant şi l-a tratat de „animal". Culmea e – şi o astfel de culme altundeva decât în România nu cred că s-ar fi putut înregistra: la ţară şi în popor, apostrofa aceasta: „de ce huidui, animalule" i-ar fi adus un plus de intenţii de vot.

Chiar că nu mai e nimic de făcut.

*

Săptămâna trecută, Sandra Hillerin cu soţul ei au venit să ne aducă o carte a lui Vulcănescu apărută recent. Până şi Sandra crede că nu ne lasă Rusia şi KGB-ul din mâini, să evoluăm şi noi, ca celelalte ţări ale Răsăritului.

*

Lung telefon de la Marcel Petrişor (în trecere scurtă prin Paris, venind din Canada). E pesimist. După el, Coposu va face o alianţă post-electorală cu... Roman.

1992

îmi mulţumeşte pentru cronica la carte, în ciuda rezervelor pe care le făcusem.

Ne invită să stăm la el când mai mergem la Bucureşti: are apartament în... centru.

*

Aftalion, lung telefon: alcătuieşte un volum pentru colecţia „Autrement" despre Bucureşti („le petit Paris des Balkans“) şi ar vrea ca V. şi cu mine să luăm capitolul literaturii.

Refuz bineînţeles – cărţile de făcut pentru „Humanitas“ (şi nu e un pretext) – şi i-1 propun pe Ion Pop. El se gândise la Ţe- peneag sau la Alain Păruit. îmi spune că va avea dificultăţi cu Barbă (scrie despre cinematograf) pentru că vrea să-l propună pe Hăulică (artele). Sprijin

ideea lui cu Hăulică.

Duminică 13 septembrie

Deşliu s-a înecat şi corpul lui n-a fost găsit decât peste vreo trei-pa- tru zile în dreptul vilei lui Ceauşescu la Neptun. Aproape simbolic. Poet mediocru, dar deosebit de cinstit – e singurul dintre foştii scriitori ai proletcultului care şi-a recunoscut şi îndreptat, până la disidenţă, greşelile.

Ştirea o aflu mai întâi (via Marie-France) de la Dimisianu şi Geta. Aceasta din urmă plângând (fântână) la telefon nu din pricina lui Deşliu, ci a lui Dan Petrescu.

Fostul nostru disident îşi dă arama pe faţă. A profitat sistematic de rezistenţa lui de la Iaşi. Când a fost scos din postul de secretar de stat la Cultură, a publicat în presă nişte atacuri josnice împotriva lui Pleşu (c-ar fi slugarnic cu superiorii!).

Numit apoi director la Muzeul Literaturii Române, s-a instalat cu o bursă franceză la Poitiers pe doi ani, mirându-se că în lipsa lui a fost desemnat altcineva. Când s-a întors cu o nouă medalie la palmaresul lui de victimă-rezistent (uciderea lui Culia- nu), a vrut un alt post. I s-a dat direcţia Editurii Albatros. Cu Geta acolo în mare prietenie. Pentru ca recent – şi fără ca niciun incident să fi avut loc – să-i ceară pensionarea şi să vorbească într-un interviu din *Evenimentul zilei* de „baba utecistă“ (ca la *România Mare).*

269

JURNAL

Liiceanu la Paris. L-am văzut o primă oară marţi 8, îl aşteptăm din nou astă-seară. Să mai adaug că din România – şi oare de ce numai din România? — e cel cu care ne simţim cel mai bine?

Astă-seară va lua şi dactilograma cărţii lui V.: *Subiect şi predicat.*

Acum ne pregătim pentru „urmări“. Probabil că nu putea să cadă mai bine închiderea biroului parizian al FE. Câteva cărţi – puţine – din puţinul pe care l-am făcut – tot

vor ieşi. Acum avem, în sfârşit, timp să lucrăm la ele.

Marţi 15 septembrie

Aseară, la o prezentare a filmului lui Pintilie: *Le chene.* Lansat în mass-media (*Cahiers du Cinema, Le Nouvel Observateur* – Fran- şoise Giroud, *Positif, Telerama*) ca o „capodoperă" (Fr. Giroud), cel mai mare film venit din Est, de la Wajda – *Omul de marmură*— încoace (*Telerama*) e evenimentul începutului de stagiune.

Pintilie face faţă cu brio la toate interviurile (radio, presă, televiziune). Pe platoul lui Bemard Pivot e singurul care pune problema comunismului în termeni de demonie. în interviul din *Cahiers du Cinema* ţine – cinstit, dar şi puţin masohist – să dezvăluie cum a fost el informator al Securităţii între vreo 15 şi 17 ani, când îi era tatăl în închisoare (chit că n-a dat pe nimeni şi nimic, făcând rapoarte anodine). Peste tot, cum e prezentat ca exilat, insistă că era vorba de un exil special, de aur – stând jumătate din timp în ţară, unde doar n-avea voie să se apropie de o scenă de teatru sau un platou de cinema. Că n-a fost disident.

Urcă în stima noastră cu fiecare nouă intervenţie.

Iar filmul ... L-am văzut o primă oară pe o videocasetă adusă de Marie-France, o copie de pe pal în secam, cam slabă. Şi atunci l-am găsit excepţional.

Pe ecran, revăzut acum, e pur şi simplu un mare film. Isteria din *De ce bat clopotele, Mitică?* face loc adevăratei isterii din ultimii ani ai lui Ceauşescu şi se îneacă în mâlul realităţii. Acum pricep – poate pentru prima oară atingând zone în care analiza devine ineficientă – din ce se trage neputinţa ţării de a se dezbăra de această

complicitate în răul cotidian, în mârlănie, în răsteală, în ne-rost, în vulgaritatea minciunii tot atât de cotidiană ca şi înjurătura.

După film, la cafenea, cu V., Marie-France, Liiceanu şi Pintilie.

în ciuda metaforei finale a stejarului (rădăcini, speranţă), e cel mai deznădăjduit diagnostic ce a fost pus până acum.

Ne întrebăm chiar – într-o lungă convorbire telefonică cu Liiceanu, pe la 2 dimineaţa – dacă nu ne-am înşelat dedicând unei Românii fictive o întreagă existenţă. Noi. El, dacă refugiul în Fleideg- ger şi la Păltiniş nu era un fel de a se ascunde, de a refuza să vadă.

Ne amintim excepţiile, de la ţăranca din Nucşoara la Vulcă- nescu, şi ne mai potolim. Inutil de adăugat că nu calitatea estetică a filmului (desăvârşită) ne-a produs un asemenea şoc.

*

Gabriela Adameşteanu îi telefonează de la Die (unde e festivalul românesc) lui V., în alarmă. Să vină imediat Liiceanu, deoarece anunţul că Regele va sosi la Die a creat confuzie şi opoziţie (din partea cui?) şi doar Liiceanu ar putea „decongestiona“ atmosfera.

Dar Gabriel are *rendez-vous*-uri editoriale până joi. Nici gând să le decomande.

Dramatizează oare Gabriela şi Ileana Mălăncioiu?

Sâmbătă 19 septembrie

Nu dramatiza Gabriela Ad. Versiuni diferite asupra „ciocnirii" (nu atât în privinţa Regelui) de la Die, între exil şi... ţară.

O versiune, a fetelor – cinstită – cum sunt ele, dar prea axată pe reacţii ale publicului francez. Rodica mi-o relatează ieri timp de o oră (a fost o zi de telefonită cronică).

O alta, întărind şi înnegrind pe prima: a lui Mircea lorgules- cu – altă oră.

Şi în sfârşit a treia, a Gabrielei Ad., azi la noi, povestită timp de vreo trei ore, coerent şi aproape concis, cum nu-i stă în fire.

Pe scurt, aparent, lucrurile păreau a se petrece astfel: scriitorii din ţară afirmându-şi superioritatea (acolo se face literatura română); cei din exil, în frunte cu prezentatorul ales de noi: Mircea I., le replicaseră: acolo

nu s-a făcut nimic şi scriitorul a fost laş şi privilegiat.

Totul s-a complicat cu venirea Regelui, contra căreia s-au pornit şi Papilian (că el nu se lasă „manipulat"), şi fetele (dar ele din pricina orchestrei de ţigani ce-a cântat regelui la masă şi a filmului cam de propagandă *Monarhia salvează România,* trimis împreună cu Giurescu de GDS la Die şi care i-a impresionat prost pe... francezi) şi mai ales Iorgulescu devenit anti-monarhist absolut după ce fusese totuşi la „George V" să-l vadă.

Detaliile n-au rost. în fond, n-are mare importanţă ce s-a petrecut la un mic festival dintr-un mic burg francez.

Prost e că se confirmă astfel (prin Elena Ştefoi) opţiunea sistematic anti-românească de la *Contrapunct.*

Prost şi că Regele se lasă antrenat în astfel de „vizite" provinciale şi nedorite, de parcă pe francezul de rând ar trebui să-l convingă de necesitatea regalităţii în România.

*

Telefon Mihnea: directorul de la France Internationale refuză emisiunile noastre ce-i fuseseră sugerate şi de ambasadorul Franţei la Bucureşti, şi de secretariatul lui Lang, pe motivul – adevărat în parte – că n-au bani.

Cu atât mai bine, pregăteam argumente să refuz, şi nu era uşor deoarece, la început, Papilian se bătuse pentru ca „Tezele" să treacă la el.

Bietul Papilian: se codeşte probabil să-mi anunţe o veste „proastă" care n-are cum să ştie că va fi considerată ca „bună".

*

Mitterrand a fost operat de prostată şi are cancer. Cât l-am detestat, văzând în el tipul însuşi al politicianului – cu toate cono- taţiile peiorative ale termenului –, emisiunea de la televiziune m-a convins nu de sinceritatea lui (nu cred o clipă în ea), ci de statura lui de om de stat.

Şi apoi, cu o astfel de boală nu se glumeşte, omul suferind merită respect pentru felul cum face faţă adversităţii. Şi el o face cu demnitate.

Trebuie să fii complet lipsit de imaginaţie ca să faci glume sau să te bucuri.

272

1992

M-am „bucurat11 doar de moartea lui Stalin şi a lui Hitler. Dar erau monştri, nu oameni.

*

Mâine, Gabriela Ad. toată ziua la noi. O voi lua la secţia de vot (V. şi cu mine votăm „da“ nu pentru Mitterrand bineînţeles, ci pentru Europa) şi apoi seara, după discuţiile noastre „româneşti", vom privi rezultatele la televiziune. Gabriela trebuie să facă în *22* un reportaj, la întoarcere.

*

Am început să dau la bătut volumul III din *Unde scurte.* Mă deranjează oarecum aspectul de „serial" al acestei publicări, totuşi poate că nu va fi complet inutilă. „

Cu toate că acum, când nu mai avem emisiuni, probabil că „clientela" de cronicari interesaţi doar de poziţia pe care o ocupăm (vorbeam despre ei, îi lansam, îi luam din decembrie ’89 la emisiuni) va scădea.

Ei şi?

Luni 21 septembrie

Un modest „da" la referendum (Maastricht) cu un 51% „et des poussieres".

Merg cu Gabriela să-i arăt cum se votează în Franţa şi, ca redac- toare-şefă ce e, şi începe să pună întrebări funcţionarilor de acolo.

Apoi acasă, cu taifas (mai mult amar – e mereu vorba de Die) întrerupt de convorbiri cu Goma, Gabriel Liiceanu, Gabriel An- dreescu şi, mai târziu, Mihnea. Culmea e că Mihnea, alături de Giurescu, s-a însărcinat să restabilească adevărul în privinţa monarhiei şi a regelui Mihai – violent atacat în ziarul comunist de la Die ca „fascist". (Să aducă

un fascist pe pământul rezistenţei franceze – Die e în Vercors – o blasfemie! Se indignează primăria locală – comunistă.)

Iată-1 pe Mihnea apărând pe Rege! Incântat, Liiceanu se răzbună şi nu-i mai spune decât „monarhistul de serviciu" ••—titlu până atunci rezervat lui de către Mihnea. Copilării, dar, recunoaşte Liiceanu, Mihnea are un fel de „cavalerism al adevărului" (sau sintagma e a lui V., nu mai ştiu...) care l-a impresionat. Dar Mihnea la Maastricht a votat „nu". Din pricina lui Pasqua.

Altă parte din seară, la televiziune, tot cu Gabriela, să urmărim rezultatele şi să vadă şi ea cum arată un platou electoral occidental.

*

Azi, Gabriel Andreescu (venit şi el de la Die) cu cartea lui (texte scrise înainte de ’ 89), *Filosofia disidenţei.*

Apoi ne telefonează de la Goma (unde e cu Gabriela). G. Andreescu are un proiect în comun cu Tudoran: să facă după alegeri la Bucureşti un fel de reuniune cu disidenţii dinăuntru şi din afară, în frunte cu Goma. încearcă să-l convingă ei, ne roagă pe noi să continuăm.

îi dăm deja lui Goma argumentul care ni se pare cel mai tare: dacă nu merge el, nu venim nici noi. Pretinde că-i grav bolnav (!?).

Ne vom mai strădui. Ideea mi se pare foarte bună, cu condiţia să vină Goma. Prezenţă – simbol. Dar nu va fi uşor.

*

Telefoane de la Alecu şi Marie-France. Să semnăm un manifest: Românii din Franţa sunt pentru Convenţie şi candidatul ei, Emil C.

Semnează şi Goma (zice c-ar fi făcut-o chiar şi pentru Mano- lescu, culmea obiectivităţii pentru el: îl detestă).

Eugen, bineînţeles. Marie-France vrea să încerce a obţine semnătura lui Cioran.

*

Gabriel L. îi spune Gabrielei Ad. „haotica de serviciu". Au un fel de a fi împreună (şi cu Mihnea de altminteri) care-ţi dă poftă să le stai alături.

*

Gabriel A. în faza cea mai senină, afabilă, atentă de până acum. Pare ieşit din faza Saint-Just şi discutăm destins, limpede, ca niciodată. încercăm să-i explicăm de ce sentimentul naţional nu trebuie cedat extremiştilor naţional ceauşişti, care de fapt nu dispun şi nu vehiculează decât o caricatură. N-avem voie să le cedăm înaintaşi iluştri, de la Eminescu la Eliade, când modelul lor nu este altul decât Ceauşescu.

274

1992

Pare a înţelege. Probabil că şi înţelege. îl simţim, în orice caz, din nou aproape ca în 1990 când la GDS l-am văzut (era să spun revăzut) prima oară.

*

Liiceanu a plecat azi dimineaţă. Mihnea, mâine, pentru toată perioada alegerilor.

*

Sorin Antohi vrea să obţină pentru un radio al lor ieşean (şi deloc oficial) emisiunile „Teze“ şi „Povestea vorbei") spre re-difuzare.

II dirijez spre Gelu sau Hurezeanu la Miinchen.

Proiectul lui e însă mult mai interesant atunci când depăşeşte radiofonia. Vrea să fie trimişi în Germania (sau au şi fost) tineri pentru specializare într-un nou tip de anchetă sociologică: înregistrarea de mărturii înainte ca vechile generaţii să dispară cu totul.

Se gândeşte, ne gândirn noi mai demult, de studioşi trimişi la Paris pentru arhivele exilului.

Dar, ca mai tot ce vine din România, nu ştiu dacă poate fi pus în aplicare proiectul.

Luni 28 septembrie

Primele „estimaţii" au dat aseară 48% pentru Iliescu, la prezidenţiale, contra 33 Emil Constantinescu. Şi pentru

legislative: în frunte FDSN cu 27%.

Surpriză chiar şi pentru nişte pesimişti ca noi. Dacă intrigile de la Convenţie pot fi (şi sunt) responsabile de 4-5% din voturile acordate lui Iliescu, restul răspunderii revine incontestabil poporului român, singurul din Est ce-şi mai votează... comuniştii.

Seamănă a epitaf.

Aseară pe FR3, Pintilie votând la Bucureşti, o reuniune la Convenţie (Coposu cătrănit, dar îşi va fi dând seama măcar acum ce calcul greşit a făcut?), Dinu Z. surâzător (de ce?) şi un interviu la *Evenimentul Zilei* cu Cristoiu, cu o analiză aparent obiectivă, vorbind de „apatia politică" a românilor. Petre Roman fulminând pe FR3, azi. Are şi de ce. Caius Dragomir n-ar avea decât 2,5%, iar FSN-ul vreo 11. în schimb, *România Mare* ar trimite 15 depu

taţi în Parlament, iar Funar ar fi obţinut 15% la prezidenţiale. Re- unindu-şi forţele cu ale lui Iliescu...

în jurul nostru, toţi catastrofaţi. De la Monica Spiridon la Dan C. Mihăilescu şi Tania (a făcut – se pare – o depresiune) sosiţi azi pentru un colocviu organizat de Catherine Durandin, de la Ma- rie-France la Barbăneagră sau Alecu (invocând însă mereu Providenţa şi pariind pe imprevizibil) până la Goma.

în schimb, Gabriela Ad. astă-seară la telefon, neaşteptat de calmă şi optimistă. L-a văzut aseară pe Mihnea, care nu crede în aceste estimaţii pe care le consideră manipulate şi manipulante. îi cer Gabrielei să-l someze a vorbi cu gazetarii francezi de acolo şi să le comunice dacă este adevărată această suspiciune.

Deoarece mass-media ia cifrele în serios (şi eu, la fel), iar de la editorialul din *Le Monde* la *Figaro* şi la canalele de televiziune, cifrele sunt considerate ca de nepus în discuţie şi verdictul este dat.

în acest timp, Veronique Soule are în *Lite* peste o

pagină cu drama ţiganilor din România când principala dramă este a românilor, creată de ei înşişi şi prelungită acum cu încă patru ani.

Nu îndrăznesc să înţeleg de ce suntem diferiţi de celelalte popoare ale Răsăritului.

*

Azi am primit în sfârşit caseta video cu mama (şi interviul meu) din *Memorialul durerii* nr. XIV, trimis de Ion Ioanid. Interviul nu e lăcrămos (era esenţialul). Iar mama e atât de frumoasă cu poza de la *Julietta* (pentru paşaport), ocupând tot ecranul, încât mi se pare c-o regăsesc în „tinereţea" noastră comună dinainte de...

Lucia Hossu-Longin mi-a telefonat vineri de la FE (Munchen). îmi trimisese prin cineva şi caseta, şi o pagină-două din „dosarul" mamei. Nu-i fuseseră date decât trei: a dnei Antonescu, a mamei lui Mihnea (condamnată doar la câteva luni închisoare) şi a mamei (sub numele Balăcioiu). Când dna Hossu a spus funcţionarului (de la SRI, de la Interne, de la Procuratură? — nu ştiu) că „e mama Monicăi L.“, se pare că el a înlemnit. Nu mai putea repara gafa. Mai trimisese şi un număr din *România liberă* titrând cu fraza spusă de mine, după Doina Comea: „Ca să poţi ierta, trebuie mai întâi să ţi se ceară iertare.“

1992

Acel „cineva“ telefonase şi noi nu răspundeam. Probabil c-a încercat dimineaţa.

Tot dna Hossu îmi spune plină de încredere că opoziţia va obţine (era deci vineri) 80%. Sfinte iluzii.

*

Duminică, Ileana Mălăncioiu. Atât de brusc destinsă, ayând şi umor, surâzătoare cum n-am văzut-o niciodată, încât nu-mi vine să-i spun că ştim refuzul ei de a semna lista de protest împotriva închiderii biroului FE de la Paris. Ne lasă şi o carte cu o dedicaţie patetică. Cu dedicaţiile toţi sunt darnici.

La noi doi – V. şi cu mine – laşitate, bună creştere sau

un început de indiferenţă? Puţin din toate probabil.

A stat vreo trei-patru ore. Nici măcar nu mi s-a părut că e lung. Poate că am porniri creştine? Mai ştii?

*

Văzut cu V. *Luna Park* a sovieticului Loungine. A ieşit o dată cu *Le chene* al lui L. P. Mi se pare un film tratat sumar de un artizan conştiincios. N-am văzut *Taxi blues.* Se pare că era mai bun.

Duminică 4 octombrie

Toată săptămâna cu „bombele" succesive asupra alegerilor, la început explozive şi apoi, încetul cu încetul, dezamorsându-se.

Totul lăsa la început impresia unei „fraude pe scară mare la numărătoare" (a fost expresia lui Iorgulescu). Televiziunea Română anunţa 3 milioane şi jumătate de voturi anulate. Ceilalţi adăugau un milion şi jumătate de „flotanţi" – duşi cu camioanele să voteze şi la locul de baştină, şi la cel de muncă.

Adăugându-se la refuzul americanilor de a acorda clauza şi la un protest (oral presupun) al ambasadorului Franţei la Bucureşti – ca şi ecourilor în presa germană (în cea franceză nimic), ştirile succesive creau iluzia că vor fi anulate alegerile.

Mihnea îmi explică la telefon că probabil Convenţia nu va cere revizuirea decât pentru câteva judeţe unde sunt probe palpabile, îmi aminteşte că şi la precedentele alegeri, din iunie ’90, au fost 10% din buletine anulate şi că, încetul cu încetul, cifrele care sunt tra

tate la Biroul paralel de control al Convenţiei încep să se apropie de cele ale Ministerului de Interne.

Herlea îmi cere un articol pentru E. Constantinescu. Ii amintesc c-am semnat cu V. Apelul pentru el şi că mă rezum la asta.

Se şi pregăteşte marea explozie a Convenţiei.

Rezultatul final nu s-a dat încă decât pentru

prezidenţiale: vreo zece puncte îl despart pe Iliescu de Constantinescu: al doilea tur nu mai are nicio şansă să răstoarne lucrurile.

*

Miercuri, la Zilele de stfldiu organizate de Catherine Duran- din, spre a-i regăsi pe Dan C. Mihăilescu şi Tania Radu (cu care ne petrecusem după-amiaza şi seara din ajun), a-1 cunoaşte pe Zub, dar, mai ales, a răspunde la invitaţia Catherinei Durandin. îmi displac analizele ei pripite, deseori neştiutoare (din toată literatura interbelică nu comentează decât *Gândirea*), cam răuvoitoare (victimizarea a devenit, retroactiv, şi o caracteristică a exilaţilor de la 1848), dar nu pot să nu apreciez – ca rarisimă – capacitatea ei de a îndura criticile.

îi trimisesem prin Mihnea o masă-rotundă despre cartea ei, destul de severă şi nu numai că n-a crâcnit, dar nu şi-a schimbat nici atitudinea amicală (deşi cam neîmpărtăşită).

Lângă Ana (care bombăne) şi Paul care suspină. E drept că mai e în sală Ţepe – îl contrazic de mai multe ori –, că Kende e plicticos, un ceh şi mai, Kamoouh ca mai totdeauna vede primejdii de capitalism excesiv şi lipsa de memorie istorică în general

— nu doar în Răsărit (îl contrazic şi pe el). Pe la mese (totul are dimensiunea unui seminar), Sorin Antohi, Dan Culcer – important ca de obicei, dar cel puţin tăcut, Hassner (îl îndemn pe C. Mihăilescu să-i ceară un interviu – ceea ce şi face).

Singurul agreabil de auzit este Al. Zub. Dar nu uită să-l citeze pe Breban (care a venit să-şi lanseze cartea la ei la Iaşi) – ceea ce îl enervează pe Goma – şi chiar, cam hodoronc-tronc, pe Eugen Simion – ceea ce mă miră pe mine.

Nu-i pomenesc însă nimic la cafenea, unde ne regăsim după şedinţă – fără Goma şi Ana prompt dispăruţi –, cu el, cei doi Mihăilescu, Irina Bădescu etc.

1992

Ca să ne luăm ei metroul, eu taxi-ul, trecem pe lângă Luxem- bourg în noaptea cea mai rafinat pariziană din câte pot visa scriitorii turişti de-o zi-două.

Dan C. Mihăilescu suspină (e drept nu fară oarecare umor, ca tot ce face el), pe aici trecea Cioran. îi replic, dar şi Rimbaud, dar şi Verlaine, dar şi Rilke.

Râdem cu toţii: nu-i va trece uşor acestui îndrăgostit de generaţia ’30 (el spune ’27) ciorănita febrilă.

E, am constatat-o în ajun, agasat de generaţia sa optzecistă, pusă pe călătorii, burse şi aranjamente (la *Contrapunct,* mult sub nivelul iniţial, gâlceava e în toi).

*

Cinăm cu Vona şi Ileana Mălăncioiu în Cartierul Latin (ne dăduserăm întâlnire la Cafe de Flore). Vona, fericit că va fi publicat la Cartea Românească, face bancuri proaste. Ileana Mălăncioiu, după ce insistă să-i dăm colaborarea la *Viaţa Românească,* introduce o parantează – cum nu mai semnează ea liste de protest ca să nu se afle lângă cine ştie ce securist. Doar V. remarcă aluzia (e felul ei de a se scuza că n-a semnat apelul pentrn emisiunile noastre). Eu nici nu înregistram. îmi trecuse, de când am văzut-o la noi aşa destinsă, şi ţâfna, poate chiar amintirea.

Ne îmbrăţişăm cu efuziune, la despărţire.

Duminică 11 octombrie

Telefonează astă-seară, de la Europa Liberă, Iorgulescu în plină seară electorală. Triumful lui Iliescu e asigurat, Convenţia n-a cerut anularea alegerilor după cele 3 milioane şi jumătate de voturi anulate, mulţumindu-se să protesteze pentru cazuri izolate. Iliescu are deci calea liberă (47,34%, pentru el la primul tur, contra 31,24 pentru Emil Constantinescu). Iar la Cameră şi la Senat, FDSN-ul conduce cu 27,7%, şi 28,3%. Cu Vădim Tudor, Funar şi Verdeţ face 42,30% la Cameră contra 37,7 pentru Convenţie, dacă i se alătură UDMR (sigur) şi FSN (mult mai puţin sigur).

E deci pierdută partida pe patru ani. Ne-ar mai rămâne de ştiut (dar e esenţial) dacă e din pricina fraudei

sau – eufemism – a nematurităţii politice a poporului.

279

JURNAL

O depeşă primită la FE relata un zvon bucureştean după care Iliescu s-ar adresa lui Mihai Botez pentru a forma un guvern de tehnicieni. Botez i-a refuzat în 1990 şi pe Roman, şi pe Brucan, dar mai ştii?

Gabriela Ad., căreia i-am telefonat serile trecute tocmai când îşi făcea Iliescu propaganda electorală, mi-a spus că îl atacase timp de vreo 10 minute pe Manolescu ce spusese că de fapt clauza nu se pierduse la Washington, ci la Bucureşti. Iliescu pomenise şi de „patronii" din Occident ai lui Manolescu.

Prinde, prinde. Anne Planche îmi descria campania din ultimele săptămâni: Iliescu a speriat ţăranii cu regele şi „moşierii" care. vin să-şi ia înapoi pământul.

De cinci ori a fost întreruptă convorbirea cu Gabriela, ori de câte ori atingeam un prag politic. Să nu intru la idee? „Fandaxia" securistă e mereu la îndemână, şi la urma urmei nici nu e sigur că e fandaxie.

De fapt un singur lucru e cu adevărat sigur: şansa încă o dată ratată de români.

Fără Yalta, fără Malta, fără străini – de români.

*

V. din nou la oftalmolog: s-ar putea să fie obligat să se opereze şi la celălalt ochi (cu 20 tensiune contra 14 la ochiul operat). I se va face încă un câmp vizual. Prea mergea bine. Nu mai sunt însă în panică: prima operaţie a fost fără probleme. Dar ne-am fi putut lipsi.

*

Din nou Dan C. Mihăilescu şi Tania Radu la noi. Le dăm medicamente pentru Geo şi cărţi pentru ei şi ne simţim, ca de fiecare dată, bine cu ei.

*

Greg a plecat la Bucureşti cu ginerele său Alain. Vorbim înainte la telefon. Laura îmi telefonează să-mi spună c-au sosit cu bine la Irene.

Bietul Greg – nu va mai regăsi decât pe Irene şi pe Gabi Bossie. Ceilalţi, evaporaţi în moarte sau exil.

280

1992

El, care şi-a făcut din adolescenţa bucureşteană singurul paradis. Mi-e milă de el. Poate va regăsi totuşi inconştienţa să se bucure un pic. Mai ştii?

Cel puţin să nu se prăbuşească (a avut acum câţiva ani un mi- niatac cerebral şi de atunci a îmbătrânit brusc şi e fragil).

*

Christinel nu mai vine – cum era convenit – la Paris. Poveşti cu dinţii şi inima. Cardiologul a sfâtuit-o să renunţe. Sper că nu e grav.

*

Alecu ar fi fost ales senator în Argeş (PAC). Aşa i-a spus prin telefon Tănase de la Bucureşti. îl felicit pe Toader pentru un articol apărut în săptămânalul lui D. C. Mihăilescu – supliment la ziarul lui Raţiu – întru apărarea lui Sorin D. (contra unui eseist descoperit de curând cu entuziasm de V.: Patapievici).

Articole de o surprinzătoare maturitate intelectuală.

Mă bucur.

*

O singură bucurie la alegeri, Radu Câmpeanu – cu liberalii lui – n-a intrat nici în Cameră, nici în Senat. Pentru carierismul lui fară ruşine, cea mai bună lecţie.

Miercuri 14 octombrie

Ştirea cu Botez se confirmă. Dată în Ştiri la Europa Liberă, continuu s-o găsesc aberantă şi s-o neg. Catherine însă, pe care o am la telefon, confirmă: i-a sunat Mihai Botez, când Mihnea era la noi cu Pleşu: pleacă într-adevăr în România pentru „consultaţie14, ca la căpătâiul unui agonic, dar numai pe două zile şi nu pentru a forma vreun guvern. „La boâte11 pentru care lucrează a fost chemată în ajutor şi pentru ea se duce Botez. Nu înţeleg nimic. Parcă era profesor la o universitate şi nu într-un institut de

sondaje sau futurologie.

Din nou istoriile româneşti depăşesc orice ficţiune. „La diffi- culte est de rendre le vrai vraisemblable11*, scria Camus.

* „Dificultatea e să faci adevărul verosimil.11 *(N.ed.)*

JURNAL

Miliai Botez, disidentul, salvator acum al neo-comunismului sau al României? Absurditate – numele tău e România. Aşteptăm urmarea romanului foileton.

*

La cele două zile ale „Marii Europe" organizate de Jack Lang erau invitaţi Andrei Pleşu, Liiceanu, Manolescu şi Pintilie. Ma- nolescu nu vine – are colită sau gripă intestinală. Liiceanu, reîntors de la Târgul de Carte de la Franlcfurt, i-a spus lui Mihnea că nu se simte bine, trebuie să-şi facă examenele renale (îi telefonăm astă-seară, n-are nimic, examenele tot trebuie să şi le facă de şase ani, e doar obosit. Respirăm).

Nu mai mergem deci la reuniuni. Spre mirarea noastră însă, Andrei Pleşu ţine neapărat să ne vadă (deşi, în *Meridian*-ul lui Tudoran, V. scrisese după Cracovia un articol cam împotriva lui).

Soseşte cu Mihnea aseară pe la zece, renunţând la o recepţie la Quai d'Orsay, şi ne face farmece până pe la unu dimineaţa. Cine îi poate rezista? Numai ca de data asta nu cădem victime doar ale inegalabilului său umor. Sau nu avem de ripostat sofismelor sale noiciste. E de o căldură şi de o sinceritate care readuc în scenă pe Andrei Pleşu dinainte de a fi ministeriabil şi romanist (de la Roman). Ceea ce nu ne împiedică să-i spunem – tot în glumă

— ce credem. Dar într-un registru în care totul curge de la sine.

E imposibil să rezum conversaţia. Scenele şi-ar pierde orice savoare. Povestite de el erau un regal.

Serios acum. E adevărat că Buzura a vrut să-i dea o revistă a Fundaţiei sale, *Accent*, dar nu e adevărat că a

acceptat, n-are de gând să mai joace un rol politic, deşi Roman – care visează să fie ministru de Externe într-un guvern... Botez, l-ar vrea la Cultură.

Mă întreb dacă Pleşu nu e aşa destins şi pentru că – parcă ascultând de previziunile lui – opoziţia a căzut. Poate că sunt rea: el însuşi semnase un apel pentru sprijinirea lui Constantinescu.

Mă mai întreb – ne întrebăm V. şi cu mine – dacă, vrând neapărat să ne vadă, el, care altădată a stat vreo două săptămâni la Paris fără a da semn de viaţă, n-a dorit să facă un gest de cava-

1992

Ier. Acum când nu mai suntem la Europa Liberă. Poate. Dar cele câteva ore petrecute împreună ne-au făcut real plăcere.

E un mister cum o ţară atât de subdezvoltată ca cea de acum (o subdezvoltare în primul rând morală) poate da atare intelectualitate. Şi pe deasupra tuturor pe cei doi învăţăcei de la Păltiniş: pe Lii- ceanu şi pe Pleşu.

*

Mihnea e singurul care crede în corectitudinea alegerilor. Ga- briela a scos două numere excepţionale din *22,* din care o ediţie specială cu frauda în alegeri: toţi cei întrebaţi răspund *da* la fraudă (buletinele anulate şi flotanţii).

*

Discuţie telefonică mai furtunoasă cu Alecu. De vină n-ar fi electoratul român, ci KGB-ul, vezi bine, ruşii ce nu vor să renunţe la noi, ca şi occidentalii. Şi începe litania de la Teheran şi Yal- ta până la... Mitterrand.

Miercuri 21 octombrie

Iorgulescu (în trecere spre un festival din sud) cu soţia, la o cafea prelungită. Ne descrie atmosfera de la Miinchen. Aceeaşi, dar s-a mai adaptat.

A doua zi, primind emisiunile „Actualităţii române“, constat că încearcă o reabilitare a lui Buzura.

II întreb imediat prin telefon (era încă la Paris), cu o falsă naivitate, dacă Buzura a făcut în ultima vreme vreo mişcare arătând vreo mutaţie.

Mai mult sau mai puţin încurcat (mai curând: mai puţin) îmi replică simplu că B. nu e în partida Eugen Simion, că se fereşte de *Literatorul.* îi amintesc că în Statele Unite a fost purtătorul de cuvânt al lui Iliescu. — S-a mai schimbat de-atunci, e răspunsul. Nu aflu în ce a constat schimbarea. Nici n-am cum. Să fie oare la Iorgulescu, nu la Buzura?

Cum plouă cu decepţii, nu mă mai mir. Mi se pare chiar că nici nu mă mai întristez.

283

JURNAL

Luni 26 octombrie

De la Mihnea (a vorbit cu Gabriela Ad. alaltăieri). Botez a fost la Grup (afluenţă ca în vremurile bune). Voia să ştie dacă alcătuind un guvern de „tehnicieni", opoziţia îi va da, în Parlament, învestitura (ar fi fost condiţia pusă de el lui Iliescu). Opoziţia nu-1 vrea. Cei prezenţi de la Convenţie ar fi replicat, în plin sindrom al „salamului cu soia“, că atunci preferă să facă ei un guvern. Dacă replica e exactă (va trebui verificat cu relatarea din numărul viitor *22),* atunci e o prostie. în loc să se compromită doar un om – Botez

— (deoarece oricine ar lua puterea acum sub egida lui Iliescu se va compromite) preferă să se compromită Convenţia? Aberant.

Botez a renunţat şi pleacă marţi înapoi *(clixit* mătuşa Anei Goma, l-a văzut şi auzit la televizor).

*

între timp a sosit şi numărul din *22* cu articolul lui Pleşu (cu care ne amenînţa când ne-am văzut) şi un interviu al lui Mihnea. Amân- două, ca şi restul articolelor, pe tema: opoziţia a pierdut alegerile, acum o putem critica – şi trebuie, ca să nu se mai repete aceleaşi greşeli.

Articolul lui Pleşu e dintre cele mai moderate şi bine

scrise. Dacă n-ar fi decât unul dintr-o serie în care de totdeauna a criticat opoziţia şi mai niciodată puterea.

*

Goma, care telefonează des şi e prietenos – aproape destins, ca altădată –, ne înştiinţează azi-dimineaţă că România nu mai e singura ţară din Est care-şi votează pe foştii comunişti. în Lituania s-a petrecut acelaşi lucra. Au câştigat comuniştii (e drept, reformatori – dar şi ai noştri sunt) sub altă titulatură de partid (socialişti sau aşa ceva).

Ne consolăm şi noi cum putem.

*

Ne telefonează Ileana Vrancea de la Ierusalim.

O chem ia Paris pe o doamnă Fischer care urmează să caute sponsori pentru prelungirea contractului ei la Universitatea ebraică

din Ierusalim. Ceea ce fac imediat explicându-i acelei doamne ce importanţă are lucrarea I. Vrancea pentru filiaţia actualului antisemitism tip *România Mare.* Pare atât de interesată, încât mă roagă să-i trimit o scrisoare repetând tot ce i-am spus la telefon.

Lăsând la o parte corecturile la carte (lucrez acum la voi. III din *Unde scurte),* compun scrisoarea şi-i trimit o fotocopie şi I. V. Dacă i-ar fi de folos, m-aş bucura real. I. V. e unul din rarii oameni integri şi încăpăţânat de cinstiţi.

*

Azi după-amiază, Monica Spiridon, să-şi ia rămas-bun. îi dăm cele cerute de Marin Bucur, şi o scrisoare pentru N. Carandino care ne-a trimis memoriile lui cu o dedicaţie tremurată, de pe patul de spital unde se îngrijeşte de... bătrâneţe. Fără adresă. O rugăm să caute unde se găseşte acest spital „Cristiana" şi s-o trimită. înainte să dispară şi N. Carandino. încă o pierdere. De n-ar fi decât pentru că în braţele lui a murit – în închisoare – Maniu, şi tot ar fi de neînlocuit.

Cu toate gafele ultime (şi-a publicat o parte din

Memorii în ziarul şi editura din America ale agentului declarat Milhovan [din senilizare? înşelat?], sfârşind prin a ceda manevrelor Securităţii [spre a răspândi teza sinuciderii lui Gheorghe Brătianu?]), şi N. Carandino a suferit în temniţă şi apoi în „libertatea" din România, cu demnitate.

Dacă noi n-am mai fi sensibili la atare verticalităţi scump plătite, cine să mai fie?

*

Frederic Martel ne trimite teza lui de „maâtrise" asupra „exilului şi literaturii", unde le cam încurcă. îi inventează un alt prenume lui Cioran (Emile Michel)!!, crede că poate distinge două exiluri (unul provocat de domnia legionară de care ar fi fugit şi Ionesco, dar şi Cioran şi Eliade !?), îl face pe Ionesco bursier al guvernului francez, socoteşte că Dinescu e cel mai reprezentativ disident român etc. etc.

Vorbim aproape un ceas la telefon şi îi semnalez aceste erori, şi altele (destul de multe).

Evident, stând la Bucureşti la ambasadă, un an, şi cunoscând pe toţi intelectualii, şi-a închipuit că ştie tot.

Nu e grav. Cum spune şi el – cu modestie şi umor – probabil că nici profesoara lui nu va şti mai multe asupra subiectului atât de... exotic.

Duminică 1 noiembrie

Lucia Hossu mi-a trimis fişa matricolă penală a mamei, pe care o mărise în telefilm *(.Memorialul durerii)* insistând asupra „faptei comise" sancţionate cu 18 ani închisoare (deci inculparea oficială n-o ştiusem până acum): *Discuţii duşmănoase asupra Reg. R.P.R.* (cod şi lege 209 paragraf 2 lit. a şi b, g).

Deci 18 ani pentru „discuţii duşmănoase".

Altceva nou: data morţii. Credeam că e 8 iunie. Aici e indicat 7 iunie ’960 („Decedat în Văcăreşti").

Sunt două foi. E tot ce-a obţinut Lucia Hossu de la

Procuratură.

Va veni oare ziua când să obţin întregul „dosar"? Şi-l voi suporta, când o singură fişă penală îmi lasă gura şi mintea amare? Va trebui şi să-l dobândesc, şi să-l suport.

Mai e scris pe această foaie matricolă – Categoria C. R. (litere îngroşate) nr. matricol 140/60.

Mama – un număr matricol! Dacă prind vreodată curajul să scriu mai mult despre închisoarea ei, acesta ar trebui să fie titlul: număr matricol 140/60.

*

Mi-a adus dosarul Dinu Grigorescu, poet şi dramaturg. Fiica lui lucrează la Televiziune, unde doamna Hossu i-a încredinţat „dosarul". E şi – de fapt mai ales e – secretar general la Primăria Capitalei, unde lucrează în bună concordie cu... Halaicu. în această calitate a şi venit la Paris.

Vine cu soţia şi fiica. Azi pe la 5. Discutăm de necesitatea de a se rade Otopeni (baracă infamă ce ţine loc de aeroport – primul contact al străinilor cu Bucureştiul).

*

A ţinut să ne vadă Laurenţiu Ulici. Culmea umorului, ne-a adus şi mai multe numere din *Luceafărul.* Printre care unul cu un „su

pliment de ediţie“ *nouăzeci* în care, sub acest anonimat generic, sunt atacată pentru un articol publicat în *Euphorion* („ Despărţirea de Caragiale“) ca una ce nu mă pricep în literatură sau, în orice caz, în Caragiale.

N-aş fi băgat de seamă daca în revista presei din *România literară* redactorii de la *nouăzeci* n-ar fi fost mustraţi straşnic pentru această ispravă şi declaraţi... proşti.

Dar L. U., el, nu şi-a dat seama de ce-mi aducea în dar? Sau n-a citit?

Nu pare deloc hain ca să se fi răzbunat astfel pe V., care (din nebăgare de seamă, dar a fost luat la Bucureşti

ca o maliţiozitate intenţionată) l-a numit de-a lungul unei cronici cam negative: Laurenţiu Ilici. Prilej de băşcălie în breasla bucureşteană.

Nu e nici hain, nici cinic. Mai probabil că nu-şi citeşte propria revistă. Vine şi cu o carte (editorialele lui) dedicată, cu flori, cu zâmbete şi cu detalii asupra întrevederilor lui (e vicepreşedinte la Uniunea Scriitorilor) cu Stolojan. Acesta din urmă prinsese boală pe Dinescu (care prea da din mâini şi umbla cu metafore). Când s-a văzut cu scriitorul, ca să se pună în ambianţă i-a întrebat: „mai trăieşte A. Toma?“. Ce învăţase şi el din „literatura" română pe la şcoala primară. Mai mult nu dă semne a şti.

Ulici îl apără pe D. R. Popescu. N-a colaborat la *România Mare.* I-a luat Barbu (sau Vădim) articolul dat pentru alt ziar.

Şi alte, multe, amănunte de cafenea politico-culturală.

Amabil deci: Dar de ce a ţinut (cum ne înştiinţase Monica Spi- ridon) insistent să ne vadă?

*

„Le Temps Retrouve“, seara, la Laura şi Alain Gennain. Cu Greg. Alain şi Greg au fost împreună la Bucureşti. Au fost până la Sinaia şi Târgovişte cu Irina (la care a stat Greg) şi pe la tot felul de restaurante cu taraf. Greg fericit. Alain încântat.

Au venit Ina şi soţul ei să ne ia cu maşina să mergem într-o *banlieue* îndepărtată. Tot încurcându-ne în drum, a mai făcut vreo oră şi jumătate până acolo, ajungând târziu şi sub ploaie.

A urmat filmul făcut de Alain la Irina acasă (chef cu Ina), prin Bucureşti etc. şi fotografiile din albumul lui Greg. între film şi fotografii aproape o jumătate de secol distanţă. Efect garantat. Am

cinat de abia pe la miezul nopţii şi ne-am întors acasă pe la 3 dimineaţa aduşi – de data asta infinit mai repede –

de Lucie.

Sunt bucuroasă pentru Greg. Mi-era teamă de revederea lui cu Bucureştiul adolescenţei (în care a rămas fixat o viaţă întreagă) şi doar cu două supravieţuitoare din vechii „chameaux": Irina şi Gabi.

Prezenţa lui Alain (neînchipuit de omenos) a transformat totul. Ca şi faptul că acolo, cu puţinii lui bani francezi, era ca un prinţ oferind ospeţe în cele mai scumpe restaurante.

Fericită deci pentru el. Nu şi pentru acest stil „fotografic" de a regăsi trecutul răvăşit de lucrarea vremii.

Azi i-am telefonat Irinei Eliade să-i mulţumesc pentru scoicile trimise de la Vama Veche.

*

Cu Toma Pavel o seară ca totdeauna bună, până când ne-a rugat să nu mai fumăm că face alergie (noroc că era la zece minute de plecarea lui).

Aceeaşi părere ca şi noi despre articolul „eliadesc" al lui Nor- man Manea.

Reconfortant de inteligent şi lipsit de prejudecăţi.

*

Alain şi Greg au adus din Bucureşti fotografia unei noi plăci pe bulevardul din nomenclaturistul cartier al Primăverii. Se numeşte acum bd Mircea Eliade (filosof şi scriitor). Au pus data naşterii. Nu şi a morţii. Probabil că n-o ştiau la Primărie.

O voi trimite lui Christinel.

*

Cu Toader, venit să ne aducă o carte lăsată de Alecu şi scrisoarea lui Alexandru George (regăsită de Alecu după două luni), stăm de vorbă vreo două ore despre stânga franceză. (Demarxiza- rea prin noii filosofi.) Ca să-i mai ponderăm – fără a i-o spune

— alunecările spre dreapta.

*

Zografi cu soţia, în altă seară. La cină la restaurant. Discutăm alegeri şi mereu alegeri. Adică enigma „celulei" româneşti rezistând mai puţin bine la istorie decât vecinii

lor întru opresiune.

288

1992

*

De la Bucureşti (unde a plecat din nou Mihnea) nimic prea nou. Au fost aleşi preşedinţii Camerei şi Senatului. Evident FDSN. Tot FDSN va fi şi guvernul. îl aşteptăm.

Vorba vine.

Duminică 8 noiembrie

Gabriel Liiceanu cu Marie-France, la cină astă-seară. Admirabile ultimele coperte de la „Humanitas" – şi cele lonescu – Elia- de, şi două de Liiceanu, *Cearta cu filosofia* şi *Apel către lichele.*

Gabriel a venit la un colocviu sorbonard împreună cu Alecu, Pippidi şi Zoe Petre.

Va face şi analize renale şi are trac. A mai stat acum ani de zile la spital la Heidelberg cu acelaşi tip de probleme. îl „păzea“ Ple- şu şi fabricau împreună catastrofe.

Mi-aduc aminte că-i telefonam lui Pleşu de la Cassis, să am veşti. Pleşu se plângea cu umor că până şi pe el Liiceanu a izbutit să-l facă pesimist.

*

Alecu la telefon, net ameliorat. Cu o judecată politică net însănătoşită. îi fac bine şi Bucureştiul, şi... Senatul.

Pentru alcătuirea guvernului a fost desemnat un „tehnocrat"

— contabil-şef nu ştiu pe unde încă sub Ceauşescu: Nicolae Vă- căroiu. Un fost ştab mijlociu, cum îl defineşte Iorgulescu.

*

Citesc cu uimire, în *22,* răspunsurile lui Botez în cursul întâl- nirii de la G.D.S. Relativizând totul (cu aluzii de nuanţare şi obiectivitate) ajunge să-l pună pe Iliescu pe acelaşi plan cu Walesa sau Elţân şi să compare alegerile din România cu cele din Statele Unite. Gândire lichefiată, fără repere, fără schelet. Cum va fi Institutul său de

Futurologie din America dacă pentru prezent se declară orb („eu sunt la tribună, nu în arenă", declară el spre a se scuza că nu intră în detaliile situaţiei româneşti, găsind că ţara evoluează asemenea celorlalte din Răsărit. Parcă de la o tribună nu vezi ce jucător e mai bun şi cum câştigă sau pierde o echipă sau alta).

289

JURNAL

Amară decepţie. Acesta e neînfrântul nostru disident din anii totalitarismului? E drept că-i trimisese lui V. un studiu despre „lumea a doua“ (regimurile comuniste) care atât de mult nu depăşea reformismul şi critica să-i spunem „constructivă", încât V. n-a transmis textul la „Povestea vorbei", să nu dea o imagine falsă despre el. Presupuneam că aceste limite se năşteau din prudenţă. Acum îmi dau seama că le purta în el.

S-a întors în America. La Bucureşti, anexat de Buzura – cu Fundaţia lui cu tot – l-a văzut pe Iliescu trei ore (nu i s-a propus însă să formeze vreun guvern), a ratat întâlnirea cu Manoles- cu (erau buni prieteni) şi n-a dat nici măcar un telefon primei lui soţii (sosise cu a doua).

Toate detaliile de la Mihnea, care nu încerca nici el (cel puţin faţă de noi) să-l apere.

*

Telefon azi de la Adriana Georgescu. Ieşită din spital. Lucidă, dar iremediabil de tristă. Nu reuşeşte să se bucure de apariţia cărţii ei. (Liiceanu ne spune că s-au şi vândut 7 000 de exemplare.) Mi-e o milă de ea sfâşietoare. îi voi trimite un articol pentru ea scris de Alecu şi apărut în *L'Express* din Neuchâtel. Mă îndoiesc însă că-i va putea face bine.

*

Tot milă înfiorată pentru Lucia de Reneville, care-mi telefonează ieri dintr-un spital de la Blois, unde o ţin sub oxigen. Nu mai poate respira. O tuberculoză veche ce-i distrusese un plămân, dar – probabil – şi tutunul.

După convorbire, prima ţigară pe care o aprind ţine

de păcat.

*

De la Marie-France: a telefonat Simone la ei. Cioran foarte rău. Au chemat SOS Docteur (era, cred, duminica trecută), l-au dat injecţii pentru irigarea creierului. Senilizare? Pare de-a dreptul sinistru: creierul e atins (?!).

Semne negre de peste tot.

290

1992

*

A doua surpriză cu tânărul Patapievici, care vine luni scara să cinăm împreună. V. îl descoperise cu înmărmurire în *Contrapunct*

— mai ales prin eseurile sale despre Cioran şi Eliade. Cultură extinsă, talent, originalitate.

îl credeam după texte estetizant şi important. Existau riscuri să fie chiar infatuat.

Şi deodată descoperim un tânăr (are 35 de ani şi pare cu vreo 10 mai puţin) simplu, emoţionant şi emoţionat, aproape patetic, care ne vorbeşte de tatăl lui ieşind din închisoare şi nespunându-i nimic din cele petrecute acolo. Aduce o sticlă de Murfatlar s-o bem împreună în amintirea acestui tată mort fără să-i fi spus fiului suferinţele prin care a trecut.

Pare încă un adolescent vulnerabil. E fizician şi a sosit la Paris cu o bursă de două luni. A scris vreo trei-patru cărţi. Stau în biblioteca lui sub formă de dactilograme legate şi sub Ceauşescu n-a încercat să publice. îl împingem spre „Humanitas“ şi-i vorbim lui Liiceanu, entuziasmându-1. Pe V. şi pe mine ne „entuziasmase" calitatea lui intelectuală. Acum suntem sensibili la calitatea lui umană.

Ce elite produce acest biet popor blestemat nu doar de geografie, ci, în primul rând, de el însuşi!

Miercuri 18 noiembrie

Aseară, Mihai Şora. Are 76 de ani şi e neschimbat. De o luciditate politică fără greş. La obiect, precis,

nepasional, just etc. Cum îl felicităm pentru această „tinereţe fără bătrâneţe“, ne povesteşte cum a murit bunicul său la 99 de ani. îşi repara căruţa în ogradă şi, după o zi de muncă fizică grea, l-a apucat durerea de „şale“. S-a culcat şi a... murit. Contând pe „gene“, Şora e tânăr şi prin proiecte, şi prin viziune. Are—parcă – „de unde muri“, cum spunea Caraion despre tinereţea noastră a tuturor.

A venit la un colocviu Peguy (bineînţeles se afla acolo Finkiel- kraut cu al său *Le mecontemporain),* împreună cu Doinaş, care ne-a telefonat şi el. Mai scurt: îi erau orele numărate.

Cu Şora am stat de pe la 6 la 11 noaptea; venea de la Cioran (care şi-a revenit). Totală comunitate de vederi, de la opţiunile

majore până îa detaliile politice. Şora l-a apărat pe Manolescu şi la ziar în momentul cuvenit, nu doar în discuţiile particulare.

*

în ajun, Sorin Dumitrescu cu soţia (Doina) şi fetiţa de patru ani. Sorin D. vine cu mai multe cărţi din editura sa „Anastasia" şi cu revista *Transilvania,* care i-a publicat lui V. texte fără să-i ceară învoirea. Nicio supărare, revista e bună.

în rest, ortodoxie şi iar ortodoxie.

După plecare, citesc din cartea cuprinzând interviul lui cu Stăni- loae. Teologia poate duce şi la stranii candori. Cum S. D. îl presează cu întrebări asupra pedepsirii celor vinovaţi, Stăniloae, susţi- nând că nu e vocaţia Bisericii, dă şi uimitorul exemplu: – Dacă Nikolslci ar veni la spovedanie, ca pedeapsă creştinească l-aş lipsi de împărtăşanie timp de zece ani. Numai că un Nikolski nu e dispus să recunoască (sau nu a fost, deoarece a murit), iar împărtăşania nu-1 priveşte. Nu pentru că e evreu, ci fiindcă e ateu.

Ceea ce numesc eu naivitate va fi poate sfinţenie. De ce nu? Numai că mă simt opacă la astfel de limbaj bisericesc.

Cu atât mai rău pentru mine. Nu pot însă să nu remarc că atât îi mai lipseşte românului delăsător din fire, să-i fie servite argumente creştineşti pentru amnezia lui programată.

*

Cu Liiceanu, o seară întreagă discutăm despre posibilitatea de a lăsa arhiva, biblioteca, discoteca (şi am vrea şi casa) Fundaţiei Flumanitas, ca un fond Ierunca-Lovinescu. Problema care se pune e a taxelor de succesiune (excesiv de ridicate în Franţa). Rămâne să găsim avocaţi cu care să discutăm dacă se poate face o donaţie.

Joi 19 noiembrie

Aseară, |*a.Macbeth-u*| lui Eugen în regia lui Lavelli (Th. de la Col- line). Regia prodigios de inventivă. Curios. Lavelli izbândeşte la textele cele mai puţin dense ale lui Eugen, acolo unde scrisul iones- cian nu e dus până la capăt. De aceea a ratat *Scaunele* şi a reuşit în *Ce formidable bordel* şi *Macbeth.* Adică atunci când imaginea se poate strecura în lacunele textului şi-l suplineşte.

1992

Cele mai extraordinare vrăjitoare din toate punerile în scena shakespeariene aici apar. Şi restul, â *l'avenant.* Poate doar excesul de gimnastică, inspirat probabil din jogging-ul preşedinţilor americani, să fie mai facil. Restul mereu necesar în bogăţia lui.

*

Când mă gândesc că de-a lungul copilăriei şi adolescenţei cân- tam prosteşte de ziua mea nu ştiu ce şlagăr idiot de genul „azi e soare şi e sărbătoare că 111-am fucut mare". Acum nu mai cânt deloc. Totuşi deseară la Marie-France, cu Liiceanu, pentru „sărbătoare".

V. mi-a adus caseta „Soljeniţân – Pivot", un

Afanasievici (am citit aproape jumătate as-noapte) şi – la sugestia mea – vreo 5-6 volume din Cortâzar. Bibliografie completă.

Ieri, telefon miinchenez de la lorgulescu. Gabriela Omăt mi-a trimis felicitări bucureştene – ştia data din *Jurnalul* tatei.

*

Telefonez tot ieri lui Stroescu. Să-i spună doamnei care are acum o emisiune în spaţiul de ieri al „Tezelor" să nu mai telefoneze în dreapta şi-n stânga pentru colaborări prezentându-se ca „urmaşa dnei Lovinescu".

Măcar atât.

*

Patapievici (ne-a adus colecţia de ziare cu articolele sale) ascultă şi primeşte copilăros de agreabil criticile noastre. Şi nu sunt puţine. Din când în când o ia razna în „arhitecturi de aer" (cum le-a numit V.) într-o direcţie sau alta. Spre elogiul culturii de masă: rock, Michael Jackson – într-un fel de „elogiu al efemerului" nesăbuit. Pentru violenţă, cruzime, cu o reabilitare a lui Nero, de parcă de neronisme ar fi dus lipsă veacul până acum.

Sau explicitarea stării actuale a populaţiei în România prin „devălmăşia" ţărănească de pe vremuri sau prin legionarisme. De parcă nu o jumătate de secol de comunism ar trebui interogat – şi rămăşiţele lui în mentalitatea colectivă.

Totalitarismul trăit pare pus în paranteză, în favoarea unor date din trecut fantasmate.

Ile spunem toate. Şi ascultă exaltat de cuminte. Rezervele noastre nu sunt grave. Are timp să-şi dobândească propriile certitudini. Numai să nu se arunce în enciclopedica lui sete de cunoaştere spre toate orizonturile.

*

La un colocviu la Ministerul Annatei, Mihnea îl

întâlneşte printre alţii, în delegaţia română, pe tatăl său! Toată militărimea română (cât o reprezintă delegaţia actuală) nu visează decât să intre în... NATO.

în acest timp, pe ecranul Televiziunii Române apar mereu Pău- nescu şi Vădim Tudor.

Ce ţară!

Marţi 1 decembrie

A apărut primul articol despre cartea Adrianei Georgescu *La început a fost sfârşitul.* De Al. Săndulescu, în *România literară,* cu o concluzie ce-ar putea s-o bucure pe Adriana: cartea ar trebui să figureze în şcoli ca supliment la manualele de istorie. Dar ce-o mai bucură pe Adriana? Când i-am primit cartea apărută la „Hu- manitas", am căutat-o zadarnic acasă în Anglia, apoi în Belgia la cumnatul ei, în sfârşit la dna Grossu. Acasă nu răspundea, ceilalţi nu ştiau de ea: desigur din nou în spital. A ieşit acum câteva săp- tămâni şi m-a chemat cu o voce albă şi tristă ce nu anunţa nimic bun. Primise cartea, dar nu-i spunea nimic.

într-un fel Adriana a învins (dar cu ce preţ!) şi nu mai e în stare să-şi dea seama.

Personaj de tragedie, asta e Adriana. Sunt sfâşiată de soarta ei.

*

La Televiziunea Română, duminică 15 noiembrie, Sanda Vişan care şi-a revenit din paralizia provocată de un virus sau un atac (versiunile diferă). I s-a difuzat interviul cu mine, luat acum aproape un an (poate şi mai mult).

*

Şi dacă tot sunt la consemnări de acest tip, în revista israelia- nă *Minimum* (a lui Mirodan) ne atacă drept fascişti (apărători ai

„ovreiului legionar Steinhardt") inefabilul dement Popper, cel cu cartea împotriva lui Noel Bernard, a lui V. şi a mea. Contrapunct, bietul Qrigurcu care se tot bate

pentru noi (de data asta în *Kalen- de* – aug.—sept.).

Grigurcu ne-a trimis nişte întrebări kilometrice pentru o dezbatere cu el. Mai întâi câte opt pagini V., opt eu – pentru două numere din *România literară* consecutive. Apoi ar vrea o întreagă carte, în ritm de o dată pe lună. N-am spus nu. Numai să putem ţine pasul. Tot timpul ne e luat cu pregătirea cărţilor pentru „Humanitas".

Ce bine a căzut de fapt prostia americanilor de a închide biroul din Paris! Altfel ne-am fi petrecut ce ne-a mai rămas ca zile făcând emisiuni la Europa Liberă. Aşa cel puţin le strângem în filele unor volume. Nu că ar fi importante în sine, dar pentru peisajul românesc invadat din nou de rinocerii culturali (şi nu numai) şi dată fiind tendinţa la amnezie generală, poate că aceste adevărate „antologii ale ruşinii14 dintr-un trecut ce se prelungeşte în prezent nu vor fi complet inutile.

*

Mihai Zamfir, venit la noi într-o seară, a scris o carte de o uimitoare puritate, de un clasicism straniu însă binevenit de la un modernist ca el, *Acasă.* O moarte a oamenilor, a caselor (demolările), o nesfârşită plângere – fară urme de melodramă – asupra timpului care trece.

*

Ana Blandiana ne trimite romanul ei „de sertar44, *Sertarul cu aplauze,* pendulare între Kafka, contrautopie şi realismul cel mai strict, pe care o citesc înfrigurată, cu toate că realizarea estetică nu mi se impune din prima clipă.

Am admirat-o pentru atitudinea ei „civică44 după „revoluţie44. Şi acum, pentru curajul de a fi scris şi plimbat cu ea un astfel de manuscris incendiar (nu-1 lăsa niciodată în casă).

Citindu-i *Sertarul cu aplauze,* ca şi cartea lui Zamfir (dar pe un plan ne-politic) sau primind al treilea volum din *Închisoarea noastră cea de toate zilele* de Ion Ioanid, îmi pare rău că nu pot afla timp pentru o cronică literară şi politică, deşi tot trage de mine

— şi de V. – Gabriela Adameşteanu (pentru *22).*

JURNAL

*

Mihnea ne aduce o casetă cu clipurile Convenţiei din campania pentru alegeri – aşa cum au trecut la televiziune. Cu toate că sunt repetitivă, ne spunem că nu sunt chiar atât de proaste, că aşa trebuie pentru un electorat de „bază“.

In aceeaşi seară vedem însă, la Televiziunea Franceză (de data asta), un film al lui Forman despre Havel. Surprins şi el în „campanie" electorală, vorbeşte simplu, intelectual şi nu aruncă niciun porumbel în aer.

Diferenţa e acuzată şi de casele şi monumentele din Praga, în contrapunct cu bietul Bucureşti, capitală acum de lumea a patra.

Cum, când vom putea ajunge din urmă? Dar vom putea?

*

Patapievici din nou într-o seară la noi. Şi iar, lăudându-1 pe drept, îl criticăm argumentat pentru „arhitecturile lui de aer“. De data asta un ciclu din *Contrapunct,* cum spune V. admirativ cu argumente nietzscheene – pentru cultura de mase (Michael Jackson), rock-ul etc. occidentale. Criza culturii constatată de toată lumea nu-i spune nimic (cu toate că a citit cartea Hannei Arendt, de citit, a citit tot). Rezumată astfel, teza lui pare simplistă. E, dimpotrivă, sofisticată şi paradoxală.

Are un har de a-şi discuta articolele cu bună-credinţă, o calitate umană ce ne seduce tot atât cât inteligenţa lui. Parc-ar fi de-al casei.

Ne lansează cu umor – „dacă vă mai văd des, mai că mă las de scris". Probabil că la Bucureşti – unde străluceşte prin vas- ta-i cultură străină – nu-1 contrazice nimeni.

*

A ieşit la Seuil o broşurică *(une livraison*) despre tranziţia spre democraţie în Est, cu două articole despre

„nazismul" lui Mircea Eliade. Unul e semnat de Chiva, sosit prin 1947 la Paris ca socialist şi specialist în agricultură şi devenit, prin căsătoria cu o moştenitoare din „200 familles" şi alte relaţii, etnograf şi directeur de recherche la CNRS! Şi acum „cercetează" nazismul lui Eliade. *La Quinzaine Litt.* reia într-o notă teza, cu concluzia „il faut jeter Eliade aux orties".

296

1992

E o campanie dezgustătoare. în care nu ne putem băga, ne- având articolele incriminate. Chiar dac-ar fi grave, ele ocupă ocazional un an sau doi din viaţa unui om care de-a lungul unei opere de vreo (peste?) 60 de volume n-a propovăduit decât toleranţa.

în presa română l-am apărat împotriva lui Norman Manea. Aici, nici V., nici eu n-avem un nume.

S-au pornit împotriva lui când nu mai poate răspunde (dar ar fi facut-o?)? Bine că nu e Christinel la Paris.

*

Am fost cu Mihnea la juristul şi „francmasonul11 Shapira. Să vedem dacă putem lăsa prin testament arhiva, biblioteca, discoteca, casa, Fundaţiei Humanitas fară taxe de succesiune. Eram siguri de răspunsul negativ. Dimpotrivă: *se poate.* Va mai cerceta un articol sau două de lege şi ne va confirma. Mi-e teamă să mă bucur prea devreme. îi telefonez totuşi lui Liiceanu la Bucureşti. De când ne tot gândim la o soluţie pentru ca arhiva exilului să nu fie pierdută. Nu ne pregătim încă de plecare, dar e bine ca principalele valize să fie la îndemână.

*

Genul de fraze ca cea de mai sus intervin (în gând) din ce în ce mai des la... aniversări. Ultima – cea din 19 noiembrie – am petrecut-o mai întâi la Eugen şi Rodica, apoi, cu Marie-France şi Liiceanu la restaurant (La Rotonde).

*

Din nou Goma, la telefon, e monosilabic şi botos.

Nu vrea să spună ce are (cu noi, cu lumea?) şi nu mai insist. Dar e păcat de omul acesta de mare calitate umană şi care se înrăieş- te din ’89 încoace cu fiecare zi şi carte ce-i apare în România.

Luni 7 decembrie

A murit Puşa (Margot Rick). Brusc, stând de vorbă cu Moosman. Plecau în vacanţă. Făcuse valizele la el acasă (la doi paşi de noi). Ieri la ora 16. Infarct. îmi telefonează de la Radio France Inter

naţionale Gabi lonescu, apoi fetele, seara, chiar de la ea de acasă (când vin la Paris stau în apartamentul ei).

De abia ieşise la pensie şi avea un mare apetit de viaţă şi de libertate.

Mai izbită decât aş fi crezut. N-o vedeam în fond decât atunci când veneau Eliazii la Paris. Era mama răniţilor, numai că răniţii ei nu şi-i alegea totdeauna prea bine. Totuşi generozitatea ei era ieşită din comun. Şi nu se plângea niciodată.

Făcea parte dintr-un peisaj nu prea frecventat de noi (după plecarea de la ORTF, în 1975), dar a cărei constanţă probabil îmi facea bine. Se goleşte târgul. Devine evanescent. Şi mi se pare anormal.

*

Telefonează aseară din Bucureşti Mariana Marin. Să ne explice ruptura de la *Contrapunct.* Ne-a scris şi o scrisoare printr-o doamnă pe care o vom vedea săptămâna viitoare. Elena Ştefoi s-ar fi dus să se plângă de ei la... Iliescu. Va fi secretara de redacţie la publicaţia Fundaţiei lui Buzura, *Dilema,* condusă de Pleşu.

Că cei de la *Contrapunct* (restanţii: Stănciulescu, Ion Stratan, ea) ne iubesc, ne aşteaptă colaborările. Le vor mai ales pentru un număr omagial Ileana Mălăncioiu.

*

Nedelcovici ne trimite ultimul său roman publicat la Actes-Sud cu, în ultima pagină, „mulţumiri" pentru că l-am

ajutat la începutul exilului său. E prima oară că ni se întâmplă aşa ceva.

*

Aflu de la Ana secretul mohorelii lui Goma. îşi închipuia că e ameninţat de... dambla. I-au făcut un scanner şi n-are – bineînţeles – nimic. S-a înviorat.

*

Mihnea se ocupă acum de alegerile din... Iugoslavia. A fost şi se va mai duce cu Michalon la Belgrad. Din dezamăgire faţă de România sau din pasiune pentru Est? De ce nu amândouă?

îi promit o serie de articole (sobre) din *Tineretul liber,* arătând destul de clar că Budapesta (unde s-a şi dus Elţân să semneze un

1992

tratat-acord despre minorităţi) orchestrează campania cu autono- miile „teritoriale" în România, ca şi în Ucraina sau Voievodina. După ce a fost invenţia lui Ceauşescu (din motive de diversiuni se agita ca şi cum ar fi trebuit să cucerim Ardealul pe care-1 aveam), iredentismul maghiar devine o realitate.

Lui Mihnea evident îi displace s-o admită, deşi a constatat (el o spune) în Voievodina că pretenţiile ungurilor sunt excesive. Ii voi trimite articolele.

Joi 17 decembrie

Sorin D., tot în trecere prin Paris, telefonează de rămas-bun. Ne spune – ştie de la Ricci – că Regele va veni de Crăciun la Timişoara. Ştire confirmată câteva zile mai târziu la Europa Liberă, iar azi de Marie-France. (Ricci se şi află la faţa locului.)

Altă primire emoţionantă, triumfală chiar? Fără urmare – ca data trecută la Bucureşti?

Ne trimite Mircea Ciobanu – prin Basarab Nicolescu (mân- dra că l-a văzut pe Papă cu prilejul reabilitării lui Galilei) – volumul al doilea al convorbirilor cu Regele, care, de îndată ce este intervievat de el, devine profund. Se

intitulează, ca pe stemă, *Nimic fără Dumnezeu.*

Cam de departe priveşte acum Dumnezeu *(deus otiosus*) Răsăritul. La Moscova, Elţân pare a ceda în faţa „conservatorilor". Ca Gorbaciov, ieri.

Noi, românii, cu protocronismele noastre.

*

O găsesc pe Blandiana la telefon. Pot să-i vorbesc cu căldură despre *Sertarul cu aplauze* în care Kafka şi contrautopia merg în paralel cu realismul şi-i sporesc impactul. Păcat doar de ultimul capitol (scris *după* decembrie ’89) care are o alură pirande- liană neadecvată apocalipsului final.

*

Andrei Comea, pe două zile la un colocviu, ne „consacră" o după-amiază. Nu amintim niciun punct litigios (Norman Manea

— Eliade, de pildă, când a luat apărarea lui Manea vag împotrivă-mi) şi totul merge strună. Suntem tot timpul de acord.

*

Venită din partea Marianei Marin (cu cărţile Ilenei Mălăncioiu), Diana Nedelcu de la Radio Bucureşti. Iar în unison. E atât de în- cântată, încât îmi cere un interviu.

îi amintesc de reacţiile la cel recent de la Televiziune (Iorgu- lescu m-a anunţat că şi-a dat dramul şi Eugen Simion scriind, în sfârşit, împotriva mea în *Adevărul)* şi o sfătuiesc să fie prudentă. Mai bine nu.

Nu renunţă. E vitează şi gândeşte ca noi. Vom vedea.

*

Telefon astă-seară de la Mihnea, întors din Balcanii lui bisăp- tămânali. Dar pe lângă Belgrad şi Budapesta, a fost trei zile şi la Bucureşti. Veşti.

• Păunescu a fost dat afară din PSM. Alexandru Popovici (PAC) se pregăteşte să-i ceară invalidarea din Parlament. N-o va obţine, dar reflexul e cel bun. L-a atacat

(în sfârşit) şi Manolescu foarte tare în Senat.

• Liiceanu sumbru şi obosit. Are şi cursuri la Universitate, în plus de „Humanitas“.

• Gabriela Ad. (care ne trimite prin el o carte) ţine neapărat să ne aducă Mihnea la Bucureşti. Ca să discutăm? Despre faliment?

*

l-am trimis interviurile cerate lui Grigurcu. Dacă apar, în perspectivă, alte atacuri din partea „literatorilor" şi „românilor mari". Măcar să se ştie de ce.

*

Începând să aleg şi să corectez pentru volumul IV(!) din *Unde scurte* dau peste o cronică a mea despre arestarea mamei. E nevoie de o punere la zi într-o anexă. Şi mă blochez timp de o săp- tămână, incapabilă să scriu o simplă notă. Trec în sfârşit azi peste acest prag al traumei nevindecabile.

*

Povestea cu interviul luat de Elena Ştefoi lui Buzura la Europa Liberă se explică. Mihnea îmi confirmă că va face (E. Ş.) se

30©

1992

cretariat de redacţie la revista lui Pleşu *(Dilema* – ce titlu dezvăluitor!) scoasă de Fundaţia lui... Buzura.

*

în mai multe numere din *Jurnalul literar* se ia – în sfârşit – apărarea lui Eliade şi se contra-atacă.

*

Pell i-a răspuns Ilenei Vrancea ca şi cum ar fi înţeles de-a-ndoa- selea reproşurile ei. Sau – mai probabil – s-a făcut doar că nu le înţelege. Ileana Vrancea şi aici – ca şi în cazul Norman Manea – e impecabilă.

Vineri 25 decembrie

Scriu, ascultând al 5-lea brandenburgic. De Crăciun şi de trecut. Darul cel mai adânc mi-a fost trimis de vară-mea Rodica. Ea – complet surzită – nu mi-a văzut la

televiziune decât faţa. Şi-mi scrie: „Cred că acum, la maturitate (fină, evită cuvântul bătrâneţe, *n.* «.), ai mult din trăsăturile Nănicăi şi din gesturile ei.“

Dacă ceva din mama a trecut atât de vizibil în mine, totul nu e pierdut. Un singur gest al ei devenit al meu o ţine încă pe lumea aceasta. Numai la asta să fi fost eu bună (să-i repet o trăsătură, un gest) şi tot n-am trecut inutil prin această viaţă pe care

— prin sacrificiul ei în închisoare – mi-a dăruit-o de două ori.

*

Am pus capăt laşităţii şi remuşcării şi ne-am dus s-o vedem pe Ella în casa ei de bătrâni (altminteri civilizată) unde a instalat-o, după ultimul atac, nepoată-sa. Ni se spusese (chiar ea, nepoata, şi probabil şi Puşa) că astfel de vizite o excită prea mult; cum nu poate vorbi, se agită, riscă poate chiar o nouă criză. — Nu devenise această versiune pentru noi o scuză?

Am făcut bine că ne-am dus. Pentru ea. Era atât de fericită, că ne tot mângâia cu mâna pe obraji şi ne săruta.

Pentru noi? Am găsit-o în sala comună în care bătrâni în cărucioare priveau cum se împodobea pomul de Crăciun.

O singură idee (pe drumul de întoarcere mi-a împărtăşit-o şi V.), să te sinucizi înainte de a ajunge într-o atare stare şi situaţie.

Dacă otrava s-ar afla „en vente libre“, aş fi cumpărat-o imediat, înainte de a ajunge înapoi acasă: s-o avem în previziune – cu singura speranţă că va fi poate inutilă, sfârşitul putând lua şi alte forme. De fapt e o obsesie mai veche. Reactivată de spectacolul de la „azil“. Mă voi mai întoarce. Nu pentru a-mi întări determinarea, bineînţeles, ci pentru Ella. îi ieşeau din gâtlej nişte sunete inarticulate. Voia mereu să ne prezinte celorlalţi. I-am dus un brad mic. Infirmierul ne-a spus că mai are doi. Mă gândeam mereu la

Grecia pe care am parcurs-o cu V., cu Christiane, cu ea, timp de cinci săptămâni.

Aproape totul e acum în trecut. Cu martori – în bună parte – morţi sau, ca ea, amuţiţi.

*

Iorgulescu îmi trimite *Dimineaţa* şi *Adevărul,* unde mă atacă politicos, dar pervers Eugen Simion (exasperat de interviul meu de la Televiziune în care demistificam, cred că fără a-1 numi, pretextul „autonomiei esteticului" pentru sprijinirea puterii neo-co- muniste). „Perversitatea" stă în faptul de-a încerca să mă pună în contradicţie cu teoria lovinesciană – pretinzând că trădez moştenirea intelectuală a tatei.

Gabriela Ad. îmi spune ieri la telefon că Eugen Simion a dezvoltat aceeaşi argumentaţie şi la televiziune, într-un interviu cu Emanuel Valeriu. Celălalt interviu (al meu) l-a găsit bun până şi Ileana Mălăncioiu!

Cu Iorgulescu la telefon. Acum îl apără (oarecum) şi el pe Bu- zura. Mai precis pe Elena Ştefoi trecută de partea Fundaţiei. (îşi rezervă criticile pentru Ana Blandiana, Ulici, Prelipceanu...)

*

Ieri, de ajun, la Mihnea – întors de la Belgrad, unde bineînţeles a căzut opoziţia.

*

Deseară la Marie-France. Vin Pia şi cu Toader. Nu şi Alecu, care se pregătea să-l primească pe Rege la Timişoara. Pentru a acorda viza Regelui, „autorităţile" (probabil direct Iliescu) au pus condiţii scandaloase: percheziţie corporală, să recunoască republica etc. Şi Regele a renunţat.

Trăim sub semnul ruşinii.

302

1993

Marti 5 ianuarie

>

între Crăciun şi Anul Nou, psihodramă cu doctori

molieresti.

După Crăciunul la Ioneşti (cu Maria B., Pia şi Toader P.), destins şi reuşit ca totdeauna, a doua zi (sau a treia?) brusc, mâncând mă doare maxilarul. Mă duc la doctor: glanda parotidă, îmi răspunde Cohen, lăsându-mă să aleg între un calcul (lithiază) sau (de ce nu?) o tumoare. Radiografie şi alt examen. Pierd în tot trei zile pe care le petrec evident în panica unei tumori canceroase. De ani tot vreau să am la mine ceva gen capsulă de cianură (amintire din Malraux – *Condiţia umană)* pentru a mă putea sinucide în cazul de legumificare printr-un accident sau altul al vârstei şi iată că, la prima şi foarte vaga de altminteri ameninţare, panica e viscerală. Mă simt umilită în năzuinţele mele de stoicism. (Calculez dacă îmi va mai rămâne timp pentru voi. IV din *Unde scurte,* la al treilea nu mai am de scris decât Prefaţa). Aşteptarea se prelungeşte până luni după Anul Nou (doctorul e în vacanţă). Decomand revelionul (iniţial la Maria B. unde vor fi şi Alecu, revenit de la Bucureşti, şi Marie-France).

*

Telefonez lui Liiceanu să-i propun ca titlu pentru *Unde scurte te,* II un titlu găsit cu V. şi care ne plăcea la amândoi: *Seismogra- me.* Lui nu-i place. Prea sofisticat, deloc comercial. îmi va propune el un altul. Cartea urma să apară în ianuarie. Acum nu e deloc grăbit. Mă lasă s-o sper pe martie.

Nu e grav. Totul e să le scriu.

303

JURNAL

*

„Vizite11 la noi:

- Patapievici, a doua zi de Crăciun (în ajunul plecării lui la Bucureşti), cu un prieten – fost fizician şi actualmente gazetar prin Germania. Din această cauză oare întrevederea ia un caracter sumar şi convenţional?
- Tismăneanu soseşte cu soţia (americancă, 28 de ani – sau 25) neştiind o boabă româneşte sau franţuzeşte, deci

plictisindu-se şi citind de partea ei în fotoliu. Tismăneanu ne aduce în videocasetă filmul său despre Partidul Comunist Român, făcut cu un cineast din Bucureşti. Aflu că i-a dat lui Mihăieş să publice la *Orizont* scrisoarea pe care i-am trimis-o după lectura cărţii lui de interviuri. Fără să mă anunţe şi fără să primesc (nici el, de altminteri) numărul din *Orizont.*

Nu-i mai spun, că nu se face, deoarece ne e simpatic şi ne aflăm pe exact aceleaşi baricade.

Ei toţi în Statele Unite (Tudoran, Matei C., Nemoianu care nici nu-1 mai primeşte în casă) îl cred pe Mihai Botez stipendiat de Securitate, nu se ştie de unde e aşa bogat şi aruncă banii pe fereastră. încercăm să-i scoatem gărgăunii securişti din cap: orice se poate crede despre Botez, doar asta nu.

Fiecare, în România şi în străinătate, vede în celălalt un agent camuflat. Intoxicaţie intensă.

•Samuel Tastet din partea Marianei Marin, cu proiectele sale de traduceri bilingve (a şi făcut-o pentru Sebastien Reichman şi Mariana Marin) şi o Fundaţie sau un Comitet Fondane la care ne şi asociază. Nu-1 văzusem decât cu Mariana la cafeneaua de după emisiunile de luni la Europa Liberă: taciturn, plictisit şi uşor superior. Descopăr un alt om (lui V. îi place foarte mult): cultivat, fin, cu o gândire lucidă, gusturi ce ne sunt comune etc. Din surprizele bune.

Dar cel mai uimită sunt de ţinuta lui, pentru mine e o anomalie pe care o privesc invidios-admirativ: e aproape în haine de vară şi cu picioarele goale în pantofi. Afară e un ger cum rareori înregistrează Parisul şi eu m-am pus aproape în ţinută de schi. Şi el e radios fără şosete!

*

Aseară, în timp ce-1 aşteptam pe Samuel Tastet, telefon de la Radio Timişoara. îmi cer un interviu în direct pe antenă. Accept.

1993

întrebată ce cred despre anul care a trecut, aleg, ca

păcat al ruşinii, prezenţa în comisiile de cultură din Cameră şi Senat a unor E. Barbu, Vădim Tudor, Păunescu. Se întrerupe comunicaţia. Recheamă ei peste un minut. Tot în direct. — Aţi văzut c-am fost tăiaţi? Am văzut. „Băieţii" continuă deci să lucreze pe faţă.

*

Azi Rodica şi Oana. Cu sarmale şi voie bună. Bârfim cu inima deschisă toată după-amiaza. Sunt amândouă de o vitalitate re- vigorantă.

*

Scrisori emoţionante de la Gabriela Omăt şi Gabriela Adameş- teanu, al cărei prim roman, reeditat, *Drumul egal al fiecărei zile,* îl citesc acum pentru prima oară. Eroina are o calitate umană ce nu poate să nu fie a autoarei. Romanul, apărut prima oară în 1975, e uimitor de veridic (cum a trecut?).

Iar insistă Gabriela să venim neapărat, cât mai repede, la Bucureşti, că fără noi...

Fără noi, ce? Vom usca noi mocirla din ce în ce mai profundă? Nici măcar n-am ajunge să strâmtorăm cărarea bătătorită cu sârg ce duce pe postulanţi spre Fundaţia lui Buzura.

Gabriela îşi face iluzii. Pentru memoria reală chiar printre cei mai bine orientaţi scriitori din ţară sunt prea rari amatori.

*

Manolescu ne transmite prin Tismăneanu să nu ne temem: chiar dacă îşi reia cronicile în *România literară,* nu va abandona politica.

Dar noi nu ne temeam. Pentru că avem încredere în Manolescu sau pentru că nu ne mai facem iluzii asupra posibilităţii unei politici reale în ţară? De ales.

*

Vagă reîmpăcare cu Goma căruia nu-mi venea să-mi deschid inima. Mare lucru pentru el nu mai pot. Nu ne mai are – el *di- xit* – decât pe noi, şi se înfundă într-o mizantropie care – ori- câte explicaţii i-am găsi – riscă să atingă pragul clinic. Mai mult decât atacurile Breban-

Ţepeneag l-a atins – pe drept cuvânt —

indiferenţa cvasigeneralizată a celorlalţi. Identific rana, dar nu mai ştiu ce alifie să pun pe ea. Le-am încercat pe toate.

Stau şi privesc cum se pierde. Cu mare durere.

Duminică 17 ianuarie

Mă răzgândesc şi-i telefonez lui Samuel Tastet că nu vom face parte din Comitetul (sau Fundaţia) Fondane din moment ce preşedintele de onoare e Crohmălniceanu. A scris împotriva tatei (fară vreun regret exprimat mai pe urmă), în 1962, când nimeni nu mai stătea cu revolverul la tâmple, un articol gen abject (lacheu al imperialismului etc.) în *Luceafărul.* Ii datorez totuşi tatei un minim de fidelitate. N-avem nimic cu Crohmălniceanu, dar chiar în acelaşi comitet nu ne putem afla.

Mariana Marin, care, ca toţi optzeciştii, îl admiră pentru că a lansat „desantul" şi nu-i caută în trecut, l-a dus pe Tastet la *Contrapunct* unde a fost pus în discuţie „fascismul" lui Eliade şi n-a apărut nici umbra vreunei rezerve pentru Crohmălniceanu. Tineri, tineri, dar au şi ei – deja – faliţii şi statuile lor.

S. T. reacţionează admirabil şi e gata să renunţe la C. pentru a ne avea pe noi. Trebuie să insist spre a-1 disuada. E de o foarte bună calitate morală.

*

Radina îmi telefonează: a auzit la Europa Liberă că a murit Ştefan Baciu. Izolat în Hawaii săi, de unde să aflăm? Exil în exil: Hawaii.

Ne risipim.

*

Ujică ne invită la College internaţional de philosophie să-i vedem filmul *Videogramme d'une revolution* din care se difuzaseră pe „Arte" secvenţe comentate. în afara comentariilor false (Bau- drillard care o tot ţine cu revoluţia simulată) sau demne de „preţioasele ridicole",

filmul însuşi, care nu e „filosofic" cum pretinde un profesor prezentator, arată clar – şi e meritul lui principal

— că revoluţia din decembrie ’89 a fost reală şi apoi – foarte rapid – confiscată.

în sală, George Banu (stăm împreună şi comentăm la fel), Dinu Flămând, Al. Călinescu cu soţia. Cu ei doi plecăm de acolo vrând

să aterizăm într-o cafenea. Dar plouă prea tare, cu vânt, şi ne „aruncăm" într-un taxi.

Ujică ne telefonează peste o zi de la Heidelberg şi e încântat de sugestia noastră de a pune după generic un plan fix în care să spună ce vrea filmul. Nu de alta, dar pentru a curma baudrillar- dismele cu „simularea" când filmul dovedeşte contrariul.

*

îmi telefonează Gabi Bossie. Ne propunem o întâlnire la întoarcerea ei din provincie. Conversaţie neutră. Nu ştiu de ce mă încăpăţânez să sper a regăsi în ea pe cea mai bună, mai vie, mai intelectuală dintre colegele şi prietenele mele de universitate. Să explic şi să scuz lunga ei tăcere prin frica de a se vedea şantajată de Securitate din pricina legăturilor cu mine (lucra la Ambasada Franţei şi îi era teamă să nu încerce „băieţii" s-o transforme în „informatoare"). Prefer o laşitate (nu i-aş reproşa-o) unei evidenţe. Febricitarea ei intelectuală putea să nu fie decât a adolescenţei. La Bucureşti ne-am văzut prea puţin ca să trag altceva decât regrete. Şi acum mai nădăjduiesc un fel de restituire. A ce? Probabil a tinereţii. Iluzia că reînnodând cu ea mi-aş regăsi trecutul. Trece ieri sau alaltăieri după-amiază şi Greg pe la noi. A văzut *Balanţa* lui Pintilie. Şi nu-i vine să creadă: Aşa e în România? Aşa. El n-a revăzut Bucureştiul decât prin privirea din *Les jours henreux.* Am rămas cu toţii nişte adolescenţi mai mult sau mai puţin bine conservaţi. El în primul rând. Dar ce, eu, cu iluzia prieteniei regăsite cu Gabi, stau mai bine?

*

După vreo doi ani de când tot ne cheamă la ei – şi rabdă cu amabilitate refuzurile noastre – cină la Adina Kenereş şi Petre Romoşan, să le vedem fetiţa.

Romoşan are succes cu galeria lui de tablouri acum, când „ga- leriştii" sunt mai curând falimentari. Din „misterele Parisului" sau mai degrabă ale Bucureştiului, de unde ne-a sosit Romoşan?

Adina a terminat un roman.

*

Citesc în „memoriile" lui Brucan intitulate fabulos de fals *Generaţia irosită* (cum ar fi arătat fără această irosire ce-a adus-o

şi-a ţinut-o la putere preţ de vreo jumătate de veac?) că Regele a făcut lovitura de stat de la 23 August doar cu comuniştii şi că proclamaţia către ţară a fost scrisă de Pătrăşcanu (o notă indică şi mărturia lui P. în *România liberă* din 23 august ’45).

Dacă ar fi aşa, e foarte grav. Dacă nu, Regele ar trebui să răspundă imediat calomniei, punând lucrurile la punct.

*

Ii retrimit Gabrielei Omăt fotocopiile după lista Cenaclului „Sburătorul“ pierdută prin poştă. Cu o (pentru mine inutilă) descriere a Caietelor. Alte fotocopii, alt timp pierdut.

*

Răspund sec unei anchete iniţiate de *Vatra* pornind de la un text al lui Culianu (apărut în *Agora* în anul ’80) în care nega, cu o superioritate agasantă de provincial ce s-a ajuns în Occident, orice umbră de valoare literaturii postbelice din România. Cu o singură frază în genul: „Dac-aş fi crezut aşa ceva, nu mi-aş fi petrecut anii exilului apărând literatura română.“ Bietul Culianu (biet deoarece a fost asasinat) care ne tot susţinea în discuţii aberante că

din toată literatura română nu rămâne decât *Mara* deoarece fusese scrisă sub influenţă... calvinistă!

Şi acuma iată-1 şi luat în serios.

*

Am terminat volumul III din *Unde scurte (Posteritatea contemporană).* îl aştept pe Liiceanu în martie să i-1 dau.

Luni 18 ianuarie

Telefon de la Sandrine din Miinchen. Cu o ştire năucitoare: Nego e în spital cu un cancer la ficat şi metastaze la plămâni. E în ultimul grad de slăbiciune, nu prea poate respira şi ştie ce are.

Rămânem uimiţi. Acum mai bine de o lună, Gelu îmi spusese alarmat că Nego are o ciroză la ficat. Nego însă, facându-1 alarmist pe Gelu, mă liniştise: o hepatită veche pentru care trebuie doar să ţină regim. îi telefonez azi la spital: nu poate vorbi decât puţine secunde. Să fie într-adevăr sfirşitul?

1993

Hurezeanu, care a pus-o pe Sandrine să-mi telefoneze, ne recomandă secretul absolut – în afară de Mihnea şi Marie-France. De ce, nu înţeleg din moment ce Nego ştie, iar la Miinchen nu trec să-l vadă decât Hurezeanu şi o doamnă al cărei nume nu-mi spune nimic.

Nego rămăsese atât de adolescent, încât îl credeam etern.

V. şi cu mine suntem în stare de şoc.

*

Altă veste gravă, dar numai pe un plan mundano-literar. Vorbesc aseară cu Gabriela Ad. (la care se afla şi Ileana Mălăncioiu supărându-se, de-a seriosul, de-a gluma? — că nu-i recunosc vocea). Gabriela are pe masa ei de lucru primul număr din *Dilema* lui Buzura-Pleşu. Nu asta e noutatea (ştiam că trebuie sa apară). Nici măcar prezenţa lui Doinaş în comitetul de redacţie – se duce oriunde se face apel la el, de la Academie la *Literatorul* sau PAC

— nu miră prea mult, nici a lui Mihai Botez (după ambiguităţile lui de la Bucureşti), nici a Elenei Ştefoi – secretara de redacţie (hapul e înghiţit mai de mult). De Zigu Omea ne e chiar indiferent, el neadoptând între prietenia lui cu Manolescu şi simpatiile lui fese- niste nicio atitudine publică, ci marile căderi de opozanţi. Printre colaboratori. Pentru Iorgulescu fusesem treptat pregătiţi, pentru Paler în nicio clipă şi nici acum nu ajung să realizez că se află cu Brucan în aceeaşi revistă.

Gabriela Ad. (catastrofată) consideră revista (ce se ocupă nu de literatură, ci de politică) drept o armă îndreptată împotriva *22*-u- lui şi a Grupului.

Cred, mai curând, că e o mare capcană. Revista e a Fundaţiei lui Buzura (deci în linie directă: Iliescu). Are câţi bani vrea. (B. a încercat să plătească şi *România literară,* şi Manolescu a refuzat.) Pleşu e suficient de compromis prin prezenţa lui în guvernul Roman până la capăt pentru a nu-şi mai face probleme. Dar atraşi de ei, sosesc şi ceilalţi: onorabilii, opozanţii, disidenţii. Cu, presupun, tot felul de justificări aparent inatacabile: pentru unii „opoziţia constructivă" (cu sintagma iliesciană), pentru alţii necesitatea dialogului, câţiva spunându-şi poate şi că împiedică astfel puterea – adică tot pe Iliescu – să rămână captivă a compromişilor E. Barbu, Păunescu, Vădim Tudor.

Scriitori angajaţi în opoziţie şi radicalizaţi de-a lungul celor trei ani de la „revoluţie11 sunt, după alegerile din septembrie ’92, depresivi, disperaţi sau resemnaţi. La punct deci pentru a furniza o nouă pleiadă de compromişi cu bune motive (ca prin anii ’60). îşi păstrează mentalitatea de atunci în contextul total schimbat de azi.

în plus, scriitorul român are obişnuinţa unui patron şi a unei vieţi cât de cât asigurate prin scris şi doar prin scris. Cu scumpirea vieţii (şi a hârtiei, punând în dificultate presa literară şi anunţându-i dispariţia), cu spaima de o concurenţă extra-literară ce nu-i intră în obiceiuri, îşi vor

schimba treptat independenţa ne-remuneratoa- re, contra unui patron mai suplu şi camuflat cu un nume ca Pleşu.

Din toate aceste explicaţii (ce nu sunt şi scuze) n-am însă niciuna de ales pentru... Paler. E printre foarte rarii, din ce în ce mai rarii de la care nu ne aşteptam la o asemenea cădere.

Decepţiile se ţin deci lanţ. Dar în climatul unde se înrădăcinase sentimentul şi satisfacţia „rezistenţei prin literatură11 de ce să te mai miri?

Plină de indignare, îi telefonez lui Mihnea, care e „obiectiv11 şi conciliant (seducţia lui Pleşu are efecte constante asupra lui).

*

Cu Alecu – se va întoarce cu Pia la Bucureşti lăsându-1 pe Toader aici (şi-l doare) – una din cele mai prieteneşti şi deschise dintre întâlnirile noastre. Aceeaşi limbă, aceleaşi poziţii, aceeaşi intransigenţă. Profund odihnitor.

Uitasem o altă nouă decepţie: un număr consacrat de *Contrapunct* discutării „cazului11 Eliade.

Compromisurile în literatura română nu sunt o chestiune de generaţie (cad şi dintre optzecişti). Ci de vocaţie.

*

îi trimit pentru *22* Gabrielei Ad. un articol pe marginea apariţiei voi. III din *închisoarea noastră cea de toate zilele* intitulat „Uitarea noastră cea de toate zilele11. în care pledez din nou pentru „procesul comunismului11. Cade bine: se pare că despre nocivitatea sau inutilitatea lui se scrie în *Dilema.*

Se va crede că e un răspuns. Cu atât mai bine.

310

1993

Binecuvântată plecarea noastră – forţată – de la Europa Liberă! Cum să mai fim prezenţi într-o emisiune culturală în care va fi lăudată *Dilema* (de Gelu din prietenie pentru Radu Cosaşu, de Iorgulescu nu ştiu de ce).

*

„Consolările" mai există. Fermitatea lui Liiceanu cu al său *Apel către lichele* (articolele publicate în volum), războinica Gabrie- la Ad. şi câţi alţii.

Azi primesc o scrisoare de la Monica Spiridon dezgustată de confraţii compromişi; alta de la Gabriela Omăt care, pe alt plan al sensibilităţii, îşi revelă daruri de scriitoare.

0misivă neîndemânatecă, dar emoţionantă de la vărul meu Dan Mihail, care din prizonieratul în URSS s-a ales cu atâtea boli, încât a trebuit în 1983 să i se facă o gastrectomie totală. Nu mai are, tu alte cuvinte, stomac, ci doar o prelungire a intestinului subţire. Şi 77 de ani...

M-a văzut la televiziune şi mă consideră... fericită. Probabil că... zâmbeam.

Miercuri 20 ianuarie

Azi, telefon de la Steţca, admirabilul primar al admirabilului sat Săpânţa. îl credeam venit la Paris cu vreo delegaţie. Dimpotrivă: a fugit, plecând din Timişoara şi ajungând clandestin la Paris, unde a cerut azil politic. Nu se mai acordă, dar în cazul lui, doamna Petrulian a afirmat (sau crede – nu era clar din expunerea lui St.) că se va face o excepţie.

1 s-au intentat procese – cum spune el – în mai toate oraşele ţării şi în ultima vreme au încercat să-l asasineze. Ca pe vremuri. Are casete pe care vrea să le ascultăm împreună. I-am spus să vină imediat ce va termina să umble pe la administraţii.

E una dintre figurile legendare postrevoluţionare. Dacă toate satele s-ar fi comportat ca Săpânţa, n-am fi unde suntem. Fuga clandestină a primarului Săpânţei dă temperatura exactă a zisei (aşa-zi- sei) democraţii din ţară.

*

loan T. Morar vrea să ne vadă. E la Paris cu soţia şi e dezgustat de ce se întâmplă în general şi cu scriitorii în special. Vor veni mâi- ne la o cafea.

JURNAL

*

în miez de noapte, telefon alarmat de la Mariana Marin. Din pricina *Dilemei,* a cărei apariţie îi indignează – zice ea – pe tineri. Acum înţeleg cei de la *Contrapunct* (care vă iubim atât de mult, repetă litanie) cum a manevrat Elena Ştefoi. In plus, revista e proastă, toţi scriitorii sunt împotrivă – îşi face ea iluzii.

Alt subiect, Consiliul Uniunii, la a cărui şedinţă a asistat – pentru *Contrapunct,* şi unde într-o incredibilă campanie de ură (tot ea *dixit)* a fost atacat Dinescu, mai ales de Dimisianu, Paler, Sălcu- deanu; Dinescu, stabilindu-se „pe o linie de decenţă". Au vrut să-l debarce, dar, după câte înţeleg, rămâne preşedinte. în absenţa lui de vreun an sau doi în Germania, vicepreşedintele (Laurenţiu Ulici) va asuma sarcinile.

Imposibil de ştiut din relatarea ei cam descusută – se auzea şi prost la telefon – dacă i s-au reproşat lui Dinescu – pe drept

— proasta gestiune şi gustul de putere sau a fost real o campanie organizată din alte motive.

*

Regele are de o săptămână cartea lui Brucan (adusă de prinţesa Margareta) şi n-a reacţionat încă. Să-i fi scris oare cu adevărat Lucreţiu Pătrăşcanu proclamaţia către ţară şi el s-o fi ascuns?

Când marea lui calitate (dacă nu singura) recunoscută şi de duşmani e cinstea şi demnitatea, ar fi ulcerător.

*

Mircea Zaciu ne cere de urgenţă (pleacă pe o lună la Cluj pentru asta) biobibliografii pentru volumul al doilea al dicţionarului scriitorilor (care n-a putut apărea sub C.). Ne ia o zi cu căutarea referinţelor exacte – ani, data cărţilor, ziare etc. Fastidios.

Duminică 24 ianuarie

Mă înşelasem: Ioan T. Morar (vine să ne vadă joi, cu soţia) e... optimist. Specie rară. *Caţavencu* al lor se vinde

la 60 000 de exemplare şi simte din scrisorile primite la redacţie şi din jurul lui cum se schimbă mentalităţile. Soţia lui nu-i împărtăşeşte „impresiile".

Din *Caţavencu* singurul lucru slab sunt editorialele lui Dinescu, despre care M. delirează.

312

1993

*

Nicio rămăşiţă de optimism în întrevederea „municipală" cu Paul Popovăţ (primar PAC la sectorul 2 – Bucureşti) şi Cristina Carp (consilieră municipală, tot PAC, cumnată cu Manolescu). Ni-i aduce Mihnea, sâmbătă seara, pe la 10. Stau doar trei zile la Paris şi vor să ne vadă. Mai puţin interesanţi când discută „programul" PAC sau problemele opoziţiei, relevanţi în schimb când ne descriu situaţia văzută de la „bază" şi mentalităţile „de jos". Atunci ai impresia că într-adevăr nu mai e nimic de făcut, o parte din electorat – şi nu cea mai mică – fiind alcătuită din ţăranii aduşi la oraş, care au pierdut reperele ţărăneşti şi nu le-au do- bândit pe cele urbane.

Aflăm şi despre o mafie din Bucureşti la care ne aşteptam mai puţin (chiar deloc), cea... chinezească.

Dezgheţaţi amândoi, intelectuali, puşi, în ciuda imposibilului, pe lucru.

Cu Mihnea hotărâsem să nu spunem nimic (printre primari...) de Steţca. Mihnea l-a întâlnit o singură dată, în ţară, şi l-a găsit cam „exaltat". N-are în niciun caz sens să se afle de la noi „c-a ales libertatea" când nici nu ştiu dacă o va primi sau nu se va răzgândi.

*

Telefoane, telefoane:

- Ioanid: i-a fost operată soţia. Acum e bine.
- Christinel mă sperie: cu dureri cumplite şi o voce sfârşită. îi alertez şi pe Marie-France, şi pe Alain. Amândoi mă liniştesc după ce-au vorbit cu ea. îmi telefonează din nou şi ea: i-a mai trecut.
- Iorgulescu reuşeşte în vreo trei sferturi de oră de

telefon să nici nu pomenească de *Dilema.* (Performanţă!) Nu-i spun nimic nici eu.

• Gabriela Omăt (azi). Mi-au trimis ultimul volum al tatei prin- tr-un nepot al lui Tudor Vianu! Dat fiind ce-am scris, V. şi cu mine, despre bunicul său şi reacţia atât a lui Pippidi, ca şi a lui I. Vianu la *Româneşte,* m-ar mira să mi-o aducă.

*

Pe Gabriela Ad. n-o găsesc acasă. îmi spune fiul ei – Mir- cea —- că e la tipografie şi-mi compune articolul („Uitarea noastră cea de toate zilele"), deci l-a primit. ;

• îi telefonez şi lui Dan C. Mihăilescu, care ne-a trimis (prin- tr-un necunoscut) un stoc din *Suplimentul cultural* al *Cotidianului.* Nu pentru că Tania Radu are acolo un articol despre Adriana, altul despre *întrevederi* sau el, în serialul său parizian, povesteşte emo- ţionant-hazos (re)întâlnirea cu noi. Dar în comunicarea ţinută la Colocviul parizian include comunicarea lui despre scriitorii români. Departe de a subscrie „rezistenţei prin literatură14 (sintagma satisfăcută de sine a scriitorului român), insistă până la cruzime asupra faptului că toţi au colaborat, chiar dacă nu toţi sunt culpabili. Şi vede şi el în raporturile intelectualilor cu puterea reiterarea acestui spirit de colaborare din anii ’60.

Nu „culpabilitate generală44, ci „complicitate generală44.

*

Surpriză: printre comentariile despre *întrevederi* (Florin Ma- nolescu, Gabriela Negreanu, Tania Radu), cel uluitor de favorabil al lui Eugen Simion! După „atacurile44 din *Dimineaţa, Adevărul* şi de la Televiziune, brusc „obiectivitatea44 critică.

Nu-mi dau seama ce ascunde un atare acces de... amabilitate.

*

Călin Vlasie ne scrie că vrea să ne consacre un întreg număr din *Calende,* lui V. şi mie. Ne cere inedite şi fotografii + acordul.

încerc să prind azi la telefon Piteştiul. Evident, fără rezultat.

*

Din telefonul cu lorgulescu, unele detalii privindu-1 pe Nego. Vrea să dispară „discret44. Incinerare. Fără discursuri. Şi cât îi mai rămî- ne să sufere (câteva săptămâni) fără telefoane şi dovezi de prietenie.

îi voi mai telefona lui Hurezeanu. lorgulescu are tendinţa să îne- grească situaţiile şi lucrurile. Deşi, din nefericire, cam aşa par a arăta.

Marţi 2 februarie

Încrâncenarea situaţiei în ţară – sau chiar restauraţia în sensul strict al cuvântului?

într-o singură săptămână, mai multe semne grave.

- Paul Everac e numit director la Televiziune (o aflăm prin Alexandru Dobrescu). A doua zi, Marie-France telefonând la Bucureşti

află că ipochimenul şi-a şi rostit discursul de inaugurare pe micul ecran; ne-a îndemnat să fim un popor mândru, să nu cerşim ceva Europei că doar noi suntem aceia care „am creat Europă". Trebuie să fi fost mult mai colorat decât se poate rezuma într-o convorbire telefonică. Numai când mi se întâmpla să-i comentez vreun articol înotam cu atâta bucurie în ironie. Preţiozitatea greoaie şi grotescă a personajului îmi era prilej de destindere. Numai ca sub Ceauşescu n-ar fi ajuns unde e acum.

- Tot sub aspect „european", altă ştire: Păunescu a fost ales să facă parte din delegaţia parlamentară română la Consiliul Europei. *Trop c 'est tropi* Au reacţionat până şi ziare de la Paris ca *Le Monde* şi *Liberation* (articole). Mihnea pretinde – dar mă întreb dacă nu-şi ia dorinţa drept realitate – că s-a trimis un fax sau un mesaj de la

Consiliul Europei la Bucureşti spre a deplânge faptul (sau a i se împotrivi?).

•In sfârşit, Doinea Comea a primit citaţie de la Tribunalul Militar Bucureşti să se prezinte pe 8 februarie spre a fi inculpată de „uneltire împotriva Statului" (a făcut la televiziune – cu prilejul ultimei mineriade din septembrie ’91 – un apel la greva generală spre a-1 da jos pe Iliescu).

Iarăşi: sub Ceauşescu n-a fost inculpată. Nu va fi probabil nici acum, dar trebuie tratată povestea în urgenţă şi alarmă. Ar trebui. Nu se poate însă deoarece se opune... Doina Comea! A dat, e drept, un interviu, cam prea râzând – la Europa Liberă. Dar când îi telefonez Ariadnei să alertăm presa franceză: dau de soţul ei (Combes) care-mi spune că nu vrea Doina Comea, ca să nu se spună că din pricina ei nu se... dă clauza. Marie-France suportă „pe viu" aceeaşi reacţie. îi telefonează la Cluj să-i propună trimiterea de către Liga pentru drepturile omului a unui mare avocat internaţional. D. C. refuză. Nu vrea să se facă scandal, din motivul mai sus menţionat. Pentru prima oară şi ea, şi Coposu cad în capcana ţesută de putere, admiţându-i argumentele, confundând cum vrea Iliescu, cum voia Ceauşescu, o ţară cu guvernul sau preşedintele ei. (Coposu s-a apărat recent împotriva lui Iliescu care pretindea că şeful ţărănist ar fi cerut americanilor să nu acorde clauza din moment ce tranziţia spre democraţie stagnează!) în plus, Doina Cornea îi mai scoate lui Marie-France şi argumentul gen

Yalta-Malta ce mă exasperează (totdeauna străinii sunt de vină, niciodată ai noştri): totul vine de la Moscova! Reintrând în delir, Alecu susţine şi el acelaşi lucru: i-a deschis ochii Dinu Zamfi- rescu care vede desenându-se o axă Moscova-Belgrad-Meditera- na, căreia România îi este mai necesară ca oricând.

Enervată, refuz să semnez protestul pentru Doina C.

întocmit de acelaşi D. Z. Cine ştie ce mai spune în text şi apoi dacă nu vrea D. C. de ce s-o forţăm noi?

- Iar Lucia Hossu-Longin primeşte ameninţări din ce în ce mai precise (cu moartea) pentru admirabilul ei serial, ce va fi probabil întrempt de noii everaci.

*

Vine pe neaşteptate Liiceanu. Cu:

- numerele 1-2-3 din *Dilema;*
- numărul din *22* cu articolul meu („Uitarea cea de toate zilele"), un lung interviu cu Liiceanu şi un excelent articol al lui Andrei Cornea, câteşitrele constituind un fel de replică *Dilemei* (numită doar de A. C.);
- caseta cu interviul meu televizat (cel cu Sanda Vişan). Nu înţeleg de ce a stâmit asemenea reacţii şi entuziasme. în afară de faptul – pentru mine îmbucurător – că Huzum m-a filmat în aşa fel încât par mai tânără cu vreo zece ani – nu fac decât să repet aceleaşi evidenţe.

Ne mirăm şi ne indignăm de „frivolitatea superioară" (laitmotivul lui Pleşu) din *Dilema.* Acest tip de convivialitate, de dialog relativizând binele şi răul, punând pe plan de egalitate a opţiunii pe neocomunişti cu anticomunişti, la limită pe asupritori şi victime (vezi dialogul între Băcanu şi Măgureanu cu SRI-ul lui) continuă o veche şi prejudiciabilă tradiţie românească de la „Pupat toţi piaţa endependenţi" la „Ici aux portes de l'Orient ou tout est pris â la legere"*. *Se mimează normalitatea* când de fapt ne aflăm în stare de extremă urgenţă.

Alex Leo Şerban alcătuieşte ultimele două pagini ce se vor de ironie fină. El l-a adus probabil şi pe Patapievici, dar cine nu e? După

* „Aici la porţile Orientului, unde totul este luat în batjocură.11 (*N.ed.*)

1993

primul număr, Paler n-a mai colaborat la 2 şi 3. în *România literară,* dirijată mai mult de Dimisianu (Alex. Ştefănescu şi-a luat un concediu de un an să scrie o carte),

se face un elogiu delirant noului săptămânal.

Rămânem foarte, foarte puţini. Liiceanu e printre ultimii, dacă nu chiar singurul, cu care vorbim exact aceeaşi limbă.

*

Tot în *Dilema,* ironie fină: i se acordă lui Goma premiul celor care n-au dileme, ci numai certitudini, pentru interviul lui din *22* în care-1 atacă violent – mult prea – pe Pleşu (şi pe toţi ceilalţi începând cu Breban — justificat) şi terminând cu Manolescu (nejustificat). Interviul e declarat „halucinant11. Halucinant nu e, ci doar exagerat.

Găsind păcate tuturor, Goma, în fond, îi absolvă pe toţi. I-o spun la telefon, se înfurie, şi a doua zi îmi telefonează că l-a împins Ana să se scuze. Ne împăcăm, evident, până la viitoarea răbufnire.

Aflu că Goma l-a văzut pe Snegur (în vizită la Paris şi la Crillon) şi că i-a răspuns foarte ferm la invitaţia de a veni în Basarabia: „Eu în ţări comuniste sau fost comuniste nu merg!11

*

Confirmare prin Hurezeanu: Nego e condamnat. Dar s-ar putea s-o mai ţină aşa câteva luni. La spital nu-1 vor mai ţine (n-au ce să-i facă). Se aşteaptă un loc liber—adică o moarte – într-o clinică de muribunzi de la Miinchen. Sinistru. E sumbru, nu vrea să vadă pe nimeni, scrisoarea lui Doinaş nici n-a deschis-o şi uneori delirează (metastaze la creier?). Nu vrea să se vorbească de starea lui. Să dispară discret (incinerare) şi fără discursuri.

Doamne, ce va fi în sufletul lui?!

*

Samuel Tastet vine cu o tehniciană să-mi înregistreze un interviu (V. nu vrea, a plecat de acasă: n-are nimic cu Tastet, care, dimpotrivă, îi e foarte simpatic) pentru un program France-Culture despre limbă şi exil. Nu ştiu cât am fost de clară (eram după o noapte prost dormită), dar de vorbit, am tot vorbit. în fond, ce altceva am făcut de vreo 30 de ani încoace de când mi s-a pus în faţă un

microfon?

Automat. Deschizi microfonul şi eu vorbesc.

*

în altă seară, tânărul Frederic Martel care ne e din ce în ce mai simpatic. Va alerta şi el Consiliul Europei (în chestiunea Păunescu) şi poate va scrie în *Le Quotidien.*

*

Alexandru Dobrescu vine să cineze cu alt PAC-ist (Al. D. e preşedintele filialei PAC de la Iaşi) – Miron. Amândoi, pesimişti şi activi. Mă tot gândesc pe când discutăm deschis şi foarte amical – obsedându-mă ca un bâzâit de muscă – la faptul că în volumul II din *Unde scurte* apare şi el în galeria celor ce l-au atacat – ignobil – pe Goma în ’77. Al. Dobrescu şi-a recunoscut acest păcat, dar citatele pe care le dau în carte din articolul scris atunci numai plăcere nu-i vor face. Mai ales că s-a răscumpărat în post-decembrism.

Sunt jenată în convivialitatea mea dilematică de tip Pleşu.

*

îi telefonez Monicăi Cesianu, a ieşit în sfârşit la „Humanitas“ cartea soţului ei despre Canal – *Salvat din infern.* E fericită.

*

I-am trimis Gabrielei Ad. articolul împotriva cărţii lui Brucan *Generaţia irosită.*

Iarăşi repet; mă repet. Numai ca să nu-i las singuri.

*

Gabriel pleacă cu al treilea volum din *Unde scurte. Posteritatea contemporană.*

Am început să lucrez la al patrulea. De unde iluzia necesităţii lor ca repere ale memoriei? (Altceva nici nu sunt.)

E poate doar un fel de a-mi face bagajele.

Sâmbătă 6 februarie

Azi în zori, la ora 5, a murit Nego.

Ne telefonează dna Hagiu (care s-a îngrijit de el până în penultima clipă – 3 dimineaţa), apoi Hurezeanu. Repetă azi în locul

programului cultural cel pe care-1 făcusem împreună cu V. şi cu el la cei 70 de ani ai lui Nego.

Mă aşteptam şi e mai bine pentru el că n-a suferit mai mult timp. Toată ziua sunt însă năpădită de un fel de înecătoare tristeţe. Deci asta e totul? Viciile, puritatea lui (demonică?), tot ce-a scris şi îndrăznit, închisoarea, adeziunea la apelul Goma, sinuciderea ratată dintr-un 23 August, exilul sărăcăcios din Miinchen, scrisul cel de flecare zi, *Istoria literaturii* ne-terminată (şi ratată), singurătatea lui, tot ce a fost vârtej şi efort de-a lungul unei existenţe şi apoi, deodată, un gol. Ca şi cum n-ar fi fost nimic?

Banalităţi, evident. Dar e în mine o revoltă nesecată şi n-am reuşit s-o banalizez niciodată.

De Nego mă leagă un*puzzle* de imagini. El apărând în cenaclu] tatei, cu ochii atât de albaştri că nu puteai evita epitetul „îngereşti14. Nego în Cişmigiu, în rotonda cu statui, împreună cu Irina (cred) şi cu Georges de care se... îndrăgostise şi căruia îi scria poeme. (Deoarece „îngerul" era homosexual, mai târziu mărturisind-o cu un soi de exhibiţionism moral.) Venind (eu eram în vreo vacanţă), în miez de noapte, să-i mărturisească lui V. nu numai dramele lui „hetero" cu o parteneră „monstruoasă", dar şi numele tuturor acelora de care fusese „sedus" sau pe care-i sedusese în literele româneşti şi în senină homosexualitate. Şi ce nume!

Nego cu Mira, în plin mai ’68 la Paris, când în faţa Sorbonei ne regăseam cu toţii în apartamentul Mirei: Alecu, Matei, Marie-France.

Convorbirile noastre nocturne, el într-un Munchen unde nu-1 vedea decât pe Hurezeanu (din când în când) şi

se plângea de Gelu (că nu-1 ia la emisiuni).

Cu mine la radio, când îl executase atât de tare pe Marin Preda, că m-am simţit nevoită să-i iau apărarea.

Nego viu, exasperant, cu un nedezminţit umor – politeţea lui de a-şi ascunde deznădejdile –, gata de orice excentricitate, dar pe care – deloc paradoxal —- simţeai, ştiai că te poţi bizui, Nego nu mai e. Pe vremuri aş fi umblat ziua întreagă pe străzi să mă liniştesc. Azi nu puteam. Trebuia să termin corecturile aduse de Gabriel *(Unde scurte,* II) pline de greşeli. Şi e şi puţin ger.

Uite aşa se rup fâşiile de eternitate. Deoarece acolo în Cişmigiu, în rotonda cu statui, ce făceam altceva cu toţii decât să ne credem eterni?

*

A murit tot în zori George Ciorănescu. Nu prieten, nu aproape. Dimpotrivă: intrigant. Dar e din ce în ce mai atinsă „la tranche d'âge".

*

Telefon de la Ion Ioanid, acum vreo două zile. Să-mi mulţumească pentru articolul din *22.* Şi să ne spună că:

- Liviu Ion Stoiciu a fost „provocat1* pe stradă şi a cerut să i se ia un interviu la Europa Liberă.
- S-a cerut suprimarea serialului Luciei Hossu-Longin *Memorialul durerii.* (Cred şi eu, dacă e director la televiziune Everac.)

*

Telefonez lui Alecu, Goma şi Marie-France să le spun de Nego. Ne înfiorăm, comentăm, regretăm. Ce să facem altceva?

*

Nepotul lui Tudor Vianu, Vlad Alexandrescu (bursier la Paris), îmi telefonase: de la „Minerva** îi încredinţaseră două volume nr. 9 din ediţia E. Lovinescu îngrijită de Alexandru George.

Nu-1 chemasem acasă deoarece situaţia e oarecum

stingheritoare. Toată familia Vianu indignată de „atacurile** din *Românește* (de ce nu şi din *Unde scurte*) împotriva lui Tudor Vianu, şi mai ales fiica lui, delegându-1 pe Pippidi să „i-o zică“ lui V., e iritată. Ion Vianu l-a apărat şi el pe... Ralea, tot împotriva lui V. Civilizat, dar expunându-se ridicolului.

In fine. Iritarea e şi la noi: Pippidi şi Vianu dând lecţii de moralitate, dar contraatacând când în numele aceleiaşi morale cineva de-al lor e atins...

O seară sau o după-amiază în trei, cu V., nepotul, eu, ar fi riscat să fie penibilă.

îi dau deci întâlnire la o cafenea de la Châtelet. Şi stăm de vorbă extrem de agreabil vreo oră şi jumătate. Văzând că îi citez bunicul într-un context favorabil (corespondenţa cu Bazil Munteanu), îmi dă şi volumul de corespondenţă Vianu – pe care l-a scos tot la „Mi- nerva“ cu mama lui. îl ţinea în geantă, *pour toute eventualite.*

Inteligent, bine, asistent al lui Nel Bădescu la catedra de franceză din Bucureşti şi trecând aici o teză despre „paradoxul în seco-

320

1993

Iul al XVII-lea francez14, l-aş mai vedea cu plăcere dacă între noi n-ar sta umbra fostului meu... profesor (dojenitoare pentru conştiinţa lor) şi faptul că-1 mai numim V. şi cu mine (în cărţile „sub tipar44) ca exemplu de... neunnat.

*

Din ziarele patriei aduse de Gabriel: se detectează microfoane peste tot: la Convenţie, la *Evenimentul zilei,* la *22,* la Grup – o ştiam. Acum şi la hotelul Bucureşti, în camerele deputaţilor şi senatorilor. Chiar şi la un ministru... Pe faţă. Nu le mai e ruşine de nimic. Cinismul acesta e exasperant. îl re-parodiez pe Marin Preda: „posibila întoarcere44. Şi-mi amintesc – ca de pe altă lume

— de efervescenţa libertară din aprilie ’90 la Bucureşti. — Mai e nevoie să adaug cu ce sentimente!

Deriziunea a redevenit acolo cotidiană.

Luni 8 februarie

Azi la trezire, telefon de la Gelu, care aşteaptă de la noi cronici pentru emisiunea pe care o va consacra lui Nego. Hurezeanu îi spusese că ne-a prevenit. îl liniştesc pe Gelu care ia drept o catastrofa ne-participarea noastră:

- mai întâi, s-a retransmis emisiunea noastră pentru cei 70 de ani ai lui Nego: tot un fel de bilanţ, n-am mai putea decât să ne repetăm;
- apoi (dar în fond cel mai important) e o chestiune de principiu. Cum direcţia americană a găsit cu cale să ne interzică microfonul, iar directorul secţiei n-a ştiut nici să se indigneze, nici să se lupte, cum să mai colaborăm acum? Pe uşa din dos, ocazional, la cimitir?

Gelu se zbate, până la sfârşit nu mai are replică. Şi ce replică poţi avea în faţa evidenţei?

S-a adresat şi lui Goma (mi-a spus-o Paul) care şi el l-a refuzat: de opt ani nu i-au mai cerut nicio colaborare. El va înregistra ceva la France Internationale.

Seara, telefon de la Iorgulescu. în continuare, muţenie completă asupra colaborării lui la *DjttmmtJSEmA* toare la Paris în concediu, evide PUBLIC

C\/U". ■ *ti*

JURNAL

Deocamdată confirmă şi completează ştirile avute azi de Ma- rie-France în convorbirea ei telefonică cu Doina Comea.

De la Marie-France deci: procurorul militar se va deplasa el la Cluj, D. C. scriindu-i că nu se poate deplasa. Mai important: soţul Doinei C. a auzit la Radio Bucureşti comentarii (sau comentariu) despre imposibilitatea implicării ei. Cel mai important: Consiliul Europei nu ştiu dacă a pus drept condiţie pentru trecerea României de la statutul de „invitat11 la cel de „observator11, dar în orice caz a cerut Bucureştiului:

- să respecte embargoul împotriva Serbiei;
- să nu i se întâmple nimic Doinei Comea;

•să se respecte drepturile omului (de fapt drepturile minorităţilor, rectifică Iorgulescu), la televiziune cerându-se acum pentru emisiunile în limbile maghiară şi germană să nu depăşească un cadru „folcloric11.

Iorgulescu completează:

• într-o scrisoare, Ion Iliescu ar fi răspuns Protestului Federaţiei Internaţionale a Drepturilor Omului că e mâhnit de întreagă această poveste, mai ales că Doina Comea a fost mai multe luni (de fapt câteva săptămâni) membră în biroul FSN (e prima care şi-a dat de acolo demisia). Iliescu ar fi profitat pentru a se ridica din nou împotriva celor care „au făcut caz“ din această întâmplare (!);

• umoristic: C. V. Tudor s-a lansat în apărarea D. C. vorbind de un „act abuziv11.

*

Duminică după-amiază, Alina Mungiu acasă. Nu e deloc insolentă (cum circula zvonul), ci sigură pe ea, fără ostentaţie (ceea ce e bine). In principiu, Andrei Şerban îi va monta o piesă blasfe- matoriu-ludică. Are de ales între două burse pe trei ani în Anglia: una de terapeutică psihiatrică, a doua de ştiinţe politice, sub direcţia lui Ghiţă Ionescu.

A doua ar fi mai bine. îi citesc, după plecare, un studiu asupra alegerilor (de ce am pierdut...) în noul săptămânal al lui Stelian Tănase, *Sfera politicii',* exemplar ca vigoare şi extrem de sever cu opoziţia (asta irită la Bucureşti). Distruge A.C., PNŢ-ul, dispreţuieşte GDS-ul (din pricina conştientă sau nu a diferendelor

cu Gabriel Andreescu?) şi pune un diagnostic şi mai sever ca noi asupra atitudinii scriitorilor a căror „disidenţă*1, cu excepţia lui Goma şi Botez (de ce Botez?), s-a limitat—elitist—la prezervarea operei. Chiar când nu sunt de acord cu unele teze ale ei (a urma întocmai opţiunile sub-dezvoltate ale electoratului poate fi util în campaniile electorale – nu e recomandabil nici pentru

programele de Partid, nici nu poate deveni un criteriu în analiză), ţinuta comentariului e indiscutabilă.

Stere Gulea ar vrea să facă (cu ea?) un film după cartea Adrianei care a entuziasmat-o. Dar nu citise prefaţa şi nu ştia că-i pot da referinţe asupra Adrianei.

îi şi telefonez Adrianei în faţa ei şi presimţirile mi se confirmă: nu răspunde nimeni, e din nou internată la spital. * A. M. voia să ne mulţumească, lui V. şi mie, că i-am ţinut partea în „momente dificile** (acum un an şi ceva). Probabil în conflictul cu Andreescu, căruia i-am reproşat direct tonul superior cu care o punea la punct în *22.*

Ne place, la amândoi, foarte mult.

=1=

Mâine V. va fi operat la ochiul drept. Nimic neaşteptat. Dar cu toate că prima operaţie s-a petrecut atât de bine, că n-am nicio îndoială asupra rezultatului, că mi-a dispărut orice panică, aş vrea repede, cât mai repede să fim... după.

Miercuri 10 februarie

Operaţia s-a petrecut nu numai cu bine, dar şi aşa de rapid, încât V. presupunea că, de data asta, a fost cu laser. Aflăm de la infirmieră că e şi mai şi, ultimul răcnet al profesorului, „ultra-sons“. Ni se dă la plecare, ieri, de la clinică şi videocaseta cu operaţia de vreo 20 de minute, filmată cu un microscop special.

Deşi nu suport de pe vremea când Greg tot voia să ne arate filmele lui ştiinţifice cu operaţiile „pe ecran**, îmi iau inima-n dinţi şi-i propun lui V. să privim: să scape de ideea că nu i s-a făcut mai nimic. Nu-mi dau seama în ce constau „ultra-sunetele“, dar chirurgul lucrează în ochiul lui ca la o rochie: taie bucăţi, face şi

desface pliurile, iar în final coase pur şi simplu. Cu o precizie şi o dexteritate uimitoare dat fiind spaţiul restrâns în care lucrează.

Singurul domeniu (chirurgia) în care „progresul" mă

năuceşte.

*

Ieri, când ne pregăteam de plecare, în zorii zilei mele – pe la 11 – telefon de la Bucureşti: Gabriela Ad. alarmată şi în plină psihodramă pintilieneană. Lucian nu-i mai răspunde el lui Goma, ci i-a dat Gabrielei videocasetele cu prestaţiile la Televiziunea Franceză unde nu se regăseşte nicăieri fraza incriminată de Goma: „am făcut şi eu pactul cu diavolul" etc. P. susţine că n-a rostit o atare formulă.

L. P. i-a spus Gabrielei că se pregăteşte la Paris un text în apărarea lui: în fruntea semnăturilor – Eugen Ionescu.

Duminică 14 februarie

Scrisoare a lui Ţepe către V.: de ce Editura Dacia a anunţat în catalog că *Jurnalul lui MRP* (pe care îl va edita) a apărut la Paris „în îngrijirea lui V. I.“ când el, Ţepe, făcuse tăieturile în text, decî o îngrijise?

V. l-a chemat la telefon, calm: n-are nicio pretenţie, dar nici vreo responsabilitate, „Dacia" trăgând probabil această concluzie din faptul că V. semnase prefaţa la ediţia franceză. (Purul adevăr.) N-are Ţepe decât să le scrie şi să pună priorităţile lui la punct. Ceea ce Ţepe şi făcuse.

Apoi, cu umor, V. i-a mai spus că dacă e atât de atent cu „paternitatea", de ce ascunde sistematic ori de câte ori scrie sau vorbeşte de *Cahiers de l 'Est* faptul că Virgil este acela care „i-a dăruit-o" (revista). V. îi reaminteşte lui Ţ. geneza *Caietelor*: Ţepe o „cam uitase". Chiar aşa, mi-ai „dăruit-o"? Chiar aşa.

Eu îi reproşez (tot în glumă) – cum să spui serios asemenea lucruri – că a adoptat punctul de vedere al lui Sirius, colaborând cu toţi în România, echidistant neutru şi conformist. Asta fiindcă îi reproşa lui Nego că nu l-a pus printre disidenţi în cartea sa „politică".

Un singur lucru nu i-am putut mărturisi: decepţia mea de a vedea cum îl mână doar vanitatea. (Poate aşa va fi fost şi în trecut, socoteam că „slujeşte o cauză", şi el se slujea tot pe sine...)

1993

Vrea să ne vadă, să discutăm. îl amânăm pentru sfârşitul lunii. Nu mai am nicio poftă.

*

Telefonează şi Goma (i-a mai ieşit o carte de articole politice la ,,Litera“), destins şi bun.

Numai că iar va face o gafă, va cita din imaginaţie, îi va trata pe toţi de securişti şi iar ne vom ciondăni.

M-am obişnuit şi cu asta. în plus, în el (în ciuda a tot) cred mai departe.

Duminică 21 februarie

Miercuri seara, la noi (restaurant şi acasă), Speranţa Rădules- cu cu soţul ei. E aici cu o bursă (probabil) pentru a studia fondul Brăiloiu. în afară de casete şi discuri, ne aduce şi un jurnal al ei (editat – mai curând şapirografiat – la Muzeul Ţăranului Român), cu turneul ei în 1988 cu celebra „formaţie11 de lăutari ţigani de la Clejani.

Umor acid (nu însă şi rău sau negru) şi entuziasm: paginile sunt savuroase.

*

De la Gabriela Ad. cerere insistentă de colaborare. Am se pare „succes11 la *22.* A primit scrisori de la cititori cerându-i şi fotografia mea cu... autograf. Din caraghioslâcurile presei libere!

A apărut şi articolul împotriva lui Silviu Brucan.

*

V. şi cu mine am primit alte întrebări de la Grigurcu, pentru un nou interviu. Cel precedent încă n-a apărut în *România literară.* Aşa că n-avem de ce să ne grăbim.

*

îmi telefonează Mircea Iorgulescu – în vacanţă la Paris. Cum va veni să ne vadă cu soţia şi nu vreau să-l atac faţă de ea, abordez şi problema colaborării lui la *Dilema.*

Mă aşteptam să se apere. Să fie jignit. Ofensiv. Dimpotrivă: e dezarmant. îmi dă dreptate, pune totul pe seama slăbiciunii lui – prietenia strânsă cu Buzura, şi mă linişteşte: nu va mai colabora. Nici nu mă liniştesc, nici nu

mă neliniştesc.

Emisiunile lui însă la Europa Liberă sunt ireproşabile. Probabil că asta contează. Mai presus de amăgirile şi dezamăgirile mele.

Miercuri 24 februarie

Toată după-amiaza, Iorgulescu cu soţia. Ea pleacă mai devreme (caută un apartament la Paris şi are întâlnire la o agenţie), el rămî- ne de la 3 la 8.

Ce spunem noi despre Buzura e nimica toată pe lângă felul în care analizează el o proză scurtă sau un fragment de roman apărut în *Lettre Internationale* (ediţia română, iama ’92-’93): *Recviem pentru nebuni şi bestii,* pe care şi eu îl găsisem psihanalizabil. Buzura, ale cărui romane nu se apărau decât prin tensionarea morală, nu riscă astfel să-şi anuleze nu doar existenţa (îl priveşte), ci chiar opera?

II sfătuiesc pe Iorgulescu (Buzura va veni la el la Miinchen, după Salonul de la Paris) să-i atragă serios atenţia.

*

După plecarea lui Iorgulescu, telefon de la Ana şi Paul. Scandalul cu Pintilie continuă. Gabriela Ad. i-a telefonat lui Goma spu- nându-i, enervată pe Pintilie, că face scandal peste tot: ziare, televiziune etc. Goma, spăşit şi moale: a văzut caseta de pe France 3 şi n-a aflat fraza pusă de el în gura lui P. cu ghilimele: „Am făcut şi eu ca toată lumea" (subînţeles pactul cu diavolul). I-a trimis deci Gabrielei un nou text: „Nu sunt doar un înjurător, dar şi un calomniator."

Pare destul de nefericit şi-şi promite că se lasă de atacuri.

Mi-e milă de el, dar dacă şocul acesta îl va împiedica să fie atât de sigur pe memoria sa, încât să nu-şi controleze „sursele", tot va ieşi un bine. I-a trimis Gabrielei şi un text despre Nego.

*

Frederic Martel ne trimite un articol ce-i fusese cerut de Leo Şerban pentru *Dilema* despre fractura din inteligheţia pariziană produsă de războiul civil din Iugoslavia. Articolul nu poate însă „trece" deoarece (într-o paranteză) îi reproşează şi lui Mitterrand

vizita la Iliescu. I l-a trimis deci şi lui Manolescu prin fax pentru *România literară,* cu o introducere despre „aventura" de la *Dilema* unde nu poate fi atacat... Iliescu.

*

Lungă scrisoare şi emoţionantă şi plină de umor de la Pata- pievici. L-a introdus Leo Şerban la *Dilema.* A scris şi un articol împotriva lui Pleşu, care, încântat, vrea să-l cunoască. Cosaşu i-a oferit şi un loc în redacţie. A refuzat.

Ne descrie lunga lui întâlnire cu Alexandru George, care l-a convins că în Primul Război Mondial trebuia să mergem cu nemţii, astfel s-ar fi stabilit pace în Balcani şi n-ar mai fi existat revoluţia bolşevică (!?). Amator mare de paradoxuri şi nonconfor- misme, Patapievici e sedus.

Altfel, îi lipsim. Şi el nouă.

*

Luni după-amiază, Catherine Durandin. Pentru un colocviu „Le Paris des etrangers", ea a ales „Le Paris de Paul Goma". Noroc cu volumele pregătite pentru „Humanitas". Am toate datele celor petrecute în jurul lui Paul Goma la Paris din ’77 şi după venirea lui. Iau note şi înregistrăm pe casetofon.

Şocată de reacţia lui Ţepe: de ce l-a ales pe Goma când primul disident a fost (în ’71)... Breban?! Ţepe îşi va pierde minţile şi trecutul în tandemul ăsta, iar pornirea lui împotriva lui Goma a devenit obsesională.

*

Ţepe ne trimite un extras dintr-un interviu mai vechi al lui în care ne citează pe V. şi pe mine la originea *Cahiers de l 'Est.*

Ne simţim obligaţi să fixăm *rendez-vous*-ul promis. Fără nicio plăcere. Dau la telefon de Mona, care-mi spune că trece „prin zone de turbulenţă". Nu pot să fiu indiscretă şi s-o întreb dacă ele ţin de Ţepe. Nu m-ar mira: e atât de obsedat de tot ce-i priveşte destinul literar şi de disident, încât devine un caz. Şi alături de cazuri nu se trăieşte bine.

Dar pot să mă înşel.

Politeţea asta „chevillee au corps" care te face să vezi pe cine n-ai avea poftă. Pe Mona da, oricând. Dar fără Ţepe.

JURNAL

*

Mihnea pleacă din nou la Bucureşti. Cu nişte reprezentanţi de la Cour des Comptes (să-i înveţe pe români cum se procedează pentru impozitele municipale) şi cu socialişti din Clubul Jean Jaures (!). Iar va trece drept un „permanent" al socialiştilor.

*

Toader Paleologu ne telefonează. L-a citit pe Monnerot şi acum vrea să-l vadă. îmi citeşte la telefon scrisoarea către el.

Marginalizat până la izolarea completă, Monnerot a ajuns să scrie în *Present.* Când l-am văzut noi (pe Monnerot) acum vreo (peste?) 15 ani, în ciuda amărăciunii lui justificate, era pe buna linie politică de plutire.

Am stat împreună o după-amiază întreagă, la noi acasă. Ni se spusese că e ursuz, era doar înrăit (tot pe bună dreptate) de felul cum l-au evacuat din viaţa intelectuală pariziană comuniştii, progresiştii înfrăţiţi în acest „complot" cu gaulliştii. Pretindea că până şi Besançon l-a prădat fără să-l citeze.

Faptul de a-şi afla în noi admiratori fervenţi îl descreţise. Dacă vârsta îi mai îngăduie să primească vizite, ce bine îi va face irupţia unui tânăr din Est, admirator fără rezerve venit din inima comunismului asupra căruia a scris, probabil, studiile cele mai serioase din tot peisajul

francez.

Luni 8 martie

Cioran a fost operat de o fractură a colului femural. Cum ne enervaseră „iliecismele" sale inconştiente, nu-i mai telefonasem de vreun an. Nu face mai puţin parte din peisajul meu interior şi mi-e greu tolerabil să mă gândesc că se poate apropia astfel, brusc, ziua când nu va mai fi sau, în orice caz, se va descoperi diminuat.

Prea se precipită toate.

*

Mai multe zile sub enervarea numărului 6 din *Dilema* pe tema compromisului necesar. A pleda acum pentru compromis e cel puţin un gest de iresponsabilitate intelectuală.

V. scrie un articol polemic. îi telefonăm Gabrielei Ad., nerepu- să încă bine pe picioare după scandalul stârnit de Pintilie în jurul

articolului lui Goma. Aflu şi citesc în presa sosită între timp că Pintilie a ameninţat cu părăsirea ţării dacă nu obţine scuzele de rigoare.

Chiar dacă are dreptate cu citatul inventat de Goma, ameninţarea e dementţial de disproporţionată. Dar grotescul nu ucide în România. Octavian Paler îi ia apărarea în *România liberă,* iar Pleşu se agită şi el. Gabriela Ad. s-a văzut la doi paşi de demisie.

V. e deci gata să nu-i mai trimită articolul ce va provoca un nou scandal, când primul de abia se stinge. Dar Gabriela insistă – V. îi sugerează să-l pună cel puţin la *Tribuna liberă.* Gabriela, în capul căreia se sparg toate, merită să fie ajutată şi nu expusă iarăşi.

Dar şi asupra *Dilemei* anumite lucruri trebuie spuse clar. Şi în Bucureşti văd că nu îndrăzneşte nimeni. Cred deci foarte necesar articolul lui V.

Deşi îmi pare rău pentru Pleşu. Mai ales că i-a dat lui Mih- nea pentru noi o colecţie întreagă a *Dilemei.* A auzit

că o criticăm şi şi-a închipuit că n-am urmărit-o număr de număr. Tocmai fiindcă am urmărit-o, o criticăm.

*

A apărut în *România literară* (nr. 7) şi prima parte a dialogului nostru cu Grigurcu. De data asta, scandalul va veni din partea „literatorilor" şi – probabil – în primul rând, a lui Eugen Simion.

Ne punem bine cu toată lumea. în fond, asta am tot făcut de vreo 30 de ani.

*

Duminică, acasă, primarul de la Săpânţa, Steţca cu nepotul său, la care stă. Punem la punct interviul pe care i-1 va lua Iorgulescu. Ne place mult: ţăranul acesta din Maramureş e un domn. Fără „compromis".

Nu ştim dacă şi-a dat bine seama ce face cerând azil politic. E sigur că în maximum un an cade Iliescu şi el se întoarce acasă (!).

Deci există şi astfel de ţărani. îi văzusem şi într-un recent *Memorial al durerii* consacrat ţăranilor din Vrancea ce s-au opus colectivizării. Dar ei erau bătrâni. Steţca n-are decât 39 de ani. Citat de procuratură în vreo 12 oraşe ale ţării, arestat de mai multe ori,

înscenându-i-se mai multe accidente. Ţăranii (şi ei ţărani) din Săpânţa apărându-1 până la capăt. (Singurul sat din România deasupra căruia zboară elicoptere şi care preschimbă o stare de asediu cu o alta.)

îi promitem că dacă se întoarce într-o zi la Săpânţa, venim cu el. Pentru el, pentru ţăranii de-acolo suntem „vocile11 de la Europa Liberă. Şi când ne spune că e „un miracol al lui Dumnezeu11 (formulă favorită a lui) c-a ajuns să ne vadă, ştim că nu e linguşire, ci pentru el o evidenţă: ne auzea de când era copil.

Azilul i-a fost imediat acordat. A primit şi vreo mie de franci ajutor şi se simte milionar. Speră să redevină şi aici arbitru de fotbal, cum fusese în România.

Săpânţa e *jumelee* „înrudită11 cu Sete. Desigur nu prea are ce căuta Valery aici lângă celebrai cimitir cu craci pictate naiv. Dar Săpânţa e o insulă (cum a fost Piaţa Universităţii).

*

Ţepe, într-o seară, cu Mona. Şi ar fi fost aproape o seară ca pe vremuri dacă Ţepe s-ar putea dezbăra de două idei fixe: să-i ceară Goma scuze şi să-l reabiliteze pe Breban.

îmi mărturisesc uimirea de a-1 descoperi vanitos, îmi replică doar că e megaloman. Ce să-i mai răspund?

*

Adriana îmi telefonează în două rânduri din Atena (e la sora ei), apoi peste o saptămână – adică azi – o chem eu în Anglia, unde s-a reîntors. E fericită, reînviată.

*

Pe „France-Culture11, la 2 martie, *Nuits magnetiques* de Tastet *(L 'exil de la langue – la langue de l 'exil)* consacrat României. Prost făcut, nu prezintă pe nimeni: Antonia, eu, Goma, Alexandru Niculescu, Alain —- se spune în final chiar: au colaborat Alain Păruit şi Alain Herskovits... (!!) Nu explică nimic. Ne lasă să vorbim pe fiecare, întrerupţi doar de recitarea unui poem al Marianei Marin şi de muzici.

Tastet, personaj simpatic, emisiune foarte slabă.

1993

*

Câteva perle totuşi (de ce „totuşi"?):

• Tofan a dat la E. L. şi apoi în *22* programul prezidenţial al lui Everac – platforma publicată în *Românul* lui Fmntelată as- tă-vară. O capodoperă a grotescului.

• Relevat de Tismăneanu, într-un articol din *Newsweek* asupra cărţii lui Petre Roman apărute în Franţa: în ultima vreme a recitit „scrierile" lui... Socrate!

*

în *Contrapunctul* muribund, Mariana Marin îi ia un

interviu rabinului Rosen, declarându-i dintru început... admiraţia ei. Rabinul, încântat, profită pentru a susţine că era „duşmanul de moarte" al lui... Ceauşescu. Când îi slujea de fapt de diplomat itinerant la Washington spre a obţine clauza. El şi cu patriarhul Teoctist sunt cele două mari prostituate „religioase".

Se compromite şi Mariana Marin, era dintre rarii optzecişti ce n-au migrat spre *Dilema.*

De fapt, optzeciştii noştri ideali, radicali, neconfonnişti se com- promiseseră mai puţin ca generaţia precedentă şi fiindcă nu mai exista ofertă în acest sens de sus. Ceauşescu nu mai avea pur şi simplu nevoie de intelectuali.

Nici acum oferta nu e mare. Dar, via prestigiului lui Pleşu şi al fondurilor lui Buzura, au măcar pâine (?), post şi hârtie asigurate. E puţin lucru când toate revistele literare sunt periclitate?

în contextul actual se vând şi pe mai puţin. Şi cu bună conştiinţă.

*

Ileana Mălăncioiu migrează şi ea. Dar în sensul bun. De Ia *Viaţa Românească* la *22.* Vorbesc de data asta ceva mai mult cu ea la telefon.

Miercuri 17 martie

Şi aseară, şi azi, telefoane cu Simone: starea lui Cioran se înrăutăţeşte. I s-a redeschis ulcerul, pierde sânge şi de ieri are şi o infecţie urinară. I se pun antibiotice în perfuzie, dar trebuie legat de

mâini, altfel rupe totul. în plus, în afară de colul femurului, mai are o fractură şi la picior, deci nu poate fi sculat din pat.

Simone obosită, buimacă, spunând şi fraze curios de confesi- ve. Despre o convorbire de acum câţiva ani între Christinel şi Cio- ran: „deja il n'avait plus toute sa tete"*.

A rămas că merg mâine să-l văd la spital. Mi-e cam

teamă de starea degradată în care-1 voi găsi.

*

Uitasem o enormitate a lui Ţepe în seara când a venit cu Mona la noi. Pretindea pur şi simplu că Liiceanu nu e... filosof şi că nu se pricepe la Heidegger (!). La replica mea: de unde ştie el, Ţepe, filosofie, de când se pricepe, răspunde imperturbabil c-a „studiat" filosofie în ultimii ani. îmi aduce aminte de Ivasiuc care ne spusese că în cursul voiajului în Statele Unite s-a închis o săptă- mână la hotel, l-a citit pe... Heidegger (tot) şi a conchis că nu e mare lucru de capul lui.

La Ţepe totul vine din faptul că Liiceanu, presat de Sorin Măr- culescu, a refuzat să-l publice. Dar Ţepe nu ştie că noi ştim. De-a- le vanităţii valuri. Mai plicticos e că Alain (incapabil să-şi ţină gura, dacă nu l-aş cunoaşte, l-aş crede chiar intrigant) s-a grăbit să-l înştiinţeze pe Ţepe că Goma l-a atacat pe el şi pe Breban în emisiunea lui Tastet.

Alt telefon interminabil cu Ţepe care aşteaptă caseta să-i facă un proces de calomnie lui... Goma.

Nefiind Alain, nu mă grăbesc să-l înştiinţez pe acesta din urmă.

*

Peripeţii pentru interviul lui Steţca. îi telefonez, cum convenisem, lui Iorgulescu, să-i dau numărul de telefon unde să-l cheme, îl văd şovăind pe el, iar pe Hurezeanu (stau în acelaşi birou) îl aud ţipând la Iorgulescu că St. e un... haiduc, că de ce a rămas în Franţa, că la Săpânţa jumătate din ţărani sunt împotriva lui etc.

Două zile mai târziu mă cheamă din nou Iorgulescu. Stroescu (împins de Ion Ioanid) l-a chemat să-l incite a lua interviul.

* „deja nu mai era în deplinătatea facultăţilor mintale" (n.ed.).

1993

Nu cunosc urmarea şi nici nu mă prea interesează.

Telefon azi de la Hurezeanu: confirmă ce-mi spusese

Iorgules- cu: în planul Clinton, E. L. şi Radio Liberty ar fi sacrificate peste doi ani şi jumătate. E discuţie prin presă şi proiectul trebuie să fie discutat la Senat. Hurezeanu e pesimist: mai bine să se sfârşeas- că: postul e deja bolnav de mediocritate. Sandrine (e la Paris să-şi încheie teza asupra „Naţionalismului lui Noica“) ar vrea să-l aducă şi pe Emil aici. Să facă ce? Hurezeanu crede că în cel mai bun caz postul va fi redus la minimum şi restructurat. Atunci – adaugă el – ar putea fi pusă şi problema re-colaborării noastre. Ii explic de ce n-am reveni în niciun caz – pretextele şi minciunile ameri- cano-(române?) pentru a ne împiedica să mai avem acces la microfon. Evident, înţelege.

=1=

Telefoane azi cu România (trec ore până obţin comunicaţiile):

- cu Grigurcu (la Târgu-Jiu). Ţine să trimitem repede răspunsurile asupra exilului, ca cea de-a doua „convorbire11 să poată apărea în numărul pe care ni-1 consacră *Calende.* Vom încerca, deşi V. nu şi-a scris încă prefaţa pentru volumul *Dimpotrivă* pe care i-1 va da lui Liiceanu (vine mâine);
- cu soţia lui Vlasie (el nu e acasă). Ne-a scris şi el că întârzie numărul până la începutul lui aprilie, să intre convorbirea. în schimb, ne cere să-i trimitem o chemare să vină la Paris cu fetiţa. Refuzăm, fireşte;
- Gogea telefonase şi el ieri de la Braşov să-l aducem la Paris. Alt refuz: Annette şi-a închis Fundaţia, nu mai avem alte posibilităţi;
- Gabriela Ad. (pe la 12 noaptea). Pentru a şti dacă au încercat s-o debarce la şedinţa de la Grupul pentru Dialogul Social. Nu. însă îi fac reproşuri, îi dau ordine şi ar dori să se „sfătuiască11 în fiecare săptămână. E amărâtă. Aşa nu se va putea continua multă vreme. Unii stau pe margini şi dau note. Alţii (ea, Rodica Palade, Ileana Mălăncioiu, Andrei Comea) lucrează pentru a scoate finalmente cea mai bună revistă din ţară.

Scandalul cu Pintilie n-a fost evident străin de

această „chemare la ordine11. Nu degeaba a ameninţat el cu plecarea din România, ca un geniu ultragiat.

JURNAL

Telefon de la Yvonne Rossignon, care vrea să ne audă vocea înainte de... Are artroză la cervicale, îi tremură mâinile, nu se simte bine, e săracă, ar vrea să moară.

îi scriu o misivă patetică. Ar trebui să plecăm la Roma s-o vedem. Mi-e teamă. Mai teamă decât pentru Cioran – totuşi nu atât de aproape, deşi făcând parte integrantă din peisajul nostru parizian.

Cu Yvonne – vechea *madre*—e altceva. O prietenie din prima clipă, o complicitate în lumina Romei, certitudinea că e bine să trăieşti totuşi pe un pământ unde se află astfel de oameni. O tinereţe fără bătrâneţe a sufletului.

Şi iată: a venit şi bătrâneţea. A ei deocamdată. A noastră nu peste mult. Probabil că o astfel de confruntare încerc, cu laşitate, s-o evit.

*

S-a „înzăpezit11 numărul 8 (al *României literare* cu urmarea dialogului nostru cu Grigurcu. N-am primit decât finalul, în numărul 9). Grigurcu ne spune c-am fost copios înjuraţi – sau doar atacaţi – în *Adevărul.* Ei şi?

Mai plicticos—pentru el – e începutul articolului lui Zigu Or- nea (în *România literară* 9) în care atacă pe cei ce nu înţeleg ce izvor viu au fost pentru supravieţuirea intelectuală: Călinescu, Via- nu, Ralea. Adică pe noi. Dar nu asta are importanţă. Ci faptul că acolo rari (rarisimi) sunt cei capabili să nu justifice orice compromis prin... operă. Vor fi vreodată românii în stare să-şi judece trecutul? Şi firea? Pentru moment, răspunsul e negativ. Cu excepţiile ştiute. Dar se împuţinează.

Vineri 26 martie

Am fost joi 18 martie să-l văd pe Cioran.

Nu era nici Simone, nici Verena, nimeni în afară de vecinul său de cameră: 92 de ani, moţăind într-un fotoliu.

N-aveam de ce să mă tem. Nu ştiu dacă C. m-a recunoscut. Dar simţea nevoia unei prezenţe şi era anormal de afectuos. Nu-1 mai văzusem aşa niciodată. Ne ţineam de mâini, ne îmbrăţişam şi mă tot întreba dac-am suferit în viaţă. Despre V. la fel. Dar fără

anxietate. Cu o participare copilăresc de senină şi care nu-i seamănă deloc. „Vous m'avez toujours ete tres sympathique"* – îmi tot spunea, fără să-mi dau seama dacă, în fond, mă identificase. Cred c-am reuşit să mă port normal. Să-i vorbesc de „Coasta Boa- cii". Reacţiona râzând şi luând-o pe româneşte. Apoi absenţe şi iarăşi fraze neduse până la capăt.

Am stat vreo oră şi jumătate, tot mirându-mă în mine însămi de fondul de bunătate dezvăluit în absenţa cenzurii de luciditate şi umor.

N-am mai telefonat apoi Simonei (nu ştiu cât să-i dezvălui din impresia pe care mi-o face C.). M-am mulţumit cu ştirile venite prin Marie-France. N-a cedat încă infecţia şi nu s-a închis nici ulcerul. Nimeni nu ştie cum va evolua totul şi ce e de sperat.

Ieşind de la Cochin, din nou pe strada mea din trecut – Cas- sini. La ferestrele apartamentului bătea deseori Cioran. Intra şi bârfeam. Adora să-l vorbească de rău pe Eliade. Până într-o zi, vă- zând că V. îşi publicase fragmente de jurnal – de altminteri inodore şi deloc indiscrete, s-a speriat. A suspendat pe un timp inocente- lei răutăţi şi – când şi-a dat din nou drumul – le-a rărit.

„Dar unde sunt"... bătăile lui în fereastră? La doi paşi şi ani distanţă de patul de la Cochin de unde priveşte şi vede în plafon ceva doar de el ghicit.

*

Tot la Cochin a murit, câteva zile mai târziu, Ionel Jianu (oclu- ziune intestinală). 86 de ani şi orb de vreo 2-3 ani. Gabi Ionescu îmi telefonează de la Marga căreia îi scriu imediat. Azi îl înmor- mântau la Montpamasse.

îmi pare bine că i-am trimis cartea de *întrevederi* în care era prezent la o masă rotundă cu Eliade şi Comamescu. I-a citit-o Marga şi el a dictat unei prietene un răspuns.

Eram „en froid“ de când s-a bătut pentru Perahim, introducân- du-1 într-un dicţionar al pictorilor români în exil. Cum ne indignam de prezentarea acestui satrap al realismului socialist ca victimă suprarealistă, s-a plâns ■— nu mai ştiu cui – că o facem din... antisemitism.

Ce importanţă mai are acum?

* „Mi-aţi fost întotdeauna foarte simpatic." (*N.ed.)*

*

Liiceanu din nou la Paris. (Cu alte corecturi – noi greşeli —- şi fără carte.) Dar ce importanţă? Ne simţim într-adevăr cu el „acasă“. Lucru din ce în ce mai rar cu bucureştenii noştri – ca să nu mai vorbesc de cei de la Paris.

Aflăm că Pleşu era super-enervat. A venit la el Leo Şerban (montat de Frederic Martel) şi s-a plâns „în ce m-aţi băgat“ descoperind prin noi că *Dilema* e suspectă.

Va fi şi mai iritat după articolul lui V. care a apărut ieri.

*

Ii trimitem azi lui Călin Vlasie (ca şi lui Grigurcu) convorbirea cerută.

Iorgulescu ne înştiinţează că pentru prima convorbire (din *România literară)* ne-a atacat *Literatorul.*

Pell cu Gilette şi Stroescu au fost primiţi de... Iliescu. Vor „unde medii“ să emită (ca France Int. sau BBC).

*

La primul tur al legislativelor – duminica trecută – totală derută socialistă, ce se va confirma fără îndoială duminica viitoare. Va fi o cameră de dreapta cu o stângă ce n-a mai fost atât de redusă din 1800 şi ceva... Suntem încântaţi.

Doar Mitterrand nu ştie să iasă din scenă. Se încăpăţânează să rămână ca un cabotin.

Penibil, e puţin spus.

*

Psihodramă la Moscova între Parlament şi Elţân.

Ce anarhie, ce război civil, ce dictatură va ieşi din asta? în orice caz, e greu de închipuit c-ar putea învinge... democraţia.

Marţi 30 martie

Al doilea tur de scrutin confirmă victoria zdrobitoare a dreptei. Mitterrand nu se retrage, bineînţeles, dar face tot ce aşteaptă fosta opoziţie de la el: îl numeşte încă de ieri prim-ministru pe Edouard Balladur (desemnat şi de RPR, şi de sondaje – ceea ce ar fi trebuit să-l enerveze) şi-l lasă să-şi compună guvernul fară să

protesteze nici pentru Pasqua la Interne, nici pentru Leotard la armată. Va plăti probabil nota acestei amabilităţi coabitaţionis- te mai târziu, când francezii vor începe ciclul dezamăgirilor (şomajul care nu va scădea ca prin minune, dreapta nici n-a promis aşa ceva).

Deocamdată tranziţia se petrece cu o civilitate de care n-aş fi crezut capabilă decât Anglia. RPR – UDF nici nu pavoazează, nici nu se ceartă între ei pe posturi şi ministere. (în guvern sunt, cu Simone Weil în frunte, mai mulţi UDF decât RPR – adică partidul cu cei mai mulţi deputaţi). Iar socialiştii – în bună parte – îşi recunosc răspunderea în zdrobitorul lor eşec (Rocard – a căzut la deputăţie – propune chiar altă denumire pentru partid – nu socialist, nici măcar social-democrat, ci ceva cu noţiunea cheie de „stânga“ – încă intactă, speră el şi mă tem eu, în Franţa).

*

Liiceanu îi telefonează lui Mihnea: Te felicit, ai doi miniştri în guvern (Pasqua şi Leotard). — Care doi, răspunde Mihnea, nouă (!). Amuzată, îl chem şi eu: mi-i

enumeră. Pe la ei toţi l-a dus pe Manolescu şi pe primarii PAC. Vrea să obţină acum de la ei mesaje pentru Congresul PAC.

Altă ştire bună: cum Stelian Tănase reunise un grup de semnatari împotriva lui Manolescu, Niki a convocat Consiliul Naţional (vreo 40 veniţi de peste tot din provincie) şi le-a distrus acuzaţiile punct cu punct. Printre ele era din nou... Mihnea. Manolescu i-a spus lui Mihnea că de data asta a fost ferm. — Dacă e aşa, le-ar fi răspuns, printre altele, atunci sculaţi-vă de pe scaune şi nu mai scrieţi pe mese, prin Mihnea Berindei le-am avut pe toate, iar de la cei propuşi de voi, absolut nimic.

Alecu l-a atacat şi el pe Mihnea, dar atât de întortocheat şi pier- zându-se în paranteze, că n-a înţeles nimeni nimic.

Cum Manolescu a pus Consiliul să aleagă între demisia lui sau a semnatarilor, au demisionat (doar din Comitetul Director, să nu-şi piardă locul în Parlament, Stelian Tănase, Tocaci, Călin Anasta- siu şi Dan Grigore).

Cu expresia lui Manolescu, „s-a spart buba“ înainte de Congres.

Unii cred (nu ştiu dacă şi Manolescu) că ar fi fost şi o lucrătură de la Cotroceni, dat fiind că Iliescu l-a invitat personal pe Tănase să-l însoţească în vizita la NATO.

Totul s-a petrecut ieri de la 4 după-amiaza la 12 noaptea.

*

Versiunea auzită la românii din Paris. Mihnea cu Michalon (se duc acum şi în Albania) lucrează în favoarea lui... Iliescu, în cadrul unei axe Moscova – Belgrad – Bucureşti.

Prostia umană nu are margini. Netămăduită de starea de exil. în ultima vreme agravată chiar.

*

Telefonează Al. Călinescu foarte agitat: La Salonul

Cărţii figurează, în catalogul de la Bourgois, *Caragiale* în traducerea lui Eugen şi a mea. (Sub titlul *La lettre d ’amour* – cum vor fi îndrăznit să schimbe *La lettre perduel\)* O vrea, e grăbit, face un curs la Sorbona despre Caragiale.

*

în schimb, primesc propuneri de editare de la Chişinău.

îmi telefonează (încurcându-se în *repondeur* şi sunând mereu) Chiriţă, de la Editura Hyperion. Lui Goma i se recomandă la telefon „un om din Chişinău“. Vrea să ne publice în Basarabia. îi spun să se adreseze la „Humanitas“. Pare total defazat.

*

După-amiaza mă întâlnesc cu Ioana Celibidache, la expoziţia ei de pe rue Visconti. Vina mea: îi telefonasem deoarece V. şi cu mine fuseserăm entuziasmaţi de un documentar german asupra lui Celibidache.

Au urmat plinele de umor reproşuri – foarte justificate, ale Ioanei – nu venim la ei, nu venim la expoziţie etc. etc.

îi revăd picturile frumos tributare lui Paul Klee şi apoi, într-o cafenea, mai îndelung, pe ea. Cu acelaşi haz care mi-o făcuse imediat simpatică în vacanţa petrecută cu Marie-France şi ei în Spania.

*

Luni – seară cu Gabriel. în cursul călătoriei lui în Japonia, Sony i-a oferit toată aparatura pentru un post de radio. Frecvenţa o poate

obţine. Ar vrea 12 ore pe zi dintre care opt de muzică clasică şi vreo patru de cultură.

Cu condiţia să luăm V. şi cu mine direcţia postului. Să ne mutăm la Bucureşti şi să „facem postul".

Refuzăm, bineînţeles, asigurându-1 de sprijinul nostru – mai limitat – dar mai ales atrăgându-i atenţia

asupra greutăţilor (dacă nu chiar a imposibilităţii) unui astfel de proiect.

O clipă se trezesc în mine reacţii şi nostalgii radiofonice. Văd mese rotunde organizate la Paris, o lună, două, trei pe an petrecute la Bucureşti pentru a organiza totul etc. etc.

V., mai lucid, nu se lasă deloc ispitit.

El are dreptate.

Noi tot ascundem drama Cioran, limitând-o la ruptura colului femurului, în timp ce Ioana Andreescu spune în tot oraşul în ce stare jalnică mentală se află, iar Guillou de la Gallimard îi povesteşte lui Liiceanu cum „dementa" îl apucase mai demult pe Cioran, care o dată a ţipat la el vrând să-l dea afară din casă ca, după o clipă, să uite ce-a făcut.

îi telefonez astă-seară Simonei. L-au mutat la spitalul Broca (pentru reeducare). Are camera lui, poate primi vizite, nu-1 mai leagă de pat, iar infirmierele („plus entraânees â s'occuper des vieillards et de ceux qui ne peuvent plus rien faire par eux-memes"*) sunt mai înţelegătoare. Vorbeşte de procesul rapid de senilizare aproape fără complexe.

Miercuri 31 martie

Ca să spună Mihnea că e „grav", trebuie să fie chiar periculos de grav. Şi cam este.

Telefon tardiv noaptea. A vorbit cu dna Carp de la PAC (o adusese şi la noi). Stelian Tănase a lansat (cum prevăzusem eu alaltăieri) ofensiva în ziare. în *România liberă*ce-i ia partea împotriva lui Manolescu. La Soti, unde vorbesc, tot împotrivă, Ale- cu şi Tocaci.

* „mai antrenate să se ocupe de bătrâni şi de cei care nu mai pot face nimic singuri" (n.ed.).

„Gravitatea" începe însă la *Evenimentul zilei* unde, după un scurt interviu cu Manolescu, se relatează ce-a spus Manolescu la şedinţa Consiliului (şi dna Carp

confirmă c-a spus). Că, de fapt, campania împotriva lui Mihnea a pornit de la Coposu.

*

Problema Manolescu – Mihnea – Coposu s-a agravat. Campanii în ziare, luări de poziţii, titluri ca acesta „Berindei a dus în lesă PAC-ul spre socialişti", în *România liberă* şi, mai grav, în *Evenimentul zilei,* unde i se ia un interviu şi lui Manolescu etc.

De la *Expres,* Alina Mungiu îi trimite lui Mihnea nişte întrebări ce seamănă a anchetă de proces. Ex.: a luat el de la Fundaţia Soros o sumă (enormă) pe care fără „acte" a înmânat-o FSN-ului?

Coposu pretinde că de la cabinetul lui Chirac i s-a atras atenţia că Mihnea e cu socialiştii.

De două zile Mihnea tot compune răspunsuri: pentru *Expres,* pentru *22* care vrea să-i ia apărarea şi mi le citeşte prin telefon.

(Nou: Gabriel Andreescu e pentru Manolescu şi contra Stelian Tănase.)

*

Miercurea trecută (7 aprilie), la cină, Pecican. Aspect latino-a- merican. îmi e greu să-i spun cât de mult îi apreciez articolele, deoarece a scris şi despre V., şi despre mine extrem de elogios. Nu elogiile mi-au reţinut însă atenţia, ci inteligenţa analizei. (Dar, cine să mă creadă?)

*

Telefonează azi la prânz Liiceanu. Pleşu i-a dat în *Dilema* replica lui V. îl întreb cum e. — Dură şi îndurerată, îmi răspunde. Vom vedea.

Deocamdată (trimise de Iorgulescu) două articole în două numere consecutive din *Dimineaţa* împotriva lui V. (pe tema convorbirii cu Grigurcu) conţinând şi blesteme de tip păunescian (îi cad pene, i se zbârcesc ghearele etc.). Bineînţeles, nu mă aştept ca Pleşu să fie în acest ton.

*

După un refuz prealabil, îl primim pe fratele Sylviei Bădescu (Peter —- e om de afaceri, stă la New York, dar are ceva şi la Bucu

reşti) în ipoteza de cameraman, cu o foarte tânără reporteră de ia Televiziunea Soti, Gina Mihai, care vrea să ne intervieveze. Virgil, în ciuda solicitărilor, îşi menţine refuzul; eu cedez.

Soti e un canal al „opoziţiei" (sau ar trebui să fie). Nu există aici nici cenzură, nici minciună, nici ruşine, ci doar – se pare

— o lipsă de profesionalism dezastruoasă.

Dar Gina Mihai e agreabilă şi, ca şi Peter Bădescu, pe aceleaşi poziţii (sau în aceeaşi opoziţie) cu noi. *El* i-a citit *ei* articolul lui V. împotriva lui Pleşu, fiind amândoi cu totul de acord.

îi telefonez şi lui Goma care refuzase şi-l conving. Ce-a ieşit nu prea ştiu, dar ei doi păreau încântaţi. Dar am dat prea multe interviuri, şi cum în România răul e staţionar (cel mult agravân- du-se), am devenit repetitivi.

Duminică 18 aprilie

Paştele ortodox. Nu l-am „onorat" defel. Am ciocnit din ouăle aduse de la Aurora şi Aurel, la care am sfârşit prin a cina miercuri, împreună cu Prinţul şi Tacou. Pârvulescu („Prinţul") şi-a abandonat umorul excepţional de altădată, înlocuindu-1 cu înjurături (când nu tace). Tacou, amabil, a rămas cu o impresie puternică despre Gabriela Ad. Spune că i-ar publica romanul după ce i-1 prezint cu superlativele de rigoare. Nu-mi fac însă iluzii. Promite aşa uşor.

Aurora şi Aurel, deschişi, bravi, generoşi. Ea ne dă o carte de poeme în franceză (ed. Comu!), el cea scrisă de Tudor Eliad (la modul Dos Passos) despre aventura lui din Liban.

Dar timp de vreun ceas se împotmolesc toţi în anecdote (aşa de multe n-am mai auzit din 1962 la Tel Aviv). Apoi Aurel îl antrenează pe V. într-un miniconcert de jazz (un disc rar adus de la New York). Şi ne întoarcem pe la 2 dimineaţa, cu ouăle roşii...

Alt semn de Paşte – telefoanele cu „Hristos a înviat!", ce ocupă azi o bună parte din zi.

*

Mereu amploare în „povestea" Mihnea. Ne citeşte în fiecare seară-noapte la telefon articolele primite în fax şi răspunsurile lui tot în fax.

Alecu a lansat şi o teorie *sui-generis*: partidul socialist, pierzând orice şansă în Franţa, încearcă să cucerească sau să se perpetue

ze în România prin Mihnea! Orice urmă de inteligenţă îl părăseşte pe Alecu atunci când e vorba de Mihnea.

Dinu Zamfirescu pretinde că Mihnea a luat sume imense de la Internaţionala Socialistă spre a le da... FSN-ului, PAC-ului etc.

Stelian Tănase agită presa cu atât mai mult, cu cât a pierdut primul *round* înainte de Congresul PAC şi faptul că l-a însoţit pe Iliescu la NATO pare a da temei versiunii după care campania ar fi fost organizată la Cotroceni (grupul „Un viitor pentru România") pentru implozia PAC-ului.

Reacţionează deocamdată violent doar *22* (editorial Andrei Cor- nea şi răspunsurile lui Mihnea la întrebările Alinei Mungiu ce n-au fost publicate în *Expres,* unde din Mihnea s-a dat doar o frază, iar din „duşmanii" lui, tot.

In orice ţară normală, argumentele concrete ale lui Mihnea ar spulbera orice dubiu. La noi, nu. Se trăieşte din dezinformare, se respiră dezinformarea, zvonul e principalul mijloc de comunicare.

Deci nu sunt optimistă.

*

Citim în sfârşit „scrisoarea deschisă" a lui Pleşu către V. din *Dilema.* Sub aparenţele patetic îndurerate (ce-aţi fost pentru noi, cât v-am iubit, cum aţi însemnat „conştiinţa noastră mai buna" – expresia lui Noica),

înţepăturile sunt veninoase. Slujindu-se de Lii- ceanu ca să dea în V., Pleşu îl învinuieşte de „încremenire în proiect" (sintagma lui Liiceanu spre a desemna prostia), de defazare, de a uita să se judece pe sine înainte de a-i judeca pe alţii, de „leninismul" din tinereţe. Şi alte amabilităţi înainte de a încheia din nou patetic, cu un apel brusc la plural – voi – deci înglo- bându-mă şi pe mine. în fond, acelaşi tip de demers ca al lui Eugen Simion: aţi fost buni până în 1989, acum (când am început şi noi să „greşim") cu ce drept ne judecaţi?

îl prefer pe anonimul din *Dimineaţa* ce-i reproşa lui V. că-şi vrea „moşiile" înapoi...

*

Vorbesc la telefon şi cu Gabriela Omăt. Nu primeşte toate scrisorile mele şi a dat peste o vară a mea – Corinica Gheorghiu – care i-a furnizat detaliile despre familie necesare indicelui de nume (25 de pagini) pentru *Jurnalul* tatei.

1993

*

înainte de a mă duce miercuri la Aurel şi Aurora, îmi dau în- tâlnire la vechea cafenea a Europei Libere de pe avenue Rapp cu Gabi Bossie.

Roasă de complexe. Evitase să mă vadă îndelung deoarece avea impresia că toată lumea, cu Greg în frunte, o suspectează şi face „dosare". Şi asta doar pentru că şi Greg, şi eu o întrebaserăm dacă e adevărat că Irina a fost martoră împotriva lui Mihai Rădulescu în procesul lui de homosexualitate. (Nu, n-a fost...) Desfac nodurile, rup gheţuşul suspiciunii şi regăsesc cu ea o comunicare normală.

Dar nu cred că voi mai avea naivitatea de a-mi închipui c-am putea reînnoda o prietenie extenuată de deceniile lor de frică. Cu toţi oamenii aceştia s-a petrecut ceva mai grav decât crezusem. Mutaţia n-a putut fi constatată decât după revelatorul mişcării din decembrie

’89. Va trebui probabil, ca în întoarcerea din Egipt, să dispară generaţia ce a cunoscut sclavia psihică. Cât îi cerea Dumnezeu lui Moise să poposească în deşert? Nu 40 de ani? Nu vom mai vedea deci adevărata convalescenţă pe care o salutam inconştienţi şi năuci pe străzile Bucureştiului în 1990.

Duminică 25 aprilie

Toată după-amiaza cu Solacolu venit să ne ia un fel de interviu

— discuţie despre Nego. (S-a deplasat la Paris pentru noi şi Goma.) Vrea să-i dedice lui Nego un întreg număr din *Dialog.*

Cum e un „omagiu", discuţia fără fermentul contradicţiei nu se leagă. Iese ceva prea critic pentru un omagiu şi prea omagial pentru o critică. Nevertebrat, presupun.

*

Mihnea a plecat spre Timişoara (congres PAC) învingător. Nu doar ziarele *(22,* dar nu numai) încep să pună lucrurile la punct, dar are – la nevoie – în buzunar şi o scrisoare de la Cabinetul lui Chirac dezminţind alegaţiile lui Coposu (că de la acest cabinet i s-ar fi atras atenţia asupra „socialismului" lui Mihnea etc.).

Telefonând astă-seară Getei Dimisianu, tocmai asculta la televiziune ştirea că Manolescu a fost reales preşedinte al PAC-ului.

*

Getei i-am telefonat deoarece aflasem că Dan Petrescu a fost dat afară ca director de la Albatros. Şi nu se mai numeşte un altul. A scăpat deci Geta de cel care, vrând să se dezbare de ea, o numea prin presă „baba utecistă".

O rog să-i spună lui Paler cât de autentic şi bine l-am găsit la un „symposion“ asupra literaturii de închisoare de la Televiziunea Română (completare pe o videocasetă

trimisă de Ion Ioanid cu *Memorialul durerii,* nr. XXI).

*

M-am dus cu un ou de Paşte la Ella. E în cameră şi rosteşte mult mai lesne cuvintele. Puţine, dar clare.

*

La Cioran nu m-am mai dus. N-am impresia, din convorbirile cu Simone, că ea ar mai dori să merg. Veştile – prin ea şi prin Marie-France – detestabile.

Un coşmar.

*

Un început de după-amiază cu doi tineri graficieni, Dan şi Lia Perjovschi (el lucrează la *22),* care i-au cerut lui Mihnea să ne vadă, printre... monumentele Parisului („Am crescut cu dvs în casă“ – ne spune ea). Le facilitez întâlnirea cu alt „monument": Goma.

*

Ţepe a făcut definitiv fixaţie pe Goma. Alexandru George a scris un eseu împotriva disidenţilor. (El nu putea să accepte a semna cu disidenţii deoarece era rezistent în sinea lui! — nu se încadra în sistem.)

*

Ţepe ne trimite textul şi astă seară discutăm la telefon: din pricina lui Goma se pornesc în ţară pe disidenţi şi exilaţi. îi explic că A. G. n-are nevoie de niciun Goma şi de niciun motiv logic pentru a produce astfel de texte. Ţepe ascultă ce ascultă şi iar pune

discul: ...Goma. îi atrag atenţia că funcţionează ca un disc uzat. Nu spune nu, dar continuă.

Marţi 27 aprilie

Telefon nocturn cu Gabriel. Vărul său, Oprescu, ne-a adus azi textul lui rostit la Ambasada Franţei.

Vrem să-i mulţumim şi să ne amuzăm cu el împreună de felul cum a înţeles să-i răspundă lui Pleşu, implicându-1 în omagierea noastră, aşa cum Pleşu îl implicase în atacul împotriva lui V. citându-1 cu „încremenirea în proiect".

De data asta el îl implică pe Andrei – citându-1 de două ori: „Să-i omagiem pe M. L. şi pe V. I., pe acei români parizieni care, pentru mulţi dintre noi, au fost atâta amar de vreme *conştiinţa mai bună a ţării* – cum ar spune Andrei Pleşu -— şi care, pentru mulţi dintre noi, pentru mine în orice caz, continuă să fie *un reper stabil şi întăritor* menit să ne risipească periodic îndoiala şi oboselile."

Cuvintele subliniate (de aceea am şi transcris aceste rânduri) sunt din articolul lui Pleşu.

Râdem deci împreună de felul în care se înfruntă unul cu altul (primul atacându-ne, al doilea apărându-n*o),par personage interpo- se* (V.). Limbaj esopic, înţeles probabil doar de noi.

Intervine în conversaţie şi Mihnea care stă la Gabriel. Tocmai se întorsese de la Timişoara, şi s-a făcut dreptate – a câştigat bătălia. N-a trudit degeaba.

*

în ziarul lui Marian Munteanu a apărut un articol împotriva lui Eugen, reproşându-i-se anti-legionarismul său. Când te gândeşti ce-a făcut Ionescu pentru Marian Munteanu şi telegrama lui pentru Piaţa Universităţii semnată „un golan academician", îţi spui că într-adevăr în România e greu să mai găseşti „figuri charisma- tice" care să nu te dezamăgească.

Sâmbătă 8 mai

Diagnosticul Cioran. Nu putea să fie mai rău: boala lui Alzheimer. Ar fi început acum patru ani. Cu cât „subiectul" e mai inteligent

şi mai „intelectual", cu atât procesul e mai lung. Trec peste detaliile sinistre.

*

Ana Blandiana şi Romi Rusan la Paris. Ea ţine două conferinţe organizate de Alexandra Niculescu cu Sorbona III şi un Institut german (A. B. cu o bursă în Germania din toamnă).

Ne vorbim în prima seară, 4 mai, a doua zi mergem la prima ei conferinţă (Grand Palais). Reţin prima povestire (i-a fost inspirată de Marguerite Yourcenar, ea însăşi luând-o dintr-o legendă chineză) cu pictorul desenând o fereastră în celula sa şi apoi dispărând prin ea. Agreabilă, ca totdeauna.

Sală cu le „tout-Bucarest“. O cunosc în sfârşit pe dna Petralian, de la OFRA, pe care am plictisit-o de atâtea ori cu clienţi pentru „alegerea libertăţii". Ne îmbrăţişăm cu patosul legat probabil de cei „salvaţi" în comun.

De acolo, cu Mihnea şi Zografi, la Sorbona, unde Frederic Martel ne-a invitat la o reuniune (a tinerilor rocardieni) cu Frangois Furet.

Schimbare de registru.

Analizând falsa viziune a lui Mitterrand asupra Estului din ’89 încoace, Furet îi află necesarmente cauzele în humus-ul (?) socialismului francez (au ajuns la putere în ’81 cu ultimul „program marxist" comun al secolului). Socialiştii au preferat (sau au visat la...) „socialismul cu chip uman" (tip Dubcek – Kâdâr) şi au sperat că Gorbaciov va salva, reajustându-1, socialismul în Rusia.

De unde şovăielile, reticenţele ulterioare, gafele (călătoria lui Mitterrand la Bucureşti, luarea în serios a puciului de la Moscova, citirea mesajului puciştilor la televiziune etc.).

La Moscova, secretarul general al Partidului e cel care a lichidat sistemul. Furet rectifică – şi e important – termenul de revoluţie. Dacă e una, e „o revoluţie contra-revoluţionară" menită să anuleze Octombrie 1917. în această implozie o anumită imagine a socialismului s-a dizolvat şi ea.

Pentru a reclădi o stângă (Furet răspundea la întrebările unor tineri rocardieni) trebuie descifrată enigma de mai sus şi răspuns la întrebarea „de ce?".

1993

Printre „studenţii" cu întrebări – şi inevitabilul

Varlam, cu inevitabilele scenarii de *politic-fiction*: N-a fost oare o strategie a Kremlinului spre a-şi păstra imperiul? Râsul lui Furet: atunci n-ar fi meritat termenul de strategie deoarece rezultatul e invers. (Bun-simţ elementar la care n-au acces unii români cu scuza lor complotistă Yalta-Malta. Sunt destul de mulţi, din păcate.)

în încheiere, Martel ne numeşte printre „disidenţii estici din sală". Ne vedem deci nevoiţi să mergem să-l salutăm pe Franşois Furet.

*

Cu Lucette, la expoziţia *Amenophis III,* la Grand Palais. La pomul lăudat... (mai ales de Liiceanu care revenise de acolo în extaz). Două capete gigantice ale regelui şi unul (aproape realist) al reginei – admirabile. Restul, nimic excepţional pentru oricine a fost la Luvru sau la British Museum. Iar decorul atât de lăudat în presă („o operă de artă...") oarecare.

E drept că era o mulţime ca în metrou, iar distanţa necesară pentru a privi se vedea anulată de înghesuială. Ca şi emoţia estetică.

*

Punând capăt unei vechi remuşcări (sunt la Paris de atâta timp şi încă nu-i chemasem acasă), într-o seară îi invităm pe Al. Căli- nescu cu soţia. Vin tocmai de la Veneţia, unde Al. C. a ţinut o conferinţă la Centrul cultural român dirijat de Babeţi. Mi-aduc aminte cum ne fusese descris facând audiţii de soprane în biroul lui de la Ministerul Culturii. Dar la Veneţia se pare că e apreciat.

Al. C. ne aminteşte ce dezamăgiţi au fost ei la Iaşi când Dan Pe- trescu ne-a trimis vreo 10 casete de transcris, bătut la maşină, tradus şi publicat, şi n-au apărut într-o săptămână-două pe piaţa Parisului.

*

în *România literară* (16), recenzând cartea Anei Selejan *Trădarea intelectualilor,* Gabriel Dimisianu îi apără pe V. şi pe ţărănişti. Ultimii sunt acuzaţi c-au salutat în *Dreptatea* Armata Roşie, iar V. pentru a fi scris, în epoca lui „troţkistă", şi un articol (în 1945) despre Lenin. (De

unde şi aluzia din „răspunsul" lui Pleşu.)

V. obţinuse cartea acum câteva luni. Pe un ton civilizat şi cu pretenţii de obiectivitate, autoarea face tabloul intelectualilor aşa

cum reiese din presa ’44-’48. Necunoscând însă bine contextul, nu înţelege că *Dreptatea,* pentru a apărea, trebuia să publice un asemenea salut, iar despre V. nu menţionează tot ce-a scris contra *lor* în ziarele *lor* după primele luni de entuziasm (e sceptică şi faţă de „crizismul“ lui. De rea-credinţă, chiar dacă fără răutate).

Punerea la punct a lui Dimisianu e atât de concisă şi justă, că-mi vine s-o citez:

„Ce vrea totuşi să dovedească dna Selejan? Inconsecvenţa, oportunismul lui V. Ierunca? Toţi albatrosiştii, şi Ierunca şi Cara- ion şi Geo Dumitrescu şi ceilalţi au exprimat, încă din anii războiului, convingeri de stânga, ca reacţie la dictatura antonesciană de semn opus. Şi apoi, în ce-1 priveşte pe Ierunca, despărţirea de «stângism» s-a petrecut înainte de plecarea în Franţa, când declanşează polemica răsunătoare în jurul crizei culturii, căreia i se acordă în carte un capitol distinct."

Duminică 16 mai

Luni, 10 mai, ne trezeşte în „zorii" noştri (ora 12) Goma, care a primit numărul din *Calende* dedicat mie şi lui V., şi, încântat, vrea să ne trimită unul din exemplare.

II primim însă şi noi în aceeaşi zi. E bine pus în pagină, cu fotografii (dintre care cea cu tata, eu, de doi ani, în coşul de hârtie) şi... omagial. în ciuda „encadre“-urilor cu citate din Artur Silvestri, E. Barbu, până la un punct chiar Eugen Simion, iar pentru V.: Marin Preda. La urma urmei, campaniile şi atacurile fac şi ele parte din biata noastră legendă.

*

La telefon, aseară, cu Simone. De două zile, Cioran ceva mai bine. A putut ieşi (cu ea) în curtea clinicii. A

privit porumbeii (!?). Mai înainte, traducătoarea lui în germană, Verena, i-a citit din aforismele lui cele mai teribiliste. Şi Cioran râdea de se prăpădea. I se păreau ridicole sau nu-şi dădea seama că sunt ale lui? Simone nu ştie (din voce o simt cum dă din umeri).

Să ajungem să ne mulţumim (dacă nu chiar să ne bucurăm) că Cioran poate privi câteva clipe pe zi... porumbeii.

Bietul de el, bieţii de noi.

348

1993

*

Telefon cu Gabriela Omăt. Ca să-mi trimită *Istoria civilizaţiei române* a tatei, apărută în „Biblioteca pentru toţi“, la Editura Mi- nerva, o funcţionară aşteaptă de peste o lună borderoul permiţân- du-i să cumpere... timbrele!

Altfel? La Bucureşti, plouă. Şi, ca într-un vers al lui V., „timpul pune niciodată pe lucruri11.

Nu pentru că plouă. Pentru că, probabil, nu mai e nimic de făcut. Ce să mai sper de la mine, cea care mă entuziasmasem în 1990 pe străzile Bucureştiului. Dar mă entuziasmasem sau eram sub narcoză?

Duminică 23 mai *

A sosit Christinel. Marţi în zori de zi. Pe la trei după-amiază eram la ea (întinsă în pat şi obosită de fusul orar— printre altele). Mergem şi astă-seară. E cu Giza, sosită din Bucureşti, unde s-a reinstalat. Ca totdeauna, agreabilă. Şi adaptabilă – cum spune ea: a schimbat de ţară de patru ori în viaţă până acum. Christinel parcă mai absentă ca de obicei. Nu prea mai „bârfim“, nu doar pentru că (aşa cum i-am spus eu) nu prea mai avem pe cine (prea au murit mulţi), dar şi din lipsă de chef. Sper că nu e decât oboseala drumului. Nu sunt însă sigură.

Vârsta – să fie vârsta cu indiferenţa ei faţă de alţii?

*

Ovidiu Pecican îşi aduce un coleg de la *Apostrof,* Liviu Mali- ţa. Vin cu flori, voie bună şi entuziasmele

descoperirii Parisului şi a... bibliografiilor complete.

Deocamdată Pecican ar vrea s-o înceapă (şi s-o termine într-o lu- nă-două) pe cea a exilului. Pentru a-i calma optimismul, îl duc în garaj să arunce o privire asupra „arhivei“. E de ajuns pentru ca să înţeleagă că zilele ar trebui înlocuite cu... anii. Şi cu o vocaţie univocă.

Deocamdată nimeni nu se arată a o avea în România postde- cembristă. Când vezi ce puţin s-a scris asupra exilului de la 1848, îţi spui – inevitabil – că şi cel de un secol mai târziu nu va cunoaşte o soartă de istorie (literară) mai bună.

*

Telefonează Iorgulescu în plină excitaţie din pricina „afacerii" Florică (un general de la controlul financiar – „garda financiară"

— care, dat afară, a dezvăluit Parlamentului tot felul de escrocherii de anvergură). Sunt implicate personalităţi din FDSN, SRI, Ministerul de Interne, Cotrocenii, consilieri etc. Marea corupţie. Dar nu suntem în Italia unde să cadă guverne şi capete. Aşa că rămân sceptică atunci când prezice nu ştiu ce înfruntări între armată şi putere sau, cel puţin, căderea guvernului.

Ne-a trimis o serie de ziare ale extremei drepte ceauşiste. Ca şi un număr din *Adevărul* (9 mai) în care Dan Zamfirescu recunoaşte megalomanie „Sunt filolog şi securist, două calităţi care cer precizie". Recunoaştere destul de rară pentru a deveni aproape „simpatică". II bănuiesc că adaugă la ce-a făcut spre a se face mai interesant.

Ne amintim că-i scrisese pe vremuri lui V. că ar putea fi Băl- cescu al timpurilor noi dacă l-ar susţine pe... Ceauşescu.

Marţi 1 iunie

Primesc o scrisoare de la un domn Cocârţă, care lucrează la „Galeria oamenilor de seamă" de la Fălticeni

(instalat în casa lui Octav). Mă invită la comemorarea a 50 de ani de la moartea tatei. Dac-aş fi ştiut din timp! (Acum totul e plătit şi reţinut pentru o cură la Brides-les-Bains pentru iulie.) Sunt deci nevoită să refuz pretextând un colocviu (face mai serios).

Deci o jumătate de veac din acel 16 iulie 1943 când, aflând la Mangalia pe plajă moartea tatei, voiam să mă sinucid! Jurnalul meu din acele săptămâni era plin de astfel de retorice „hotărâri". Ştiu şi azi rochia neagră purtată în acel iulie. Văd balansoarul de pe balcon. Timp de ani de zile mi-era de ajuns să pun în gură o caisă pentru ca (mecanism proustian) totul să redevină *hic et nune*: şi durerea, şi căldura bucureşteană, şi mândria mea adolescentă de a mă fi ţinut tare şi a nu fi plâns la înmormântare (lui Minules- cu îi şiroiau lacrimile). Şi mama lângă mine, stâlp, reazem. Pentru eternitate. Eternitatea ei s-a încheiat în închisoare. A mea se apropie şi ea de final. O jumătate de veac. De neînchipuit.

350

1993

Domnul acela (Cocârţă) mă mai anunţa că vor transfera (conform dorinţei tatei) urna din Crematoriul bucureştean în cavoul familiei la Fălticeni.

în răspunsul meu îl rog să se înscrie pe mormânt (cum era la Crematoriu, din iniţiativa – curajoasă – a Adinei) şi numele mamei. Şi-i aduc drept argument felul în care a salvat manuscrisele tatei, care, după publicarea *Agendei* la „Minerva“, le vor reveni *{Jurnalul* şi *Mălurenii).*

Sper să fi fost destul de convingătoare. Altfel numele mamei nu va fi înscris pe nicio cruce (cum să descopere unde e groapa comună de la Văcăreşti?).

Cât trăiesc, mormântul ei e în mine. Dar după?

— v

Prin Mihnea, Franşois Furet insistă să mergem la comunicarea lui A. Zub la Fundaţia Saint-Simon.

într-o sală mică, în afară de Furet şi Mihnea, Marie-France, Ileana Cuşa, Bemard Poulet, Catherine Durandin,

Sandrine La- vastine...

Conferinţa lui Zub despre naţionalism, „diplomatică". Nu e prima oară. L-am mai ascultat o dată la un colocviu organizat de Catherine D.: aceeaşi concluzie: omul cu opera şi curajul lui (a fost închis ani de zile) mai interesant decât ce spune în astfel de prilejuri.

*

Impresia primă cu Christinel se confirmă. E altfel decât în anii precedenţi. Nervoasă, iritabilă, la limită agresivă. Parcă e o mutaţie. I-o spun, cu riscul să mi-o reproşeze (şi, bineînţeles, o face). Durerile, vârsta – din ce în ce mai mult a indiferenţei faţă de alţii? Ce să ştiu? Am mai văzut-o de două ori: o dată singuri, a doua, alaltăieri, cu Dan Petroiu (cel cu filmul despre Mircea).

*

Primesc, în sfârşit, *Istoria civilizaţiei* (trei ex.) cu prefaţa (excelentă) a lui Zigu Omea. Dacă nu ne-ar fi atacat – fără a ne numi – apărind memoria lui Călinescu (la el doar scriitorilor de dreapta interbelici merită să li se ceară socoteală), i-aş fi scris să-l felicit. Aşa, mă mulţumesc să confirm primirea printr-un telefon Gabrielei Omăt.

*

Iorgulescu, în *Dilema,* iarăşi întru apărarea lui Norman Manea (neatacat acum de nimeni).

Ce plan va fi având? Ce tactică? Pentru ce?

*

Alex Leo Şerban, la Paris, ne telefonează de două ori. Are misivă şi articole de la Patapievici pentru noi. Va trece să ni le aducă. Dar vom refuza să discutăm despre *Dilema* şi Pleşu.

Să-şi facă mai departe de cap şi fără „părerea" noastră de rău.

*

Jeanne Hersch ne trimite cartea ei *L 'etonnement philosophi- que* apărută în Folio la Gallimard.

îi telefonez la Geneva şi se bucură când îi promit să facem tot posibilul să fie tradusă la „Humanitas". E izbită de imensele lacune filosofice ale intelectualilor din Răsărit întâlniţi pe la colocvii, care nu ştiu decât de deconstructivismul lui Derrida. O istorie a filosofiei nu le-ar fi deci de prisos.

*

Nepoata Ellei, dna Sheldon din Canada, vine să ne aducă volumul cu versurile lui Basil Munteanu din tinereţe. O convinsesem lesne pe Ella să *nu* le publice; nu pot decât să deservească memoria lui Basil – sunt nişte poezioare copilăreşti şi datate.

Dar cu ajutorul „preţios" al lui Lozovan şi cu postfaţa lui – grotescă – iată-le apărute. Să te ferească sfântul de urmaşii bine intenţionaţi, dar care nu ştiu ce e literatura.

*

Ovidiu Pecican ne aduce un ministudiu al lui, *Intelectualii români şi istoria,* pe care ne spune că nu l-ar fi putut scrie dacă nu ne-ar fi cunoscut şi n-ar fi stat la Paris. E poate într-adevăr pentru prima oară când, din interior, un scriitor analizează „originalitatea" intelectualităţii române: singura din Răsărit care n-a ajuns pe baricade. îi facem – după felicitările binemeritate – şi primele obiecţii prin telefon: punerea pe acelaşi plan a trei dictaturi ce n-au asemănare între ele (carlism, antonescianism, comunism), ca şi îm

părţirea dintre convinşi şi oportunişti, ce nu poate cuprinde cum se cuvine pe marii rinoceri-ceauşişti, elefanţii reveniţi pe prim-pla- nul scenei. Ca şi absenţa în tabloul lui a lui Dorin Tudoran sau prezenţa, printre cei buni, a lui Ivasiuc.

Ne vom vedea zilele acestea spre a discuta în detaliu.

Duminică 13 iunie

Telefon de la Alexandru Niculescu. Bombă: a ascultat la E. L. un interviu al lui Mihai Botez: e numit ambasador

al României la ONU. Adică acceptă să semneze operaţia de cosmetizare a lui Iliescu, care în interior e cu ceauşiştii de la *România Mare* şi toţi extremiştii de dreapta, blochează reformele etc., iar în exterior vrea să impună potemkiniada democratizării.

Ar fi trebuit să fim blazaţi de atâtea dezamăgiri. Şi iată că nu suntem. Decepţia cu Botez e mare.

*

Printre decepţiile asumate mai demult şi care nu-mi mai fac niciun efect. Sărbătorit la 60 de ani, Eugen Simion, înconjurat de scursori, primeşte şi vizita lui... Iliescu. Scrisoarea prin care am rupt cu el a fost unul dintre gesturile mele cele mai inspirate.

*

Leo Şerban la noi. Performanţa de a nu deschide vorba – nici el, nici noi – despre Pleşu, polemică sau *Dilema.*

*

Pecican tot cu Maliţa. Printre rarii care dau semne că i-ar interesa cu adevărat să studieze fenomenul exilului.

Deschişi şi vii, cheltuindu-şi puţinii bani pe cărţi şi fotocopii.

*

Simone astă-seară la telefon. Ştiri aproape „miraculoase" despre Cioran. Umblă bine singur *(ii trotte)* – când doctorii spuneau că nu va mai umbla vreodată sau extrem de greu, mănâncă din nou singur, nu mai are crize de violenţă şi azi, pentru prima oară, şi-a „inspectat" domeniul: camera.

Să poată fi oprit câtva timp răul în loc? Simone nu îndrăzneşte s-o pretindă, dar cum să nu spere?

Joi 24 iunie

Liiceanu vine cu cartea: *Seismograme. Unde scurte,* II. Bine prezentată, copertă frumoasă, dar subţirică, 260 şi ceva de pagini. Şi aşa costă o mică „avere“ (650 lei). O

frunzăresc doar, o găsesc oarecare şi n-o mai recitesc.

Cu Gabriel, pe care-1 vedem de două ori, în aceeaşi comunicare destinsă, fară nor, răstumăm datele proiectului nostru de călătorie în România. Ţine neapărat să stăm la el (aranjasem să ne cedeze apartamentul Rodica Palade) şi împreună să mergem la mânăsti- rile din Bucovina. Temerii de a-1 deranja îi face loc un fel de sentiment al securităţii afective. Fără el, Bucureştiul – chiar plin de prieteni – ni s-ar părea, fără îndoială, mai străin, un oraş de domesticit pentru a doua oară. Certitudinea aceasta de a împărtăşi în fiecare seară aceleaşi impresii în aceeaşi limbă se numeşte prietenie. E cel cu care o împărtăşim cel mai deplin.

*

N-am fost la conferinţa lui Horia Bernea de la Luvru, dar am vorbit la telefon cu el. Ne tot căutase... dimineaţa.

Cristina Hăulică îmi spusese în secret că are ceva la inimă şi se duce pentru o consultaţie la spital. El risipeşte secretul şi ne-o povesteşte în clar. Se duce în sudul Franţei să mai încerce a picta (de când cu Muzeul Ţăranului Român nu mai e bun de nimic) şi ne dăm întâlnire la Bucureşti, la toamnă, să-i vedem Muzeul, din care au fost deschise şi expuse primele săli, remarcabile – se pare – de sobrietate şi gust.

*

Aplecat şi Christinel. Cu toate că şi-a mai revenit din nervozitate, n-am mai regăsit-o ca altădată. Bătrâneţea desigur că scurtează orizontul şi deschiderea spre ceilalţi. Rămân durerile, iritarea şi uitările. „Hainele grele“.

=i=

Primesc de la Muzeul Literaturii (Alexandru Condeescu) o invitaţie să particip la comemorarea a o jumătate de secol de la moar

tea tatei. Invitaţia fusese trimisă la... Radio France Internationale (!) şi postată de la Bucureşti la 11 iunie. Pentru sfârşitul lui iunie (!!). Până şi refuzul meu *(etpour*

cause!) le va sosi prea târ- ziu. Măcar Fălticenii se treziseră mai devreme.

în iulie se va împlini deci o jumătate de secol! Şi e ca ieri.

*

Alte vizite de „bursieri" ce se întorc în ţară: Pecican cu soţia, Zografi tot cu soţia şi un sociolog: Răzvan Purcărea.

*

Vin – cu o sticlă de şampanie pe care n-o bem, rezervând-o pentru când ne vom revedea după călătoria în România – Oana cu Rodica. Rodica va sta la noi pe timpul deplasării în România. Ne povestesc – detaliat – dificultăţile lor editoriale (Franţa e în recesiune şi economică, dar, s-ar zice, şi psihologică).

*

Alain ne-a lăsat la Christinel traducerea lui din *Fenomenul Piteşti* al lui V., pe care a şi predat-o la Gallimard. Va mai apărea oare? Nici traducerea (Eugen – eu) din Caragiale n-a apărut încă la Christian Bourgois.

în schimb, s-ar părea că Tacou pregăteşte o bombă: traducerea textului integral al *Schimbării la faţă a României.* Din acest punct de vedere (singurul), mai bine că Cioran e incapabil să mai înţeleagă ce-1 aşteaptă. Ar fi înnebunit de panică.

Sâmbătă 3 iulie

Simone la telefon astă-seară: Cioran a avut „un malaise" după-a- miază – i-au făcut o electrocardiogramă: totul normal. Cum să îndrăzneşti să gândeşti (nu să spui, dar să gândeşti) că în starea lui e ceea ce i s-ar putea întâmpla mai puţin rău?

Altfel, Simone îmi povesteşte pe scurt scena pe care Gabriel ne-o relatase detaliat, prinzându-i şi tâlcul, şi profunzimea, şi până la sfârşit şi umorul – nu încă macabru, dar sigur negru. De faţă deci cu Liiceanu şi Marie-France, Simone deschide o scrisoare adresată lui Cioran de... Ion Iliescu, urând promptă restabilire acestui „gânditor printre cei mai mari de la sfârşitul mileniului"

(citez din memorie,

dar cam aşa suna). — Ce o să-i răspundeţi? întreabă Liiceanu. Simone trage direct o înjurătură în româneşte, iar Cioran, ca trezit la viaţă, intervine., Ar fi poate mai bine să-i trimitem ceva mai nuanţat.*4 Apoi râde fericit. Liiceanu l-a găsit la început cu chipul descompus şi privirea în gol, figura clasică dintr-o clinică psihiatrică.

Apoi, frânturi de atenţie: când Gabriel i-a arătat ediţia recent apărută la *Pe culmile disperării,* spunându-i: „Vous l'avez ecrit â 20 ans"*, Cioran, răsfoind-o în gol, a replicat: „Et jusque lâ, qu'est- ce que j'avais fait?"** Gabriel îşi aminteşte delectaţia lui Cioran pentru sfirşiturile de existenţă teribile, între tragic şi ignominie fiziologică, cerebrală. Ca şi cum şi l-ar fi chemat pe cel de acum.

Dar eu spun prost, neinspirat, ceea ce relatat de Gabriel semăna cu o scenă din *Lear* rescrisă de Beckett.

*

Gabriela Omăt îmi telefonează de la „Minerva**: va apărea (ei speră în iulie) primul volum din *Agenda literară* a tatei. Debordat de propriile-i proiecte, Alexandru George a declarat că nu mai are timp să se ocupe de cele viitoare, şi doar Gabriela Omăt le poate continua. Şi V. crede la fel.

Vor – se pare – la „Biblioteca pentru toţi" să publice fragmente din *Unde scurte.* Din moment ce „Humanitas** e de acord (şi Liiceanu e), nu văd de ce n-aş fi şi eu. Numai că între intenţii şi realizare...

*

Monica Spiridon în trecere spre Cerisy. Precisă. Bine orientată. A înţeles exact ce e cu *Dilema.* Deci anti-dilematică, deşi i-au cerut colaborarea.

*

Mihnea (care mi-a adus de la Bucureşti) încă 10 exemplare din *Seismograme,* la cină (restaurant) cu Vasile Popovici (a fost la o conferinţă la Strasbourg). Scandal în

PAC: Stelian Tănase şi-a antrenat grupul parlamentar în fuziunea cu PNL-AT (Patriciu) şi PAC-ul îi va exclude, nemaiavând astfel grup parlamentar. Vasile Popovici năucit de veste. Mihnea, mai optimist (ca de obicei).

* „Aţi scris-o la 20 de ani.“ (*N.ed.*)

** „Şi până atunci, ce f!cusem?“ *(N.ed.)*

356

1993

Alecu (alături de St. T.) şi-a dat demisia din postul de preşedinte al Comisiei de etică a partidului, fiind înlocuit cu cel ce-ar fi trebuit să-l aibă de la început: Mihai Şora.

Manolescu a pierdut doar al doilea act (primul fusese cel cu preşedinţia) sau piesa în totalitatea ei?

*

Stere Gulea, şi el în trecere. Cumpătat şi de o fermitate nedeclamatorie. Probabil, unul dintre cei pe care se poate conta.

Proiectul cu filmul Adrianei e încă foarte vag. In schimb, e aproape gata filmul lui după o proză a Gretei Tartler cu România din ultimii ani ceauşişti şi cu revoluţia. îl vom vedea poate în septembrie la Bucureşti.

*

I-am dat lui Liiceanu dactilograma din *Unde scurte,* IV, intitulat oarecum neinspirat: *In extremis.*

Marţi 27 iulie

Eugen: infarct! îmi telefonase duminică seara pentru a-mi mulţumi din nou pentru carte şi a-mi cere amănunte despre felul în care e citat de Claude Mauriac în volumul 6 din *Le temps immobile.*

Luni îi telefonez lui Marie-France să-i mulţumesc: mi-a transmis prin poştă cartea trimisă de Irina Nicolau cu Elisabeta Rizea. Şi aflu: în noaptea de duminică spre luni l-au dus pe Eugen la Necker. Dar nu se credea că e infarct.

Azi, în sfârşit, Marie-France vorbeşte dimineaţa cu un doctor mai responsabil (patronii sunt bineînţeles în vacanţă): e infarct. Totul depinde de viitoarele trei-patru zile. Din nou în alarmă. Şi cum să nu fii când, de bine, de

rău, o mare parte din existenţele noastre au fost legate? Intrăm cu toţii în penultimul-ultimul act. Iar Eugen e atât de chinuit de ideea neantului, încât a ajuns aproape să se convingă că ar putea crede.

*

De la 5 la 17 iulie, la Brides-les-Bains cu Lucette. Băi de nămol la Salins pentru coloana vertebrală care – la o radiografie – s-a dezvăluit în zigzag. Mi-aduc aminte că mama făcea aşa ceva la

Mangalia pentru nişte reumatisme de care nu se plângea niciodată (copil, în casă n-am auzit niciodată vorbindu-se de boli).

Mă scol la 9 dimineaţa, mă culc la 1 noaptea (viaţa de-a-ndoa- selea pentru mine). Hotel (Athena) perfect, cu menu-uri de regim care mie mi se par gastronomice, balconul camerei mele dă pe un torent (zgomot paradoxal liniştitor), totul e atât de bine în acest hotel, că l-aş transporta oriunde cu mine, în rarele mele călătorii.

Toată lumea de o amabilitate de care Parisul mă dezobişnui- se, nu doar obezii sunt surâzători, dar şi oamenii locului. Lucette se duce în fiecare zi la biserică, eu vorbesc cu V. la telefon şi seara, şi dimineaţa: fiecare cu ale lui. Convieţuirea cu Lucette, paşnică şi civilizată ca de obicei, totul tihnit.

Citesc pentru prima oară pe Dombrovski. Când apăruse în traducere *La faculte de l 'inutile o* dădusem pentru cronica la „Teze“ nu ştiu cărui colaborator şi n-o deschisesem. Prost făcusem: e o carte necesară, nu doar pe planul literaturii concentraţionare. Când ruşii îi aduc pe Pilat şi Isus în actualitatea infernului suferit, asta dă: Bulgakov şi (iată!) Dombrovski.

Altfel îmi pierd puţin timpul cu Claude Mauriac. Deşi îmi dăruieşte o jumătate de secol parizian, toată viaţa literară (detalii nu lipsite de importanţă asupra unor Malraux, Aragon, Gide, Na- thalie Sarraute, Robbe-Grillet

etc.), deşi îi împărtăşesc din plin obsesia timpului ce trece şi a morţii, îi lipseşte prea mult talentul ce poate transfigura clişeele unor asemenea angoase.

Nu pentru ele îl luasem cu mine (volumul 6 din *Le temps im- mobile),* ci pentru că îmi „furase“ o idee mai veche: jurnalul ames- tecând prezentul cu trecutul, sfidarea cronologiei, trecutul corectat de comentariul prezentului. Dar în afară de jelania timpului ce trece, n-a făcut mare lucru din ideea – excelentă. Numai bun pentru genul de lectură molcomă de la Brides.

Kilometri pe jos cu Lucette: îmi dau seama că de vreun an, de când tot lucrez la *Unde scurte* şi stau ziua întreagă la birou, n-am uitat să... umblu.

*

Un număr din *România literară* dedicat comemorării tatei. Cu un articol neaşteptat şi excesiv al lui Patapievici care face din noi (V. şi cu mine) singurii continuatori ai lui Maiorescu şi ai lui E. Lovi-

nescu, arătând mai departe, cu degetul lui Maiorescu: „pe-aici e drumul“!

în ciuda exagerării, mare plăcere „afectivă1*, şi eu, şi mai ales V. am mizat pe el. Şi ne-a fost drag de când l-am cunoscut.

*

Doicescu, întors dezgustat de la Bucureşti (i-au furat şi portofelul pe stradă), îmi aduce şi o veste umoristică: *Unde scurte,* II se vinde şi pe... tarabe...

*

Dezgustul lui Doicescu şi mai explicabil când citesc în *22* că Drăgan, mai mult decât favorabil prezentat la Televiziune, l-a atacat în „băşcălie11 pe Paul *Efremovici* Goma. Hotărât lucru, „tranziţia" merge spre trecut.

*

Liiceanu (acum în Turcia probabil) i-a telefonat lui V. că vizita noastră la bisericile şi mânăstirile din Bucovina va

fi „organizată" de... arhiepiscopul Moldovei. (Să fie Pimen sau mă înşel eu!) Numai la astfel de amabilităţi ierarhic-ortodoxe nu mă aşteptam.

*

Ana Blandiana ne scrie din Germania să ne mulţumească pentru primirea în „romantica" noastră casă. (Şi pentru a ne anunţa totodată că o agenţie literară ne va cere poate un referat pentru traducerea romanului ei în franceză – n-a cerut până acum.)

îi e groază să se întoarcă în atmosfera din România. Şi o înţeleg. Mlaştina e veninoasă. Dar noi de ce ne ducem? Ea pretinde că „le va face bine" la toţi... ai noştri. Nu prea văd cum. Dar mă încăpăţânez în proiect. Eu, nu şi V., poate mai lucid şi mai dezgustat ca mine.

*

Telefon de la Goma azi-dimineaţă. Călin Vlasie a demisionat sau a fost demisionat de la *Calende,* certându-se cu Oprea şi Th. Io- nescu din pricina lui Goma, Grigurcu şi a... numărului omagial consacrat nouă.

*

Mihnea, întors de la Veneţia, telefonează aseară spre a ne anunţa sosirea la Paris a lui Manolescu (vine la invitaţia lui Seguin).

România literară are dificultăţi cu sponsorul ei şi s-ar putea să nu mai apară. După numărul consacrat tatei, n-am mai primit niciunul. Deci nu e imposibil ca ştirea adusă de Doicescu să se confirme.

Luni 2 august

Când i-am telefonat prima oară după infarct, la Necker, Eugen, cu o voce plină de vitalitate, era pus pe glume: „acum semăn cu Georges Marcliais". Joia trecută când l-am văzut părea totul destul de bine. După aceea am cinat cu Marie-France şi Rodica pe bulevard Montpamasse, afară. Noapte de vară ce aducea înjurai nostru tot felul de umbre: Dumezil întâlnit la un restaurant

în faţă unde eram cu Eugen, Marie-France, Rodica, V., Simone de Beauvoir cinând lângă noi la Dome etc. Nici măcar prieteni, dar care trăiseră în acelaşi timp cu noi şi acum nu mai erau.

A doua zi, Eugen a început să aibă din nou dureri la coronariene. Vorbesc dimineaţa şi seara cu Marie-France şi numai veşti bune nu are, biata de ea. Particip în cvasipanică.

*

Miercurea trecută, Manolescu cu Mihnea. Cină la restaurant şi apoi acasă. Mihnea i-a aranjat vizite diplomatice şi i-a văzut, îndelung, pe Leotard şi Seguin. Manolescu uşurat: s-a dezbărat în sfârşit de Stelian Tănase şi grupul lui, fie chiar şi cu pierderile de posturi în Parlament. Echilibrat şi maturizat politic. (în plus, o oarecare apropiere de Coposu.) Ne povesteşte panicile homerice ale lui Iliescu. Pentru a-1 scăpa dintr-o astfel de stare, primejdioasă nu numai pentru el, Zigu Omea (despre care aflu că-1 tutuieşte) după ce i-a spus „nu e nici picior de legionar în Piaţa Universităţii, că dac-ar fi fost nasul meu de evreu l-ar fi simţit“ – l-a îndemnat pe Manolescu să-i ia interviul de la *România literară.* Era după aducerea minerilor la Bucureşti şi-mi aduc aminte că l-am criticat pentru acest gest pe Manolescu la Europa Liberă. Acum şi el recunoaşte c-ar fi trebuit (văzând că Iliescu nu răspunde la întrebări,

ci le ocoleşte) să-i refuze publicarea. Ceea ce azi ar face. Ca totdeauna, cu Manolescu, relaţie destinsă, de veche complicitate. Dar nu-i împărtăşesc optimismul, chiar măsurat. (Crede că în patru-cinci ani se creează clasa de mijloc prin securiştii afacerişti şi că va veni timpul proceselor şi al câtorva epurări.) Deocamdată nu se vede decât restauraţia. L-au forţat pe Andrei Şerban să demisioneze de la Naţional. încă un semn.

*

România literară a fost salvată pe încă un an.

Miercuri 4 august

Telefon de la Andrei Doicescu sufocat: Pleşu l-a atacat pe Patapie- vici pentru articolul despre noi din *România literară,* şi-a încheiat... compătimindu-ne.

Telefon lui Iorgulescu: spune că e invers: Pleşu a polemizat cu Patapievici, dar pe noi ne-a elogiat.

Telefon de la Cristovici care a ascultat printre picături de somn

— cam de părerea lui Iorgulescu.

Iorgulescu îmi promite că ne va trimite o casetă. Nu de alta, dar să ştim şi noi unde se poate situa adevărul între cele două extreme. Nu cumva la mijloc?

*

Sună Gabriel, întors din Turcia. E foarte încântat că s-au trimis cărţile de pe lista pe care i-o dădusem pentru România. Mai e încântat şi de „organizarea1* voiajului nostru în România.

Şi noi, bucuroşi de a-i vorbi, ca de fiecare dată.

Joi 2 septembrie

Ne trimite Gabriel (prin fax Savu) *programul* de „festivităţi" ce ne aşteaptă. Scris cu atâta umor, încât înghiţim şi pilula dulce-ama- râ. Dulce: vrea să ne facă primirea „triumfală" pe care, din „năuceală"

— el *dixit* prin telefon –, n-au organizat-o prima oară. Amară: programul e extrem de încărcat. Până şi călătoria la mânăstiri se complică cu o vizită oficială la Pimen, fară a mai conta prevăzuta întâlnire cu cititorii la Teatrul Mare de la Piatra Neamţ.

La Bucureşti, ce să mai vorbim. „Lansarea" cărţilor noastre (Gabriel susţine că va apărea şi cartea lui V., *Subiect şi predicat)* la „Humanitas“, Dezbatere la Muzeul Ţăranului Român (întâlnire cu publicul din Bucureşti), Conferinţă de presă la GDS (Magda Câmeci ne scrie că vor să ne facă membri „de onoare"). Fără a mai ţine seama de

insistenţele Gabrielei Ad. (+ fax oficial de la Emil Constantinescu) să deschidem anul universitar la rectorat, printr-o dezbatere cu studenţii – acceptat -— şi comemorarea a 50 de ani de la moartea tatei, la Muzeul Literaturii Române, unde au amânat şedinţa ca să fiu prezentă (acceptat şi fixat dată prin telefon cu Condeescu). Apare tot acum şi primul volum din *Agenda literară* a tatei (mi-a spus prin telefon Gabriela Omăt că au şi primit „semnalul". Şi că mă aşteaptă şi la „Minerva").

Cum aş vrea să trec şi prin Fălticeni (doar stăm şi la Suceava) să pun flori pe mormântul familiei Lovinescu (unde au adus urna tatei şi au înscris pe placa de marmură şi numele mamei), cum Rodica vine de la Bistriţa să mă vadă la Bucureşti – împreună cu Dan şi restul familiei –, iar verişoarele din partea tatei sunt şi ele de văzut, când şi unde va mai rămâne loc şi pentru prieteni luaţi separat şi nu la grămada sălilor de conferinţe?

Vom vedea. Ne pregătim pentru o epuizare fără precedent. (Aprilie ’90 a fost floare la ureche pe lângă ce se pregăteşte acum.)

*

A doua parte a vacanţei, de la 5 la 12 august, la St. Tropez la Lucie – o săptămână cu Nicole Monod, restul cu Lucie doar. înot:
1km pe zi, restaurant la Manuel pe plajă – restul somn şi lectură (plecat şi întors cu avionul: m-am emancipat). Şi căldură mare.

Citit (cu note): *L’etonnementphilosophique* de Jeanne Hersch (n-am descoperit doar că la şcoala ei aş fi putut avea şi cap filosofic, dar şi că V., în încăpăţânarea lui de a striga în pustiu ca o datorie fără rezultate concrete, răspunde exact la imperativul categoric al lui Kant – i-o spun prin telefon, mai în glumă, mai în serios, dar i se pare o evidenţă, ştie filosofie – nu ca mine!).

Mărturia Elisabetei Rizea, înregistrată şi pusă în text şi în pagină de Irina Nicolau (revelaţia Elisabetei Rizea o avusesem la *Memorialul durerii* – cartea nu adaugă mare lucru). Dombrovski:

1993

Le Singe vient reclamer son crâne, care-mi aminteşte până la jenă de felul în care scriitorii români proiectau asupra nazismului tot ce nu puteau spune despre comunism (deci dezamăgitor). *Le couteau* de Vuk Draskovitch, disidentul-şef bătut şi închis de Miloşevici şi salvat de protestele occidentale şi de vizita dnei Mitterrand la Belgrad. Toată admiraţia pentru el ca şef al opoziţiei sârbe, în schimb ca scriitor... o factură tradiţională gen secolul al XlX-lea, de care s-ar ruşina orice scriitor român. Util doar pentru a afla în atrocităţile interetnice din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial rădăcini ale prezentului. Devii mai puţin *Y'mks|-croat* după citire.

în sfârşit, traducerea în română a unui scriitor american, evident de origine română, Nicholas Jordan: *Omul de cenuşă,* asupra căruia delirează (pe copertă): Breban, Marin Sorescu, Alex. Ştefănescu. Nu ştiu dacă aparţine curentului „new age“ – cum pretinde atotştiutorul Sorescu, dar stilul alert, scurt, sincopat şi autoderâderea detonează în evantaiul literar bucureştean şi relevă un scriitor autentic. Zen-urile, yoga şi diferite marote spiritualiste cu o scenă finală a revelaţiei (Isus îl mângâie pe faţă) strică nu totul, dar nici puţin.

Mă întorc la Paris bolândă, intoxicaţie alimentară – căldura, prea mult untdelemn, convieţuirea îndelungată cu doi-trei jeko (un fel de şopârle mai plate care se plimbă seară de seară pe pereţii camerei mele şi mă „panichează"). îmi trece şi asta.

*

Primul drum în Paris: la Eugen întors acasă. încă fragil, încă ameninţat, dar stând în salon, lucid şi chiar cu umor. Au fost pentru el (dar şi pentru Rodica şi mai ales Marie-France) 31 de zile de coşmar. Şi angoasele încă nu s-au stins.

*

A murit Ella. V. a fost la înmonnântare. în cărucior şi nemai- putând articula un cuvânt, e, cum se spune, „une delivrance".

*

V. i-a răspuns (*repondeur* stricat) aceluiaşi E. Florescu, pisălog, şi a refuzat – politicos – să-l vadă (în absenţa mea).

*

Am citit articolele lui Pleşu împotriva lui Patapievici (în *Dilemă).* Aparent foarte elogioase pentru noi, dar în arierfond iritarea lui extremă împotriva lui P. tot aceeaşi rădăcină are. Aşa că au dreptate şi Iorgulescu, dar, într-un fel, şi Doicescu.

*

Mihăieş cu soţia, într-o seară. Mai mult decât agreabil.

*

O elevă a mamei, Aurelia Ghenciulescu, cu un telefon emoţionant.

*

Venită cu medicamente de la Christinel, Măriuca Brâncovea- nu cu soţul ei, Popescu. El e pictor, ea se ocupă cu design. Amân- doi la New York. Entuziasmaţi de cadrul pe care – spun ei – nu şi-l închipuiau altfel.

***Călătoria în România* Marţi 12 octombrie**

De la 10 septembrie la 1 octombrie – în România. De atunci tot risipiţi am rămas, trăgând probabil din urmă osteneala a trei săp- tămâni sub extremă tensiune.

„Programul" trimis de Liiceanu – depăşit cu totul. Nu ajung de fapt să înţeleg de ce deosebirea – mare – între primirea din 1990 – deja extrem de călduroasă – şi delirul de acum. Desigur, în 1990 eram cu toţii egali în speranţă şi-n iluzie, mergeam de-a valma împreună – noi cu radio, ei cu ziarele –, visam şi ne înşelam împreună. Pe când în 1993 s-a căscat vidul dezamăgirilor, s-a închis orizontul. Să

se agaţe cei astfel disperaţi, obosiţi, sleiţi de orice nădejde, de prezenţa noastră acolo, ca de un semn?

Mi se pare, ni se pare, singura explicaţie posibilă a acestui maraton al entuziasmului care ne-a confiscat clipă de clipă timp de trei săptămâni (n-am mers *pe jos* în Bucureşti decât o singură dată, timp de vreun sfert de oră – de la Universitate până la Librăria Sadoveanu, pentru *Agenda* lui E. Lovinescu).

364

1993

Mai e un detaliu – care iar nu explică totul – venirea noastră coincidea cu lansarea a două cărţi – a mea şi a lui V. – şi a *Agendei* tatei (primul volum) pe fundalul aniversării a 50 de ani de la moartea lui.

Totuşi. — Emoţionaţi, desigur, dar în acelaşi timp uimiţi, ne-a fost dat să asistăm la un val de recunoştinţă şi recunoaştere ale cărui „vedete" deveniserăm. Cu cortegiul ce însoţeşte orice ve- detariat—televiziune, radio, microfoane, flori, interviuri şi chiar... nebuni, agăţându-se de noi ca de cine ştie ce colac de salvare.

De la sosirea la aeroport, Televiziunea „oficială41 (se pare că ne-a anunţat sosirea la începutul programului de actualităţi) şi o gazetară de la *Evenimentul zilei* pentru care am devenit pretext de senzaţionalism. Virgil declară că nu se pot citi din ziar decât editorialele lui Cristoiu (bun gazetar) deoarece în rest... Cele trei puncte se transformă a doua zi în „V. I. declară că Ion Cristoiu e cel mai mare gazetar politic din România44. Eu: Nu citesc ziarul, nu ajunge la Paris. Devine: „Distinsa scriitoare M. L. se plânge amarnic că ziarul ei predilect, *Evenimentul zilei,* nu se găseşte pe piaţa Parisului.44 Şi aşa mai departe, urmărindu-ne cu ecourile până în Moldova, unde aflăm că „tutunul fiind iarba dracului44 ne-am „lăsat temporar de fumat44, la mânăstire.

Totuşi, sosirea pare a se petrece normal. Ne aşteaptă la Otopeni Gabriel, Carmen, Gabriela Ad., Patapievici, Paler, Geta D., Zogra- fi. Aflu (tot de la gazetara cu pricina)

că venirea noastră coincide cu moartea lui Eugen Barbu. Mătur orice semnificaţie simbolică.

De acolo la „Humanitas44 să ne luăm drepturile de autor, apoi acasă la Liiceanu, care ne-a cedat apartamentul lui de lucru, re- trăgându-se la Carmen.

(N-am fi putut nici suporta ritmul intensiv, nici trăi bucuria acestei călătorii dacă n-am fi stat aşa separaţi şi împreună ca în- tr-un fel de familie aleasă după criterii binecuvântate, între umorul fabulator al lui Gabriel şi calda bunătate a lui Carmen.)

Deschid valizele. Dorm un ceas (m-am sculat la 6 dimineaţa să luăm avionul, cred că nu mi se mai întâmplase de la şcoală).

Seara e şi ea normală. Vin, invitaţi de Liiceni, Dan C. Mihăiles- cu cu Tania Radu, Gabriela Ad., Patapievici, Paler, Geta, Dimisia- nu şi Dinu Lazăr, fotograful preferat al lui Gabriel care ne aduce

două admirabile albume (unul Noica, altul cu descinderea minerilor din septembrie 1991).

Pâna aici, totul normal. De a doua zi începe însă demenţa, pe care n-o redau total cronologic (am un mic blocnotes ce poate servi de reper şi în care scriam telegrafic pe la 2-3 dimineaţa, să nu suprapun locurile, oamenii, întâmplările).

Reţin doar momentele-cheie.

- Sâmbătă 11 septembrie deci: lansarea la Librăria „Humanitas" a celor două cărţi ale noastre. Curtea de la GDS e neagră de lume când sosim. în principiu poate cuprinde vreo sută de oameni. Se pare că sunt o mie. Scurt speech de prea mare laudă al lui Liiceanu. Eu, câteva cuvinte minimale şi oarecare. V., aplaudat frenetic de la prima frază „Aici nu mai este Europa Liberă" şi cu ieruncisme fericite de-a lungul celor două-trei minute cât vorbeşte. Apoi sân- tem „fixaţi“ la o masă unde semnăm autografe fără a mai respira, la propriu aproape. Suntem

cvasiânăbuşiţi de mulţimea care face coadă – timp de trei ore nu am răgaz să aprind o ţigară, una singură. Liiceanu se afolează, o cheamă pe Geta în ajutor, care cu o voce de sergent-major mustră mulţimea. Un senator (sau deputat) ecologist îi strigă lui Liiceanu să-şi dea demisia dacă nu ştie să organizeze cum trebuie. Nu mai vedem cerul, e înlocuit de capetele şi trupurile aplecate asupra noastră. Nu ştiu cine ne salvează, transportând masa şi scaunele până la un zid ce ne protejează din spate.

A început la 6 – s-a încheiat pe la 9.

La intrare le întrevăzusem pe Giza şi pe Maria B. N- au ajuns până la noi. La sosire, îmbrăţişări cu Pleşu (V. jelindu-se apoi de laşitatea acestui „Pupat toţi piaţa endependenţi“, care nu-1 va satisface pe Pleşu, a fost prea rece V., dar asta mai încolo). Manolescu

— ne telefonase şi-n ajun – ajunge prin spate să ne susure la ureche şi un „program" pe care-1 vom stabili la întoarcerea din Moldova. Apoi toate feţele – cunoscute şi necunoscute – se bruiază în mulţimea ce se înghiontеşte, se răsteşte, se bate pentru loc, ca în orice „coadă“ socialistă. Sosesc de-ai noştri (Barbu Brezianu, adolescent încă la cei vreo 85 de ani ai lui) şi anonimi: mai multe verişoare, colege de liceu, de universitate, fini şi fine mai numeroşi decât aş fi putut avea în nu ştiu câte existenţe. Dar şi unele reale

(Vana Lovinescu şi Monica Mihail, şi Corinica – şi ea vreo 83 de ani – pe care n-o recunosc: e oxigenată şi vitală). Sau Mir- cea Horia Simionescu. Sau, sau...

Nu respirăm decât ajunşi la circiuma O. K. (cu mititeii cei mai buni din Bucureşti – se laudă rând pe rând c-au „descoperit-o“ primul: Mihnea, Manolescu, Liiceanu, Bernea). Sindrofie deci cu Liicenii, Pleşu, Catrinel, Bernea, Irina Nicolau, Pupăzan, Geta, Paler, Gabriela Ad., Ileana Mălăncioiu, Doina Uricariu, Pruteanu, Tarangul şi Oroveanu (care ne-a străjuit masiv şi protector în timpul

semnării de autografe). Apoi, acasă, Liiceanu ne oferă primul din fabuloasele sale „scenarii", reluând toate întâmplările zilei pe un registru hiperbolic şi facându-ne să ne prăpădim de râs până la 3 dimineaţa.

Când plecăm, luni 13 septembrie, spre mânăstiri, credem că intrăm în vacanţă. Aş! Pe drum avem mai multe pene (prima la Mizil!) din care ne salvează şoferul Gabrielei Ad. aflat în urma noastră cu maşina de la *22.* Când ajungem în sfârşit la Piatra-Neamţ (cu vreo trei ore întârziere) şi suntem întâmpinaţi (în ciuda nopţii care a căzut) de un comitet (cu tradiţionala fetiţă şi buchetul de flori), înţelegem că noaptea pe care o vom petrece la Văratec va trebui să fie odihnitoare, deoarece de a doua zi ne va „înghiţi" dezbaterea de la Teatrul local, riscând să ia aceleaşi proporţii ca la Bucureşti. într-un fel, a luat şi mai mari. Teatrul plin (s-au refuzat vreo 3 000 de persoane), în foaier cu două ore înainte semnăm mecanic sute de volume (din experienţa bucureşteană s-a învăţat ceva, nu mai dăm autografe, semnăm doar dinainte cărţile). Urmează „dezbaterea", moderator Liiceanu, câteşitrei pe scenă, răspunzând la întrebări ore în şir. V. într-o vervă neîntreruptă care răscumpără tăcerile lui pariziene.

Apoi iarăşi flori, aplauze în picioare, interviuri etc. Nici strada n-o putem trece fără flori şi cereri de autografe. Se lasă în sfârşit cu o masă „tovărăşească" la restaurant, cu primar şi reprezentant al Consiliului judeţean. Dar şi cu poeţi. Ai oraşului Piatra-Neamţ (Corbu şi Alui Gheorghe – acesta din urmă urmărindu-ne cu maşina în periplul mânăstiresc până la Suceava), dar şi ai laşului (cam vexaţi că nu ne oprim şi la ei), Liviu Antonesei, Nichita Dan i Iov, Dorin Spineanu. Restul călătoriei la mânăstiri mai departe.

La întoarcerea la Bucureşti.

- Universitatea, la 22 septembrie. Miercuri.

La decanat la Litere mai întâi. Reuniune cu

profesorii, organizată de Paul Comea. Amicală şi de bună ţinută, cu Mircea Martin, Eugen Negriei, Mircea Cărtărescu (bolnav, n-a putut veni în prima seară la Gabriel şi a uitat să se scuze – îl înştiinţăm că e pe lista pentru Premiul Medicis, străini), Dumitru Micu (!), Andreea Deciu, Simona Popescu cu timiditatea ei proclamată şi un trandafir (fără ţepi) – Lefter e la Amsterdam.

Ne duce apoi cu maşina Paul Comea la rectorat la Drept, unde ne aşteaptă amabil şi important Emil Constantinescu (se laudă cu toate vizitele pe care le primeşte: azi îl „confiscaseră“ chinezii). Ne va fi moderator în marea aulă plină, dar nu numai cu studenţi. Anul universitar n-a început, cei prezenţi sunt aici – presupun

— doar pentru examene. Aici se simte diferenţa cu 1990, nu doar din pricina moralului, dar şi a intelectului scăzut. întrebări de oameni dezorientaţi şi fără perspective. De vreo două ori îi lăsăm cuvântul lui E. C.

în sală, Irina Mavrodin, Dan Laurenţiu (cu o intervenţie în semne de exclamaţie), părintele Galeriu pe tema „iertării creştine", în loc de un ceas prevăzut, vreo trei, prelungindu-se cu autografe, îmbrăţişări şi... nebuni. Eu nu scap de la prima „lansare" de o pisă- loagă, V. a recoltat un nebun de-adevăratelea, de care nu reuşesc să-l scape nici Gabriela Ad., nici Sorin Antohi, ci doar şoferul Ga- brielei (din nou salvator) care, dueându-ne înapoi spre Intrarea Lu- caci, zice: – în ţara asta, jumătate sunt nebuni, iar cealaltă pe cale de a deveni.

• La Muzeul Literaturii, pentru comemorarea celor 50 de ani de la moartea tatei (joi 23 septembrie), unde Condeescu a dat curs dorinţei exprimate de mine de a-1 avea pe Grigurcu şi l-a sacrificat pe... Simion.

Renunţăm să mai strângem mâinile celor ce ne aşteaptă pe peron, pentru a regăsi în biroul lui C. pe „oratori". Din păcate, Ioana Postelnicu, dar, mare, bună surpriză, şi Pericle Martinescu. (Parcă nici n-a îmbătrânit.) Florin Mihăilescu (tatăl lui – aflu – a fost primul soţ al Rodicăi Mihail), Manolescu (cu care după şedinţă

1993

vom da un interviu televiziunii) şi Grigurcu, adus la Bucureşti – cu hotel şi diurnă – cu această ocazie.

Altă sală arhiplină (mă îmbrăţişez cu Barbu Cioculescu şi cu soţia sa, Simona, eu care-i scrisesem o scrisoare de ruptură), alte nesfârşite aplauze. Urmează discursurile în care mă amestec cât mai puţin, iar V. doar cu o frază. Ioana P., cum era de aşteptat, încercând să-mi capteze graţiile, dar revenind aproape obsesiv asupra unei voci de pe unde care i-a contestat talentul confirmat de E. Lovinescu (V., bineînţeles), Pericle precis şi emoţionant, Florin M. corect, Grigurcu concis şi tăios (sub aparenţe calme) rade rând pe rând pe Crohmălniceanu şi Tertulian amintind de calomniile lor anti-lovinesciene şi conchide cu „raderea" lui preferată: a lui Eugen Simion. Mai insistă Grigurcu şi asupra felului în care l-a „turnat", la Şcoala de Literatură, Covaci. Cade cum nu se poate mai bine. Soţia lui Covaci (decedat) publicase o scrisoare deschisă în *România literară,* rugându-mă, în termeni civilizaţi, să revin asupra unei caracterizări negative a soţului ei (din *Seismograme*) despre care lăsasem să se înţeleagă că ar fi cam agent – el l-a dat şi pe Goma. Mă tot întrebam dacă să-i răspund nemaiamintindu-mi bine de „caz", când Grigurcu mi-a sărit astfel în ajutor.

Dar marea surpriză a fost Manolescu. E peste cale de elogios. Adevăraţii urmaşi ai lui Lovinescu am fi noi, care am menţinut pe unde spiritul lovinescian etc. Sunt înmărmurită. Ce s-a întâmplat cu el? Cu atât mai năucită, cu cât va continua. Vom vedea cum.

Cu maşina lui (PAC) la Doinaş: o seară cu Liiceanu, Paler, Geta, Dimisianu, Grigurcu – vine cu noi – după ce-mi cere mie să-i găsesc un *pied-ă-terre* la Bucureşti, să vină o dată pe lună, se aciuieşte pe lângă V. tratându-1 drept un zeu!

• La Muzeul Ţăranului Român. Vineri 24 septembrie. Liiceanu, animat de spiritul ludic care nu-1 părăseşte până

la sfârşitul sejurului, a încercat să ne complexeze cu „miza cea mare" pe care-ar constitui-o această întâlnire cu publicul din Bucureşti („intelighen- ţia română", spune el ca să ne sperie) pentru dezbaterea patronată de Fundaţia „Humanitas" pe tema „După trei ani. Memorie şi uitare. Unde ne aflăm pe drumul despărţirii de comunism?"

în ciuda faptului că s-a întors din Moldova întâi cu un lumba- go şi apoi cu ceea ce el numeşte o „viroză", că are ceva febră şi

nu se simte bine, a încercat toată ziua să ne terorizeze. Are şi trac. E foarte bine, ca de obicei. Nici noi nu prea suntem rău – cu toate că ne-a forţat să ţinem câte un mic „discurs".

Sala mare a muzeului lui Bemea arhiplină, cu oameni în picioare. Şi iar ropote de aplauze (V. recoltează cele mai multe), şi iar flori, şi iar intervenţii. Alecu – obişnuitele-i digresiuni. Dan Lau- renţiu, Pruteanu (relansând cazurile Arghezi, Călinescu, Sadoveanu ca pentru a-1 incita pe V.) şi, în sfârşit, Paler, a cărui alunecare anti- occidentală o constatasem mai de mult în articolele din *România liberă.* Acuză Occidentul nu doar de complicităţi trecute (Yalta), dar şi prezente (un fel de Malta, dar nu pronunţă cuvântul). Victi- mizare din plin. Răspundem „provocărilor" lui – aşa le anunţase – nu apărând Occidentul, ci protestând împotriva conceptului globalizant. Eu amintindu-i ce-au făcut intelectualii de stânga francezi demarxizaţi de şocul noilor filosofi pentru disidenţa din Est, V. refuzând să pună în acelaşi sac opiniile publice, mass-media şi politica de Stat din Occident. E bine, deoarece dezbaterea se animă, dar îmi pare rău de Paler. Izbit de afluenţa neobişnuită („pentru orice dezbatere intelectuală nu mai poţi reuni azi la noi mai mult de zece persoane, pentru voi au umplut o mare sală ca cea a Muzeului"), ne telefonează în fiecare zi până la plecare – când vine să insiste la aeroport – să acoperim o rubrică

fixă în *România liberă* pentru că avem influenţă sau aşa ceva.

Printre persoanele venind cu flori şi felicitări după dezbatere (Ana Blandiana cu Rusan, Petre Sălcudeanu care dădea mereu aprobator din cap lângă Geta, Nelly Pillat – vizibil supărată că nu mergem s-o vedem –, Barbu Brezianu, Zografi cu soţia – dar, de data asta, şi cu mama, fostă colegă de-a mea, Florin Iaru

— a fotografiat tot timpul –, Patapievici etc.…) apare şi Dan Zamfirescu. — Eu sunt autorul „învăţăturilor lui Neagoe". îi replic:

— Ce păcat mare că n-aţi rămas la ele. Recunoaşte: – Da, am mai făcut şi eu câte unele. Dar dvs sunteţi sublimi. Şi ce v-am ascultat! Iarăşi replic: – Dar vă atacam tot timpul. — Ce are a face, răspunde dezarmant, tot sublimi eraţi. V. îmi spune că a repetat scenariul şi în faţa lui. (E drept că acum mai mulţi ani îi scrisese cât îl admiră şi c-ar putea să devină un nou Bălcescu dac-ar colabora cu… Ceauşescu!)

370

1993

Mai trist: o îmbrăţişez, la început fără a-mi da seama cine e – pe Lila (după ce acum vreun an o repezisem la telefon).

Din atâta euforie colectivă nu ne smulge decât Bemea, stin- gând lumina din sală, de unde oamenii nu vor să plece încă, îmbul- zindu-se în jurul nostru la tribună.

încărcaţi cu pachete, manuscrise, cărţi, oale naţionale şi flori, ne lăsăm răpiţi de Liiceanu. Urcăm în biroul lui Bemea, o cunoaştem pe soţia sa, Marga (ne place) şi ajungem cu Liicenii şi cu ei tot la. ..O.K. Unde nu stăm mult: Gabriel are febră, nu poate mân- ca mititei şi refuză să mergem cu toţii până la atelierul lui Bemea, care bombăne de supărare.

- Conferinţă de presă la GDS. Luni 27 septembrie.

Trebuia să ne întâlnim cu o jumătate de oră înainte cu Maritena Rotaru, care ne rugase să-i dăm la Muzeul

Ţăranului un interviu şi-o amânasem pe luni. E dezolată. Cum a trecut pe Televiziunea oficială reportajul de la Muzeu (şi câteva altele înainte), s-au trezit şi i-au refuzat echipa de filmare spunându-i că „ce e prea mult nu e bun“. Şi într-adevăr pentru ei era „prea mult“. Nici acum nu înţeleg de ce au „dat“ atât. Doar – aşa cum pretinde Cristian Teo- dorescu într-o cronică ditirambică din *România literară* (pe care o primim la Paris, la întoarcere) – de „ochii“ Consiliului Europei? Sunt destul de troglodiţi să creadă, ca pe vremea lui Ceau- şescu, că pentru „Europa11 însemnăm ceva.

Urcăm întâi la *22.* îi promisesem Gabrielei Ad. Cicălind-o în acelaşi timp, că *22* prea ne face „cultul11. Ne-au anunţat venirea. Ne-au dat programul deplasărilor în Moldova, reportaj de la lansarea bucureşteană şi de la Piatra-Neamţ, interviu pe două pagini cu ea şi Andrei Comea, fotografii etc. N-a fost număr fără noi. După ce ne îmbrăţişăm cu toată echipa în frunte cu Gabriela, Rodi- ca Palade, Andrei Comea, coborâm la GDS unde în bibliotecă ne aşteaptă alţi gazetari, de la *Ora.* Un interviu scurt, dar după. (Şi pe acela îl vom primi la Paris: pe o pagină întreagă. L-au transcris cu respect atât de deplin, încât se pierd frazele în drum.)

La GDS nu mai e atmosfera de acum trei ani. Asistenţa compusă de ne-GDS-işti în afară de Magda Câmeci (moderator) şi de Alecu (încântat, îmi va spune la Paris unde a venit acum să-şi cunune fiul, că succesul nostru vine şi din faptul că pe mine mă

credeau autoritară, înţepată etc. şi m-au descoperit contrariul, dar mai ales V. a sedus pe toată lumea – cu trabucul şi aerul lui puţin aiurea). Radu Bogdan (care ia cuvântul, cum făcuse şi la Muzeul Literaturii), Paul Comea, Irina Eliade (îi telefonasem în ajun, ca şi lui Gabi Bossie care, cu piciorul rupt, n-a venit), Ileana Mălăn- cioiu (iar îl apără pe Marin Preda —- fără ca cineva să fi zis ceva

împotrivă-i – dar şi pe D. R. — atacat de mine. Aduce a manie povestea asta cu care ne-a obişnuit de ani de zile).

Ne smulg de acolo, de data asta, Monica Spiridon (a scris un lung articol despre *Seismograme* în *România literară* pentru care uitasem să-i mulţumesc la telefon) şi soţul ei. (V. fusese iar „capturat" de nebunul lui – cu părul şi barba albe.)

• La Uniunea Scriitorilor, la invitaţia lui Ulici care ne căutase până la Piatra-Neamţ. (Marţi 28 septembrie)

Mai înainte, lansarea *Agendei literare* a tatei la Librăria Sa- doveanu (în principiu una dintre cele mai mari ale Bucureştiului). încă o dată măsor deosebirea de la cer la pământ între „Humani- tas“ şi celelalte edituri şi librării. Şi în editura şi în librăriile „Hu- manitas", Gabriel a introdus un spaţiu de eleganţă occidentală, în contrast cu balcanismul înconjurător acuzat şi cu praful socialismului care nu se hotărăşte să iasă din scenă.

Contrastul a fost şi mai sezisabil când – marţi 21 septembrie

— am plecat de la „Humanitas", unde ofeream o cupă de şampanie redactorilor – pentru a o urma pe Gabriela Omăt până la Editura Minerva (în acelaşi imobil al *Seânteii).* Imediat ce părăseai culoarele de lux de la „Humanitas", imobilul apărea drept ceea ce era: socialisto-sinistru. Sinistre şi cele două cămăruţe de la „Mi- nerva“ unde Zigu Omea aştepta nerăbdător deoarece îşi pusese pentru ocazie (solemnă) cravată, şi nu o suporta.

Alt univers. Să te mai miri că toţi ceilalţi editori îl invidiază şi-l urăsc pe Liiceanu, neavând curajul să se privatizeze, nici bunul său gust, nici calitatea lui intelectuală?

Aceeaşi discrepanţă constatată şi la Librăria Sadoveanu. Loc tem, şters, oarecare. în faţa a vreo 20-30 de persoane (nu s-a anunţat, nimeni nu ştia), în fundul librăriei vorbeşte întâi Alexandru George, apoi eu, câteva cuvinte. Zigu O. n-a venit (cu toate că din pricina lui am amânat şedinţa). E la Neptun, la o manifestare a Fundaţiei

lui Buzura, unde are şi el o jumătate de normă. îl scuz în gând doar pentru pagina din *România literară* pe care a consacrat-o, admirativ, *Agendei* paterne. Cumpăr vreo 5 exemplare şi le împart familiei Lovinescu, întâlnită în ajun şi invitată de mine.

Dar „lansarea" ratată îmi prilejuieşte o revelaţie. în public, o doamnă (prietenă de-a mea sau care mă cunoscuse în tinereţe; acum stă în blocul tatei) îmi dezvăluie că locatarul apartamentului Lovinescu este propriul anchetator al mamei, Bistran, care şi-a schimbat numele în Nistor Ioan şi a fost judecător în procesul Ceauşescu. îmi vine pe loc o poftă de răzbunare gen „crimă şi pedeapsă". De fapt, rămân siderată de sinistrele farse ale istoriei. îl voi sprijini şi mai mult – deşi fară speranţă – pe avocatul (PAC), Doru Cosma, care a venit să ne vadă la Liiceanu, spre a discuta cum aş putea redobândi apartamentul spre a face o casă memo- rială Lovinescu. Acum aş dori să-l obţin numai pentru a da afară din el pe acest profanator: anchetatorul mamei, care după ce i-a făcut dosare să fie condamnată la 18 ani (asta când avea 71 de ani!) i-a luat locul în apartament.

Lucrul cel mai important petrecut la Librăria Sadoveanu n-a fost lansarea cenuşiu-mediocră, ci această revelaţie.

N-o pot reţine doar pentru mine. La Uniune, unde ajungem cu maşina trimisă de Ulici (şi pe care a aşteptat-o pe bulevardul Brătianu, drept ca statuia Comandorului, Alexandru George), o comunic primului comesean: Prelipceanu. Vrea imediat să facă un articol pentru *România liberă.* îl rog mai înainte să obţină confirmare şi autorizaţia de la acea doamnă (îi dau numărul de telefon). — Nu ştiu ce-a ieşit şi dacă a ieşit ceva.

De la bufetul unde nu se discută decât despre faptul că Dines- cu şi-ar fi însuşit o tipografie dăruită de germani Uniunii, vine să ne răpească Manolescu care ţine neapărat să ne fotografiem cu redacţia şi să-i cunoaştem pe toţi.

(Mişcătoare reîntâlnirea cu Constanţa Buzea – aproape plânge amintindu-şi probabil „şedinţa" la noi cu nefastul ei soţ Adrian Păunescu, trimis atunci de Mir- cea Eliade –, Alex. Ştefanescu, Adriana Bittel etc. Tot acolo Cristian Teodorescu.)

Apoi reuniune cu scriitorii în sala de conferinţe (Ulici, moderator). începe, pompos, Dan Laurenţiu – insistând asupra bucu

riei că această întrevedere atât de aşteptată de ei se ţine în ziua când România a fost admisă în Consiliul Europei. Răspunsul lui V. e şfichiuitor (şi Marina Constantinescu ne va spune seara târ- ziu că, la premiera ce avea loc după întrunire, bietul Dan Lauren- ţiu nu-şi revenise încă). Relaţiile între state au legile lor şi nu prin ele vom intra real într-o Europă incapabilă să se consolideze chiar în fonna ei redusă. Cade o tăcere. Nu sunt obişnuiţi, se vede, să-şi pună în chestiune clişeele, cu atât mai puţin cele – atât de rare

— optimiste. O lungă tăcere. Glăsuieşte ceva Florin Iara (ne-a adus fotografiile de la Muzeul Ţăranului, primele pe care nu le ratează cu noi). Surpriza (ce des sunt obligată să mă slujesc de acest cuvânt!) vine de la Ana Blandiana. Ni se spusese în 1990 că se ferise să ne spună cuvântul de bun-venit la Uniune ca să nu-1 supere pe Radu Tudoran. Acum cuprinsă de delir: ce-am însemnat pentru ei, cum ne-am sacrificat opera proprie etc. etc. Nu-mi cred urechilor. Ce se întâmplă cu oamenii aceştia (ea, Manolescu)? Intervin şi Paler – acum deloc polemic, Banu Rădulescu (ne cere să intrăm în colegiul redacţional al revistei *Memoria*), George Muntean (bucovinean liric).

Alexandru George lansează însă o perfidie pe care n-am impresia că ceilalţi o înţeleg. Că literatura interbelică s-a încheiat o dată cu revista *Agora,* la care a colaborat şi V. (n-a colaborat, a făcut-o cu Caraion). De atunci s-a intrat în spaţiul comunist. Dând replica, am fost nevoiţi să

pătrundem şi noi în el. Lăsând deci impresia că doar unii ca el (sau poate numai el) care n-au intrat în sistem au continuat exploatarea vechiului filon. (E pe linia unui articol al lui pretinzând că pentru a fi rezistent, deci în afara sistemului, el nu putea fi disident, deoarece ar fi fost nevoit să admită realitatea sistemului.) în final, Marino cu „amor“, dna Bedro- sian, Nicolae Florescu tot lăudându-mi romanul de tinereţe.

Din şedinţă, din congratulări şi alte flori ne smulge literalmente Manolescu. Cu maşina PAC la O. K. Ne ia în numele prietenei lui, Marina Constantinescu, un interviu din care nu va ieşi probabil nimic, vocea fiind acoperită de zgomotele restaurantului (cinăm înăuntru şi nu în grădină, s-a făcut prea frig). Vine şi Marina C. de la premieră, nu înainte însă ca regizorul Tocilescu să ne invite la premiera lui cu *Antigona,* „sabotată14 de presă şi pentru care

are nevoie de ajutorul meu (i-am lăudat *Hamlet-xA* prezentat la Paris). Se oferă să ne facă o repetiţie specială pentru noi. Nu mai avem când.

Apoi, cu Marina C. şi Manolescu, acasă, în intrarea Lucaci, unde Gabriel, în pragul porţii, insistă să urce cei doi. La taclale, încă vreo două ore, în birou la Gabriel, care scoate şi o sticlă de Cointreau ispitindu-i pe cei doi musafiri.

Ieri, la Paris, constatăm că Manolescu nu s-a mulţumit cu vorbele. în *România literară* editorialul lui ne este dedicat, pe tema, exagerând puţin (dar foarte puţin!) că nu americanii sau sovieticii l-au destabilizat pe Ceauşescu cu armatele şi tehnologia lor, ci cele două voci ale noastre. Aşa se şi intitulează editorialul, „Cu- vântul care destabilizează".

Apoi fotografia de la redacţie, în paginile 1-4, un articol al lui Dan Laurenţiu, un altul de Cristian Teodorescu asupra reportajului de la Muzeul Ţăranului Român: delirul e organizat. Şi recunosc că nu mai înţeleg

nimic. Manolescu l-a depăşit pe Liiceanu cu discursul său „măsurat" (după expresia dulce-ironică a lui Mih- nea) din 1990, repetat şi acum: cele două bulevarde ce-ar trebui să ne poarte numele. La Liiceanu ştiu că vine dintr-o profundă autenticitate şi afecţiune. Dar la Manolescu? De ce acum? Nu-mi explic metamorfoza. Ar fi ipocrit să pretind că nu sunt mişcată.

• „Ceremoniile" se încheie miercuri 29 septembrie, cu o masă rotundă iniţiată de Sanda Vişan, cu titlul „M. L., V. I. şi invitaţii lor". Invitaţi pe care i-am tot discutat înainte prin telefon. Liiceanu nu se putea că ne era editor, pe Manolescu nu-1 voia S. V. (fiind om politic din opoziţie, ar fi trebuit contrabalansat de altul cu puterea. Buzura propune S. V. în niciun caz, răspundem noi), Paler ise pare prea monologhist, Doinaş prea placid. Cădem de acord asupra lui Patapievici şi a Ilenei Mălăncioiu.

La „Humanitas", biroul lui Liiceanu e transformat în studio de televiziune. Durează vreo 3 ore (din care se va scoate una). Noi doi, ca de obicei. Patapievici bine, scurt, concis, dar e debutul său „mediatic", nu dă plinul din el. Ileana M. nu numai că-şi reîncepe „numărul" cu Marin Preda, dar se şi plânge că nu trece destul la Televiziune, unde nu s-a vorbit nici de cartea ei recentă de articole politice, nici de memoriile lui Aurel State pe care le-a scos în editura ei „Litera".

De-a lungul înregistrării mă gândesc mai ales la felul lucid, aproape zâmbitor, poate în derâdere cu care Sanda Vişan mi-a mărturisit, într-o paranteză, că are scleroză în plăci!

De acolo ne duce ea cu maşina la sediul Europei Libere. To- fan ne căutase toată după-amiaza la „Humanitas“ insistând să-i vizităm. Cum refuzasem Elenei Ştefoi un interviu pe care ni-1 cerea pentru emisiunea lui Gelu (ori suntem „interzişi" la microfon la E. L., ori nu!), nevrând să lăsăm impresia că avem ceva contra „colegilor"

noştri, trecem deci şi pe la sediul bucureştean unde întâlnim tot felul de tinerei. (Vorbim prin telefon şi cu Iorgulescu.) Restul, fară interes, în afara faptului că reducând ceva din mulţimea colaboratorilor de acolo, s-ar fi putut menţine şi emisiunile de la Paris.

De ce să ne plângem însă când, din ce în ce mai mult, ne dăm seama că a fost spre binele nostru. (Niciodată n-am fi avut astfel timpul să ne strângem materialele pentru cărţi...)

*

Familiile

La Bucureşti rezerv doar două după-amieze, una pentru rudele din partea mamei, a doua pentru Lovineşti (ce-a mai rămas din ei toţi).

- *Din partea mamei* (25 septembrie. Sâmbătă). Vine să ne ia cu taxiul Monica Mihail (fina mamei şi, prin procuraţie, a mea) cu soţul ei. La ei acasă ne aşteaptă, cu masă pusă, Rodica (venită de la Bistriţa-Năsăud expres). E surdă, dar te poate urmări când îi vorbeşti, citindu-ţi pe buze, şi mai puţin marcată decât mă aşteptam. Irupe din ea bunătatea. Mai sunt Dan (o umbră mereu lă- crimândă) şi soţia lui, Veronica, părinţii Monicăi. Aceasta din urmă, profesoară de franceză – cu un studiu asupra lui Giraudoux, are o fiică Ioana-Roxana de 13 ani şi un fiu de 21 de ani, vegetarian şi adept yoga, Cristian, pe care-1 aleg să mă aducă înapoi acasă cu taxiul (şi să ia „un verre" la Liiceanu).

După vreun ceas, îi dau „liber" lui V. să se plimbe prin Bucureşti cu Patapievici. Ne petrecem după-amiaza până pe la 8 „cruşe- ţizând" (de la Cruşeţ, bineînţeles). Dar mi-a adus şi îmi dă şi nişte fotografii – una rarisimă, de la nunta mamei, alta, o c. p. de la

1993

Barbu Delavrancea tot pentru mama. Lacrimi pentru trecut, lacrimi pentru prezent.

Regăsesc o filiaţie necunoscută mie – sau uitată –

Rodica povesteşte cât de puţin gospodină era mama, cum a încercat să facă o omletă aruncând ouăle în untdelemn rece, cum, după plecarea mea, crezându-se în posesia unor incalculabil de multe farfurii, uitase să le mai spele, lăsându-le să se îngrămădească. Pentru prima oară lipsa mea de simţ gospodăresc mi se pare un titlu de glorie din moment ce-mi vine direct de la ea!

Dan ne-a chinuit şi s-a chinuit să ne fotografieze cu un vechi Kodak înainte de a-şi da seama că pusese un film care nu se potrivea. Nimic nu va rămâne deci „imortalizat" pentru ei dintr-o întâlnire ce mi-a făcut neaşteptat de bine.
*

- *A doua zi* (duminică 26 septembrie), Lovineştii. Vine să ne ia fiul lui Adinei, Andrei Ghiţescu. Foarte bine soţia lui, Lili. Fata de 17 ani, Elena, cu vocaţii matematice, enigmatică precum adolescenţii.

îi regăsesc acolo mai interesanţi şi mai bine decât îi lăsasem în amintirea mea (tinereţea îmi fusese obsedată de laitmotivul gi- dian, „familles, je vous hais“ şi – în afară de Holban, de tata şi de Horia, literaţi – îi dispreţuiam livresc pe mai toţi).

Rând pe rând, Corinica (83 de ani), fără alt semn de vârstă în afara unei mici surzenii – îmi dă fotografii ale mamei şi tatei.

Sanda L., aşa de calmă, de puţin exaltată, încât într-un lung aparteu, ascult fără urmă de surâs versiunile ei extraterestre nutrite nu cum credeam din spiritism, ci dintr-un sincretism *sui-gene- ris* între creştinism, yoga şi câteva ezoterisme. Aflu deci (dar nu încep să râd decât povestindu-i-le acasă lui V.) că am pătruns pe nu ştiu ce treaptă angelică de abia după atentatul din ’77, că V. e şi mai sus ca mine, că Lala a rămas posedat de diavol din pricina unei reîncarnări prost efectuate—nici Guenon el însuşi nu stă mai bine, că tata e pe ultima treaptă de sus, mama pe la mijloc. îmi dă şi formula cu care, de mai multe ori pe zi, să intru în contact cu ei şi rugăciunile pe care V. şi cu mine trebuie să le adresăm fiecare gu- ru-lui nostru (Sf. Gheorghe pentru mine, Ioan Botezătorul pentru V.).

Plus două cruciuliţe pe care mi le înmânează fără ca păcătoasa de mine să aibă, sub privirea ei, vreo pornire spre batjocură.

JURNAL

După această „şedinţă“ în dormitorul familiei, revin spre masa pe care Sanda o binecuvântează cu o rugăciune şi în jurul căreia îi regăsesc pe verii mei mai tereştri.

Vana – arhitectă de vreo 60 de ani (pare de 45-50), deşteaptă, frumuşică, fostă elevă a lui Riri Gibory, acum aproape militantă PAC (cu soţul ei, Constantinescu); Mab, mai placidă (soţ Mircea), şi, cu părul alb, foarte simpatică, soţia lui Lelu.

Mai aflu de la soţia unui general Lovinescu că versiunea tatei despre transformarea pe vremea liceului a numelui bunicului din Teodorescu în Lovinescu e falsă. Ar fi fost două branşe, Teodoreş- tii şi Lovineştii, aceştia din urmă urcând până în secolul al XVI-lea. Habar n-am dacă e adevărat sau vine din cine ştie ce snobism genealogic al defunctului general.

Le duc la toate cartea mea cu dedicaţie. V. pe a lui (una singură, nu mai are exemplare disponibile) pentru Sanda. Pe V. îl eliberez după un ceas şi împreună cu Patapievici pleacă pe urmele Crailor de Curtea-Veche, încântat de periplul său. Pe mine, tot pe la 8, mă aduc înapoi Andrei cu Lili (care foarte fină şi, cred, intelectuală, visează să-l întâlnească pe Liiceanu. Ceea ce se şi întâmplă).

A doua zi, Corinica, Vana, Mab, soţia lui Lelu şi Lili sunt la lansarea *Agendei* la Librăria Sadoveanu, unde cumpăr şi le dau cărţile promise (Sandei care merge-n băţ deoarece a căzut şi şi-a rupt colul femurului, i-o dădusem în ajun).

Dosarul familiei Lovinescu ar fi incomplet dacă n-aş include aici popasul (prea scurt) la *Fălticeni,* în drum spre Suceava.

Plecasem în întârziere de la Agapia (altă pană de

maşină, de care ne-a scăpat de data asta şoferul Consiliului Judeţean care ne urma cu Alui Gheorghe în altă maşină) şi grăbeam spre Suceava, unde ne aştepta arhiepiscopul Pimen. Lui Cocârţă (directorul Muzeului Oamenilor de Seamă de la Fălticeni) îi telefonase să-l avertizeze Alui Gheorghe, de la Piatra-Neamţ. Ne aşteptau deci cu altă masă pusă şi primarul, şi el, şi directoarea liceului (probabil cu toţii FDSN), şi bieţii proprietari ai casei tatei, bătrâiori şi cumsecade, şi mai ştiu câţi alţii.

Joi 16 septembrie deci. Fug (e termenul exact) pe vechea stradă a copilăriei (rămasă intactă) în căutarea casei tatei. Mă înşel o primă oară, apoi ajung (eu singură sau îndrumată) spre cea adevă

rată. Au dispărut brazii din curte. A fost schimbat peronul. A fost împărţită casa în două. Proprietarii actuali care au curăţat casa şi au văruit-o (fusese un internat năpăstuit) mă duc, triumfali, în biroul tatei. De unde îmi vine imediat să fug (ca din apartamentul bucureştean în 1990). Au împărţit odaia în două. Prima un salonaş cu tot felul de „floricele". A doua: o bucătărie de vară. Cei doi bătrânei sunt binevoitori şi insistenţi: au pregătit o gustare. O refuzării (cu amabilităţile de cuviinţă) şi ne refugiem la Muzeul din casa lui Octav şi a lui Netty. (Pe aceste scări am citit *Les trois Mous- quetaires,* văd precis şi azi, doar că scara în amintirea mea rămăsese încolăcită – şi e dreaptă. A îndreptat-o timpul?) O sală E. Lovinescu. Alta Sadoveanu. Un zid Horia. Altul Vasile (sau acelaşi?), undeva Holban (casa lui pe aceeaşi stradă, dărăpănată, a fost cumpărată de nu ştiu ce oriental – va fi probabil demolată). Cum într-o altă sală (deasupra scării) e, obligatoriu, un bufet, cum am timp puţin, cum mai vine şi un gazetar cu cerere de interviu pentru gazeta locală, cum trebuie să scriu şi în cartea de aur, să privesc valea Şomuzului de pe balconul lui Octav şi Netty, şi să mă duc la cimitir, nu-mi mai rămân decât vreo cinci minute pentru

a o vedea pe Stela (90 de ani, soţia cvasiparalizată a lui Lala – Vasile) trăind mizerabil într-un subsol al Muzeului. Nu ştia că eu eram aceea care-i trimisesem banii de la „Humanitas" anul trecut.

La cimitir, văzând şi numele mamei gravat pe stela funerară a Lovineştilor, simt, ca pe scara casei tatei, că mă vor podidi lacrimile. Le opresc deoarece sunt mereu fotografiată.

Cocârţă (Lovineştii pretind că nu se poartă bine, mergând până la a confisca manuscrise pentru uzul propriu) mi-a pregătit un dosar cu comemorarea a 50 de ani de la moarte, dominată de academicianul Eugen Simion. (Se plânge într-un interviu că până şi fiica criticului combate acum „autonomia esteticului"). In dosar, fotografii cu popi care pun urna în cavou. Sobor de preoţi. Bietul tata, care se ascundea în baie când venea popa să sfinţească apartamentul de Sf. loan Botezătorul!

De la 12 ani, când tata începuse să mă înveţe latineşte (şi nu-i reuşea) şi fusesem împreună la mânăstiri, nu mai pusesem piciorul la Fălticeni.

Totuşi – sau poate tocmai de aceea – revenirea aici a fost momentul-şoc al călătoriei în Moldova.

*

In Moldova: Mânăstirile (luni 13 – duminică 18 septembrie) Greu de povestit. De la Piatra-Neamţ înspre nord pare a începe o altă Românie. Imuabilă. Demnă de toate spaţiile mioritice. Curată ca lacrima. Cununată cu cerul (şi toate celelalte stereotipuri ale „spiritualităţii11 româneşti). O Românie care a nutrit nostalgiile exilului, pentru care merita să-ţi petreci viaţa plângând „pe malurile Vavilonului“. Şi pe care regăsind-o „telie qu’en el-le-meme“, îţi vine să plângi de recunoştinţă. Există! Este!

Apoi îţi vii în fire. Eşti obligat. Rămân neschimbate doar aparenţele. Dar atât de frumoase.

Până pe la Bacău (inclus) pe drumul nostru, pană

după pană, cu maşina de la *22* şi Gabriela Ad. în urmă, toate oraşele sunt interschimbabile, stil „alimentara", iar între ele o întinsă mahala. De la Piatra-Neamţ încep satele adevărate. De la Humuleştii cu casa muzeu a lui Creangă până la cel mai mic cătun: stil, curăţenie, natura ea însăşi prelungindu-se şi topindu-se într-o arhitectură armonioasă.

Cu mânăstirile captând lumina şi dându-i un sens. înjurai Pietrei-Neamţ: *Văratecul* (unde stăm trei zile şi două nopţi, ca într-un tablou de Bemea, cerdacul în care dă apartamentul nostru şi al Liicenilor – fiecare cuplu o cameră, baia între noi – lângă al Stareţei, leit celor pictate de B.): raiul; *Agapia* mai severă, *Mânăstirea Neamţ* cu biserica lui Ştefan cel Mare, *Sihăstria,* neasemuita mânăstire *Secu* cu geometria pură a balcoanelor sale. Apoi, de la Suceava în sus, mai precis de la *Putna,* unde stăm incomod şi-n frig: *Suceviţa* cu scara virtuţilor (a lui Ion Scărara), cu verdele mutat de pe păşune pe zidurile exterioare ale Bisericii şi umbra lui Macarie cel fără de mormânt („a dispărut în anonimatul smereniei", ne spune o maică de-o puritate de icoană) (cum să scapi aici de clişee?). *Moldoviţa, Voroneţul* (cu albastrul de Voro- neţ visat de V. obsedant prin toate muzeele lumii şi până şi pe piramidele din Mexic, real de data asta şi amplu răsplătitor pentru toate obsesiile de-o viaţă), *Mânăstirea Humorului* schimbând verdele de la Suceviţa şi albastrul de Voroneţ cu roşu aprins. între ele, *obcinele* (dealuri înalte sau munţi teşiţi) unei Bucovine rapte-n două (nu suntem prea departe de Ucraina) prelungind frescele sau

pătrunzând în ele. în sfârşit, în amurg, fără urmă de om, în timp ce bat clopotele, ca un dar înainte de înserare: *Arbore* cu cel mai perfect oval (fără abside laterale) dintre toate. Moment de graţie (ce importă dacă de pe un zid au dispărut frescele, din moment ce biserica pare a fi încheiat cu timpul un contract sau stabilit o complicitate?) pe o bancă, sub un măr, în timp ce clopotele continuă să bată

(nu se vor opri decât la plecarea noastră).

De ce doar aparenţele? Pentru că oamenii sunt vătămaţi. Mai peste tot unde trecem suntem recunoscuţi. Fie că eram anunţaţi, fie că, vorbind prea tare, ni se recunoşteau vocile. Şi în afară de turiştii care se adună la autografe (care pe un jurnal, care pe o carte de rugăciuni – chiar şi pe o Biblie) sosesc şi maicile, stareţii, monahii. Şi la câte o masă de post, lungă, tot ca o zi de post, şi rafinată, stăm şi-i ascultăm. în afară de rare excepţii (maica de la Su- ceviţa, stareţul Irineu de la Mânăstirea Neamţ), fie nivel teologic liceal, fie naţionalisme tip Vatra Românească, adeseori amândouă.

La *Văratec,* maica stareţă Nazaria e super-intelectuală. Ştie vreo patru-cinci limbi (greaca inclusă). E trimisă la colocvii. A stat câţiva ani la Ierusalim. Pare cucernică şi înţeleaptă. Ne primeşte admirabil.

La *Sihăstria,* părintele Ioanichie Bălan, cu toate studiile şi cărţile lui, ni se pare prea plin de certitudinile naţionaliste-ortodoxe. Ne plimbă dintr-un loc în altul, doar-doar îl vom rata pe Cleopa. Şi-l ratăm, ajungând la chilia lui când s-a retras în pădure să se roage.

La *Voroneţ,* maica muzeografă Elena se mândreşte că a răspuns unui italian ce dibuise o asemănare (falsă de altminteri) între un înger de pe fresca cu Judecata de Apoi şi Botticelli, ceva în genul: Ce, credeţi că numai voi (subînţeles papistaşii din Occident) sunteţi demni de Botticelli? N-avem şi noi „Boticelul11 nostru? Iar stareţa Irina, bărbată, practică, şoferiţă (merge cu 110 pe oră!), se plânge şi ea de străinii vinovaţi de tot, în afară de dolarii pe care ne cere să-i recoltăm din Paris pentru mânăstirea ei.

Auzi şi că „Ceauşescu nu s-a atins aici de patrimoniu11. Sau „Veneau des securiştii. Le dam o masă şi plecau liniştiţi. Ştiţi, erau cu toţii botezaţi11.

Până şi Pimen, regalistul, care ne primeşte la Suceava şi ne spune cum a sfidat el ameninţările cu moartea primindu-1 pe Rege

le Mihai la Putna, ni se pare cam excesiv. Cum să suporţi să-l auzi spunând „Un gest al meu, şi aş ridica Bucovina toată". Care Bucovină? Pe un monah de la Putna care, fost la protocol, a păstrat sintagmele comuniste, pomenindu-ne de „sărbătorile de iamă“ în loc de Crăciun?

Pe ţăranii manipulaţi şi victime iremediabile ale televiziunii? Cu Gabriela Ad. şi Carmen, încercăm să convingem vreo patru care vând covoare, V. discută cu alţi doi care vând pere (dimineaţa, în faţa mânăstirii la Văratec). După ce-şi descriau lucid situaţia, jelindu-se, conchideau că „e vina lui Coposu“. Din asta nu-i scoteai. Ba unul dintre ei se şi lăuda c-a fost paznic la închisoarea Făgăraş pe când Coposu era în închisoare. Or, era mult prea tânăr pentru aşa ceva. Se lăuda deci cu o faptă rea. Virgil avea dreptate să încheie discuţia cu Gabriela Ad. şi Andrei Comea publicată în 22, spunând că intr-adevăr a convins doi ţărani, din câte milioane, că nu e vina lui Coposu, dar nu e sigur că la viitoarele alegeri aceiaşi doi nu vor vota cu Iliescu.

Mai sunt şi alţii, bineînţeles. Excepţii? Varvara Florea, co-de- ţinuta mamei, care crede că e mai bine că a trecut prin închisoare, altfel cine ştie ce compromisuri făcea. Ne-au aşteptat, ea şi soţul ei, vreo două ore în picioare în faţa reşedinţei lui Pimen şi o altă oră (tot în picioare) cât am stat la el. Totul pentru a ne aduce la ei în apartament doar o jumătate de oră (Gabriel se grăbea să ajungem înainte de noapte la Putna). Cu masă pusă degeaba, cu daruri, cu sufletele deschise. îmi povesteşte cum la Malmaison râdeau cu mama. Cum a tuns-o doar pe jumătatea capului (să nu le prindă gardianul). Cum mama l-a visat pe tata în noaptea dinainte de pronunţarea sentinţei şi i s-a părut că nu e semn bun. Şi n-a fost.

Ne mai povesteşte (noi relatându-le discuţiile cu ţăranii) cum la o şcoală din Suceava au dat o zi liberă elevilor cu condiţia să arunce cu pietre în maşina lui... Coposu, care trebuia să treacă prin oraş.

în ce proporţie sunt oamenii vătămaţi? Nu doar la noi, dar şi în Polonia, unde îi votează pe comunişti după zece ani de Soli- damosc şi trei de libertate. Ca să nu ne mai referim la Rusia (puciul ce a riscat o noapte să degenereze în război civil ne-a prins la Paris, dar preliminariile lui le-am trăit în România) unde în manifestaţii portretul Ţarului se învecinează cu cel al lui Stalin. Cât

timp nu se face un Niimberg al comunismului, primejdia recurentă a reinstalării lui – sub forme mai umane – va dăinui printre masele materialmente sufocate de mizerie.

Din fericire pentru noi, de-a lungul drumului prin Moldova (până la Văratec urmaţi de Gabriela reporterizând pentru *22,* iar până la Suceava de Alui Gheorghe), întrebarea aceasta nu ne sî- câie şi, graţie „scenariilor" lui Gabriel, râdem cu o încăpăţânare adolescentină.

*

Pe cine am mai reuşit să vedem?

- Pe *Geo D.,* bineînţeles din prima duminică. I-am dus doctorii. Schimbat faţă de 1990. Doar mama lui, de 93 de ani (39 zice ea încântată), neschimbată: face cozi, curat, îl hrăneşte, şi-t tratează ca pe copilul ce-a fost odată.
- Pe *Alecu* „incontumabilul". Două ore la el acasă şi apoi pe la toate reuniunile. Familiar de acelaşi.
- Pe *Gabriela Omăt.* Ne ducem cu Liicenii şi cu ea la O. K. Pare dezinvoltă şi deloc intimidată.
- La *Barbu* şi *Irina Brezianu,* pe *Arşavir,* cu care, pentru prima oară singuri, reuşim să şi stăm de vorbă (e cam surd şi când vorbesc mai mulţi deodată, nu mai înţelege).
- Pe *Patapievici,* bineînţeles. într-o pennanentă bună înţelegere.

Trebuie deschisă şi *paranteza Pleşu.* Credea că

primindu-1 pe

V. în curtea de la GDS (la lansare) cu un „dar noi nu ne îmbrăţişăm?", va rezolva totul. „îmbrăţişarea" n-a fost însă, după el, destul de călduroasă. îi sporeşte furia, alimentată şi de refuzul nostru de a-i acorda Elenei Ştefoi un interviu pentru *Dilema,* în ciuda insistenţei ei plângăcioase. „Cum – se răsteşte el la Liiceanu, telefonic, în vreo trei-patru apeluri consecutive, duminică 12 septembrie – cum, *Dilema* e o publicaţie infamantă? Şi eu nu sunt un mare gazetar, ca Ion Cristoiu (cf. versiunea *Evenimentul zilei),* şi nu pot fi pupat atât de călduros ca Doina Uricariu?" (Vecina de masă la O. K., după lansarea cărţilor, a lui V., care l-a sărutat la plecare, sub ochiul revendicativ al lui Pleşu, instalat vizavi.) Şi aşa mai departe, într-o furie crescândă. Cum Liiceanu obosise să ne tot transmită, cum V. ar fi fost prea violent şi nici nu se gân-

dea de altminteri să-i vorbească, l-am luat eu la telefon pe Pleşu şi-am încercat calm, dar ferm, să-i explic:

- că V. îl considera pe el, Pleşu, nu gazetar, ci filosof al artei;
- că şi el, direct rănit de atacul injurios din *Dilema* (defazat, prost şi leninist), şi eu, dintr-o elementară solidaritate, aveam un motiv serios de a nu da interviu acolo;
- că e o mare deosebire între atacul academic al lui V. şi cel umoral, cu epitete şi interjecţii al lui Pleşu şi că rănile produse şi de o parte, şi de alta diferă prin instrumentul întrebuinţat, polemică la V., pamflet la el.

Pleşu la început tace (e surprins că-1 chem). Apoi îşi reia vechile argumente: că V. l-a acuzat că el cotrocenizează cultura română (Buzura, nu dta – îi răspund), că l-a rănit, şi iar etc. etc. Nu-şi regăseşte umorul decât o clipă, înspre final, când îmi răspunde: – Bine, să recitesc articolul, poate că nici nu e vorba în fond

de mine acolo.

Tonul e civilizat, dar nimic nu este rezolvat. Pleşu continuă să sângereze, lovind prin persoane interpuse (ultimul şi cel mai evident: Patapievici, care contra-atacă însă în *22* cu o neaşteptată – pentru Pleşu – vehemenţă) şi prin aluzii.

Noroc că Pleşu pleacă pe tot timpul şederii noastre în... Japonia. Altfel cine ştie câte telefoane de acest gen am mai fi primit. Dinu Lazăr, care asistă „la un moment istoric", mă şi fotografiază vorbind la telefon, ca pentru a-1 fixa. Fotografiile pe care ni le aduce peste câteva zile sunt foarte frumoase. „Pitoresc şi (câtă) melancolie"!

*

Capcanei In ajunul plecării ne telefonează de la Bucureşti Săl- cudeanu, numit recent ministru al culturii. Să fim invitaţii oficiali ai Ministerului pentru toată călătoria. Evident, refuzăm. Politicos, dar ferm.

După şedinţa de la Muzeul Ţăranului Român, ne propune, prin Ulici, o revistă de cultură la Bucureşti, din care să facem ce vrem noi (asta acum, când revistele dispar pe capete). Şi să ne dea înapoi apartamentul lui Lovinescu. Refuz pentru revistă. Pentru casă, prin Ulici, răspund să se pună în contact cu avocatul (Doru Cosma).

Dacă a fost capcană şi nu iniţiativa lui de a-şi începe cariera ministerială cu un astfel de succes (deschiderea unui dialog cu mentori ai opoziţiei), ea se inchide de la sine.

*

Plecarea. La aeroport: Liiceanu, Paler, Geta, Gabriela, Rodica P., Tia Şerbănescu (n-am reuşit decât s-o întrevedem).

La vamă nu ne deschid valizele. — V-am văzut la televiziune, spune vameşul cu galoane şi larg surâs. Iar ofiţereasa de la paşapoarte: – Vai, doamnă Monica, dvs.!

La aeroport la Paris, devotat ca totdeauna, Daniel

Ilea. E 1 octombrie.

în sfârşit, în deplin incognito! <

*

Vorbesc cu Simone. Cioran, când mai bine (a vorbit cu Eugen la telefon!), când mai rău: s-a închis într-un dulap şi nu-1 mai găseau în tot spitalul.

*

Ochii lui V. mult mai bine (16 tensiune). Ca şi prima oară – mai mult încă – i-a priit România. Cu mult mai puţine migrene, în vervă fără discontinuitate, neobosit (faptul că nu dădeam semn de oboseală de dimineaţa până noaptea târziu îl uimea oarecum pe Gabriel), a întinerit cu cel puţin zece ani.

Ce-ar fi să mergem mai des la Bucureşti? (De la Timişoara ne reclamau mereu, oferindu-ne tren, cazare, ce voiam noi, dar să venim. Şi Clujul „ne vrea".) Ce-ar fi? Dar cum să confiscăm mereu apartamentul lui Gabriel? Bucureştiul, după aceste două experienţe, a ajuns să se confunde pentru noi cu intrarea Lucaci, şi nu doar din comoditate. Mai ales ca atmosferă. De puţini oameni ne-am simţit mai aproape ca de el şi de Carmen, cu puţini mai „acasă".

*

Uitasem: articolul care m-a amuzat cel mai mult despre *Seismo- grame* – al lui Patapievici, care-mi reproşează, împotriva curentului şi a ideilor admise, că sunt prea „măsurată" şi „civilizată". (în *Dilema.)*

*

Mai uitasem: Iorguleseu a făcut la FE o cronică despre *Seis- mograme* infinit de exagerată. Pune paginile volumului pe acelaşi plan cu criticile lui E. Lovinescu. Profund nedrept. Cartea va plăti mai târziu entuziasmele acestea pripite şi cam de circumstanţă. Nu că nu-mi face plăcere, dar aşa sunt eu, vorba lui Patapie- vici, prea „măsurată11 pentru a mă lăsa în voia vântului acestuia de

entuziasme nu cu totul explicabile, dar, bineînţeles, agreabile. Joc modestia sau am rămas —- mai simplu – cu capul pe umeri?

*

Moisescu de la Soti ne-a adus orele de reportaje de la Muzeul Literaturii, unde i-au tăiat lui Grigurcu referinţa la Eugen Si- mion (de ce?) şi interviul cu noi acasă la Gabriel.

Ilieşiu – materialul ne-montat al interviului acordat lui Buduca, la noi acasă, în 1991. Sunt acolo (asupra stângii intelectuale franceze şi a exilului) răspunsuri la mai toate întrebările ce ne-au fost puse în 1993. De ce nu se vor fi vrednicit să se slujească de ele?

*

La întrebarea: de ce o astfel de primire? — răspunsul cel mai pertinent: al lui Cristian Teodorescu recenzând în *România literară* reportajul televizat de la Muzeul Ţăranului Român. Elogios, bineînţeles, dar cel mai la „obiect".

Duminică 31 octombrie în afară de faptul de a fi început lucrul la al cincilea volum din *Unde scurte,* nimic – sau mai nimic – nu mi se pare de reţinut din luna ce se încheie azi. în fond, ca de obicei: un roi de „vizite", telefoane, şi rumori dâmboviţene. Câteva doar:

• Alecu cu Pia. Au venit să-l căsătorească pe Toader (20 de ani!) cu o franţuzoaică de origine libaneză. Studenţi amândoi şi aşteptând un prunc. Caracteristic (şi agreabil), nimeni la Paleo- logi nu pare a se întreba din ce vor trăi. S-au dus să facă nunta

— religioasă – într-o mânăstire din... Vercors.

Alecu a fost şi la Versoix să-l vadă pe Rege, aşteptând ca Providenţa (singurul recurs) să-l readucă pe... tron.

Toader a scris un foarte bun articol despre Monnerot.

• Vona: i-a ieşit romanul. Debut probabil iremediabil tardiv: cei peste 70 de ani îi poartă cu greu şi boli. Mă duc singură la întâlnirea de la St. Germain-des-Pres să iau

volumul apărut la Cartea Românească şi intitulat – frumos – *Ferestre zidite.* Indrep- tându-mă spre Deux Magots şi amintindu-mi – inevitabil – că pe aceleaşi străzi şi prin aceleaşi cafenele mă tot plimbasem cu manuscrisul lui Vona (pe când lucram la Agenţia literară) să-l plasez la vreo editură, acum peste 40 de ani, deodată parcă se conden- seză timpul şi mă apasă. Am păstrat totuşi destulă decenţă ca, de-a lungul cinei la restaurant, în care Vona îmi povesteşte periplul lui bucureştean (a fost după plecarea noastră), să nu fdozofez de doi bani asupra trecerii-petrecerii (cum ar spune V.) a unei vieţi.

Simplul fapt de a călca la ani distanţă pe caldarâmul (ce va dura mai mult decât noi) al unei străzi m-a umplut totdeauna de o mirare speriată, în ciuda repetiţiei şi blazării.

De aceea evit – cât pot – să mă întorc pe strada Christianei (rue Pierret) la Neuilly sau pe aceea a Allei, la Trocadero.

Ce să mai spun de cele din Bucureşti?

• Livius Ciocârlie, într-un scurt popas în drum spre Bordeaux. Cu o carte a lui (dedicaţie patetică) şi scuza de a nu ne mai fi văzut vreo doi ani: „din discreţie mă port ca un mitocan“, scrie el.

Ca totdeauna, ni se pare că tot ce spune e profund şi necesar.

Cartea lui: un fel de Jurnal asupra vidului şi nimicului.

• Hotărât lucru, „ştiinţificii11 ce vin spre literatură par cei mai interesanţi din actualul peisaj intelectual românesc. Fără a mai vorbi de Patapievici (un articol al lui recent publicat în *22,* „Urletul11, e exemplar pentru ceea ce am sperat noi că se va putea scrie despre experienţa totalitarismului), şi Zografi ne-a făcut şi ne face o impresie bună. Şi el e fizician.

Revenit la Paris, unde lucrează la o teză de sociologie la seminarul lui Alain Touraine, un prieten al lui Zografi (venise o dată cu el), Răzvan Purcărea – a fost matematician înainte de a se converti la sociologie. Acelaşi

tip de seriozitate.

• O revedem pe Irena Lasota, la Mihnea, la o cină. Dacă – aşa cum ar părea – cunoaşte şi celelalte ţări din Est ca România (unde politic şi intelectual judecă tot atât de la obiect ca noi),

e într-adevăr ideală pentru postul pe care-1 ocupă (la o fundaţie americană pentru democraţie).

Acelaşi tip de complicitate plăcută ca la Bucureşti, la Gabriel acasă.

• Telefoane repetate, pe fandai când de înţelegere, când de încordare, cu Goma. Ne semnalează că *Timpul* de la Iaşi a transmis pe două-trei pagini dezbaterea noastră de la Piatra-Neamţ, dar uită să ne spună că în acelaşi număr are un articol împotriva lui... Lii- ceanu (căruia nu-i iartă că a trimis la topit exemplarele necumpărate ale unei cărţi a lui – 10 000 dintr-un tiraj de 120 000 –, uitând că dacă mai locuieşte în apartamentul de la Paris, i-o datorează aproape integral, Gabriel fiind acela care a făcut rost de la secretariatul lui Jack Lang de suma necesară ca Goma să nu fie pus în stradă pentru neplata acumulată a chiriei). Ni-1 semnalează Mihnea. Care se întreabă ce se întâmplă cu Goma. De când ne tot întrebăm şi noi. Dorin Tudoran i-a scris lui Mihnea că pleacă pe vreun an la... Cernăuţi. Dar nu-i spune nici de ce, nici pentru ce.

• Mămăligă reapare. Vrea din nou cenaclu. încerc să-l conving că nu mai are sens. Exilul s-a transformat acum în diaspora, iar ce e de spus – de la politică la literatură – trebuie spus şi scris în ţară. Vrea să ţină totuşi o şedinţă-două pe an.

Aş refuza să fiu „moderator14 la masa rotundă pe care vrea s-o organizeze cu Mariana Marin şi Al. Călinescu (impresii din ţară) dacă nu mi-ar dezvălui că după vreo trei luni petrecute în ţară s-a îmbolnăvit grav (ceva straniu la rinichi) şi a slăbit vreo 10 kg.

Mă apucă mila: despre romanul lui cu ţigani

(literatură artificioasă, dar literatură totuşi) nu s-a scris aproape deloc. Poate că-i grav bolnav. Şi atunci ce-i mai rămâne dintr-o întreagă existenţă decât acest cenaclu? Şi accept.

•Mi s-a făcut de mult milă de un alt – şi de astă dată mare – nedreptăţit: Mihai Niculescu. De trei ani şi ceva de când sunt publicaţi în ţară tot felul de exilaţi şi mai puţin exilaţi, cartea lui, *Amintiri în uniformă,* n-a fost redescoperită de nimeni.

*

La Bucureşti tot felul de scandaluri:

1993

• cel cu Dinescu continuă. D. a venit la Bucureşti: şi-a dat demisia şi a contra-atacat (mai ales împotriva lui Paler şi a Anei Blan- diana care-şi dăduseră demisia din Comitetul U. S.) în limbaj birjăresc.

I-a luat apărarea Pleşu, atacând la rândul lui în stilul de amalgam ce-i este acum propriu pe toţi anti-„dineştii", „de la Liiceanu la *România Mare".* (I-o spunem lui Gabriel la telefon, el nici nu citise.)

Tot Pleşu contra Papilian. îi adăpostea o cronică fixă în *Dilema.* întors de la Costineşti (o întrunire cu redactorii posturilor străine ce emit în limba română), Papilian nenumindu-1 dă în... Cosa- şu. Pleşu îi telefonează încurcat: Cosaşu ameninţă cu demisia dacă va mai scrie Papilian în *Dilema.* Papilian, tot fară a numi pe nimeni, declara în *Evenimentul zilei* că nu va mai colabora, rămânând la moravurile civilizate din Paris şi lăsând altora pe cele bucureşte- ne. Pleşu replică, tot în *Evenimentul zilei,* cum ştie el: injurios, amintind că Papilian era şef la UTC. Nu ştia oare acest lucru când i-a cerut sau acceptat colaborarea permanentă? Din partea lui Pleşu, nimic nu ne mai miră. Alunecă mereu în jos pe partea pamfletară.

în sfârşit. Gabriela Ad. nevoită să-i răspundă lui Goma, care l-a atacat pe Liiceanu, o face în *22* (fiind ea însăşi implicată în acelaşi text) destul de dur, se pare, ca

prietenia dintre ea şi Goma să ia sfârşit.

Goma n-are decât ceea ce merită. Injurie după injurie, nedreptate după nedreptate, se zideşte în singurătate. De data asta riscă să ne piardă şi pe noi.

Altă polemică pe capul Gabrielei; tardiv, Victor Neumann răspunde – şi el injurios – la o notă scrisă de Gabriela pe marginea unui articol al lui împotriva – iarăşi – a lui Mircea Eliade. în acelaşi număr din *22* răspunde şi Gabriela. Sec şi bine.

Moda anti-Eliade se tot extinde. în ultimul număr.din *Agora,* Tismăneanu şi Dan Pavel revin asupra extremei drepte (Cioran, Eliade şi alţi... legionari).

Să mai comentez? Nu e nevoie.

*

în *România literară* – comemorând nu ştiu câţi ani de la apariţie, lung articol al lui Geo D. (el a creat revista) şi o altă pagină,

„Din corespondenţa cu V. I.“ cu acest prilej, în care descrie cu mare eleganţă şi căldură cum i-a refuzat V. oferta de colaborare la revistă. Un model de comportament amical. îi telefonăm şi pare fericit că i-a plăcut lui V.

*

Acoperind pe toate, marea veste a zilei este moartea (aşteptată de vreo două săptămâni) a lui Fellini.

Pe o zi ploioasă, la Veneţia, am intrat cu V. într-un cinematograf la întâmplare şi am văzut (eram în timpul Mostrei cinematografice) *La Strada.* De-atunci, de când am ieşit ca beţi de fericire după film, Fellini a făcut parte din viaţa noastră.

Nicio altă dispariţie a unui cineast (oricât de mare ar fi fost el) nu mi-a lăsat impresia asta: a unui mare segment din propria-mi existenţă care se cufundă.

Roma mea -— întru toate cetatea cea mai iubită – o împărţeam cu Yvonne, cu Mircea P., cu Horia R., cu Dan P. şi – tot atâta cu Fellini.

O pierd încă o dată (prima cu moartea lui Mircea Popescu, a doua cu moartea lui Horia Roman, a treia cu boala Yvonnei) as- tă-seară.

Tristeţea aceasta—singura irevocabilă – aruncă într-un plan secund prea cotidienele dezamăgiri.

Luni 15 noiembrie

Telefon azi de la Ion Ioanid: are cancer la gât, nu vrea să se opereze (ar rămâne fără voce şi nu cu mult mai multe şanse de vindecare). Se duce, fară mari iluzii, la un fel de doctor-mag din Austria care a avut reuşite excepţionale. Ca să nu se zică – probabil – că n-a făcut nimic. De abia azi i-a spus soţiei – Nora. De ea îi este mai mare grijă. Stoic. El spune, din modestie: nesimţit. Speră să îi mai rămână timp de terminat *închisoarea noastră cea de toate zilele.* Speră şi nu prea. Se gândeşte la un capitol de sinteză şi încheiere. O dată cu progresiunea tumorii e ameninţat să se înăbuşe.

De abia l-am cunoscut. O singură dată. Dar declaraţia lui de prietenie (şi de regret de a nu ne fi cunoscut înainte) nu mă miră, având şi V. şi eu pentru el acelaşi tip de sentimente.

Să mă mai mir că ziua întreagă sunt ca sub un şoc?

1993

*

Două săptămâni cu Gabriela Adameşteanu. E mereu în întâr- ziere. Câte o oră, câte două. Mai „haotică11 (termenul e utilizat de Liiceanu) ca oricând. Merg o dată cu ea şi la cinema să vedem ultimul Woody Allen *(Crime mysterieux â Manhattan),* în care W. A. se copiază până la caricatură pe el însuşi, producând totuşi un umor de cea mai certă calitate.

Altfel, discutăm vehement V., ea, eu.

Devin violentă când îmi mărturiseşte că n-a putut citi până la capăt *1984*| o plictisea (!) Trăia toate acestea, ce nevoie să-l mai şi citească? Mă pornesc pe scriitorii ca ea – adică mai toţi – care nu vor să înţeleagă experienţa unică

prin care au trecut. Dacă până şi ea. în ciuda „violenţei11, discuţia se menţine mereu în registrul amical.

în povestea Goma, răspunsul ei în *22* —- excelent. îi va răspunde şi Liiceanu (o şi făcea când i-am telefonat, într-o seară, şi l-am găsit amărât din pricina aceasta). între timp, Goma ne-a trimis şi fotocopia din *Timpul* – şi cu articolul lui. îi telefonez să-i spun „consternarea11 noastră. Tăcere de partea cealaltă a firului, îi spun: —Nu mai vrei să vorbeşti? — Ba da, dă el o replică vizibil căznită. Despre orice, dar nu despre asta.

Nu mai ştiu când şi dacă îi voi retelefona. Mi-e milă de singurătatea pe care singur şi-a împletit-o – ca o pânză bolnavă –, dar m-am cam săturat.

Gabriela —■ evident – nu i-a dat niciun semn de viaţă. Răspunsul ei era – de fapt – un rămas-bun.

- în povestea Eliade, un excelent editorial în *22* al lui Gabriel Andreescu răspunde ferm lui Neumann (fără a mai reveni la „cazul11 Eliade, ci punând la punct – şi în chestiune – un anume „etno- centrism11 al minorităţilor).

*

Primim o scrisoare prin care suntem invitaţi, V. şi cu mine, de către un domn Liviu Grăsoiu, redactor-şef al departamentului de literatură şi artă de la Radiodifuziunea Română, să facem „Teze şi Antiteze11 la... Bucureşti. Adică săptămânal un comentariu – când eu, când V. – de 10 minute, „pe o temă exclusiv culturală11.

Vom refuza, evident. în ciuda pledoariei vehemente a Gabrielei Ad., care, în ajunul plecării, se străduieşte să ne convingă că trebuie „ocupat“ acest loc. Să nu repetăm greşeala opoziţiei ce i-a lăsat pe neocomunişti să ocupe toate locurile. în lipsa de critici actuală, prezenţa noastră la postul de radio naţional le-ar oferi – continuă ea – repere şi ar introduce ordine în haos. Caut să-i zdruncin convingerea că am reuşi astfel o „schimbare la faţă a României". Fără a izbuti. îşi promite să-l pună şi pe

Patapievici să intervină pe lângă V., cunoscându-i slăbiciunea pentru P.

în zadar se străduieşte Gabriela să ne culpabilizeze intransigenţa cu acelaşi tip de argumente ca Paler. Numai că Paler ne cerea pentru *România liberă* unde vom şi da, nu la postul,naţional", oricât de neînfeudată va fi secţia literară puterii (şi se pare că nu prea e...).

Oferta aceasta – efect nu prea întârziat al călătoriei noastre în România – mă amuză însă şi nu mi-ar fi displăcut să le dăm astfel o palmă americanilor de la FE.

Dar nu cu acest preţ.

*

Bourgois nu mai ia colecţia de teatru a lui Bruno Bayeu. Cade deci traducerea mea şi a lui Eugen din Caragiale, care era totuşi anunţată în catalogul de anul acesta. Şi în ciuda contractului şi a acontului vărsat.

Nu văd altă perspectivă. De fapt, nici nu caut.

*

La prostia de *Jurassic Park* a lui Spielberg mă duc nu ca să văd dinozaurii ce-i încântă pe copiii Occidentului, evident. Dar sunt primele imagini de sinteză rivalizând cu realitatea până la a o desfiinţa şi create după computer. Realul nu mai poate fi de acum o probă de realitate. Fără a intra în panica de-realizării lumii care a cuprins pe „comentatorii" parizieni, voiam să constat prin mine însămi ştergerea limitelor dintre real şi factice. Chiar cu riscul de a vedea ceva şi mai sumar decât banda desenată.

Şi am fost: cu Mi finea care-1 ducea pe puştiul său, Vlad. Sală de altminteri mai mult de copii. Deloc speriaţi de dinozauri. Ba chiar aplaudând. Nici noi, copiii de altădată, nu ne îngrozeam de

zmeii din basme. Cu condiţia să triumfe Făt-Frumos, groaza ne fericea. Aşa se petrece pesemne şi cu ei.

*

Dan Laurenţiu, aseară, acasă.

E acum la „Cartea Românească1' şi se înţelege bine cu Mag- dalena Bedrosian. E şi monarhist. Vine din Elveţia unde l-a văzut pe Rege. Un monarhist rezonabil însă: ştie că, la un referendum, Regele n-ar lua peste 10%. Dacă...

*

Telefon de la Gabriel care a sosit la Paris. Vine mâine la noi. Ne regăsim imediat vechile complicităţi. îl indignez afirmând că *Jurnalul de la Tescani* al lui Pleşu nu e un monument de spriere frumoasă. Am impresia că din „obiectivitate11 a reintrat în zonele admirative la limitele cărora îl ţinea luciditatea. A dat şi un interviu la *Dilema.* îi admiră şi stilul articolelor, în ciuda conţinutului.

N-a putut să-mi mai aducă exemplare din *Unde scurte,* II deoarece *Seismogramele* s-au epuizat. Cu atât mai bine: să nu piardă editura bani cu mine.

Ne va aduce şi răspunsul dat lui Goma. Ca totdeauna, de abia îl aşteptăm.

*

Vineri voi trece alt prag de vârstă. Cam uimită. Nu mai pot să spun: va trece şi asta, deoarece de-acum înainte va trece şi viaţa.

Marţi 30 noiembrie

Gabriel deci pe zece zile la Paris. A venit într-una din daţi cu Andrei Savu (hipersensibil, fin, ciudat: ne place).

*

Prin Alexandru Niculescu, Ana Blandiana ne cere colaborarea cu rubrici fixe pentru două pagini culturale şi săptămânale pe care Băcanu i-a propus să i le dea în *România liberă.* Şi nu le concepe fără noi. îi telefonez pentru a-i da imediat acordul. Cu atât mai mult, cu cât astfel ne putem degaja de promisiunea făcută lui Pa- ler (tot cu rubrică fixă şi tot la *România liberă).* Paler (la telefon) e de acord. Ana Blandiana şi Romi Rusan de abia lucrează

la proiect. Dispar deci obligaţiile imediate. E cu atât

mai bine, cu cât sunt blocată în constituirea volumului V din *Unde scurte,* ne- dându-mi seama cât din disidenţa anului ’89 trebuie să pun la anexe şi cât în text. De două săptămâni n-am mai scris nimic.

*

De la Bucureşti, Gabriela Ad. a continuat presiunile pentru colaborarea noastră la Radio Bucureşti. Şi a reunit cartelul de luptă: telefon comun (de la GDS) cu Gabriel Andreescu şi A. Cornea pentru a ne convinge. Ea însăşi cam enervată de persistenţa refuzului nostru, cam tăioasă. La rândul meu iritată, îi scriu o scrisoare spre a pune capăt insistenţelor. Amicală, dar fermă (scrisoarea). Când o primeşte, îşi exprimă dezolarea lui Mihnea prin telefon: i-e teamă că m-am supărat. Furtună într-un pahar de apă.

*

Două scrisori de la Monica Spiridon – una cu articolul scris asupra cărţii lui V., intitulat „Gramatica demnităţii" şi apărut în *România literară.* E la capătul echilibrului nervos şi a intrat în panică şi la ideea de a se duce pe 8 luni în California.

*

Ion Bogdan Lefter, aseară, la noi. Tot atât de „destinsă" atmosfera. Punctele de vedere – sau de atitudine – s-au îndepărtat însă. Deşi a refuzat funcţia de redactor-şef propusă de Pleşu (preferân- du-i catedra pe doi ani la Amsterdam), Lefter e funciarmente „dile- mist": împotriva puterii evident, dar şi mai împotriva opoziţiei. Motivaţiile există, le tot enumerăm şi noi: pornirea e însă excesivă, de tipul Elena Ştefoi.

Pornit împotriva lui Radu Preda (autorul cărţii despre şi cu Ţu- ţea) cu aceeaşi intoleranţă de care dăduse dovadă Elena Ştefoi faţă de Ţuţea.

îl vedem şi noi pe acest tânăr de 21 de ani (Radu Preda) care face în Germania un doctorat în teologie. în discuţii nu pare a împărtăşi tarele ortodocşilor noştri. Nicio pornire împotriva catolicismului, niciunul din sloganurile tip „Vatra Românească" de care am avut parte în contact cu clerul din Moldova. E de o uimitoare

maturitate şi deşi (citind cartea lui apărută la „Humanitas") sunt

394

1993

refractară la smeritul limbaj bisericesc, nu văd de ce ar trebui expediat spre... dreapta, cu atâta zor, nici taxat de arivist.

Poate are şi Lefter motivele lui (l-a bătut la cap să-i publice pagini cu Ţuţea în *Contrapunct),* dar mi se pare totuşi vulnerabil acest tip de cosmopolitism care nu admite sentimentul naţional decât la... minorităţi.

Nici cu un atare complex de inferioritate – nici cu cel de superioritate – nu se poate „intra în Europa1* (ca să mă slujesc de sintagma la modă în România) păşind cu dreptul.

Veche „dilemă" (ca să zic aşa) din literatura română (ca şi din cea rusă – slavofili-occidentalişti etc.), reactualizată până la exces de contextul actual.

Aceleaşi simptome la mai recenţii noştri trăitori prin Occident: de la Sami Damian (Occidentul are mereu dreptate, e scuzabil până şi de Yalta) până la Mircea Iorgulescu.

Presupun că datorăm situării noastre geografice (V. şi cu mine stăm în Occident de-o viaţă) faptul că suntem vaccinaţi împotriva unor asemenea pendulări: nu supradimensionăm Occidentul (practicând normal critica – democraţia fiind singurul sistem bi- zuindu-se pe propria sa critică, sau suscitând-o), nici nu subestimăm Estul în general, România în special, chiar atunci când ne exasperează.

*

Pentru a se duce de 1 Decembrie la Alba-Iulia, Regele a declarat că respectă ordinea constituţională a ţării. Or, Constituţia dă în preambul Republica drept formă de nestrămutat. Deci Regele renunţă la... monarhie. Cum tot nu-1 vor primi în ţară, pierde – inutil – şi pe planul principiilor.

Cine îl va fi sfătuit pentru o astfel de manevră autodistrugă- toare? „Consiliul de Coroană" de la Versoix?

*

Prin telefon cu Patapievici. Pleşu a făcut un gest ce nu-i seamănă celui ce devenise. L-a propus pe P. la o bursă germană şi l-a aprobat pentru articolul în care-1 ataca! El, care n-a suportat de trei ani încoace nici umbra vreunei remarce fără a se lansa în pamflet şi

cvasiinjurie! Nu-mi pot drămui semnele de exclamaţie. Să se întoarcă Pleşu spre cel care fusese cândva? Mă bucur şi nu înţeleg.

*

Doru Cosma la noi (cină la restaurant). După ce pusesem la punct la Bucureşti strategiile lui spre a redobândi apartamentul din bulevardul Elisabeta, îmi cere din nou datele (adresă etc.).

I-am dat şi lui Gabriel numărul de telefon al doamnei care îmi spusese că locatarul apartamentului e fostul anchetator al mamei. Dacă îi confirmă, să lansăm – aşa cum sugera Ileana Vran- cea —••o campanie pe această temă: „Locatarul din 95B, bd Elisabeta".

Doru Cosma nu vrea, ca să nu îngreuneze recuperarea casei.

*

Cenaclu la Mămăligă. A fost bolnav şi a slăbit anormal. îmi aminteşte silueta lui Mircea Eliade din ultimul-penultimul an când a venit la Paris, ghemuit pe un scaun, tot la Cenaclu. Toţi au îmbă- trânit. îi privesc de la „tribuna" unde fac pe „moderatorul" pentru o discuţie („Impresii din România") la care participă: Al. Căli- nescu (situaţia culturală dintr-un Iaşi dominat de instituţiile-unelte ale lui Drăgan, cu un institut condus de... Luca Piţu şi la care colaborează foştii noştri disidenţi, convinşi că banii n-au miros şi că îi va lăsa Drăgan să-şi facă de cap. Deocamdată îşi şi fac: cărţi, reviste bune. Dar când

diavolul va cere preţul pactului...). O bună surpriză: un economist Lăzăroiu descrie situaţia cu precizie şi cunoaştere directă.

Sus, tot felul de lecturi. Doar fragmentul din romanul lui Vona *Ferestrele zidite* e literatură.

S-au împlinit 30 de ani de cenaclu la M. Şi tinerii de ieri sunt bătrânii de azi.

*

Mini-catastrofa menajeră. O pană de sector (afară e foarte frig) ne strică şi aparatul de încălzit şi ne trezim aproape cu o inundaţie. Când mă hotărâm să telefonez la hotel (cum să stăm în casă pe ger?), V. dă pe stradă de un reparator ELM şi totul se rezolvă într-un sfert de oră.

1993

îmi aduc aminte de Marin Preda care-şi petrecuse o seară la noi dând târcoale acestui aparat şi neînţelegând cum o astfel de nimica toată poate înlocui soba ţărănească şi un simplu gest de a apăsa pe un buton efortul de a tăia lemnele şi tot întrebând: şi când nu mai e gaz sau electricitate, ce faceţi? A şi meditat într-una din cărţile lui pe această temă.

Şi iată că i-am dat dreptate.

Duminică 12 decembrie

Am fost blocată de mai multe săptămâni în lucrul cu cartea (voi. V din *Unde scurte).* De când încep în 1989 fremătările „disidente" printre scriitori, comentariile mele radiofonice devin prudente, neîncăpătoare, omisive (trimit multe „materiale" în direct).şi tactice (ca să-i protejez pe cei de acolo). Reluate aşa, n-ar da nimic. Abia zilele trecute am găsit soluţia: neîndestulătoare, dar cred totuşi bună – în mod excepţional (cu explicaţii în prefaţă), voi dubla în 1989 textele difuzate cu fragmente (în italice) din *Jurnal* cu mai tot ce s-a făcut aici ca ecou al disidenţei. Numai astfel se va putea răsfrânge intensa agitaţie a unui an care – prin finalul său

— nu avea să semene cu niciun altul.

*

Abia am închis telefonul cu Gabriela Ad. Convorbire din nou întreruptă (Gabriela pretinde că numai cu mine şi cu Tia Şerbănes- cu i se întâmplă aşa). îmi trimisese o scrisoare de 6-7 pagini cam „haotice" (aşa cum se defineşte ea pe sine), dar plină de regrete, scuze şi... încăpăţânare: ea tot aşa crede.

Nu mai deschid problema (colaborare la Radio Bucureşti). Are de altminteri altele să-mi spună. în afară de condamnarea la moarte, la Tiraspol, a lui Ilaşcu şi la pedepse grele a celor doi moldo- veni-victime (care uneşte în indignare – şi e normal – pe toată lumea şi poate sluji puterii şi ca diversiune), semnele se înmulţesc: au fost şi manifestaţii studenţeşti, se anunţă o mişcare mare la Timişoara etc.

Dar bomba – în mediile culturale —■ e o scrisoare deschisă a lui Pleşu către şi împotriva lui Iliescu, pornind – dac-am înţeles eu bine – de la colaborarea sa cu extrema dreaptă şi extrema stângă.

Aceeaşi mirare ca în faţa atitudinii sale în povestea Patapievici.

*

în ultimul număr din *Politique internaţionale,* un interviu cu Iliescu, cu un „chapeau“ drastic al lui Mihnea. Cotrocenii – prin vocea lui Chebeleu – protestează. Mai ales împotriva „introducerii" lui Mihnea. Cum să fie al tfel?

*

Telefonez lui Goma vestea cu cei de la Tiraspol. Răspunde sec.

— Ce mai faceţi? — Nimic. Cum despre *nimic* nu e *nimic* de discutat (i-o spun), închei dialogul. Iar s-a supărat. Curios, nu mă mai interesează de ce. Păcat, păcat de el.

*

A ajuns în sfârşit până la noi piesa Alinei Mungiu,

Evanghe- liştii. Sf. Pavel, criminal ideologic, trăgându-1 după el pe Isus (care n-a fost răstignit), proroc blând şi cam de duzină, însărcinează cu plată bună pe discipolii unui sofist grec să scrie patru versiuni, „evangheliile", pornite din ceea ce povestesc de Isus, dar ficţio- nalizându-le. După care îi ucide pe toţi şi pleacă să cucerească lumea cu doctrina astfel obţinută.

Mai izbutit estetic şi mai ales mai coerent decât o arată rezumatul de mai sus, dar nu mai convingător. Nu blasfemia împotriva miturilor fondatoare mă şochează, ci dorinţa de a scandaliza ce stă la temelia unor astfel de gesturi iconoclaste. (Ca la bietul şi fugări tul Rushdie.) Cum „fundamentaliştii" noştri sunt totuşi mi- ticizaţi, riscurile nu sunt aceleaşi.

în loc de indignare, iau totul cu umor şi-i scriu în acest sens câteva rânduri pe o carte poştală cu Notre-Dame – mitul împotriva ficţiunii – şi i-o trimit la *Expres.* Acasă la ea nu mai răspunde.

*

Telefonează Gogea de la Braşov. îmi trimisese nişte videocase- te ce au fost furate în Germania. Bineînţeles vede mâna Securităţii. Nu cred, dar nu e imposibil. îmi spune că-mi va trimite o scri

soare ce nu va conţine nimic împotriva ordinii de stat. „Ca să ştie şi cei care ne ascultă" – adaugă el. Şi dacă nu ne ascultă nimeni?

Dar Gogea nu e un „caz“. Toată lumea vede Securitate şi maşinaţii peste tot, şi cum ar fi altfel cu o putere destul de imbecilă şi panicată pentru a refuza viza Regelui.

Rezultatul: la Alba-Iulia n-a fost decât Iliescu cu extremiştii lui (ceauşişti mai precis), iar opoziţia a făcut manifestaţie la... Bucureşti (vreo zece mii de persoane).

O dată cu iama a reapărut (paradoxal, în viscol şi frig) strada.

îmi interzic să sper.

*

Cornel Dumitrescu, telefon alarmat de la New York că în *Cuvântul Românesc* ne atacă un oarecare de la Piatra-Neamţ între- bându-se:

- de ce am spus că Eminescu e netraductibil?
- de ce nu i-am tratat pe Goma şi Ivasiuc de „colaboratori"?
- de ce nu i-am numit printre scriitorii martiri pe Radu Gyr şi Crainic?

Trebuie să fie un preopinent din sală care, după ce îndrăznise să se lege de „ascendenţa" soţiei lui Goma, fusese radical pus la punct de V. şi de mine.

îl calmez pe C. D. Ce importanţă au astfel de atacuri legionaroide?

E însă afectat. Mult mai dezagreabil mi se pare că în „Cronica" lui Buzura ar fi apărut cuvinte de laudă pentru noi.

Asta da, ruşine.

*

Telefon de la Horia Bemea, chemat să organizeze o sală de la Muzeul Ţăranului ca expoziţie aici. Cvasipatetic. Suntem printre cei patru-cinci la care ţine el cel mai mult aici.

Altfel bombăne mereu împotriva Istoriei, a decadenţei occidentale, a ploii şi a faptului că n-a fost cu noi la mânăstiri.

*

Scrisoare neaşteptată de la Sanda Lovinescu. Nu ştiam că teo- zofii au umor. Termenul de teozoafă poate că nu-i convine (cum se va fi definind sincretismul ei religios?), dar umor are din plin.

*

Revăd *La Strada* a lui Fellini. Mi-a adus-o V. de ziua mea. Incântarea de acum nu mai are mare lucru de-a face

cu cea a primei vizionări de la Veneţia, ţinând de o stare de graţie.

Încântaţi suntem şi acum. Dar cu totul altfel. Aşa se întâmplă când îţi confunzi tinereţea şi Veneţia sub ape cu imaginile cinematografice ce se răzbună, păstrându-şi alteritatea.

Miercuri 22 decembrie

Ieri telefon de la Liiceanu ajuns cu Carmen la Lugano. O vacanţă de sărbători la Ion Marin (fiul dirijorului Corului Madrigal), ajuns şef de orchestră celebru pe plan internaţional. Se bucură: e zăpadă în jur. Şi munţi. Şi sauna în luxoasa vilă. Dar nu pentru asta notez convorbirea. Gabriel a văzut-o pe „locatara" din bulevardul Elisabeta, doamna care, la Librăria Sadoveanu, îmi destăinuise numele celui ce ocupa acum apartamentul mamei, anchetatorul ei, Bistran. Atunci nu-mi spusese că e „secret". Cum nu-mi răspunsese la scrisoarea trimisă din Paris, îmi închipuisem că, între timp, o apucase frica de... consecinţe. Aşa şi era.

Ce i-a mărturisit lui Gabriel? Că fostul administrator al blocului – fost deţinut la Canal – o cunoştea destul de bine pe mama. Ea i-a povestit că a fost vizitată de un tânăr de la Procuratura Militară (prin ’56) care s-a minunat ce frumos este apartamentul. Ar fi, după ea, acelaşi cu Bistran. Câteva zile înainte de arestare, i s-ar fi făcut şi o percheziţie. După arestarea mamei, Bistran-Ioan Nistor s-ar fi instalat imediat în apartament.

Atunci când s-a sinucis un judecător din completul de judecată al lui Ceauşescu, îngrozit, ar fi dispărut o lună-două din Bucureşti. De aceea nici nu l-aş fi găsit acasă în aprilie ’90 când m-am dus în bulevardul Elisabeta.

Liiceanu vrea să facem o campanie monstră cu – drept punct de plecare – un interviu al meu şi apoi articole de Doinaş, Paler, el etc. I-am spus să aştepte să punem la punct lucrurile când vine el în februarie la Paris.

Deoarece sunt multe de pus la punct.

- Intâi versiunea acestei doamne. Ileana Vrancea – care avusese de altminteri ideea campaniei – îmi dăduse

ca nume de loca

tar pe un oarecare Marinescu. Atunci, cum ar fi locuit acolo Bis- tran, din ’58 până acum, fără întrerupere? I-am scris aseară, imediat după telefon, Ilenei Vrancea, să-mi dea din nou toate amănuntele propriei sale anchete.

• Apoi, nu pot declanşa o campanie fără... martori. Numai cu vecini anonimi. Cel puţin trebuie să pun semnul întrebării: e adevărat că locatarul? etc.

Ar fi nevoie ca cineva – unul dintre avocaţii de care îmi pomenise Gabriela Ad.? deoarece al nostru nu e de acord cu o campanie de presă – să vadă cartea de imobil de la primărie (e ideea lui Marie-France) pentru a constata sub ce nume se află actualul locatar.

Trebuie absolut să găsesc o modalitate de a lansa această campanie, chiar fără rezultat. Practic, nici vorbă de rezultat: recuperarea apartamentului. Dar pentru memoria mamei şi o minimă „reparaţie morală“ (dacă se poate vorbi de aşa ceva – cum să „repari“ suferinţa şi moartea în condiţii atât de atroce?) aş merge până-n pânzele albe. Nu pot însă începe „aventura" cu vâslaşi... anonimi, în lipsa lor, cel puţin strategia să fie impecabilă. Numai la ea mă gândesc.

*

Tot pentru mama am acceptat să dau un interviu unei tinere de la Radio Bucureşti, Anca Mateescu, recomandată de Nelly Pil- lat. De o timiditate frumoasă. Are la radio o emisiune corespun- zând cu cea a Luciei Hossu la televiziune. Cu deţinute politice. Mai vrea şi un interviu pentru o altă emisiune a ei: amintiri de la „Sburătorul“. N-o fac cu dragă inimă: amintirile din copilărie despre părinţi celebri mă oripilează. Dar ca să poată fi difuzat fragmentul privind-o pe mama (în care nu mă refer la „locatarul din bulevardul Elisabeta"), ce n-aş face?

*

Vladimir Ghiţescu (nepotul meu – e fiul lui Adinei – pe

care nu-1 cunosc) îmi telefonează: a murit, la 87 de ani, Corinica. I se descoperise, la zece zile de la plecarea noastră din România, un cancer generalizat. Andrei Ghiţescu (în casa căruia s-a petrecut reîntâlnirea cu clanul Lovinescu) a luat-o la el şi i-a îngrijit, împreună cu Lili, agonia lucidă, curajoasă, dar torturată de dureri. Până

în ultima clipă a păstrat ochii deschişi. I se prelingeau lacrimi. Spunea că ţine la viaţă şi nu vrea să moară.

Dacă n-aş fi reîntâlnit-o în toamnă la Bucureşti, moartea ei n-ar fi însemnat atât de mult pentru mine. O verişoară prea puţin cunoscută în copilărie. După ce am văzut-o însă, lucidă, vitală, cu o memorie slujind întregii familii drept reper, ştirea mi-a produs un şoc.

Am telefonat imediat la Bucureşti şi am vorbit cu Lili. Ru- gând-o să aducă la înmormântare o floare şi din partea noastră.

*

S-a inaugurat noul local al Casei Române cu o seară de colinde. La care am fost din pricina insistenţelor lui Oprescu.

Cu colinde şi o corală corectă (media de vârstă la bărbaţi între 60 şi 70 de ani, printre ei aflându-se şi Oprescu, şi Hillerin, şi Po- ghirc). Totul ar fi fost deci decent dacă n-ar fi lăsat pe un bas din corală să spună nişte poezioare din producţia proprie.

După aceea, cu Savu, Kome cu soţia, V. şi cu mine descoperim, graţie lor, un restaurant românesc la Republique. Discutăm de o emisiune a lui Tatulici („încotro, domnilor intelectuali?11) la care a participat şi Liiceanu. întorşi acasă, vedem şi noi caseta: până pe la patru dimineaţa. Gabriel bine şi chiar foarte tare când îi întoarce lui Tatulici întrebarea ce se voia şmecher-culpabilizantă pentru intelectuali (o variaţie perfidă a lui „noi muncim, nu gândim"), „încotro, domnule Tatulici?11,

aluzie, mai mult atac pe faţă, decent, dar tare, la emisiunea consacrată de acelaşi lui Păunescu (unul dintre scandalurile televiziunii). în microinterviuri luate trecătorilor pe stradă, numele lui Gabriel revenea admirativ cu cea mai mare frecvenţă.

Joi 23 decembrie

Pe la 12 noaptea, Mihnea la telefon, revenit din Serbia (după ce fusese şi la Bucureşti). Veşti de la Bucureşti, deoarece la Belgrad se ştia dinainte că e imposibil să nu câştige Miloşevici.

Mai întâi ceea ce se ştie: Iliescu a invitat Convenţia (nu şi întreaga opoziţie, să excludă FSN-ul – fratricidul continuă de o parte şi de alta) să formeze un guvern cu propriul său partid

50-50%, eliminând, gest concesiv, extremele dreaptă şi stingă. Convenţia se va întruni marţi pentru a discuta. Cercul riscă să fie vicios: refuzând, îşi dezamăgeşte electoratul căruia i-ar da impresia că refuză să scoată ţara din impas; acceptând, riscă să cadă într-o capcană dacă nu iau (li se dau) ministerele-cheie.

Mihnea l-a întâlnit îndelung la Bucureşti pe Botez, instalat pentru scurta sa vizită bucureşteană în reşedinţa unde a murit Gheor- ghiu-Dej. Venise la Bucureşti să-şi dea demisia. Nu pe principii, ci pentru că Aurel Dragoş Munteanu, ministru la Washington, îl lucrează mereu şi vrea să dovedească – pur şi simplu – că el a fost mai „disident" ca Botez Probabil că i-a dat satisfacţie Iliescu: se va întoarce, fără probleme, la postul lui de ministru al României la Naţiunile Unite.

N-are nicio ezitare (cu atât mai puţin vreo remuşcare) în ptjvin- ţa rolului pe care a acceptat să-l joace. Iritare doar că opoziţia nu socoteşte că reprezintă şi pentru ea un atu. Furios pe Dorin Tu- doran (răspândeşte sau mai curând a răspândit – acum e la Chişi- nău – peste tot că B. e şi a fost... securist). Şi vrând să ştie dacă

Manolescu ar accepta să-l vadă. Mihnea îi telefonează lui Niki. Acceptă, cum să nu accepte. Şi după o altă seară petrecută în doi şi apoi în trei (cu Mihnea), îi cere lui Botez să-i înlesnească o întrevedere cu Iliescu. Zis şi făcut. Repede. Lui Iliescu îi propune o uvertură spre opoziţie (cu sacrificarea extremiştilor).

Ne-spus, dar ghicit de Mihnea: Botez s-ar vedea foarte bine în fruntea unui guvern de coaliţie – ceea ce fusese visul său şi când venise prima oară la Bucureşti la Iliescu şi confruntat cu cei de la GDS vorbise într-o indicibilă limbă de lemn şi de fum.

Mihnea prevede că cel mai opus guvernului de coaliţie va fi Coposu (pentru Iliescu cu care are întrevederi curente, Coposu e singura opoziţie pe care o cunoaşte – şi acceptă). Ora va fi cea a compromisului? înţeleg, desigur, dar îmi displace profund. Pentru prima oară mi se pare un privilegiu de a nu fi obligată la comentariul săptămânal şi radiofonic, chiar dacă era cultural. îmi pot oferi astfel mai departe – şi de departe – luxul intransigenţei.

*

Sosit pentru vacanţa la Paris, Iorgulescu are o idee fixă şi apocaliptică năstruşnică: în România va fi un nou 1907 (la Iaşi, ţăranii din-

tr-o comună vecină au învestit – cu furcile – Prefectul). Armata s-ar afla în stare de alarmă. Şi când îl întreb cine ar putea-o determina sa se ridice împotriva puterii, are un răspuns aidoma lui Matei Călinescu şi Raicu: coloneii şi maiorii (generalii au fost formaţi la Moscova – deci excluşi). Văd că e iluzia tip a criticii literare...

S-a mai îmblânzit cu Coposu de când acesta a stat doar cu el în biroul lui de la Miinchen, futnând ţigară de la ţigară şi discu- tând. II găseşte deodată om politic. (Complicitate de fumători...)

*

După alegerile de la Moscova, primul partid câştigător: al lui Jirinovski propovăduind un naţional-socialism (fară Hitler totuşi).

Occidentul, ca şi Estul, a pierdut trei ani buni pentru a se apăra împotriva imperialismului rus ce nu putea să nu renască. Acum, Elţân (câştigător totuşi prin votarea unei Constituţii ce-i da puteri de ţar), având nevoie de armată (prima umilită), se poate opune intrării ţărilor din centrul şi estul Europei în NATO. Iar americanii – cei de totdeauna – între naivitate şi inconştienţă – se vor supune ca să nu... jignească (sau sperie) Rusia.

De abia acum începe să capete conţinut sintagma Yalta-Mal- ta, americanii cu sau fără Clinton fund mereu ispitiţi să cedeze ceea ce nu le aparţine.

în plus, incapabili (ca toată Europa) să impună o soluţie în coşmarul iugoslav.

*

Ca răspuns la scrisoarea Anei Blandiana cu planul pentru suplimentul literar al *României libere,* telefonez şi dau de Romulus Ru- san. îi sugerăm să ia pentru cronica literară şi pe Cistelecan pe lân- gă Zaciu. Şi el are o sugestie bună. Să ne intitulăm rubricile, V. şi cu mine, „Povestea vorbei“ (V.) şi „Teze şi Antiteze" (eu). Ar urma să înceapă în februarie. Să ne retelefonăm în jur de 15 ianuarie.

*

Un film al tânărului Mihăileanu (fiul ştabului Ion M.), *Trahir,* punând problema „informatorilor" Securităţii (cu sau fară voie), în ciuda bunelor intenţii, totul fals de la generalităţi până la detalii. Sursa falsităţii stă probabil (cel puţin în parte) în viziunea de „ilegalist" a tatălui. Eroul e un ilegalist care a scris împotriva lui

1993

Stalin în *România liberă* imediat postbelică (de la început imposibil). Arestat, condamnat, ţinut într-o celulă cu apă pe jos vreo zece ani (iarăşi imposibil), e salvat de la

moarte de un securist bun ce vrea să-i pună la adăpost opera de poet... Nu mai continuu deoarece tot restul e de aceeaşi factură. Tânărul cineast româno-israelia- no-francez filmează ca un occidental care n-a trăit în România, ci doar a citit prin ziare sau cărţi *despre.*

*

Alt „spectacol", dacă se poate intitula astfel: o piesă a lui Mămăligă (tot cu ţigani). Ne-o citise acum nu ştiu câţi ani în cenaclu. (Nici nu-mi mai aminteam.) Acum a montat-o cum le face Leo- nid: cu zgârcenie şi lipsă de discemământ estetic. Economia: teatrul la care invită „Theâtre de Menilmontant" – nu e de fapt decât o sală de patronaj. Şi sala e neîncălzită sau aproape. Lipsa de discernământ: o dă pe mâna unui tinerel venit din România, de prin provincie, unde a montat vreo două spectacole.

Rezultatul: spectacol de amatori care zbiară, şi cam atât.

Mai înfricoşător: incapacitatea lui Leonid de a lua contact cu realitatea: insistă, nu cu umor, ci serios, să venim în „ţinută de seară" (aşa ştie el din România că se vine la premiere şi o viaţă de om petrecută la Paris nu l-a învăţat nimic). Şi mă întreabă care cred că va fi reacţia criticilor. Neprevăzând că nu va veni niciunul. Are totuşi scuze: n-a scris despre el Manuel Dieguez că e al treilea mare român la Paris, după Ionesco şi Cioran, dar mergând mai departe decât ei...?

Reproduce pe program şi câteva cuvinte de pură amabilitate dintr-o scrisoare a lui Raymond Aron.

*

Cărtărescu – pentru trei zile la Paris – cu flori şi indefectibi- la lui politeţe, sobră, dar şi ceremonioasă. Ca totdeauna, ne place.

MONICA LOVINESCU

Jurnal

1990-1993

Fresca unei jumătăţi de secol de exil politico-literar

românesc, prin cel mai autorizat cronicar al său, continuă sub altă formă. După ce a optat, pentru anii 1947-1980, pentru ceea ce comentatorii au numit „jurnal comentat", oferind publicului cele două extraordinare volume intitulate *La apa Vavilonului,* Monica Lovinescu ne încredinţează acum masivul jurnal ţinut cu regularitate între anii 1981 şi 2000.

Mai mult decât în precedentele volume, lumea literară românească din agitatul şi contradictoriul deceniu nouă postrevoluţionar şi lumea românească pur şi simplu sunt văzute acum de foarte aproape, cu tot vacarmul de proiecte, ambiţii, derute, compromisuri, eşecuri. Mulţimea de scriitori, ziarişti, politicieni, oameni de afaceri, veleitari, conştienţi că „nu e puţin lucru să exişti în conştiinţa Monicăi Lovinescu", cum spunea un critic, se perindă prin aceste pagini, mai animate parcă de iluzii, energii, speranţe şi entuziasme decât cele precedente şi decât cele care vor urma.

Lucrul este explicabil, ele sunt redactate în anii 1990-1993, primii ani de haotică, ambiguă, exaltantă totuşi libertate.

In aceeaşi serie VI AD1MIR BUKOVSKI Reuşeşti sau mori CHRISTIAN-ARDIAN KUCIUK Vremea locţiitorilor

Pe copertă: Locuinţa din *rue* Franşois Pinton a familiei Ierunca

ISBN 973-50-0264-7 ISBN 973-50-0575-1

5 948353 004212